

Республиканское государственное учреждение «Қоғамдық келісім»  
при Президенте Республики Казахстан



## **ПАСПОРТ**

**Международный проект «Память во имя будущего»,  
*посвященный Дню памяти жертв политических репрессий***

**(п. 5 Плана мероприятий по реализации  
Концепции развития Ассамблеи народа Казахстана (до 2020 года)  
на 2015-2017 годы)**

28-31 мая 2015 г.  
г. Астана

**АССАМБЛЕЯ НАРОДА КАЗАХСТАНА  
РГУ «ҚОҒАМДЫҚ КЕЛІСІМ» ПРИ ПРЕЗИДЕНТЕ  
РЕПУБЛИКИ КАЗАХСТАН  
АКИМАТ ЗАПАДНО-КАЗАХСТАНСКОЙ ОБЛАСТИ**

**КОНЦЕПЦИЯ  
МЕЖДУНАРОДНОГО ФОРУМА «ШЕРЛІ ШЕЖІРЕ АМАНАТЫ» В  
РАМКАХ ПРОЕКТА «ТАРИХТАН ТАҒЫЛЫМ – ӨТКЕНГЕ ТАҒЗЫМ» -  
«ПАМЯТЬ ВО ИМЯ БУДУЩЕГО»**

Астана, 2015 год

***«Мы должны извлекать уроки из нашей трудной истории. Это касается и такого важного вопроса как история межэтнических отношений. Она должна объективно и беспристрастно преподаваться в школах. Наша молодежь должна знать её как свои пять пальцев».***

Н. Назарбаев  
23 апреля 2015 г.

## **Введение**

В целях увековечивания памяти жертв террора по отношению к собственному народу в Казахстане своим Указом от 5 апреля 1997 г. No 3443 Президент Н. А. Назарбаев официально установил 31 мая Днем памяти жертв политических репрессий.

Для Казахстана эта дата имеет особый смысл. Так сложилась история, что республика стала местом депортации для миллионов советских граждан. В канун Дня памяти жертв политических репрессий, учрежденного Указом Президента Республики Казахстан – Лидера Нации Н.А. Назарбаева, Ассамблея народа Казахстана (далее – АНК) проводит ряд акций и «уроков истории», в числе которых уникальный международный проект «Память во имя будущего», стартовавший в Казахстане в 2010 году. С этого периода АНК возглавила процесс сохранения исторической памяти, а проведение Дня Памяти жертв политических репрессий стало политической прерогативой и гражданским долгом Ассамблеи.

На XXII сессии Ассамблеи народа Казахстана Президент Республики Казахстан Н.А. Назарбаев особо подчеркнул, что «... наша многоэтничность была искусственно создана политической системой. И в этом нет вины людей, не по своей воле оказавшихся на этой земле. Они все сегодня смогли стать казахстанцами. Мы сумели объединить всех в единый, сплочённый народ. Сегодня это наше главное преимущество. В этом наша сила. Эти страницы истории надо всегда помнить и отразить в качестве важнейшего этапа нашей истории в экспозициях музеев как Астаны, так и других городов страны. Мы все страдали от тоталитарной машины того времени».

Концепция разработана в соответствии реализации Национального плана мероприятий по организации и проведению Года Ассамблеи народа Казахстана и Концепции развития Ассамблеи народа Казахстана (до 2020 года), с Планом работы РГУ «Қоғамдық келісім» при Президенте Республики Казахстан от 20 января 2015 года и с Концепцией проведения Года АНК

В целях увековечивания памяти жертв политических репрессий в Казахстане Указом Президента Н. А. Назарбаева от 5 апреля 1997 г. No 3443 объявлен 31 мая Днем памяти жертв политических репрессий. Для народа Казахстана эта дата имеет особый смысл. Так сложилась история, что республика стала местом депортации для миллионов

советских граждан. В канун Дня памяти жертв политических репрессий, Ассамблея народа Казахстана проводит ряд акций и «уроков истории», в числе которых уникальный международный проект «Память во имя будущего», стартовавший в Казахстане в 2010 году. С этого периода АНК возглавила процесс сохранения исторической памяти, а проведение Дня Памяти жертв политических репрессий стало прерогативой и гражданским долгом Ассамблеи.

В этом году проект будет реализовываться в Западно-Казахстанской области. Проект «Память во имя будущего» имеет огромный интерес не только со стороны научно-экспертного сообщества и творческой интеллигенции, но и широкой общественности.

Кроме того, в этом году к данному значимому для гражданского общества проекту прикован особое внимание, т.к. он посвящен Году Ассамблеи народа Казахстана, 70 летию Великой Победы, 550 летию Казахского ханства, 20 летию Конституции Республики Казахстан.

### **Цель и основные задачи**

**Цель:** формирование общенационального исторического сознания, укрепление национального единства, объединение гражданского общества и государства в сохранении исторической памяти и передаче исторического опыта будущим поколениям.

**Задачи:**

- поиск объединительных факторов, укрепляющих единство народа Казахстана через призму исторического наследия предков;
- формирование общей системы ценностей народа, основанной на Независимости и национальной идеи ;
- укрепление в общественном сознании основополагающих принципов: единство, мир и общественное согласие, стабильность и экономическое развитие;
- ознакомление молодежи традициями преемственности государственности

### **Концептуальные основы проекта**

Вполне понятно и очевидно, что в основе многонационального общества лежит толерантность, поэтому 16 ноября 1995 г. Генеральной конференцией ЮНЕСКО была принята «Декларация принципов толерантности», этот день объявлен Международным Днем толерантности. В Декларации сказано: «Толерантность – это, прежде всего, активное отношение, формируемое на основе признания универсальных прав и основных свобод человека», то есть толерантность означает уважение чужих ценностей.

Казахстанская модель межэтнической толерантности и общественного согласия создавалась на исторически сложившейся

основе, традициях и менталитете казахов – как государствообразующей нации, консолидирующей все казахстанские этносы в единый народ. К примеру, в Доктрине национального единства Казахстана сказано, что перед казахским народом, давшим свое имя стране, стоит историческая миссия – стать консолидирующим центром объединения нации.

Казахская толерантность – это черта национального характера, элемент менталитета, выражающий терпимость к образу жизни других этносов, их поведению, традициям, обычаям, чувствам, мнениям, идеям, верованиям. Это понимание того, что в обществе имеется другое, отличное этническое начало и оно имеет право на уважение.

Поэтому казахская толерантность, ставшая в наше время чертой характера всех этносов, проживающих в Казахстане, это толерантность не просто мирного сосуществования, а уровня единства и согласия. Бесценным достоянием Казахстана является не только межэтнические, но и межконфессиональное согласие. История человечества свидетельствует о том, что наиболее сложной сферой человеческих отношений являются межконфессиональные отношения, они наиболее трудно поддаются регулированию.

Казахская историческая, этническая толерантность отличается своей главной чертой – она открытая, гостеприимная, сближающая людей, понимающая их, а не закрытая, замкнутая, разъединяющая. Она показывает готовность к общению взаимодействию. Отчетливо это видно на примере того, как казахи встретили депортированные народы, а ведь из 130 этносов, проживающих в Казахстане, более 60-ти были сюда депортированы. Депортация довольно широко применялась в истории человечества, и всегда депортированные в местах поселения местным населением воспринимались как чужеродный элемент. И только в Казахстане, в силу вышеописанной черты характера казахов, депортированные не были отторгнуты, а приняты в свою среду и обрели в Казахстане Родину.

В 2010 г. – «Память во имя будущего» стартовал в «АЛЖИРЕ»; Он также знаменателен первым Форумом историков стран СНГ «От истории – к современности», где приняли участие более 300 отечественных и зарубежных ученых-историков. По итогам Форума была принята Астанинская Хартия по выработке единых подходов к изучению исторического наследия.

В 2011 г. эстафету памяти принял Музей жертв политических репрессий, открытый после реставрации в пос. Долинка Карагандинской области. Это событие совпало с 80-летием создания КарЛАГа, одного из самых больших лагерей для репрессированных в системе государственного террора советской власти в 30-х и 40-х годах прошлого столетия. Под эгидой АНК состоялся автопробег памяти «АЛЖИР – КАРЛАГ» в г. Караганду через г.Астану. В рамках проекта при поддержке АНК АО «Казахфильм» создан художественный фильм «Жерұйық», рассказывающий о народах, депортированных в Казахстан (режиссер С. Таукел, сценарист Л. Сон). В 2012 г. проект «Память во

имя будущего» был посвящен 80-летию Памяти жертв массового голода 30-х годов и 75-летию начала депортаций народов в Казахстан. Тогда в г.Астане был открыт монумент «Ашаршылық құрбандарына ескерткіш». В 2012 году мероприятия в рамках уникального проекта прошли и в г.Уштобе Каратальского района Алматинской области. По инициативе этнокультурных объединений в городе, у подножья горы Бастобе, была проведена закладка камня монумента «Қазақ халқына мың алғыс» на месте первой депортации народов.

В 2013 году мероприятия по продолжению проекта прошли в Южно-Казахстанской области у мемориала «Қасірет». А также в областном музее прошла встреча с потомками жертв политических репрессий «Безвинных жертв трагедии урок». В областном драмтеатре им.Ж.Шанина, также в рамках проекта «Память во имя будущего» состоялась музыкально-драматическая композиция «Трагедия истории». В 2014 г. в рамках проекта «Память во имя будущего» прошли мероприятия в г. Семей Восточно-Казахстанской области. 30 мая в Семейском государственном университете им. Шакарима в рамках Международного форума «Память во имя будущего» состоялась научно-практическая конференция «Современное прочтение феномена АЛАШ: уроки истории и объединяющие концепты».

В период массовых политических репрессий необоснованные карательные меры применялись не только по отношению к отдельным лицам, к представителям социальных групп, классов, религий, но и к отдельным народам по принципу коллективной ответственности за национальную принадлежность. В отношении отдельных народов тоталитарный режим применил такой вид политических репрессий, как депортация – массовое насильственное выселение. Депортированные народы испытали на себе совокупность репрессий, о которых говорится в Законе Республики Казахстан от 14 апреля 1993 года «О реабилитации жертв массовых политических репрессий». В частности, это различные меры принуждения, применяемые государством по политическим мотивам в виде лишения свободы, выселения из мест проживания, направление в ссылку, высылка на спецпоселение, привлечение к принудительному труду в условиях ограничения свободы, лишение и ограничение прав и свобод, определение народов по национальному признаку опасными для государства.

В постановлении СНК СССР и ЦК ВКП (б) от 21 августа 1937 года о переселении дальневосточных корейцев говорилось, что это осуществляется «в целях пресечения проникновения японского шпионажа в край», то есть автоматически все корейцы Дальнего Востока по принципу национальной принадлежности признавались потенциально японскими шпионами и потому социально опасными. А в Указе Президиума Верховного Совета СССР от 28 августа 1941 года «О переселении немцев, проживающих в районах Поволжья», говорится, что из числа немцев «имеются тысячи диверсантов и шпионов, которые

по сигналу из Германии должны произвести взрывы», то есть действия против СССР.

При сталинском режиме в разные годы были депортированы целые народы - около 800 тысяч немцев, 102 тысячи поляков, 550 тысяч представителей народов Северного Кавказа, 18,5 тысяч корейских семей с Дальнего Востока. Их выгружали из вагонов прямо в голой степи. В то время здесь жили только казахи. Поэтому они и принимали. И казахские семьи, сами находившиеся в крайней нужде, принимали их в свои саманные дома... Было бы справедливым день образования Ассамблеи народа Казахстана – 1 марта – ежегодно отмечать как День благодарности всех этносов друг к другу и к казахам, проявившим милосердие и принявшим этих людей, как родных. Это еще больше сблизило бы нас. Этот день может стать ярким праздником милосердия, дружбы и любви всех казахстанцев друг к другу.

Всего в СССР в годы массовых репрессий было депортировано более 3 млн. человек. Местами их спецпоселений стали районы Севера, Сибири, Урала, Средней Азии и Казахстана. Но территория Казахстана оказалась наиболее заселенной спецпоселенцами и в данном случае она была сравнима только с Сибирью. В докладе Президента Республики Казахстан Н. Назарбаева на IV сессии Ассамблеи народов Казахстана названа цифра 1 млн. 200 тыс. депортированных. Так, в Казахстан было насильственно переселено и размещено 38% немцев, 83% чеченцев и ингушей, 59% корейцев, 58% карачаевцев, 55% балкарцев, 76% греков, 62% курдов и др. Депортированных вселяли практически во все области Казахстана, при этом соблюдалась следующая установка НКВД: «Неблагонадежные народы», согласно секретным распоряжениям, предписывалось «не селить в приграничные районы с целью исключения возможных контактов с агентами зарубежных разведок»; «селить в местах, удаленных от железной дороги, для предупреждения возможных побегов»; «селить компактными группами для организации контроля». Спецпоселенцы должны были систематически отмечаться в комендатурах.

В Казахстане были созданы лагеря: Дальний, Степной, Песчаный, Камышлаг, Актюбинский, Жезказганлаг, Петропавловский, спецлагерь Кингир, Усть-Каменогорский, крупнейшим из которых был Карлаг (Карагандинский лагерь особого режима) и др.

Также осенью 1937 года в Казахстане появились тысячи курдов, турок, азербайджанцев, иранцев, высланных сюда вследствие «очистки пограничной полосы» вдоль кавказской границы СССР.

Конец 20-х годов ознаменовался становлением тоталитарного режима в СССР. Это выразилось в массовой карательной политике официальных властей, в частности, 6 ноября 1929 года решением ВЦИК и СНК СССР было определено создание исправительно-трудовых лагерей для изолирования и принудительного труда опасных преступников в наименее доступных и трудных для освоения богатых

естественными ресурсами окраинах СССР – северных районах, на Урале, Дальнем Востоке и в Средней Азии. Здесь было решено использовать труд осужденных судом или особым постановлением ОГПУ на срок от 3 до 10 лет. Тогда же было образовано Главное управление трудовых лагерей и трудовых поселений – ГУЛАГ. В 1940 году в системе ГУЛАГа имелось 53 лагеря, а в 1954 году – 64. В 1930 году в лагерях содержалось заключенных 179 тыс., в 1940 году уже 1 344 408, а в 1953 году – 1 727 970 человек.

13 мая 1930 года постановлением СНК СССР был образован Карлаг. На территории Каркаралинского округа ему отводилось 110 тыс. гектаров земли. Управление Карагандинским лагерем находилось в с. Долинка в 45 км от Караганды. В настоящее время в здании бывшего управления Карлага находится музей тех трагических событий (ил. 218, 219).

В момент открытия Карлага в него было помещено 2567 заключенных 47 национальностей. В 1933 году их стало 20 262 человека, в том числе 2943 казаха. В 1937 – 1938 годах здесь содержалось уже 43 тыс. заключенных. В системе Карлага были 292 лагерные производственные точки, 26 самостоятельных отделений. С 1931 по 1960 год в Карлаге побывало около 1 млн. человек.

Отдельно следует сказать о специальном лагере для членов семей изменников Родины (ЧСИР) или Акмолинском лагере жен изменников Родины (АЛЖИР), который находился недалеко от Акмолинска в с. Малиновка. В нем содержалось около 10 тыс. женщин, детей членов семей репрессированных. Среди них были матери, сестры, жены Т. Рыскулова, Т. Жургенова, С. Асфендиарова, Б. Окуджавы, М. Плисецкой, маршала Тухачевского, певица Л. Русланова, писательница Г. Серебрякова и др. В настоящее время там создан мемориально-музейный комплекс «АЛЖИР».

Несоизмеримы страдания тех, кто пережил стресс насильственного переселения. На местах прежнего проживания ими было брошено все. Сотни тысяч представителей так называемых «неблагонадежных народов», включая стариков, женщин и детей, везли в скотных и товарных вагонах. Заподозренных в малейшем несогласии с чем-либо, репрессировали на местах выселения, в поездах в пути следования, в местах прибытия.

В Казахстане переселенцев размещали в клубах, брошенных мечетях, конюшнях, свинарниках, сараях, складах, а оставленные под открытым небом рыли для себя землянки.

Среди спецпереселенцев свирепствовали эпидемические заболевания: брюшной и сыпной тиф, дизентерия, корь, широкое распространение получила цинга, завшивленность, наблюдались вспышки чумы и холеры.

В секретных документах приведено множество фактов о трагической судьбе спецпереселенцев. Например, в информации полпреда ОГПУ секретарю Казкрайкома ВКП (б) об устройстве



спецпереселенцев доложено следующее: «Из-за хронического недоедания, отсутствия теплой одежды, невыдачи спецодежды, чрезвычайно плохих жилищно-бытовых условий, как следствие вышеуказанных эпидемий, чрезмерно возросла смертность среди с/переселенцев. Так, например: на Караталстрое, при наличии 9000 с/переселенцев только за один месяц умерло 507 чел.» Далее он констатировал, что «детей младшего возраста при обследовании с/переселенческих жилищ не видно, ибо они в большинстве вымерли от заболеваний детскими инфекциями, желудочно-кишечными, а главным образом, от недоедания».

Резкая смена климата, ужасные жилищно-бытовые условия, скудное питание, антисанитария вызывали новые и новые потери среди депортированных. Даже сами работники НКВД в своих докладных записках с мест писали: «Считаем такое явление совершенно недопустимым, граничащим с преступлением». Есть также сообщения о том, что таких условий не выдерживали даже лошади, и работники НКВД просили прислать для работы более выносливых животных – волов.

В этих стрессовых условиях насильственного массового переселения народов с ярлыком «неблагонадежных», под колоссальным прессингом репрессивной политики тоталитарного режима и его оголтелой пропаганды депортированные народы, прибывшие в Казахстан без средств существования, могли выжить только благодаря братской помощи казахского народа. Казахский народ, сам переживший величайшую трагедию голода в своей истории, все тяготы массовых политических репрессий, жертвуя последним, подвергая себя опасности, оказал неоценимую помощь этим народам в самый критический момент их жизни. Благодаря этому, депортированные народы нашли в Казахстане не только место, где можно было пережить лихую годину, но и обрели родину для себя и своих потомков. Они не только выжили, сохранились как этносы, но и заняли достойное место в многонациональном Казахстане.

***28 мая 2012 года в городе Уштобе Алматинской области у подножия горы Бастобе, там, где осенью 1937 года были выгружены первые депортированные, где до сих пор сохранились ямы от их землянок и холмики их могил, в год 75-летия начала массовых политических репрессий и депортаций народов был установлен памятник Благодарности казахскому народу «Қазақ халқына мың алғыс» от депортированных этносов.***

### **Ожидаемые результаты**

В результате реализации указанных мер ожидается проведение на высоком организационном уровне мероприятий МЕЖДУНАРОДНОГО ФОРУМА «ШЕРЛІ ШЕЖІРЕ АМАНАТЫ» В РАМКАХ ПРОЕКТА

«ТАРИХТАН ТАҒЫЛЫМ – ӨТКЕНГЕ ТАҒЗЫМ» - «ПАМЯТЬ ВО ИМЯ БУДУЩЕГО», углубление гражданско-патриотической и духовно-культурной консолидации общества, укрепление в сознании казахстанцев ценностей государственности и независимости.

---

Литература:

1. Назарбаев Н. «Мәңгілік Ел»: бір ел – бір тағдыр» // Выступление Президента Н. Назарбаева на XXII сессии Ассамблеи народа Казахстана // [www.akorda.kz](http://www.akorda.kz)
2. История Казахстана с древнейших времён до наших дней. В 5 томах. Т.4. Алматы: «Атамұра», 2000
3. Мендикулова Г.М. Исторические судьбы казахской диаспоры. Алматы. 1997
4. История переписей населения и этнодемографические процессы в Казахстане. Алматы, 1998
5. Қазақстанның ел бірлігі доктринасы // <http://inform.kz/kaz/article/2263392>
6. Доктрина национального единства Казахстана. Астана. 2010
7. Назарбаев Н.А. Политика мира и согласия.- Астана.- 2008. С. 253, 363
8. Закон Республики Казахстан. Об Ассамблее народа Казахстана: принят 20 октября 2008 г. // Казахстанская правда. – 2008, октябрь – 23.
9. **Стратегия «Казахстан-2050»** Новый политический курс состоявшегося государства. **Послание Президента Республики Казахстан- лидера нации Н. А. Назарбаева народу Казахстана 14 декабря 2012 г.** - Астана, 2012.
10. Концепция развития Ассамблеи народа Казахстана (до 2020). Астана, 2013 // [www.assambly.kz](http://www.assambly.kz)
11. Тугжанов Е., Калашникова Н.П. и др. Императивы государственной этнополитики Республики Казахстан. Аналитические материалы и методические рекомендации для государственных органов. - Астана, - 2012, С.290-313
12. <http://alzhir.kz/ru/>

## «КУРТ – ДРАГОЦЕННЫЙ КАМЕНЬ»

Когда в 1990 году бывшая заключенная Акмолинского лагеря жен «изменников» родины Гертруда Платайс приехала в Казахстан, она рассказала сотрудникам музея «АЛЖИР», как впервые увидела местных казахов и как они отнеслись к заключенным женщинам.

Одним зимним утром женщины-узницы несли с озера Жаланаш охапки камышей. Через некоторое время на берегу озера появились старики и дети, которые по команде старших начали бросать в этих женщин камни. Конвоиры начали громко смеяться: мол, видите, вас не только в Москве, вас и здесь, в ауле, не любят.

Оскорбленные женщины думали, ну что же вы, старики, чему своих детей учите?! Но вот одна женщина споткнулась об эти камни, а когда упала рядом с ними, то почувствовала запах молока и сыра. Она взяла кусочек и положила в рот – он показался ей очень вкусным. Она собрала эти камушки и принесла в барак. Там были и заключенные женщины-казашки. Они сказали, что это курт – высушенный на солнце соленый творог.

Воспоминания Гертруды Платайс легли в основу стихотворения «Курт – драгоценный камень». Его автор – преподаватель истории Раиса Голубева. Она живет в селе Новоишимка Акмолинской области. Отрывок из ее стихотворения, предоставленный сотрудниками музея

«АЛЖИР»:

О, Господи, да это ведь не камень.  
От него так пахнет молоком.  
И в душе затрепетал надежды пламень,  
А в горле встал ком.  
Так вот что придумали старики!  
Вот за что женщины детьми рисковали!  
Они нас от болезни берегли,  
Они нас от безверия спасали.  
Они поняли, что мы не враги,  
А просто несчастные женщины.  
И чем смогли – помогли,  
Поразив нас своей человечностью.  
Я молча поползла по льду,  
Собирая драгоценные камни.  
Теперь я отвратила от них беду,  
Спасая их от охраны.  
А ночью в холоднейшем бараке,  
На оскверненной палачами земле,  
Я, немка, молилась мусульманскому богу,  
Да ничего не просила себе.  
Я просила старикам здоровья,  
Женщинам-матерям – счастья.  
Особенно я молилась за детей,  
Чтобы они не видели несчастья.  
Я прошла все круги ада,  
Потеряла веру и друзей,  
Но одно я знаю,  
Что только так и надо воспитывать детей.

### **Перечень фильмов и роликов к демонстрации**

- 1) «Один народ. Одна страна. Одна судьба». Часть (1,2,3)
- 2) «Алаш – Орда» документальный фильм («Қазақфильм» 53 мин.)
- 3) «Ашаршылық» («Голод») документальный фильм («Қазақфильм» 56 мин.)
- 4) «Жерұйық» («Қазақфильм» 150 мин.)
- 5) Фильм «Вера» (в двух частях)
- 6) Фильм «АЛЖИР» (46 мин.)
- 7) «Мы будем жить» (Дарья Виолина)
- 8) «КарЛаг!!! Боль и память!!!»

Қазақстан Республикасы Президенті жанындағы  
«Қоғамдық келісім» РММ  
Ғылыми-сараптамалық қолдау және әдістемелік  
қамтамасыз ету қызметі

**Саяси қуғын-сүргін құрбандарын еске алу күніне арналған  
«ТАРИХТАН ТАҒЫЛЫМ – ӨТКЕНГЕ ТАҒЗЫМ»  
жобасы аясындағы «ШЕРЛІ ШЕЖІРЕ АМАНАТЫ» атты  
Халықаралық форум бағдарламасы**

**Өткізілетін мерзімі:** 28-31 мамыр 2015 ж.

**Өткізілетін орны:** Қазақстан Республикасы, Батыс Қазақстан облысы

**Ұйымдастырушылар:**

- Қазақстан халқы Ассамблеясы
- Қазақстан Республикасы Президентінің Мұрағаты
- Қазақстан Республикасы Президентінің жанындағы «Қоғамдық келісім» РММ
- Батыс Қазақстан облысының әкімдігі

Уақыты	Өтетін орны	Іс-шаралар
<b>28 мамыр 2015 ж. (бейсенбі)</b>		
Күні бойы	Қонақ үйлер Орал қ.	Халықаралық жобаға қатысушылардың Орал қ. келуі, қонақ үйлерге орналасуы
Күні бойы	Орал қ.	Орал қаласының тарихи-мәдени орындарымен танысу
20.00-21.30	Салтанат сарайы	«Тағдырларды біріктірген Қазақстан...» а еске алу кеші / облыс әкімнің қабылдауы
<b>29 мамыр 2015 ж. (жұма)</b>		
09.00-09.30	Орал қ. Мәдениет және демалыс саябағы	Қазақстан Республикасының Мемлекеттік хатшысы Әбдіқалықова Гүлшара Наушақызының қатысуымен «Қазақ халқына мың алғыс» монументіалаңында Еске алу акциясы (еске алу, гүл шоқтарын қою)
09.30-10.00		Қазақ драма театрына трансфер
09.30-10.00	Қазақ драма театры	Қатысушыларды тіркеу Қазақстан халқы Ассамблеясының «ТАРИХТАН ТАҒЫЛЫМ – ӨТКЕНГЕ ТАҒЗЫМ» жобасына арналған ғылыми еңбектерінің көрмесі
09.30-10.00	Қазақ драма театры, фойе	«Батыс Қазақстан облысының тарихы – жасампаздық пен жетістіктер жолы» құжаттық-экспонаттық көрме (ҚР Президентінің Мұрағаты, БҚО мемлекеттік мұрағаты)

10.00-11.30	Қазақ театры драма	<p><b>«Мәңгілік Ел» - ұлттық тарих пен тарихи зердедегі құбылыс ретінде»</b> атты Халықаралық ғылыми-практикалық конференцияның пленарлық отырысы.  <b>Модератор: Батыс Қазақстан облысының әкімі Ноғажеев Нұрлан Асқарұлы</b></p> <p>Қазақстан Республикасының Мемлекеттік хатшысы <b>Әбдіқалықова Гүлшара Наушақызының сөзі</b></p> <p>Қазақстан халқы Ассамблеясы Төрағасының орынбасары – Хатшылығы меңгерушісі <b>Тоғжанов Ералы Лұқпанұлының сөзі - ҚХА жобалары: «Тарихтан тағылым - өткенге тағзым» - «Бейбітшіліктің жол картасы» және тарихи ортақтық»</b></p> <p><b>«ТАРИХТАН ТАҒЫЛЫМ – ӨТКЕНГЕ ТАҒЗЫМ» жобасы аясындағы «ШЕРЛІ ШЕЖІРЕ АМАНАТЫ» атты Халықаралық форумға қатысушылардың Қазақстан Республикасы Президенті – Елбасы Н.Ә. Назарбаевқа Үндеуі</b></p> <p><u>Баяндамашылар:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. <b>Жақыпов Мірболат Хабиұлы,</b> Қазақстан Республикасы Президентінің Әкімшілігі Жалпы бөлімінің меңгерушісі.</li> <li>2. <b>Муратов Ахмет Сейдахманович,</b> ҚР Парламенті Мәжілісінің депутаты, ҚХА депутаттық тобының мүшесі</li> <li>3. <b>Уильям Файерман,</b> Индиана университетінің профессоры (АҚШ, Индиана қ.) – <b>Fates of Languages of Peoples Deported to Kazakhstan</b></li> <li>4. <b>Ахметов Әділ Құрманжанұлы,</b> Халықаралық Түркі академиясының тіл, әдебиет және терминология орталығының басшысы, филология ғылымдарының докторы, профессор - <b>Шерлі шежіре шындығы</b></li> <li>5. <b>Санг Чеол Ким,</b> Ханкук университетінің Орталық Азияны зерттеу институтының профессоры (Корея Республикасы) - <b>Formation and Development of major ethnic Korean Communities in Soviet period after Political Depression: Comparative Understanding between Central Asian Koreans and Sakhalin</b></li> </ol>
-------------	--------------------	---

		<p style="text-align: center;"><b>Koreans</b></p> <p><u>Таныстырылымдар:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- ҚР Президенті мұрағаты Ассамблея жылына арнап жариялаған <b>«Из истории депортаций. Казахстан 1935 - 1939 гг. Сборник документов»</b> еңбегінің II-томының таныстырылымы (Қазақстан Республикасы Президенті мұрағаты директорының орынбасары <b>Әлімғазинов Қайрат Шәкәрімұлы</b>)</li>   <li>- «Еуразиялық интеграция үдерісі мен келешегі» ғылыми-зерттеу консорциумы аясында БҚО-ның Саратов және Орынбор облыстарымен жасаған Меморандум негізінде <b>шекаралық ынтымақтастық бағдарламаларының таныстырылымы:</b> <ul style="list-style-type: none"> <li>• <b>Юров Олег Винальевич, М.</b> Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан мемлекеттік университетінің департамент директоры, саяси ғылымдардың кандидаты, доцент;</li> <li>• <b>Лапенко Марина Владимировна,</b> Чернышевский ат. Саратов мемлекеттік университетінің Халықаралық қатынастар институтының ТМД және Балтық жағалауы елдерін зерттеудің ғылыми-білім беру орталығының басшысы, «Евразия-Поволжье» ақпараттық-талдау орталығының директоры, тарих ғылымдарының кандидаты (РФ, Саратов қ.);</li> <li>• <b>Амелин Веналий Владимирович,</b> тарих ғылымдарының докторы, профессор, Орынбор мемлекеттік университетінің Оңтүстік Орал тарихы мен этнографиясы ғылыми зерттеу институтының директоры, «Еуразия халықтарының достастығы» ұйымының төрағасы (РФ, Орынбор қ.)</li> </ul> </li> </ul>
11.30-11.45	Қазақ театры драма	<b>Брифинг</b>

11.30-12.00		<p><b>Кофе-брейк</b>  М. Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан мемлекеттік университетіне трансфер</p>
12.00-13.30	<p><b>М. Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан мемлекеттік университеті, аудитолиялар (келісім бойынша)</b></p>	<p><b>Секциялар жұмысының отырысы</b>  1-секция: <b>«Алаш» құндылықтары қазақ мемлекеттілігінің мән-мәтінінде»</b>  <u>Тең модераторлар:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- <b>Аяған Бүркітбай Ғелманұлы</b>, ҚР Білім және ғылым министрлігінің «Мемлекет тарихы институты» ММдиректоры, ҚХА ФСК төрағасының орынбасары, тарих ғылымдарының докторы, профессор</li> <li>- <b>Иманғалиев Асхат Сәлімұлы</b>, М. Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан мемлекеттік университетінің ректоры, ҚХА Ғылыми-сарапшылық тобының төрағасы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор</li> </ul> <p><u>Панельдік дискуссиялар:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. <b>Баязитова Розалия Рафхатовна</b>, Ақмолла атындағы Башқұрт мемлекеттік педагогикалық университетінің доценті, тарих ғылымдарының кандидаты - <b>История народа в судьбах людей</b></li> <li>2. <b>Бөрібаев Төлеуғали Қайыржанұлы</b>, Қазақстан Республикасы Президентінің жанындағы МБА «Әлеуметтік басқару технологиясы» кафедрасының меңгерушісі, философия ғылымдарының докторы, профессор</li> <li>3. <b>Дос Көшім</b>, «Ұлт тағдыры» республикалық қоғамдық қозғалысының төрағасы, саясаттанушы - <b>"Алаш" мақсаты және Қазақ еліндегі қазіргі тілдік жағдай</b></li> <li>4. <b>Әбуов Айдар Парқұлұлы</b>, Қазақстан Республикасы Президентінің жанындағы МБА «Мемлекеттің саяси стратегиясы» кафедрасының меңгерушісі, философия ғылымдарының докторы, профессор</li> <li>5. <b>Шаяхметов Нұрбек Уахапұлы</b>, ҚР Президентінің жанындағы «Қоғамдық келісім» РММ ғылыми-сараптамалық қолдау және әдістемелік қамтамасыз ету қызметінің басшысы, тарих ғылымдарының докторы – <b>Алаш</b></li> </ol>



		<p><b>қайраткерлері қазақ мемлекеттілігі хақында</b></p> <p>6. <b>Ракишева Ботагоз Ислямовна</b>, «Қоғамдық пікір» зерттеу институтының директоры, өлеуметтану ғылымдарының кандидаты - <b>Историческая память как фактор сохранения казахской диаспоры</b></p> <p>7. <b>Хасанов Ғабит Қайыржанұлы, М. Өтемісов</b> атындағы Батыс Қазақстан мемлекеттік университетінің қазақ филология кафедрасының доценті, филология ғылымдарының докторы –<b>Батыс Алашордада қызмет еткен алғашқы ұстаздар</b></p> <p>8. <b>Бижанова Әлия Ермекқызы, М. Өтемісов</b> атындағы Батыс Қазақстан мемлекеттік университетінің Қазақстан Республикасы тарихы кафедрасының доценті, тарих ғылымдарының кандидаты– <b>Социально-культурные процессы в период казахской государственности в начале XIX в.</b></p> <p>9. <b>Бақтығұлова Б. Н., М. Өтемісов</b> атындағы Батыс Қазақстан мемлекеттік университетінің Қазақстан Республикасы тарихы кафедрасының аға оқытушысы – <b>Қазақ қоғамындағы қолданбалы заңдар жинағы</b></p> <p>10. <b>Исмурзин Ж. А., М. Өтемісов</b> атындағы Батыс Қазақстан мемлекеттік университетінің Қазақстан Республикасы тарихы кафедрасының аға оқытушысы, тарих ғылымдарының кандидаты– <b>Н.Назарбаев және қазақ тарихы</b></p> <p>11. <b>Сулейменова Даметкен Досмухановна</b>, тарих ғылымдарының кандидаты, БҚИГУ профессоры (Батыс Қазақстан инженерлік гуманитарлық университет), алаштанушы, <b>Ж.Досмухамедов</b> атындағы «Қайраткер қоғамдық» қорының президенті – <b>Алаштың атылған қызы Шахзада Шынанова</b></p> <p>12. <b>Бибекөв Қаныш Тлеужанұлы</b>, «Назарбаев Зияткерлік мектептерінің» эксперті, филология</p>
--	--	---

ғылымдарының кандидаты, доцент–  
**С.Торайғыровтың «Таныстыру»**  
**поэмасындағы Алашорда**  
**қайраткерлерінің бейнесі**

2-секция: «Мәңгілік халық жадында»

Тең модераторлар:

- **Тимощенко Юрий Евгеньевич**, ҚР  
Парламенті Мәжілісінің депутаты

- **Прокопенко Леонид Андреевич**,  
Қазақстан Республикасы  
Президентінің Әкімшілігі Қазақстан  
халқы Ассамблеясы Хатшылығы  
меңгерушісінің орынбасары, тарих  
ғылымдарының кандидаты

- **Тасмағамбетов Әсет Сембайұлы**,  
М. Өтемісов атындағы Батыс  
Қазақстан мемлекеттік  
университетінің бірінші проректоры,  
тарих ғылымдарының докторы,  
профессор

Панельдік дискуссиялар:

1. **Шацков Владимир Александрович**,  
Әскери-техникалық мектебі –  
жастарды әскери-патриоттық  
тәрбиелеу орталығының бас  
директоры (Астана қ.), генерал-  
майор, ҚХА мүшесі (арнайы  
таныстырылыммен)
2. **Любомир Цивин**,  
PhD, профессор (Чехия, Прага) - **Роль  
репрессий и депортаций в  
экономической и социальной  
трансформации общества в  
странах бывшего Советского  
Союза; взгляд из-за рубежа**
3. **Сулейменова Г. Б.**, М. Өтемісов  
атындағы Батыс Қазақстан  
мемлекеттік университетінің  
дүниежүзілік тарих және әлеуметтік-  
саяси пәндер кафедрасының доценті,  
тарих ғылымдарының кандидаты–  
**Работники тыла и чекисты  
Западного Казахстана в Великой  
Отечественной войне»**
4. **Журасова А. Ш.**, М. Өтемісов  
атындағы Батыс Қазақстан  
мемлекеттік университетінің  
дүниежүзілік тарих және әлеуметтік-  
саяси пәндер кафедрасының доценті,  
тарих ғылымдарының кандидаты –  
**Ұлы Отан соғысындағы  
қазақстандықтардың майдандағы**

**ерліктеріне жаңаша көзқарас**

5. **Аменов А.Ж.**, М. Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан мемлекеттік университетінің дүниежүзілік тарих және әлеуметтік-саяси пәндер кафедрасының оқытушысы – **Великая Отечественная война 1941-1945 гг. в сознании молодёжи** (әлеуметтік зерттеулердің қорытындысы бойынша)
6. **Есеева Г.Н.**, М. Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан мемлекеттік университетінің дүниежүзілік тарих және әлеуметтік-саяси пәндер кафедрасының оқытушысы – **Взгляд на войну через призму демографии**
7. **Мукатова Дана Мукатқызы**, М. Ғабдуллин атындағы "Тұлғатану" орталығының директоры, Алматы қ. ҚХА ҒСТ мүшесі, тарих ғылымдарының докторы, профессор - **М.Ғабдуллин: батыр, ғалым, қайраткер**

3-секция: «Тарихтың қасіретті парақтары ...»

Тең модераторлар:

- **Дулатбеков Нұрлан Орынбасарұлы**, Қарағанды облысы Мәслихатының хатшысы, заң ғылымдарының докторы, профессор, ҚХА ҒСК мүшесі
- **Калашникова Наталья Павловна**, ҚР Президентінің жанындағы «Қоғамдық келісім» РММ директоры, саяси ғылымдарының докторы

Панельдік дискуссиялар:

1. **Токарь Петр Васильевич**, әлеуметтану ғылымдарының кандидаты, профессор (Украина, Киев)
2. **Грибанова Елена Михайловна**, тарих ғылымдарының кандидаты – **Сюжеты из истории депортаций: дороги греков**
3. **Дедерер Александр Федорович**, «Возрождение» Қазақстан немістері ҚБ Ассоциациясы» ЗТБ төрағасы
4. **Чумакова Зинаида**, Жезқазған қаласы тарихи-археологиялық мұражайының директоры, Қазақстан халқы Ассамблеясының мүшесі -

		<p><b>Преступления против человечества</b></p> <p>5. <b>Құрманбаев Рамазан</b>, «Ашаршылық құрбандары» ҚБ басшысы, «Ашаршылық» фильмінің сценарийавторы («Қазақфильм») – <b>Қасірет күнін белгілеу туралы бірер сөз</b></p> <p>6. <b>Мұқатова Дана Мұқатқызы</b>, Абай атындағы ҚазҰПУ М. Ғабдуллин атындағы «Тұлғатану» орталығының директоры, тарих ғылымдарының докторы</p> <p>7. <b>Лавриненко Тамара Ивановна</b>, «Астана-Байтерек» әйелдер клубының төрайымы</p> <p>8. <b>Қыдыршаев А.С.</b>, М. Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан мемлекеттік университетінің филология факультетінің деканы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор – <b>Репрессия құрбаны болған ағартушылар мұрасы</b></p> <p>9. <b>Айдарова Ш.А.</b>, старший преподаватель кафедры истории Республики Казахстан Западно-Казахстанского государственного университета им. М.Утемисова, кандидат исторических наук – <b>Алаштың ұлтым деген арыстары</b></p> <p>10. <b>Байбулсинова А.С.</b> М. Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан мемлекеттік университетінің Қазақстан тарихы кафедрасының аға оқытушысы, тарих ғылымдарының кандидаты – <b>Қазақ зиялылары ұлт мәселесі хақында</b></p> <p>11. <b>Бауыржанова Гүлжан</b>, саяси қуғын-сүргін тоталитаризм құрбандарының «АЛЖИР» мемориалды-мұражай кешенінің ғылыми зерттеу бөлімінің маманы - <b>"АЛЖИР" мұражайының ғылыми-зерттеу жұмыстары"</b></p>
13.30-13.50	М. Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан мемлекеттік университеті, акті залы	Халықаралық конференция қорытындыларын шығару. Қарар қабылдау
13.50-14.00	М. Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан мемлекеттік	«Теңдессіз сый» акциясы ҚХА тарихы және негізгі жобалары туралы кітаптарды сыйға тарту (ҚР Президентінің жанындағы «Қоғамдық

	университеті, акті залы	келісім» РММ) Ұжымдық фото
14.00-15.00		<b>Түскі үзіліс</b>
15.00-16.00	Орал қ. арнайы орта-білім беру орындары	ЖОО-ның профессор-оқытушылар құрамы, мұражай, мұрағат, кітапхана қызметкерлері, кәсіпорындардың, студент, жастар өкілдерінің қатысуымен өткізілетін тарих сабақтары: <b>«Қатал тағдыр налытса да, «өмір-өзен» мәңгілік ...»</b>
15.00-16.00	«М. Мәметова атындағы мемориалдық мұражай» ММ Орал қ.	Орал қаласының жастарымен кездесу
16.40-17.00		А. Островский атындағы орыс драма театрына трансфер
17.00-17.50	А.Островский атындағы орыс драма театры	Қазақ ұлттық өнер университеті ұжымының <b>«Аманат»</b> атты музыкалық композицияның таныстырылымы  Форум тақырыбына арналған тақырыптық қойылым
18.00		<b>Кешкі ас</b> (орны бойынша)
<b>30 мамыр 2015 ж. (сенбі)</b>		
09.00-09.40	Жеңіс алаңы Орал қ. (Стелла)	Ұлы Отан соғысы қаһармандарын <b>Еске алу акциясы</b> («Мәңгілік алауда» бір минут үнсіздік, Монументке гүл шоқтарын қою)
10.00-11.00		Батыс Қазақстан облысы Сырым ауданы Жымпиты ауылына сапар
11.00-11.30	Орал – Жымпиты тас жолы Сырым Датұлы кесенесі	<b>Сырым Датұлы кесенесіне тағзым ету</b>
11.30-12.15	Жымпиты ауылы	Жымпиты ауылына келу
12.15-12.55	«Алаш» саябағы Жымпиты а.	<b>«Алаш мұратынан «Мәңгілік Ел» белесіне» атты Еске алу акциясы</b> (гүл шоғын қою, еске алу үнсіздігі, көшеттер отырғызу)
13.00-13.15	«Нұр-шуағы» балалар үйі Жымпиты а.	Мүмкіндігі шектеулі балаларға арналған <b>«ҚХА: 20 игі іс» аясындағы қайырымдылық акциясы</b>
13.20-14.30	Жымпиты а.	Саяси қуғын-сүргін және Ұлы Отан соғысы құрбандарын еске алуға арналған ас

14.30-15.00	«Алаш» мұражайы Жымпиты а.	Өлкетану саяхаты
14.30-15.30	Сырым ауданы «Нұр-Отан» ХДП ғимараты Жымпиты а.	Ауданның Аналар кеңесі мен әйелдерге арналған «Ана денсаулығы – ұлт денсаулығы» атты әлеуметтік кеңес беру («Астана-Бәйтерек» әйелдер клубының әлеуметтік жобасы)
14.30-15.30	Сырым ауданы Мәдениет үйі Жымпиты а.	Жастарға арналған «Құрмет. Түсіністік. Келісім» тақырыбына арналған семинар-тренинг
15.15-16.45	Сырым ауданы әкімдігінің конференц-залы Жымпиты а.	«Қоғамдық келісім және ұрпақтар сабақтастығы» аудан тұрғындарымен кездесу «Теңдессіз сый» акциясы ҚХА тарихы және негізгі жобалары туралы кітаптарды сыйға тарту (ҚР Президентінің жанындағы «Қоғамдық келісім» РММ) <b>Ұжымдық фотосурет</b>
17.00-18.00	Жымпиты а.	Кешкі ас
18.00-19.45		Орал қаласына трансфер
20.00-ден		«Тарихтан тағылым – өткенге тағзым» жобасына қатысушыларды шығарып салу
<b>31 мамыр 2015 ж. (жексенбі)</b>		
09.00-ден		«Тарихтан тағылым – өткенге тағзым» жобасына қатысушыларды шығарып салу

\* Жымпиты а.– БҚО Сырым ауданының әкімшілік орталығы. Бұл жерде 1918 ж. Алашорда үкіметінің батыс бөлімі құрылған. Оның жетекшілері Жаһанша Досмұхамедов, Халел Досмұхамедов, Даулетше Кусябғалиев, Салық Омарұлы сынды басқа да зиялы азаматтар қызметтер атқарды. Бұл зиялы азаматтар сталиндік қуғын-сүргінге ұшырап, атылған болатын.

Жымпитыда «Алаш» мұражайы, С. Датұлы ат. тарихи-өлкетану мұражайы, «Алаш» саябағы орналасқан

**Программа Международного форума «ШЕРЛІ ШЕЖІРЕ  
АМАНАТЫ» в рамках проекта  
«ТАРИХТАН ТАҒЫЛЫМ – ӨТКЕНГЕ ТАҒЗЫМ» -  
«ПАМЯТЬ ВО ИМЯ БУДУЩЕГО»,  
посвященного Дню памяти жертв политических репрессий**

**Сроки проведения:** 28-31 мая 2015 г.

**Место проведения:** Республика Казахстан, Западно-Казахстанская область

**Организаторы:**

- Ассамблея народа Казахстана
- Архив Президента Республики Казахстан
- РГУ «Қоғамдық келісім» при Президенте Республики Казахстан
- Акимат Западно-Казахстанской области

Время	Место проведения	Мероприятие
<b>28 мая 2015 г. (четверг)</b>		
В течение дня	Гостиницы г. Уральска	Прибытие участников международного проекта в г. Уральск, размещение в гостиницах города
В течение дня	г. Уральск	Экскурсия по достопримечательностям г. Уральск
20.00-21.30	Салтанат сарайы	Вечер памяти «Тағдырларды біріктірген Қазақстан...» / Прием от имени акима области
<b>29 мая 2015 г. (пятница)</b>		
09.00 -09.30	Парк культуры и отдыха г. Уральска	Акция Памяти у Монуумента благодарности казахскому народу «Қазақ халқына мың алғыс» с участием Государственного секретаря Республики Казахстан <b>Абдыкаликовой Гульшары Наушаевны</b> (минута молчания, возложение цветов)
09.30-10.00		Трансфер в Казахский драматический театр
09.30-10.00	Казахский драматический театр	<b>Регистрация участников</b> Выставка научных трудов Ассамблеи народа Казахстана, посвященных проекту «Память во имя будущего»
09.30-10.00	Казахский драматический театр, фойе	<b>Документально-экспонатная выставка</b> «Батыс Қазақстан облысының тарихы – жасампаздық пен жетістіктер жолы» (Архив Президента РК, Государственный архив ЗКО )
10.00 -11.30	Казахский драматический театр	Пленарное заседание Международной научно-практической конференции: <b>«Мәңгілік Ел» как феномен национальной истории и исторической памяти</b> <b>Модератор: Ногаев Нурлан Аскарлович</b> , Аким Западно-Казахстанской области  Приветствие Государственного секретаря Республики Казахстан <b>Абдыкаликовой Гульшары Наушаевны</b>

**Выступление заместителя Председателя-заведующего Секретариатом Ассамблеи народа Казахстана Тугжанова Ералы Лукпановича – Проект АНК «Память во имя будущего» - Дорожная карта мира и общей истории**

**Обращение участников Международного форума «Шерлі шежіре аманаты» в рамках проекта «ТАРИХТАН ТАҒЫЛЫМ – ӨТКЕНГЕ ТАҒЗЫМ» - «ПАМЯТЬ ВО ИМЯ БУДУЩЕГО» к Президенту Республики Казахстан-Лидеру Нации Н. А. Назарбаеву**

Выступления:

- 6. Жакыпов Мирболат Хабиевич**, заведующий Общим отделом Администрации Президента
- 7. Мурадов Ахмет Сейдарахманович**, депутат Мажилиса Парламента РК, член депутатской группы АНК
- 8. Уильям Файерман**, профессор Университета Индиана (г. Индиана, США) - **Fates of Languages of Peoples Deported to Kazakhstan**
- 9. Ахметов Адиль Курманжанович**, руководитель Центра языка, литературы и терминологии Международной Тюркской академии; доктор филологических наук, профессор - **Шерлі шежіре шындығы**
- 10. Санг Чеол Ким**, профессор Института по изучению Центральной Азии Университета Ханкук (Республика Корея) - **Formation and Development of major ethnic Korean Communities in Soviet period after Political Depression: Comparative Understanding between Central Asian Koreans and Sakhalin Koreans**

Презентации:

- **Книга «Из истории депортаций. Казахстан 1935-1939гг. Сборник документов» II том** (издана под эгидой АНК Архивом Президента РК) – заместитель директора Архива Президента Республики Казахстан **Алимгазинов Кайрат Шакаримович**

- **Программы приграничного сотрудничества** в рамках научно-исследовательского консорциума **«Процессы и перспективы Евразийской интеграции»** на основе Меморандумов ЗКО с Саратовской и Оренбургской областями:



		<ul style="list-style-type: none"> <li>• <b>Юров Олег Винальевич</b>, директор департамента Западно-Казахстанского государственного университета им.М.Утемисова, кандидат политических наук, доцент;</li> <li>• <b>Лапенко Марина Владимировна</b>, руководитель Научно-образовательного центра изучения стран СНГ и Балтии Института международных отношений СГУ им.Чернышевского, директор Информационно-аналитического центра «Евразия-Поволжье», кандидат исторических наук (г.Саратов, РФ);</li> <li>• <b>Амелин Веналий Владимирович</b>, доктор исторических наук, профессор, директор НИИ истории и этнографии Южного Урала Оренбургского государственного университета, президент Ассамблеи народов Оренбургской области, председатель АНО «Содружество народов Евразии» (г.Оренбург, РФ)</li> </ul>
11.30-11.45		<b>Брифинг для СМИ</b>
11.30-12.00		<b>Кофе-брейк</b>  Трансфер в Западно-Казахстанский государственный университет им. М.Утемисова
12.00-13.30	Западно-Казахстанский государственный университет им. М.Утемисова, аудитории (по согласованию)	<p><b>Работа секционных заседаний</b> 1-секция: <b>«Ценности Алаш в контексте казахской государственности»</b> <u>Сомодераторы:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- <b>Аяган Буркитбай Гельманович</b>, директор ГУ «Институт истории государства» МОН РК, заместитель председателя НЭС АНК, доктор исторических наук, профессор</li> <li>- <b>Имангалиев Асхат Салимович</b>, ректор Западно-Казахстанского государственного университета имени Махамбета Утемисова, председатель НЭГ АНК ЗКО, доктор педагогических наук, профессор</li> </ul> <p><u>Панельные дискуссии:</u> 13. <b>Баязитова Розалия Рафхатовна</b>, доцент Башкирского государственного педагогического университет имени Акмуллы, кандидат исторических наук -</p>

		<p><b>История народа в судьбах людей</b></p> <p>14. <b>Бурбаев Тулеугали Кайыржанович</b>, заведующий кафедрой «Социально-управленческие технологии» НШГП АГУ при Президенте Республики Казахстан, доктор философских наук, профессор</p> <p>15. <b>Дос Кошим</b>, председатель республиканского общественного движения «Ұлт тағдыры», политолог - <b>"Алаш" мақсаты және Қазақ еліндегі қазіргі тілдік жағдай</b></p> <p>16. <b>Абуев Айдар Паркулович</b>, заведующий кафедрой «Политическая стратегия государства» АГУ при Президенте РК, доктор философских наук, профессор</p> <p>17. <b>Шаяхметов Нурбек Уахапович</b>, руководитель Службы научно-экспертного сопровождения и методического обеспечения РГУ «Қоғамдық келісім» при Президенте РК, доктор исторических наук - <b>Алаш қайраткерлері қазақ мемлекеттілігі хақында</b></p> <p>18. <b>Ракишева Ботагоз Ислямовна</b>, директор Исследовательского института «Общественное мнение», кандидат социологических наук - <b>Историческая память как фактор сохранения казахской диаспоры</b></p> <p>19. <b>Хасанов Габит Кайыржанович</b>, доцент кафедры казахской филологии Западно-Казахстанского государственного университета им. М.Утемисова, доктор филологических наук – <b>Батыс Алашордада қызмет еткен алғашқы ұстаздар</b></p> <p>20. <b>Бижанова Алия Ермековна</b>, доцент кафедры истории Республики Казахстан Западно-Казахстанского государственного университета им. М.Утемисова, кандидат исторических наук – <b>Социально-культурные процессы в период казахской государственности в начале XIX в.</b></p> <p>21. <b>Бактыгулова Б. Н.</b>, старший преподаватель кафедры истории Республики Казахстан Западно-Казахстанского государственного университета им. М.Утемисова – <b>Қазақ қоғамындағы қолданбалы заңдар жинағы</b></p> <p>22. <b>Исмурзин Ж. А.</b>, старший преподаватель кафедры истории Республики Казахстан Западно-Казахстанского государственного университета им.</p>
--	--	--

*М. Утемисова, кандидат исторических наук – Н. Назарбаев және қазақ тарихы*

**23. Сулейменова Даметкен Досмухановна**, кандидат исторических наук, профессор ЗКИГУ (Западно-Казахстанского инженерно-гуманитарного университета), алашевед, президент фонда им. Ж. Досмухамедова «Қайраткер қоғамдық» – **Алаштың атылған қызы Шахзада Шынанова**

**24. Бибекөв Қаныш Тлеужанович**, эксперт «Назарбаев Интеллектуальные школы», кандидат филологических наук, доцент – **С. Торайғыровтың «Таныстыру» поэмасындағы Алашорда қайраткерлерінің бейнесі**

**2-секция: «Навечно в памяти народной...»**

Сомодераторы:

- **Тимощенко Юрий Евгеньевич**, депутат Мажилиса Парламента РК

- **Прокопенко Леонид Андреевич**, заместитель заведующего Секретариатом Ассамблеи народа Казахстана Администрации Президента Республики Казахстан, кандидат исторических наук

- **Тасмагамбетов Асет Сембаевич**, первый проректор Западно-Казахстанского государственного университета имени Махамбета Утемисова, доктор исторических наук, профессор

Панельные дискуссии:

**8. Шацков Владимир Александрович**, генеральный директор Военно-технической школы - Центра военно-патриотического воспитания молодежи (г. Астана), генерал-майор, член АНК (с презентацией)

**9. Любомир Цивин**, приглашенный профессор ЕНУ им. Л.Н. Гумилева, внешний эксперт НЭС АНК, доктор PhD (Прага, Чехия) - **Роль репрессий и депортаций в экономической и социальной трансформации общества в странах бывшего Советского Союза; взгляд из-за рубежа**

**10. Сулейменова Г. Б.**, доцент кафедры всемирной истории и социально-политических дисциплин Западно-Казахстанского государственного университета им. М. Утемисова, кандидат исторических наук – **Работники тыла и**

**чекисты Западного Казахстана в Великой Отечественной войне»**

11. **Журасова А. Ш.**, доцент кафедры всемирной истории и социально-политических дисциплин Западно-Казахстанского государственного университета им. М.Утемисова кандидат исторических наук – **Ұлы Отан соғысындағы қазақстандықтардың майдандағы ерліктеріне жаңаша көзқарас**
12. **Аменов А.Ж.**, старший преподаватель кафедры всемирной истории и социально-политических дисциплин Западно-Казахстанского государственного университета им. М.Утемисова – **Великая Отечественная война 1941-1945 гг. в сознании молодёжи** (по итогам социологических исследований)
13. **Есеева Г.Н.**, старший преподаватель кафедры всемирной истории и социально-политических дисциплин Западно-Казахстанского государственного университета им. М.Утемисова – **Взгляд на войну через призму демографии**
14. **Мукатова Дана Мукатовна**, директор центра "Тұлғатану" имени М. Габдуллина КазНПУ имени Абая, член НЭГ АНК г. Алматы, доктор исторических наук, профессор - **М. Ғабдуллин: батыр, ғалым, қайраткер**

**3-секция: «Трагические страницы истории ...»  
Сомодераторы:**

- **Дулатбеков Нурлан Орынбасарович**, секретарь Карагандинского областного Маслихата, доктор юридических наук, профессор
- **Калашникова Наталья Павловна**, директор РГУ «Қоғамдық келісім» при Президенте РК, доктор политических наук, профессор

**Панельные дискуссии:**

12. **Токарь Петр Васильевич**, приглашенный профессор ЕНУ имени Л.Н.Гумилева, кандидат социологических наук, профессор (Киев, Украина)
13. **Грибанова Елена Михайловна**, кандидат исторических наук – **Сюжеты из истории депортаций: дороги греков**
14. **Дедерер Александр Федорович**, председатель ОЮЛ «Ассоциация ОО немцев Казахстана «Возрождение»

		<p>15. <b>Чумакова Зинаида</b>, директор Жезказганского Историко-археологического музея, член Ассамблеи народа Казахстана - <b>Преступления против человечества</b></p> <p>16. <b>Курманбаев Рамазан</b>, руководитель ОО «Ашаршылық құрбандары», автор сценария фильма «Ашаршылық - Голод» («Қазақфильм»)-<b>Қасірет күнін белгіле туралы бірер сөз;</b></p> <p>17. <b>Мухатова Дана Мухатовна</b>, директор центра «Тұлғатану» имени М. Габдуллина КазНПУ имени Абая, доктор исторических наук, профессор</p> <p>18. <b>Лавриненко Тамара Ивановна</b>, председатель женского клуба «Астана-Байтерек»</p> <p>19. <b>Кыдыршаев А.С.</b>, декан филологического факультета Западно-Казахстанского государственного университета им. М.Утемисова, доктор педагогических наук, профессор – <b>Репрессия құрбаны болған ағартушылар мұрасы</b></p> <p>20. <b>Айдарова Ш.А.</b>, старший преподаватель кафедры истории Республики Казахстан Западно-Казахстанского государственного университета им. М.Утемисова, кандидат исторических наук– <b>Алаштың ұлтым деген арыстары</b></p> <p>21. <b>Байбулсинова А.С.</b> – старший преподаватель кафедры истории Республики Казахстан Западно-Казахстанского государственного университета им. М.Утемисова, кандидат исторических наук– <b>Қазақ зиялылары ұлт мәселесі хақында</b></p> <p>22. <b>Бауыржанова Гүлжан</b>, специалист научно-исследовательского отдела мемориально-музейного комплекса жертв политических репрессий и тоталитаризма «АЛЖИР» - <b>"АЛЖИР" мұражайының ғылыми-зерттеу жұмыстары"</b></p>
13.30-13.50	Западно-Казахстанский государственный университет им. М.Утемисова, актовый зал	Подведение итогов Международной конференции. <b>Принятие резолюции</b>
13.50-14.00	Западно-Казахстанского	<b>Акция «Теңдессіз сый»-«Дар бесценный»</b> Дарение книг об истории и ключевых проектах

	государственный университет им. М.Утемисова, актовый зал	АНК (РГУ «Қоғамдық келісім» при Президенте РК) Коллективное фото
14.00-15.00		<b>Перерыв на обед</b>
15.00-16.00	На базе средне-специальных учебных заведений г.Уральска	Уроки истории: «Память скорбит, а жизнь продолжается...» с участием профессорско-преподавательского состава вузов, сотрудников музеев, архивов, библиотек, представителей предприятий, студенческой молодежи
15.00-16.00	ГУ «Мемориальный музей имени М.Маметовой» г. Уральска	Встреча участников проекта с молодежью г. Уральска
16.40-17.00		Трансфер в Русский драматический театр имени А.Островского
17.00-17.50	Русский драматический театр имени А. Островского	Премьера музыкальной композиции «Аманат» коллектива Казахского национального университета искусств  Тематическая постановка, посвященная теме Форума
18.00		<b>Ужин (по месту размещения)</b>
<b>30 мая 2015 г. (суббота)</b>		
09.00-09.40	Площадь Победы г. Уральск (Стелла)	<b>Акция Памяти</b> героям Великой Отечественной войны (минута молчания у «Вечного огня», возложение цветов к Монументу)
10.00-11.00		Трансфер в с. Жымпиты Сырымского района Западно-Казахстанской области
11.00-11.30	Трасса Уральск – Жымпиты Мавзолей Сырыма Датова	Возложение цветов Мавзолею Сырыма Датова
11.30-12.15	с. Жымпиты	<b>Приезд в с. Жымпиты</b>
12.15-12.55	Парк «Алаш» с. Жымпиты	<b>Акция Памяти «Алаш мұратынан «Мәңгілік Ел» белесіне»</b> (возложение цветов, минута молчание, посадка саженцев в парке «Алаш»)
13.00-13.15	Детский дом «Нұр-шуағы» с. Жымпиты	<b>Благотворительная акция в рамках «АНК: 20 добрых дел»</b> для детей с ограниченными возможностями
13.20-14.30	с. Жымпиты	<b>Поминальный ас памяти жертв депортаций, политических репрессий и ВОВ</b>
14.30-15.00	Музей «Алаш» с. Жымпиты	<b>«Өлкетану саяхаты»</b>
14.30-15.30	Здание НДП	Социальные консультации: <b>«Здоровье</b>

	«Нұр-Отан» Сырымского района с. Жымпиты	<b>женщины - здоровая Нация</b> для представителей Совета матерей и женщин района (социальный проект Женского Клуба «Астана-Байтерек»)
14.30-15.30	Дом культуры Сырымского района с. Жымпиты	Социальный тренинг для молодежи: <b>«Уважение. Понимание. Согласие»</b>
15.15-16.45	Конференц-зал акимата Сырымского района	Встреча с населением района: <b>«Қоғамдық келісім және ұрпақтар сабақтастығы»;</b> <b>Акция «Теңдессіз сый» - «Дар бесценный»</b> Дарение книг об истории и ключевых проектах АНК (РГУ «Қоғамдық келісім» при Президенте РК); <b>Коллективное фото</b>
17.00-18.00	с. Жымпиты	Ужин
18.00-19.45		Трансфер в г. Уральск
с 20.00		Отъезд участников проекта «Память во имя будущего»
<b>31 мая 2015 г. (воскресенье)</b>		
с 09.00		Отъезд участников проекта «Память во имя будущего»

\* с. Жымпиты - административный центр Сырымского района ЗКО. Здесь в 1918 г. образовалось Западное отделение правительства Алаш-Орды под руководством Жаһаншы Досмухамедова, Халел Досмухамедова, Даулетше Кусябгалиева, Салыка Омарова и др., которые были подвергнуты сталинским репрессиям и расстреляны.

В Жымпиты расположены Музей «Алаш», Историко-краеведческий музей им. Сырыма Датова, парк «Алаш»

**PROGRAM**  
**of the International Forum –“Sherli Shezhire Amanaty” as part of**  
**project «MEMORY FOR THE FUTURE »**  
**dedicated to the Day of Remembrance of the Victims of Political**  
**Repression**

**28-31 may 2015 year**

**Venue: Republic of Kazakhstan, West-Kazakhstan Region (Oblast)**

**Organizers:**

- *Assembly of people of Kazakhstan*
- *Archive of the President of the Republic of Kazakhstan*
- *Republican State Institute “Kogamdyk kelisim” under the President of the Republic of Kazakhstan*
- *Administration of the West-Kazakhstan Region*

<b>Time</b>	<b>Place</b>	<b>Event</b>
<b>28 may 2015 (Thursday)</b>		
<b>During the day</b>	<b>Hotels of Uralsk city</b>	<i>Arrival of participants in the Uralsk city, placement in hotels</i>
<b>During the day</b>	<b>Uralsk city</b>	<i>Excursion on sights of the city of Uralsk</i>
<b>20.00-21.30</b>	<b>Palace of weddings</b>	<b>Welcome dinner on behalf of Akim of Region</b>
<b>29 may 2015 (Friday)</b>		
<b>09.30 -09.50</b>	<b>Recreation park of the Uralsk city</b>	<b>Memorial event</b> at a gratitude monument to the Kazakh people with participation of the Secretary of State of the Republic of Kazakhstan <b>Abdykalikova Gulshara Naushayevna</b> (minute of silence, flower-laying)
<b>09.30-10.00</b>		<i>Transfer to the Kazakh drama theater</i>
<b>09.30-10.00</b>	<b>Kazakh Drama Theater</b>	<b>Registration of participants</b> <i>Exhibition of Assembly’s scientific editions</i>
<b>09.30-10.00</b>	<b>Kazakh Drama Theater, foyer</b>	<b>Documentary exponents exhibition</b> «History of West-Kazakhstan region» (Archive of the President of the RK, State Archives of the West-Kazakhstan region )
<b>10.00 -11.30</b>	<b>Kazakh Drama Theater</b>	<i>Plenary session of the International Scientific-Practical Conference: «Mangilik El» as phenomenon of national history and historical memory»</i> <i>Moderator: <b>Nogayev N. A.</b>, Akim of West-Kazakhstan region</i>  <b>Welcome speech</b> of the Secretary of State of the Republic of Kazakhstan, <b>Abdykalikova Gulshara Naushayevna</b>  <b>Speech</b> of the Vice-President of the Assembly of people of Kazakhstan – <b>Project of the APK</b>



		<p><b>«Memory for the Future» - Road map of the Peace and General History</b></p> <p><b>Address of participants of the International Forum - «Memory for the Future» to the President of Republic of Kazakhstan to Nazarbayev N.A.</b></p> <p><u>Speeches:</u></p> <p><b>11. Zhakupov Mirbolat Khabiyevich</b>, Head of the Document Provision Department of the Executive Office of the President of RK</p> <p><b>12. Muradov Ahmet Seydarahmanovich</b>, deputy of Mazhilis of Parliament of RK, member of deputy group of the APK</p> <p><b>13. William Fayerman</b>, professor of University Indiana (Indiana, USA)</p> <p><b>14. Akhmetov Adil Kurmanzhanovich</b>, head of the Center of language, literature and terminology of the International Turkic academy; Doctor of Philology, professor</p> <p><b>15. Kim Sang Cheol</b>, professor of Institute on studying of Central Asia of University Hankuk (Republic of South Korea)</p> <p><u>Presentations:</u></p> <p>Within plenary session: presentation of the book <b>"From history of deportations, Kazakhstan 1935-1939. Collection of documents" II volume</b>, (released under the auspices of APK by Archive of the President of Kazakhstan)</p> <p><b>Presentation of Cross-Border Cooperation Programmes within research consortium "Processes and Prospects of the Euroasian Integration"</b> on the basis of Memorandums of the WKR with the Saratov and Orenburg areas</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• <b>Yurov Oleg</b>, the director of the department of the West Kazakhstan state university of M. Utemisov the candidate of political sciences, the associate professor;</li> <li>• <b>Lapenko Marina</b>, the head of the Scientific and educational center of studying of CIS and Baltic countries of Institute of the international relations of SGU of Chernyshevsky, the director of "Eurasia-Volga region" Information and analysis center, the candidate of historical sciences (Saratov, the Russian Federation).</li> </ul> <p><b>25. Amelin Venali</b>, , doctor of historical sciences, professor (Saratov, Russian Federation)</p>
11.30-11.45		<b>Media Briefing</b>

11.30-12.00		<p style="text-align: center;"><b>Coffee break</b></p> <p style="text-align: center;"><i>Transfer to the West Kazakhstan State University of M. Utemisov</i></p>
12.00-13.30	<p style="text-align: center;"><b>The West Kazakhstan State University of M. Utemisov</b></p>	<p><b>Section meetings</b></p> <p><i>1st section: «Alash's Values in the context of the Kazakh statehood»</i></p> <p><u>Moderators:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- <b>Ayagan Burkitbai Gelmanovich</b>, <i>The Director of The Institute of State History, doctor of History, Academician of the Kazakh Academy of Education of the Republic of Kazakhstan</i></li> <li>- <b>Imangaliyev Askhat Salimovich</b>, <i>the rector of the West Kazakhstan State University of Makhambet Utemisov, the Chairman of the ANC Scientific and expert group, the doctor of historical sciences, professor</i></li> </ul> <p><u>Panel discussions:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. <b>Bayazitova Rosalia Rafkhatovna</b> <i>associate professor of Bashkortostan's State Pedagogical University of Akmulla, the candidate of historical sciences</i></li> <li>26. <b>Burbayev Tuleugali</b>, <i>head of the department of Academy of Public Administration under the President of RK, Doctor of Philosophy, professor</i></li> <li>27. <b>Dos Koshim</b>, <i>chairman of the republican social movement "Ult Taghdiri", political scientist</i></li> <li>28. <b>Abuov Aidar</b>, <i>the head of the department "Political State Strategy" of Academy of Public Administration under the President of Kazakhstan, the Doctor of Philosophy, professor</i></li> <li>29. <b>Shayakhmetov Nurbek</b>, <i>head of department of scientific and expert supporting and methodical providing of RSI «Kogamydyk kelisim» under the President of RK, doctor of historical sciences</i></li> <li>30. <b>Rakishva Botagoz</b>, <i>director of Research institute, candidate of sociological sciences</i></li> <li>31. <b>Hasanov Gabit</b>, <i>the associate professor of the Kazakh philology of the West Kazakhstan state university of M. Utemisov, the Doctor of Philology</i></li> <li>32. <b>Bizhanova Aliya</b>, <i>the associate professor of history of the Republic of Kazakhstan of the West Kazakhstan state university of M. Utemisov, the candidate of historical</i></li> <li>33. <b>Baktygulova B. N.</b>, <i>the senior teacher of department of history of the Republic of Kazakhstan of the West Kazakhstan state university of M. Utemisov</i></li> </ol>

34. **Ismurzin Zh. A.**, the senior teacher of department of history of the Republic of Kazakhstan of the West Kazakhstan state university of M. Utemisov, candidate of historical sciences

35. **Suleimenova Dametken**, candidate of historical sciences

36. **Bibekov Kanysh**, expert of the «Nazarbayev Intellectual schools», Candidate of Philology, associate professor

2nd section: "**Forever in national memory ...**"

Moderators:

- **Timoshenko Y. E.**, deputy of Mazhilis of Parliament of RK

- **Prokopenko Leonid**, vice-manager of the Secretariat of the Assembly of people of Kazakhstan, candidate of historical sciences

- **Tasmagambetov Aset**, first vice-rector of the West Kazakhstan university of M. Utemisov, doctor of historical sciences, professor

Panel discussions:

15. **Shatskov Vladimir**, the CEO of Military-technical school - the Center of military patriotic education of youth

16. **Lubomir Tsivin**, the invited professor of ENU of L.N. Gumilev, the external expert of the APK, the doctor of PhD (Prague, the Czech Republic)

17. **Suleimenova G. B.**, the associate professor of a world history and socio-political disciplines of the West Kazakhstan state university of M. Utemisov, the candidate of historical sciences

18. **Zhurasova A.**, the associate professor of a world history and socio-political disciplines of the West Kazakhstan state university of M. Utemisov, the candidate of historical sciences

19. **Amenov A.**, the senior teacher of chair of a world history and socio-political disciplines of the West Kazakhstan state university of M. Utemisov

20. **Eseeva G.**, the senior teacher of chair of a world history and socio-political disciplines of the West Kazakhstan state university of M. Utemisov

21. **Mukatova D. M.**, , doctor of historical sciences, professor

3rd section: «**Tragic pages of history ...**»

Moderators:

- **Dulatpekov Nurlan**, Karaganda regional Maslikhat's secretary, doctor of Jurisprudence,

		<p>professor  - <b>Kalashnikova Natalia</b>, Director of RSI “Kogamdyk kelisim” under the President of RK, Doctor of Political Sciences, professor</p> <p><u>Panel discussions:</u></p> <p>23. <b>Tokar Petro</b>, candidate of Sociological Sciences, professor (Kiev, Ukraine)</p> <p>24. <b>Gribanova Elena</b>, candidate of historical sciences</p> <p>25. <b>Dederer Aleksandr</b>, chairman of public association “Vozrozhdenie”</p> <p>26. <b>Chumakova Zinaida</b>, director of the historical and archaeological museum of Zhezkazgan city, member of the APN</p> <p>27. <b>Kurmanbayev Ramazan</b>, manager of the public association “Asharshylyq Qurbandary”</p> <p>28. <b>Mukhatova Dana</b>, doctor of historical sciences, professor</p> <p>29. <b>Lavrinenko Tamara</b>, chairman of woman-club “Astana-Baiterek”</p> <p>30. <b>Kidirshayev.</b>, dean of the philological faculty of the West Kazakhstan State University, doctor of pedagogical sciences, professor</p> <p>31. <b>Aidarova S. A.</b>, the candidate of historical sciences</p> <p>32. <b>Baibulsinova A. S.</b>, the candidate of historical sciences</p> <p>33. <b>Bairzhanova Gulzhan</b>, specialist of research department of a memorial and museum complex of the victims of political repressions and totalitarianism “ALGERIA”</p>
13.30-13.50	The West Kazakhstan State University of M. Utemisov	<p>Summing up the International conference.  <b>Adoption of the resolution</b></p>
13.50-14.00	The West Kazakhstan State University of M. Utemisov	<p><b>Event</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Donation of books about stories of formation of Asse of people of Kazakhstan; (Republican State Institute “Kogamdyk kelisim” under the President of the Republic of Kazakhstan )</li> </ul> <p><b>Collective photo</b></p>
14.00-15.00		<b>Dinner</b>
15.00-16.00	Specialized secondary educational institutions	<p>History lessons: of “<b>Memory for the Future</b>” with participation of the faculty of higher education institutions, specialists of the museums, archives, libraries, students</p>
15.00-16.00	The memorial museum of M.	<p>Meeting of participants of the project with youth of the city of Uralsk</p>

	<b>Mametova</b>	
16.40-17.00		<i>Transfer into the Russian drama theater of A. Ostrovsky</i>
17.00-17.50	<b>Russian drama theater of A. Ostrovsky</b>	<i>Premiere of musical composition "Amanat" of collective of the Kazakh national university of arts</i>  <i>The thematic statement devoted to the Forum subject</i>
18.00		<b>Dinner</b>
<b>30 May 2015 (Saturday)</b>		
09.00-09.40	<b>Victory Square Uralsk (Stella)</b>	<b>Memorial event to heroes of the Great World War</b> (flower-laying to the Monument)
10.00-11.00		<i>Transfer into the village of Zhympitya of the Syrym Area of West Kazakhstan region</i>
11.00-11.30	<b>The route Uralsk – Zhympitya Syrym Datov's mausoleum</b>	<i>Flower-laying to Syrym Datov's Mausoleum</i>
11.30-12.15	<b>Village of Zhympitya</b>	<b>Arrival to the village of Zhympitya</b>
12.15-12.55	<b>Alash park village of Zhympitya</b>	<b>Memorial event</b> (flower-laying, minute of silence, landing of saplings in Alash park)
13.00-13.15	<b>Orphanage "Nur-shuagy" village of Zhympitya</b>	<b>Charity event within "APK: 20 good deeds"</b> for children with limited opportunities
13.20-14.30	<b>Village of Zhympitya</b>	<b>Funeral lunch for memory of the victims of deportations, political repressions and Second World War</b>
14.30-15.00	<b>Museum "Alash" village of Zhympitya</b>	<b>«Olketanu Sayahaty»</b>
14.30-15.30	<b>Building of NDP "Nur-Otan" of the Syrym area, village of Zhympitya</b>	<i>Social consultations: "Health of the woman - the healthy of Nation" for representatives of Council of mothers and women of the area (the social project of Women's Club "Astana-Bayterek")</i>
14.30-15.30	<b>Recreation center of the Syrym area, village of Zhympitya</b>	<i>Social training for youth: "Respect. Understanding. Consent"</i>
15.15-16.45	<b>Conference room of the administration of the Syrym area</b>	<i>Meeting with the people of the area</i>  <i>Donation of books about stories of formation of Assembly of people of Kazakhstan; (Republican State Institute "Kogamdyk kelisim" under the President of the Republic of Kazakhstan);</i> <b>Collective photo</b>
17.00-18.00	<b>Village of Zhympitya</b>	<b>Dinner</b>
18.00-19.45		<i>Transfer to Uralsk</i>

<b>c 20.00</b>		<i>Departure of participants of the "Memory for the Future" project</i>
<b>31 May 2015 (Sunday)</b>		
<b>09.00</b>		<i>Departure of participants of the "Memory for the Future" project</i>

\* *The village of Zhympita - an administrative center of the Syrym Area of West Kazakhstan region. Here in 1918 was formed the Western office of the government of Alash-Orda under the leadership of Zhahansha Dosmuhamedov, Halel Dosmuhamedov, Dauletshe Kusyabgaliyev, Salyk Omarov etc. which were subjected to Stalin's repressions. In Zhympity located the Museum "Alash", the Local history museum of Syrym Datov, Alash park.*

**СПИСОК**  
**участников Международного форума «Шерлі шежіре аманаты» в**  
**рамках проекта Ассамблеи народа Казахстана «Память во имя**  
**будущего»**

РК, Западно-Казахстанская область,  
г.Уральск 28-31 мая 2015 г.

<b>Администрация Президента Республики Казахстан</b>		
	АБДЫКАЛИКОВА Гульшара Наушаевна	Государственный секретарь Республики Казахстан
	ТУГЖАНОВ Ералы Лукпанович	Заведующий Секретариатом Ассамблеи народа Казахстана
	ЖАКЫПОВ Мирболат Хабиевич	Заведующий общим отделом Администрации Президента РК
	ПРОКОПЕНКО Леонид Андреевич	Заместитель заведующего Секретариатом Ассамблеи народа Казахстана
<b>Государственные органы и организации, при Президенте Республики Казахстан</b>		
	КАЛАШНИКОВА Наталья Павловна	Директор РГУ «Қоғамдық келісім» при Президенте РК
	ДЖАПАРОВ Борис Аликенович	Директор Архива Президента Республики Казахстан
	АЛИМГАЗИНОВ Кайрат Шакаримович	Заместитель директора Архива Президента Республики Казахстан
<b>Депутаты Мажилиса Парламента Республики Казахстан</b>		
8.	ТИМОЩЕНКО Юрий Евгеньевич	Депутат Мажилиса РК, член депутатской группы АНК
9.	МУРАДОВ Ахмет Сейдарахманович	Депутат Мажилиса РК, член депутатской группы АНК
<b>Зарубежные гости</b>		
10.	ЛЮБОМИР Цивин	Приглашенный профессор ЕНУ имени Л. Гумилева, внешний эксперт НЭС АНК (Прага, Чехия)
11.	САНГ Чеол Ким	Профессор Института по изучению Центральной Азии Университета Ханкук (Республика Корея)

12.	УИЛЬЯМ Файерман	Профессор Университета Индиана (г. Индиана, США)
13.	БАЯЗИТОВА Розалия Рафхатовна	Башкирский государственный педагогический университет имени Акмуллы, кандидат исторических наук, доцент
14.	ТОКАРЬ Петр Васильевич	Приглашенный профессор в ЕНУ имени Л. Гумилева (Киев, Украина), кандидат социологических наук, профессор
<b>Высшие учебные заведения</b>		
15.	ИМАНГАЛИЕВ Асхат Салимович	Ректор Западно-Казахстанского государственного университета имени Махамбета Утемисова, председатель Научно-экспертной группы АНК, доктор исторических наук, профессор
<b>Члены Ассамблеи народа Казахстана</b>		
16.	ДЕДЕРЕП Александр Федорович	Председатель ОЮЛ «Ассоциация ОО немцев Казахстана «Возрождение»
17.	ЛАВРИНЕНКО Тамара Ивановна	Председатель клуба «Астана- Байтерек»
18.	ШАЦКОВ Владимир Александрович	Генеральный директор Военно- технической школы - Центра военно-патриотического воспитания молодежи (г. Астана), генерал-майор, член АНК
<b>Научно-экспертный совет АНК</b>		
	АЯГАН Буркитбай Гельманович	Директор ГУ «Институт истории государства» МОН РК, заместитель председателя НЭС АНК, доктор исторических наук, профессор
	РАКИШЕВА Ботагоз Ислямовна	Директор Исследовательского института «Общественное мнение», кандидат социологических наук
	АХМЕТОВ Адиль Курманжанович	Руководитель центра языка, литературы и терминологии



		Международной Тюркской академии; доктор филологических наук, профессор
	БУРБАЕВ Тулеугали Кайыржанович	Заведующий кафедрой «Социально-управленческие технологии» НШГП АГУ при Президенте Республики Казахстан
	ДОС Кошим	Председатель республиканского общественного движения «Ұлт тағдыры», политолог
	ДУЛАТБЕКОВ Нурлан Орынбасарович	Секретарь Карагандинского областного Маслихата, доктор юридических наук, профессор, член НЭС АНК
	АБУОВ Айдар Паркулович	Заведующий кафедрой «Политическая стратегия государства» АГУ при Президенте РК, доктор философских наук, профессор
<b>Специалисты по проблемам «Алаш», голода и массовых политических репрессий в Казахстане</b>		
	КУРМАНБАЕВ Рамазан	Автор сценария фильма «Ашаршылық» («Қазақфильм»), Руководитель ОО «Ашаршылық құрбандары» (Жезказган)
	БИБЕКОВ Қаныш Тлеужанұлы	кандидат филологических наук, доцент, эксперт «Назарбаев Интеллектуальные школы»
<b>Специалисты по проблемам депортации народов в Казахстан</b>		
	ГРИБАНОВА Елена Михайловна	к.и.н., специалист по депортации народов в Казахстан (Алматы)
	МУКАТОВА Дана Мукатовна	Директор центра «Тұлғатану» имени М. Габдуллина (Алматы) КазНПУ имени Абая доктор исторических наук, професор
<b>Республиканские этнокультурные объединений</b>		
	БАРОН Александр Иосифович	Руководитель ассоциации еврейских культурных центров

		«Мицва»
	ВАСИЛЬЕВ Владимир Алексеевич	Председатель Ассоциации румыно-молдован Казахстана
	НУРУМОВ Шаймардан Усаинович	Председатель ОО «Республиканский культурный центр уйгуров Казахстана»
	ЛЕВИНСКАЯ Наталья	Заместитель председателя Ассоциации русских, славянских и казачьих организаций Казахстана
	ОСПАНОВ Болат Мусагажинович	Член общества «Қазақ тілі»

### Представители СМИ

	КЛИМЕНКО Олеся Сергеевна	Главный редактор Республиканская немецкая газета «Deutsche Allgemeine Zeitung»
	ЕРГАЛИЕВ Азамат	Режиссер Съемочной группы фильма
	РУСТЕМОВ Арман	Оператор Съемочной группы фильма
	ЖУМАГАЛИЕВ Абылай Батыргалиулы	Оператор Съемочной группы фильма
С	САДЫКОВА Макпал Каналкызы	Сайт «Assembly.kz»

### Представители музеев

	ЧУМАКОВА Зинаида	Директор историко- археологического музея г. Жезказган
	АБИШЕВА Сауле Нуркасымовна	Директор мемориального музея им. Ч. Валиханова

### Клуб «Астана - Байтерек»

	ЖУЛАНОВА Наталья Валерьевна	Член клуба «Астана - Байтерек»
	ОТЕПОВА Гульнара Данифовна	Член клуба «Астана - Байтерек»
	ШАЖАНБАЕВА	Член клуба «Астана - Байтерек»

	Гульмира	
	НИКИТИНА Татьяна Васильевна	Член клуба «Астана - Байтерек»
	АРСЛАНОВА Юлия	Член клуба «Астана - Байтерек»
	ШУКПАРОВА Амина	Член клуба «Астана - Байтерек»
	САДВАКАСОВА Гульгара Турысбаевна	Член клуба «Астана - Байтерек»
	ХАРСЕЕВА Светлана Хабибуловна	Член клуба «Астана - Байтерек»

**РМО «Жарасым»**

	АХМЕТОВ Расул Сурмалиевич	Председатель РМО «Жарасым»
	КАЙРЫЕВ Рустам	Зам. председателя РМО «Жарасым»
	МИКАЕЛЯН Рубен	член РМО «Жарасым»
	СУНДЕТОВ Азамат	член РМО «Жарасым»
	НАБИЕВ Вакил	член РМО «Жарасым»

**РГУ «Қоғамдық келісім»**

	ШАЯХМЕТОВ Нурбек Уахапович	Руководитель службы
	САМУРАТОВА Нуржамал Бегеновна	Руководитель службы
	БАЗАРОВ Даурен Ермекович	Руководитель службы
	АЛЬПЕИСОВА Камал Абылкасымовна	Старший эксперт
	ДУЙСЕНБИЕВ Адлет Кумкентович	Старший эксперт

**Разработчики сценария культурных программ**

	АБИЛЬДЫ Алтынбек	Казахский национальный университет искусств г. Астана
	КАРГАБАЕВА Назерке	Казахский национальный университет искусств г. Астана

## Участники форума от регионов и гг. Астана, Алматы

<b>г. Астана</b>		
	СЕКЕРБАЕВ Кудайберген Изатович	Заместитель директора КГУ «Қоғамдық келісім» при акимате г. Астана
	БАУРЖАНОВА Гульжан Батыржановна	Специалист научно- исследовательского отдела Музейно-мемориального комплекса жертв политических репрессий и тоталитаризма «АЛЖИР», магистр истории
<b>г. Алматы</b>		
	АБДАЛИЕВА Маргарита Абубакировна	Руководитель секретариата Ассамблеи народа Казахстана г. Алматы
	НИЯЗОВА Нурия Исмагиловна	Председатель Татарского центра гуманитарного развития «Ильдаш»
	МАМЕДГАСАНОВ Эйбаз Иманбердиевич	Председатель ОО «Общество азербайджанцев «Озан»
	КО БЕЕВА Алтынай Орманкалиевна	Директор КГУ «Қоғамдық келісім» Аппарата акима города Алматы
<b>Акмолинская область</b>		
<b>68.</b>	ТОХАЕВА Марзият Юсуповна	Руководитель секретариата Акмолинской ассамблей народа Казахстана
<b>69.</b>	АХЕТОВА Алия Койшибаевна	Член научно-аналитического центра Акмолинской ассамблей народа Казахстана
<b>70.</b>	СУХОВЕЦКИЙ Александр Анатольевич	Председатель общественного объединения «Объединение поляков Акмолинской области»
<b>71.</b>	КУНАНБАЕВА Алма Сунгатовна	Заместитель директора Акмолинского областного историко-краеведческого музея
<b>Алматинская область</b>		
<b>72.</b>	ТОЙБОЛДИН Данияр Куанышевич	Эксперт по координации научно- экспертной группы КГУ «Дом Дружбы - Центр общественного согласия»

73.	ИСАБЕКОВА Куляш Балтабаевна	Заместитель областного краеведческого им.М.Тынышпаева	директора историко- музея
<b>Актюбинская область</b>			
74.	НУРШИН Жолдас Махуулы	Заведующий секретариатом АНК области	
75.	ИСМАГУЛОВ Узакбай Шаукерович	Профессор регионального государственного университета им. К.Жубанова,	Актюбинского доктор исторических наук
76.	САПАРОВ Тулкибай Тынышевич	Специалист КГУ «Қоғамдық келісім» аппарата	акима Актюбинской области
77.	КНИЖНИК Светлана Аркадьевна	Заведующая Актюбинского облархива	группой
<b>Атырауская область</b>			
78.	БИГАМБАЕВ Серик Утемисович	Директор КГУ "Қоғамдық келісім және достық үйі" аппарата	акима Атырауской области
79.	УТЕШОВ Калыбек Нуркуатович	Специалист областного краеведческого музея	Атырауского историко-
80.	АХМЕТ Аккали Кабижанович	Профессор государственного университета им. Х.Досмухамедова,	Атырауского доктор исторических наук
81.	ЗУБАРИЕВ Зелимхан Асабалиевич	Председатель ингушского объединения «Вайнах»	ОО «чечено- этнокультурного
<b>Восточно-Казахстанская область</b>			
82.	АЯЗБАЕВ Еркимбек Мухатаевич	Заведующий секретариатом АНК Восточно-Казахстанской области	
83.	АУБАКИРОВ Алдияр Алтынбекович	Директор государственного архива Восточно-Казахстанской области	
84.	ШПИЛЬКИНА Александра Александровна	Председатель этнокультурного Бородулихинского района ВКО	русского объединения
85.	Жумадилова Айбарша Тылеубергеновна	Заведующая культурно-массового и методического отдела КГУ «Дом	

		дружбы ассамблеи народа Казахстана аппарата акима Восточно-Казахстанской области»
<b>Жамбылская область</b>		
86	БАХТОРАЗОВ Сейдехан Уалиевич	И.о. доцента кафедры «История Казахстана» Таразского государственного университета им. М.Х.Дулата, кандидат исторических наук
87	КУЛМАМБЕТОВА Назгулим Тлеухановна	Методист методического отдела КГУ «Дом дружбы ассамблеи народа Казахстана аппарата акима Жамбылской области»
88	УЗДЕНОВА Лёля Ахматовна	Директор ОО «Жамбылского филиала Архыз Республиканского общественного объединения «Карачаевцев и балкарцев»
89	ХАПИЛИНА Людмила Алексеевна	заведующая отдела областного историко-краеведческого музея
<b>Карагандинская область</b>		
90	РЫМБЕКОВА Гульфайруз Сериковна	исполняющий обязанности руководителя секретариатом АНК области
91	ДЖАНАЕВ Увайс Хаважиевич	Председатель ОО «чечено-ингушского этнокультурного объединения «Вайнах»
92	АЛТЫНБЕКОВ Бекзат Комарович	Председатель совета Общественного согласие города Жезказган Карагандинской области, член НЭГ областного САНК
93	ЖАСАРОВА Дамеш Жангурбаевна	Заведующая музея Карагандинского государственного университета
<b>Костанайская область</b>		
94	ДРЕНЯСОВА Ляззат Имановна	Главный специалист секретариата Костанайской областной Ассамблеи народа Казахстана
95	ЕВДОКИМОВА	Заведующая кафедрой Ассамблеи

	Ольга Николаевна	народа Казахстана при Костанайском инженерно- экономическом университете, член научно-экспертной группы
96	ЖАКЫП Қалқаман Хасенұлы	Профессор Костанайского государственного университета им.А.Байтурсынова, член научно- экспертной группы, председатель ОО «Зиялы қауым»
97	КОЖАХМЕТОВ Алпыс Кабденович	Заместитель руководителя КГУ «Дом дружбы акимата Костанайской области»
<b>Кызылординская область</b>		
98	ТОРЕШОВА Ляйла Бегалықызы	Заведующая секретариатом АНК Кзылординской области
99	ИБРАЕВ Уалихан Серикович	Руководитель отдела КГУ «Қоғамдық келісім» аппарата акима Кзылординской области, член НЭГ ассамблеи Кзылординской области
100	КИМ Елена Алексеевна	Заместитель председателя ассамблеи народа Казахстана Кзылординской области, председатель корейского этнокультурного объединения
101	АЛТЫНБАЕВА Жанат Олжабаевна	Руководитель отдела государственного архива Кзылординской области
<b>Мангистауская область</b>		
102	ИСМУРЗИНА Гүльжан Максutowна	Руководитель секретариатом АНК области
103	ДЖАЙЫЛХАНОВА Амангуль Абдигалиевна	Директор КГУ «Қоғамдық келісім»
104	КУЛБАЕВ Нурлан Абызович	Директор ГУ «Мангистауский государственный историко- культурный заповедник»
105	КАЛКЕНБАЕВА Гүлшат Закиржановна	Специалист отдела ГУ «Мангистауский областной историко-краеведческий музей»
106	МАДЕНОВА Раиса Ивановна	Член Ассамблеи народа Казахстана, председатель Актауского филиала РОО

		«Ассоциации Казахстана»	корейцев
<b>Павлодарская область</b>			
107	БАЙРАМКУЛОВА Мария Алботовна	Председатель ОО «Павлодарский карачаево-черкесский и кабардино-балкарский национальный этнокультурный центр «Эльбурс»	
<b>Северо-Казахстанская область</b>			
108	АБУОВ Нурболат Аскерович	Заведующий кафедрой «Истории и социально-гуманитарных дисциплин» Северо- Казахстанского государственного университета им.М.Козыбаева, кандидат исторических наук, член НЭГ при областной Ассамблее народа Казахстана	
109	МУКУШЕВА Гульнар Ботановна	Директор Северо-Казахстанского областного музейного объединения	
110	МАЛИКОВА Сауле Зейнуллиновна	Директор Северо-Казахстанского государственного архива, кандидат исторических наук, профессор Российской академии	
111	САЛМУРЗИН Сагындык Досмакович	Председатель Северо- Казахстанского областного филиала общественного объединения «Всемирная ассоциация казахов», член НЭГ при областной Ассамблее народа Казахстана	
112	АБИЛЬМАЖИНОВА Дина Жанзаковна	Руководитель КГУ «Қоғамдық келісім»	
<b>Южно-Казахстанская область</b>			
113	КАЛМУРАТОВ Муратали Оразалиевич	Заместитель руководителя аппарата акима Южно- Казахстанской области, заведующий секретариатом АНК ЮКО	
114	МАЙМАКОВ Гаппар Казбекович	Заведующий кафедрой Ассамблеи народа Казахстана Южно- Казахстанского государственного университета имени М.Ауэзова	



115	БАЦИЕВ Хасан Шаевич	Председатель чечено-ингушского этнокультурного объединения ЮКО
116	ТАСЫБЕКОВА Камшат Киятовна	Руководитель отдела государственного архива Южно-Казахстанской области

**Итого: \_\_116\_\_ чел.**

## СПИСОК

Участников Международного форума «Шерлі шежіре аманаты»  
в рамках проекта Ассамблеи народа Казахстана «Память во имя  
будущего» по ЗКО

РК, Западно-Казахстанская область,  
г.Уральск 28-31 мая 2015 г.

<b>Аппарат акима области</b>			
1.	<b>НОГАЕВ</b> Нурлан Аскарлович	-	Аким Западно-Казахстанской области
2.	<b>УТЕГУЛОВ</b> Арман Каримович		Первый заместитель акима области
3.	<b>БАДАШЕВ</b> Алмаз Бекетович	-	Заместитель акима области
4.	<b>СТЕКСОВ</b> Игорь Валерьевич	-	Заместитель акима области
5.	<b>МАКЕН</b> Бахтияр Макенович	-	Заместитель акима области
6.	<b>КАРИМОВ</b> Марат Шайдоллаевич	-	Заместитель акима области
7.	<b>ТОКЖАНОВ</b> Марат Лукпанович	-	Руководитель аппарата акима области
8.	<b>САЛЫКОВ</b> Ербол Гумарович	-	Советник акима области
9.	<b>КАПАКОВ</b> Гайса Хамедулович	-	Заместитель председателя АНК ЗКО, руководитель секретариата АНК ЗКО
10.	<b>ЖАНАХМЕТ</b> Аскар Жанахметович	-	Помощник акима области
<b>Руководители областных управлений и департаментов</b>			
11.	<b>БЕКЕТ</b> Азамат Бауыржанович	-	Руководитель областного управления физической культуры и спорта
12.	<b>БЕКТЕМИР</b> Руслан Бектемирович	-	Руководитель областного управления экономики и бюджетного

			планирования
13.	<b>ЕСЕКЕНОВА</b> Айгуль Оразовна	-	Руководитель областного управления внутренней политики
14.	<b>ДАВЛЕТЖАНОВ</b> Амангельды Медхатович	-	Руководитель областного управления природных ресурсов и регулирование природопользования
15.	<b>ЖАКУПОВ</b> Аслан Кабиболлаевич	-	Руководитель областного управления предпринимательства и развития индустриальной инновации
16.	<b>ЖАКЪЯЕВ</b> Альберт Юсупович	-	Руководитель департамента по делам обороны
17.	<b>ИРМЕНОВ</b> Камидолла Мутиголлаевич	-	Руководитель областного управления здравоохранения
18.	<b>ИХСАНГАЛИ</b> Махамбет Матенкожа	-	Руководитель областного управления развития языков
19.	<b>МЫНБАЕВА</b> Айгуль Адильгереевна	-	Руководитель областного управления образования
20.	<b>МУХАМЕДЖАНОВА</b> Алия Бигаизовна	-	Руководитель областного управления земельных ресурсов
21.	<b>НИГМЕТОВ</b> Талгат Рахимович	-	Руководитель областного управления по делам религии
22.	<b>ОНГАРБЕКОВ</b> Марат Кенжетаевич	-	Руководитель областного управления сельского хозяйства
23.	<b>УТЕШОВ</b> Рыспай Курманович	-	Руководитель областного управления энергетики и жилищно-коммунального хозяйства
24.	<b>САЛАХАТДИНОВА</b> Айгуль Бакытжановна	-	Руководитель областного управления финансов
25.	<b>САДБЕКОВ</b> Кемел Ермакович	-	Руководитель областного управления координации занятости и социальных программ
26.	<b>СУЙНШАЛИЕВ</b> Жаслан Аскарлович	-	Руководитель областного управления строительства

27.	<b>КУСАЙНОВ</b> Даулеткерей Атауович	-	Руководитель областного управления культуры, архивов и документации
28.	<b>ХАМЗИН</b> Абай Жаманкулович	-	Руководитель областного департамента статистики
29.	<b>ДАУМОВ</b> Нурлыбек Жаскайратович	-	И.о. руководителя управления по делам молодежной политики
30.	<b>ЕСИМОВ</b> Ержан Нурлыбаевич	-	И.о. руководителя областного управления архитектуры и градостроительства
31.	<b>БАХИШЕВА</b> Светлана Мендыгалиевна	-	Директор департамента контроля в сфере образования
32.	<b>КУЛДИКОВ</b> Марат Мухаметкалиевич	-	Директор департамента по ЧС
33.	<b>ГУБАЙДУЛЛИН</b> Ахмет Наурызович	-	Директор департамента контроля государственного строительства и лицензирования
34.	<b>ЖАКАНОВ</b> Аманжол Жомартович	-	Директор налогового департамента
35.	<b>ИМАНГАЛИЕВ</b> Жанболат Гайнешеич	-	Директор департамента контроля медицинской и фармацевтической службы
36.	<b>АРЫСПАЕВ</b> Мухамед Кайыржанович	-	Директор департамента по защите прав потребителей по ЗКО
37.	<b>КАМЕШЕВА</b> Салтанат Газизовна	-	Директор департамента технического регулирования и метрологии
38.	<b>КУАНЫШЕВ</b> Дархан Сабирович	-	Директор департамента казначейства
39.	<b>КУРМАНГАЛИЕВ</b> Алдан Хабиболлаевич	-	Директор управления комитета по работе с несостоятельными должниками по Западно-Казахстанской области
40.	<b>МЕНДЫГАЛИЕВ</b> Темирхан Жалгасович	-	Директор департамента автомобильных дорог
41.	<b>НУРЖАНОВ</b> Берикболат Насекенович	-	Директор департамента контроля и социальной защиты
42.	<b>СЕРИКОПОВ</b> Жексенгали Сисенович	-	Директор Западно - Казахстанского территориального комитета государственного имущества и приватизации

43.	<b>КАПАНОВ</b> Кабижан Капанович	-	Руководитель филиалла департамента экологии Жайык – Каспий
44.	<b>ЕСЕРКЕПОВ</b> Ербол Онлансынович	-	Директор департамента регулирования природных ресурсов
45.	<b>ЖАЗЕТОВ</b> Галелетдин Мухтарович	-	Руководитель инспекции финансового контроля
46.	<b>КАДЕШОВ</b> Кайрат Темиргалиевич	-	Руководитель управления комитета лесного хозяйства и животного мира
47.	<b>КАДЫРОВ</b> Куангали Калимоллаевич	-	Руководитель инспекции информации и связи
48.	<b>КАНАТБАЕВ</b> Серик Ганиевич	-	Руководитель территориальной инспекции ветнадзора
49.	<b>КОПБОЛСЫН</b> Сапаргали	-	Руководитель управления рыбной инспекции
50.	<b>НУРГАЛИЕВ</b> Салауат Габбасович	-	Руководитель департамента по управлению земельными ресурсами
51.	<b>РАЗОВ</b> Валихан Алиханович	-	Руководитель антимонопольного комитета по ЗКО
52.	<b>САХИПОВ</b> Гарапша Адилович	-	Директор областного департамента сельского хозяйства
<b>Акимы города и районов</b>			
53.	<b>КУЛЬГИНОВ</b> Алтай Сейдиорович	-	Аким города
54.	<b>ОРЫНГАЛИЕВ</b> Галым Губашевич	-	Заместитель акима города
55.	<b>МАНКАРАЕВ</b> Кайсар Закирович	-	Заместитель акима города
56.	<b>САТЫБАЛДИЕВ</b> Марс Кадыргалиевич	-	Заместитель акима города
57.	<b>КАЙСАГАЛИЕВ</b> Алтынбек Кенесович	-	Руководитель аппарата акима города
58.	<b>ТОРЕГАЛИЕВ</b> Нариман Торегалиевич	-	Аким Акжаикского района
59.	<b>РАХЫМЖАНОВ</b> Нурлан Сагинтаевич	-	Аким Бокейординского района
60.	<b>ТУСИПКАЛИЕВ</b> Марат Бахтыгалиевич	-	Аким Бурлинского района
61.	<b>ХАЙРЕТДИНОВ</b> Лавр Рашидович	-	Аким Жангалинского района
62.	<b>МУКАЕВ</b> Мурат Рахметович	-	Аким Жанибекского района

63.	<b>ЖАКУПОВ</b> Карим Каримоллаевич	-	Аким Зеленовского района
64.	<b>БЕККАЙЫР</b> Нурлан Магазович	-	Аким Казталовского района
65.	<b>ШАХАРОВ</b> Асхат Берлешевич	-	Аким Каратобинского района
66.	<b>ШЫНЫБЕКОВ</b> Абат Абаевич	-	Аким Сырымского района
67.	<b>АЛИЕВ</b> Санжар Жуматаевич	-	Аким Таскалинского района
68.	<b>СЕРИККАЛИЕВ</b> Женис Сериккалиевич	-	Аким Теректинского района
69.	<b>ХАЛЕЛОВ</b> Алдияр Сансызбаевич	-	Аким Чингирлауского района
70.	<b>ЗАБИТОВ</b> Саид Магомедович	-	Глава генерального консульства РФ в г.Уральске
71.	<b>СУЛТАНОВ</b> Руслан Тыныштыкулы	-	Главный имам ЗКО
72.	<b>МОСКАЛЕНКО</b>	-	Владыка Антоний
73.	<b>БАКТЫГЕРЕЕВА</b> Акуштап Бактыгереевна	-	Ветеран
<b>Председатели ЭКО</b>			
74.	<b>АВИЛОВ</b> Анатолий Александрович	-	Председатель правления ОО «Уральско- Яикское казачество»
75.	<b>БЕЛЯЕВ</b> Михаил Алексеевич	-	Председатель правления ОО «Белорусский национально- культурный центр «Грамада»
76.	<b>ДЕРГАЧЕВА</b> Ольга Всеволодовна	-	Председатель правления еврейского этнокультурного объединения «Ламед»
77.	<b>ШАРАФУТДИНОВ</b> Зулкожа Гайнеденович	-	Заместитель председателя правления ОО «Едил-Жаикская община»
78.	<b>КАРИМОВ</b> Фахраддин Акбарович	-	Председатель правления филиала ОО «Ассоциация дунганских этнокультурных центров»

79.	<b>КИМ</b> Анатолий Петрович	-	Член АНК ЗКО, первый заместитель председателя правления Западно-Казахстанского корейского этнокультурного объединения
80.	<b>ЛЕЖНИНА</b> Альфия Николаевна	-	Председатель правления ОО «Татарский культурный центр»
81.	<b>МАМЕДОВ</b> Наджаф Мирзага оглы	-	Председатель правления азербайджанского этнокультурного объединения «Бирлик»
82.	<b>НОВИКОВ</b> Владимир Владимирович	-	Председатель правления ОО «Фольклорно-этнографический казачий центр Яик»
83.	<b>ПАК</b> Максим Валерьевич	-	Председатель правления Западно-Казахстанского корейского этнокультурного объединения
84.	<b>ПОГОДИН</b> Сергей Михайлович	-	Председатель ОО «Центр русской культуры»
85.	<b>САРАТОВ</b> Данильбек Алиевич	-	Председатель правления чечено-ингушского этнокультурного объединения «Вайнах» заместитель председателя АНК ЗКО
86.	<b>СПИРИДОНОВ</b> Игорь Владимирович	-	Руководитель молодежного крыла АНК ЗКО (член орг.комитета)
87.	<b>ТАРАСЕНКО</b> Виктор Иванович	-	Председатель правления украинского этнокультурного объединения «Еднаня»
88.	<b>ШОХИНА</b> Вера Кузьминична	-	директор общественного фонда АНК ЗКО «Дос», заместитель председателя АНК ЗКО (член орг.комитета)
89.	<b>УСЕНОВА</b> Асиям Мухамеджановна	-	Заместитель председателя правления областного филиала ОО «Республиканский культурный центр уйгуров Казахстана»

**Совет матерей**

90.	<b>ИСКАКОВА</b> Магрипа Есенгуловна	-	председатель совета
91.	<b>БАБАДЖАНЫ</b> Самия Сергеевна	-	многодетная мать (6 детей), армянское этнокультурное объединение «Мирзоян»
92.	<b>БАЙАРСТАНОВА</b> Мадина Мергеновна	-	ветеран педагогического труда
93.	<b>БРМАНОВА</b> Раиса Сергеевна	-	пенсионерка, корейское этнокультурное объединение
94.	<b>ЕРМУХАНОВА</b> Маншук Жолдыгалиевна	-	многодетная мать (8 детей), член ансамбля «Ардакты аналар»
95.	<b>ИБРАГИМОВА</b> Таиса Петровна	-	многодетная мать (7 детей), член общественного объединения «Арна» по вопросам гендерной политики
96.	<b>ИЩЕНКО</b> Татьяна Германовна	-	руководитель общественного фонда некоммерческого объединения «Жас дарын», патронатная мать (5 детей), Бурлинский район
97.	<b>КУЖЕКОВА</b> Роза Лукьяновна	-	Ветеран труда
98.	<b>НАРБУЛАТОВА</b> Роза Темировна	-	предприниматель, патронатная мать (6 детей), Бурлинский район
99.	<b>РОЗОВА</b> Людмила Сергеевна	-	председатель женсовета с.Федоровка Теректинского района
100.	<b>ТЕНЧУРИНА</b> Галина Евгеньевна	-	многодетная мать (7 детей), член ансамбля «Ардакты аналар»
101.	<b>ХАЛЕЛОВА</b> Гульжиян	-	многодетная мать (5 детей), татарский культурный центр
102.	<b>ХАСИНА</b> Оксана Владимировна	-	еврейское этнокультурное объединение «Ламед»
103.	<b>ШОНЫРАЕВА</b> Зиба	-	многодетная мать (10 детей), член ансамбля «Ардакты аналар»

**Совет старейшин**



104.	<b>МОРДАСОВ</b> Николай Павлович	-	председатель совета старейшин ассамблеи области
105.	<b>ИСМАГУЛОВА</b> Батес Турановна	-	заместитель председателя совета старейшин ассамблеи области
106.	<b>БОКАЕВ</b> Мухтар Бокаевич	-	председатель совета старейшин правления чечено-ингушского этнокультурного объединения «Вайнах»
107.	<b>ТУХВАТУЛЛИНА</b> Нажия Махмудовна	-	председатель совета старейшин правления татарского культурного центра
108.	<b>МИРЗОЕВ</b> Алибала Халилоглы	-	председатель совета старейшин азербайджанского этнокультурного объединения «Бирлик»
109.	<b>БАЕВ</b> Василий Андреевич	-	председатель совета старейшин Центра русской культуры
110.	<b>ЖУМАГАЛИЕВ</b> Бисен Жумагалиевич	-	член ассамблеи области, ветеран войны и труда
111.	<b>МОСТОВОЙ</b> Леонид Вигдорович	-	председатель совета старейшин ЗКО еврейского этнокультурного объединения «ЛАМЕД»
112.	<b>МУСАЕВ</b> Абдукарим Алиевич	-	председатель совета старейшин дунганского этнокультурного объединения
<b><u>Научно-экспертная группа АНК ЗКО</u></b>			
113.	<b>МУХЛИСОВА</b> Захот Кушкинбаевна	-	проректор по науке КазИИТУ
114.	<b>ДОБРЯЕВ</b> Павел Анатольевич	-	кандидат философских наук, преподаватель ЗКГУ им.М.Утемисова
115.	<b>ЮРОВ</b> Олег Винальевич	-	доцент Евразийской академии, институт «Евразия»
116.	<b>САТМАГАМБЕТОВА</b> Нурбигащ Гилымгалиевна	-	Руководитель отдела анализа и мониторинга областного управления

			внутренней политики
117.	<b>АМЕНОВ</b> Асхат Джангельдиевич	-	Председатель ОО «Союз обществоведов»
118.	<b>САЛОВ</b> Владимир Юрьевич	-	Заведующий кафедрой АНК ЗКГУ
<b><u>Депутаты областного маслихата</u></b>			
119.	<b>АЙТИМОВ</b> Аксерик Сариевич		Депутат областного маслихата
120.	<b>АШИГАЛИЕВ</b> Катауолла Мералиевич		Депутат областного маслихата
121.	<b>БАЙЖАНОВ</b> Мадияр Женисович		Депутат областного маслихата
122.	<b>БОЗЫМОВ</b> Казыбай Караевич	-	Депутат областного маслихата
123.	<b>БАХТИОЗИН</b> Фарид Наильевич	-	Депутат областного маслихата
124.	<b>ВАСИЛЕЦ</b> Алексей Андреевич	-	Депутат областного маслихата
125.	<b>ГОЛОУХОВ</b> Валерий Иванович	-	Депутат областного маслихата
126.	<b>ДЖАКУПОВ</b> Жасулан Кабиболлаевич	-	Депутат областного маслихата
127.	<b>ДРУЖИНИН</b> Вячеслав Михайлович	-	Депутат областного маслихата
128.	<b>ЕНЮТИН</b> Иван Иванович	-	Депутат областного маслихата
129.	<b>МЕРГАЛИЕВ</b> Аскар Серикович	-	Депутат областного маслихата
130.	<b>МУРЗАХМЕТОВ</b> Бекет Тельманович	-	Депутат областного маслихата

131.	<b>МУХАМБЕТШИН</b> Серик Бисемалиевич	-	Депутат областного маслихата
132.	<b>НИГМЕТ</b> Кенжебай Альжанович	-	Депутат областного маслихата
133.	<b>РЫСБЕКОВ</b> Туякбай Зейытович		Депутат областного маслихата
134.	<b>САТБАЕВ</b> Алибек Байжанович	-	Депутат областного маслихата
135.	<b>ТАСПИХОВ</b> Амангельды Сатыбалдиевич	-	Депутат областного маслихата
136.	<b>ТУМАНОВ</b> Бауржан Канатбаевич	-	Депутат областного маслихата
137.	<b>ХАЙРУЛЛИН</b> Ришат Увалиевич	-	Депутат областного маслихата
138.	<b>ЧАВКИН</b> Вячеслав Рашадович	-	Депутат областного маслихата
<b><u>Политические партии</u></b>			
139.	<b>СУЛЕЙМЕН</b> Серик Кенжебекович	-	Заместитель председателя областного филиала партии «Нур Отан»
140.	<b>БАЯНОВ</b> Амангельды Газисович	-	Председатель областного филиала партии «Ауыл»
141.	<b>ДАВЛЕТОВ</b> Ержан Абдоллаевич	-	Первый секретарь областного комитета коммунистической народной партии Казахстана

142.	<b>МЕРГАЛИЕВ</b> Серик Ролланович	-	И.о. председателя областного филиала демократической партии Казахстана «Ак жол»
143.	<b>МУКАНОВА</b> Кадиша Халыковна	-	Председатель областного филиала общенациональной социал-демократической партии
144.	<b>БИСЕНГАЛИЕВ</b> Мухит Муханович	-	Председатель областного филиала политической партии «Бирлик»
145.	<b>АНЕСОВ</b> Мынатаубиик Тауфихович	-	Председатель областного комитета партии патриотов Казахстана
<b><u>Депутаты городского маслихата</u></b>			
146.	<b>АУБЕКЕРОВ</b> Аккали Умбеткалиевич	-	Секретарь городского маслихата
147.	<b>АЙТУЕВ</b> Жумабай Искабылович	-	депутат городского маслихата, глава КХ «Кайрат»
148.	<b>БЕРГЕН</b> Максот Кабышевич	-	Депутат городского маслихата
149.	<b>ВЛАСОВ</b> Валерий Павлович	-	Председатель ПК «Домостроитель», депутат городского маслихата
150.	<b>ГАЛИМЕТДЕНОВА</b> Дина Ерсеитовна	-	Директор департамента по кадрам и социальным вопросам АО «Конденсат», депутат городского маслихата
151.	<b>ДЖАКИБАЕВ</b> Мурат Урынбаевич	-	Директор ТОО «Орал–Терминал», депутат городского маслихата
152.	<b>ЕРМЕККАЛИЕВ</b> Амангелды Шмангалиевич	-	Директор ТОО «Аяз», депутат городского маслихата

153.	<b>КАЖЕНОВ</b> Марат Жаулыбаевич	-	Директор ИП «Енсепова М.Б», депутат городского маслихата
154.	<b>КАРЕКЕНОВ</b> Серик Уразбаевич	-	Областная больница, заводделом травматологии, депутат городского маслихата
155.	<b>КОЩАНОВ</b> Кайдар Жасенович	-	Генеральный директор ТОО “Болашак”, депутат городского маслихата
156.	<b>КУРМАНАЛИНА</b> Шалкыма Хайроллаевна	-	директор Уральского педколледжа, депутат городского маслихата
157.	<b>ЛИКЕРОВ</b> Аскар Тлеккабылович	-	Консультант гендиректора РЭК по ЗКО, депутат городского маслихата
158.	<b>МИХНО</b> Валентина Павловна	-	Председатель ПК «Отделстрой», депутат городского маслихата
159.	<b>МУТАШЕВ</b> Мирас Хайдарович	-	Управляющий директор филиала «Кедентранссервис», депутат городского маслихата
160.	<b>НАУГОЛЬНОВ</b> Александр Павлович	-	Генеральный директор ТОО «ЭКСПО», депутат городского маслихата
161.	<b>ПОТИЧЕНКО</b> Сергей Александрович	-	Генеральный директор ТОО««Альтаир»», депутат городского маслихата
162.	<b>РУБЦОВ</b> Аркадий Анатольевич	-	Директор ТОО «Стекло-Сервис», депутат городского маслихата
163.	<b>СЕРТЕКОВ</b> Нуржан Орынгалиевич	-	Директор музколледжа ««Курмангазы»», депутат городского маслихата
164.	<b>ТУРСЫНОВА</b> Ляна Алексеевна	-	Директор ИП «Турсынова Л.А», депутат городского маслихата
<b><u>НПО</u></b>			
165.	<b>ЖУМАГАЛИЕВА</b> Гульбара Гайнуллаевна	-	Руководитель ОО «АЖАР»

166.	<b>КАЛИЕВА</b> Сабыржан	-	Руководитель ОО «Деркул»
167.	<b>САХМЕТОВ</b> Менболат Нурболатович	-	Руководитель ОО «Казахстан аграр»
168.	<b>ТУЕНБЕКОВА</b> Манара Бахытгереевна	-	Руководитель ОО «Общество глухих» ЗКО
169.	<b>ИСКАЛИЕВА</b> Алтынай Галымовна	-	Руководитель ОО Центр семьи «Ак отау»
170.	<b>АБДУЛМАНОВ</b> Алтынбек Абуталиевич	-	Руководитель областного ОО «Қазақ тілі»
171.	<b>КИРСАНОВА</b> Нина Александровна	-	Руководитель ОО по защите прав «Жарғы»
172.	<b>ЕРГАЛИЕВ</b> Еркин Рашитович	-	Руководитель филиала научно-образовательного фонда «Аспандау»
173.	<b>ТУЗЕЛБАЕВ</b> Гамал Бекболатович	-	Руководитель ОО «Гражданский Альянс ЗКО»
174.	<b>БИСЕНОВА</b> Гульнара Кусаиновна	-	Руководитель ОО «Гауһар жол»
175.	<b>АТАЕВ</b> Аскар Кабдоллович	-	Руководитель ОО им. Ихсанова
176.	<b>МЕРГАЛИЕВ</b> Тулеген Тастаевич	-	Председатель областного профсоюза работников государственных, банковских учреждений общественного обслуживания
177.	<b>ЛУЧНИНА</b> Надежда Михайловна	-	Руководитель ОО «Үндестік»
178.	<b>МАХМУДОВА</b> Шолпан Жуматаевна	-	Руководитель Ассоциации «Центр малого бизнеса»
179.	<b>ТУРКИНА</b> Айгуль Сериковна	-	Директор Ассоциации «Заман» ЗКО
180.	<b>АБСАТИРОВ</b> Кенес Гарапович	-	Директор ЗКО Союз «Атамекен»

**ВУЗы, ССУЗы**

181.	<b>ИМАНГАЛИЕВ</b> Асхат Салимович	-	Ректор ЗКГУ им. Махамбета Утемисова
182.	<b>СЕРГАЛИЕВ</b> Нурлан Хабиболлович	-	Ректор ЗКАТУ им. Жангир хана
183.	<b>ЖУМАЕВ</b> Жеткеншек Жумаевич	-	Ректор Западно-Казахстанского инженерно-гуманитарного университета
184.	<b>ГЛАДКОВ</b> Александр Германович	-	Директор колледжа информационных технологий
185.	<b>КУРМАНАЛИНА</b> Шалкыма Хайруллаевна	-	Директор педагогического колледжа им. Ж.Досмухамедова
186.	<b>КАЛЬЧЕНКО</b> Ирина Константиновна	-	Директор гуманитарно-технического колледжа
187.	<b>ХАМЗИНА</b> Гульнара Зейноллаевна	-	Директор Уральского финансово-экономического колледжа
188.	<b>ДОСКАЛИЕВА</b> Баян Мектеповна	-	Директор Западно-Казахстанского академического колледжа «АТиСО»
189.	<b>ЖУМАКАЕВА</b> Баян Сабировна	-	Ректор Западно-Казахстанской гуманитарной академии
190.	<b>МУХАМБЕТАЛИЕВ</b> Серик Кайырович	-	Директор колледжа газа, нефти и отраслевых технологий
191.	<b>АХМЕТОВ</b> Сайранбек Максотович	-	Ректор университета информационных технологий
192.	<b>БИСЕНГАЛИЕВ</b> Роман Масалимович	-	Директор гуманитарно-экономического колледжа «Евразия»
193.	<b>ТАПАЛОВ</b> Айткали Умирзакович	-	Директор индустриального колледжа ЗКО
194.	<b>ГАЛИЕВА</b> Найля Хайрболдиевна	-	Директор технологического колледжа «Сервис»
195.	<b>КЫРЫКБАЕВ</b> Канат Жайыкович	-	Директор уральского политехнического колледжа
196.	<b>ДЖЕКСЕНОВА</b> Эльмира Сабитовна	-	Директор колледжа сервиса и новых технологий

197.	<b>ХАЙРУЛЛИНА</b> Гульжан Бахитовна	-	Директор колледжа экономики и информационных технологий
198.	<b>КАКИМОВА</b> Айгуль Амангельдиевна	-	Директор уральского гуманитарного колледжа
199.	<b>ТУЛЕГЕНОВА</b> Бахыт Курмангалиевна	-	Директор многопрофильного колледжа «Болашак»
200.	<b>АЛИМБЕКОВ</b> Серик Ахметович	-	Директор инженерно-технологического колледжа
<b><u>Работники культуры</u></b>			
201.	<b>ЕСЛЯМГАЛИЕВА</b> Мейрамгуль Гарифуллиневна	-	Директор музея им С.Гумарова
202.	<b>ЕРСАЕВ</b> Мирболат Бижанович	-	Директор областного историко-краеведческого музея
203.	<b>АТАНИЯЗОВА</b> Гульбагира Ерсаиновна	-	Директор музея им. Пугачева
204.	<b>АМАНДЫКОВ</b> Куаныш Сайлауович	-	Директор Казахского драмтеатра
205.	<b>БЕКТЕНОВА</b> Светлана Саржановна	-	Директор музея им М.Маметовой
206.	<b>ЕРСАЕВ</b> Мирболат Бижанович	-	И.о. директора краеведческого музея
207.	<b>ЗЕЛЕНЦОВ</b> Юрий Александрович	-	Директор драмтеатра им. А.Н.Островского
208.	<b>ИСАТАЕВА</b> Роза Жакияевна	-	Директор областной научно-универсальной библиотеки им Ж.Молдагалиева
209.	<b>КАЛИЕВ</b> Марат Кенесович	-	Директор областной филармонии имени Гарифоллы Курмангалиева
210.	<b>КАМБЕТОВ</b> Медхат Мусаевич	-	Директор областного центра народного творчества
211.	<b>СДЫКОВ</b> Мурат Наурызгалиевич	-	Директор областного центра истории и археологии

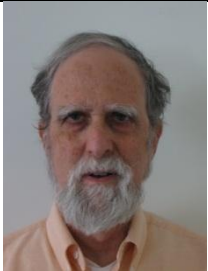


212.	<b>СИХОВА</b> Линара	-	Директор музея А.С.Пушкина
213.	<b>УТЕШЕВА</b> Звайда Бисеновна	-	Директор детско-юношеской библиотеки имени Х.Есенжанова
<b><u>СМИ</u></b>			
214.	<b>ГУБАШЕВ</b> Асланбек Зинатович	-	Директор ЗКФ ТРК «Қазақстан» (член орг.комитета)
215.	<b>САФУЛЛИН</b> Жантас Набиуллаевич	-	Директор ТОО «Жайық Пресс» (член орг.комитета)
216.	<b>КОРИНА</b> Людмила Михайловна	-	Собкор республиканской газеты «Казахстанская правда» (член орг.комитета)
217.	<b>КУСАЙЫН</b> Тимур Нагимович	-	Собкор республиканской газеты «Егемен Казакстан»
218.	<b>ТРИФОНОВА</b> Татьяна Ивановна	-	Директор телеканала ТДК-42 (член орг.комитета)
219.	<b>ГУБАЙДУЛЛИН</b> Бауыржан Файзоллаевич	-	Главный редактор областной газеты «Орал өңірі»
220.	<b>СЫИКОВА</b> Роза Габдылкадыровна	-	Главный редактор областной газеты «Приуралье»
221.	<b>КУЛЬПИН</b> Сергей Павлович	-	Главный редактор газеты «Информбиржа news» (член орг.комитета)
222.	<b>КАТКОВА</b> Оксана Георгиевна	-	Редактор приложения «Согласие» газеты «Пульс города» (член орг.комитета)
223.	<b>ТОБОЛЕВА</b> Инесса Александровна	-	Главный редактор Уральской газеты
224.	<b>ТАУБАЕВА</b> Акмаржан Бахытовна	-	Главный редактор газеты «Жайык устазы»



225.	<b>ДОБРЯЕВ</b> Сергей Анатольевич	-	Главный редактор газеты «Талап»
226.	<b>ДАУЛЕТОВА</b> Жанар	-	Главный редактор «Регион Евразия»
227.	<b>НУРМУХАНОВА</b> Бибигуль Жолдасовна	-	Главный редактор газеты «Жайық құтқарушысы»
228.	<b>СҮНДЕТОВ</b> Жумажан Кадимоллаевич	-	Главный редактор газеты «Самал»
229.	<b>ЕСЕНТАЕВА</b> Динара Жумабековна	-	Главный редактор газеты «Зангар»
230.	<b>КОЖАНГАЛИЕВ</b> Айболат Тогаевич	-	Главный редактор газеты «Жайық ұландары»
231.	<b>ЖУМАГАЛИЕВА</b> Марта Орынбасаровна	-	Главный редактор газеты «Оркен»
232.	<b>МУКАРИМА</b> Куанышевна	-	Главный редактор газеты «Университет инноваций и телекоммуникаций Казахстана»
233.	<b>МАУЛЕНБЕРЛИЕВ</b> Болат Мурзахметович	-	Главный редактор городской газеты «Надежда»
234.	<b>ШҮҮОНШАЛИЕВА</b> Мира Хамзиевна	-	Главный редактор городской газеты «Жайық уны»
<b>Секретариат АНК ЗКО</b>			
235.	<b>ДАИНОВ</b> Ербол Дайынович	-	Главный специалист АНК ЗКО
236.	<b>ДЖУМАГАЗИЕВА</b> Жанар Дусенгалиевна	-	Главный специалист АНК ЗКО
<b>КГУ «Қоғамдық келісім» аппарата акима ЗКО</b>			
237.	<b>АЖГАЛИЕВ</b> Александр Кумарович	-	Руководитель КГУ «Қоғамдық келісім»
238.	<b>ЖОЛБАЕВ</b> Муратжан Иглманович	-	Заместитель руководителя КГУ
239.	<b>ШИШКИНА</b> Светлана Александровна	-	Руководитель АХО
240.	<b>ЖУМИНА</b> Асия Тулеубаевна	-	Руководитель экспертно-аналитического отдела
241.	<b>АНТАЗИЕВА</b> Гаухар Лукпановна	-	Руководитель отдела социальных инициатив и общественного

			согласия
242.	<b>ИЗГАЛИЕВА</b> Гульмира Ерсайыновна	-	Руководитель отдела организации общественно-массовых мероприятий
243.	<b>СЕРГАЛИНА</b> Рауза Сатымовна	-	Руководитель отдела по работе с этнокультурными и общественными объединениями
244.	<b>КАПИЕВ</b> Алихан Габитжанович	-	Гл.бухгалтер
245.	<b>УТАУБАЕВА</b> Самал Айткалиевна	-	Гл.инспектор по кадрам
246.	<b>АБДРАХМАНОВ</b> Нурлан Махсutowич	-	Юрист
247.	<b>ИСИМОВА</b> Лаура Бериковна	-	Старший консультант
248.	<b>ЗАИНУЛЛИНА</b> Ботагоз Сакеновна	-	Старший консультант
249.	<b>ИСМАГУЛОВ</b> Оспан Рамазанович	-	Эксперт
250.	<b>БОЛДЫРЕВА</b> Татьяна Владимировна	-	Старший консультант
251.	<b>НУРГУАТОВА</b> Толкын Аязбаевна	-	Пресс-секретарь
252.	<b>САХАНОВ</b> Азамат Узаккаирович	-	Старший консультант
253.	<b>САГАТОВ</b> Азат Боранбаевич	-	Социолог

## Резюме зарубежных участников Форума

<p><b>WILLIAM FIERMAN</b> (Уилям Файрмэн)</p>	<p><b>ОБРАЗОВАНИЕ:</b>          Доктор философии, Гарвардский университет, политология, 1979.          Магистр политологии, Гарвардский университет, политология; 1975          Бакалавр, Университет Индианы, диплом с отличием; двойной майор славянских языков и Литература и Восточной Азии Языки и Литературы, 1971.          Научный сотрудник, Академия наук Узбекской ССР; г. Ташкент, СССР, 1983.          1976-77 Научно-исследовательская диссертация Ташкентский государственный университет.          Ленинградский государственный университет, Русский язык, 1971-72.          Лиссабонский университет, Летний языковой курс Португальский, 1969.          Диссертация: "Национализм, Языковое планирование и развитие в советском Узбекистане (1917-1941) "  <b>НАУЧНЫЕ ИНТЕРЕСЫ:</b> Языки и национальная политика в Центральной Азии, политика и социальные проблемы в Центральной Азии.  <b>ПРОФЕССИОНАЛЬНЫЙ ОПЫТ:</b>          1991 по настоящее время - Профессор, Университета Индианы, Исследования Центральной Евразии.          1997 – 2008 - Директор Центра ресурсов Внутренней Азии.          2002- 2005 - Директор Центра языков Центрально-Азиатского региона.          1996 - 1997 - Заместитель директора Центра ресурсов Внутренней Азии.          1994 - 1996 - Помощник директора, Центра ресурсов Внутренней Азии.          1990 – 1991 -Консультант, Совет США по международному вещанию.          1985- 1990 - Доцент, Университета Теннесси, факультет политических наук.          1979 - 1984, - Доцент, Университета Теннесси, факультет политических наук.          1984 1985 - Информационное агентство США, аналитик по общественным наукам.          Преподаватель, Гарвардский университет, кафедра государства и истории: академические годы 1974-75, 1975-76, 1978-79.</p>	
---	---	---

	<p>1977 - 1979 - Научный сотрудник, Гарвардский университет, кафедра правительства.</p>	
<p><b>Санг Чеол Ким</b></p>	<p><b>ОПЫТ РАБОТЫ:</b>  2008 - Профессор Института исследований Центральной Азии, Ханкукского университета иностранных языков  2007 - Преподаватель кафедры центрально азиатских исследований Ханкукского университета иностранных языков  2001 – 2007 - Доцент кафедры исследования корейцев, Казахского национальный университет им. Аль-фараби.  2001 – 2002 - Преподаватель кафедры корейского языка Казахского университета международных отношений и мировых языков им. Абылайхана.  2001 – 2001 - Преподаватель кафедры истории, факультета гуманитарного образования, Ханкукского университета иностранных языков.  1999 – 2001 - Научный сотрудник Центра международных региональных исследований, Ханкукского университета иностранных языков.  1996 - 1998 - по программе зарубежные волонтеры из Кореи в Казахстан, Корейское агентство по международному сотрудничеству (KOICA) преподаватель в Кустанайском государственном университете, преподаватель в Казахском национальном университете им. Аль-фараби.  <b>ОБРАЗОВАНИЕ:</b>  2002 - Доктор Ph. D. международных отношений, Ханкукский университет иностранных языков.  1995 - Магистратура, Кафедра исследований России и Восточной Европы, Ханкукский университет иностранных языков.  1993 - Бакалавр кафедра немецкого языка, Ханкукский университет иностранных языков.  <b>ТЕМЫ ИССЛЕДОВАНИЯ:</b>  1. Основные темы исследований: Этнические и национальным вопросам в ЦА, международные отношения в ЦА и России,  2. Международные отношения между Кореей и Центральной Азией, методологии регионоведения</p>	

<p><b>Любомир Цивин</b></p>	<p>Работал в течение 20 лет в качестве преподавателя, доцента, заведующего кафедрой и проректора в различных университетах Чешской, Словацкой, Венгерской и Украинской республик. Как приглашённый профессор работал тоже в нескольких университетах Казахстана (Павлодар, Астана). Специалист по мировой экономике, Европейскому Союзу, международным финансам и торговле. Читает следующие курсы лекций на английском, русском, чешском и словацком языках: «Глобальная экономика», «Международная торговля», «Международные финансы», «Мировые рынки», «Торговые переговоры и сделки», «Банковское регулирование и надзор». В прошлом также работал вне академической сферы в качестве директора международного отдела консалтинговой фирмы в составе крупнейшей банковской группы в Чешской Республике, директора консалтинговых проектов и программы Европейского Союза – Phare в Чешской, Словацкой и Литовской Республике, генерального директора крупнейшей факторинговой компании в Чешской Республике и членом наблюдательных советов финансовых дочерних компаний европейской банковской холдинговой группы ErsteBank в Словакии и Хорватии. Он был президентом Ассоциации консалтинга бизнеса в Чехии, и президентом Чешской ассоциации и факторинга. В настоящее время является членом Президиума Совета высшего образования Чешской республики.</p>	
<p><b>Петр Василевич ТОКАРЬ</b></p>	<p>Закончил исторический факультет Высшей комсомольской школы при ЦК ВЛКСМ (г.Москва), экономический факультет Ужгородского государственного университета (г.Ужгород), аспирантуру Российской академии управления (г.Москва). Историк, экономист, социолог, кандидат социологических наук, профессор ЕНУ им. Л.М.Гумилёва.</p> <p>В последние годы (сентябрь 1999 - июнь 2009) работал на должностях заместителя главы Закарпатской областной государственной администрации, проректора, зав.кафедры социальных наук Закарпатского государственного университета, директора Закарпатского научно-исследовательского центра социально-экономических и</p>	

гуманитарных исследований НАН Украины, доцента кафедры «Международные отношения» факультета международных экономических отношений Ужгородского национального университета, заместителя директора Института трансграничного сотрудничества (г.Ужгород). Председатель ассоциации социологов Закарпатья, с 1995 года - член Социологической ассоциации Украины.

Автор более 60 научных трудов. В 1998 году вышла монография „Политические партии Закарпатья” (в соавторстве), в 2000 г - научная работа „Центризм: история и современное развитие” (на материалах социологических исследований 1990—2000 гг.), а в 2001 году под его редакцией издан научный сборник „Межэтнические отношения в Закарпатье: состояние, тенденции и пути улучшения”. В том же 2001 году издает монографию „Региональное управление и рынок”, а также научное пособие для вузов „Конфликтология: курс лекций”. В 2002 году вышла в свет его монография „Национальное движение в Закарпатье: 1988—1993 гг.”, в 2008 - издана монография «Новые реалии современных границ» (на пяти языках).

Разработал и преподавал курсы в Ужгородском национальном университете: «Социология», «Конфликтология», «Политология», «Дипломатическая служба».

На дипломатической работе: с 2002 по 2006 гг. – первый секретарь Посольства Украины в Словацкой Республике, с мая 2009 года – советник Посольства Украины в Республике Казахстан, с 2011 – директор Украинского центра науки и культуры при ПУ в РК, созданного в 2011 году на базе Евразийского национального университета им. Л.Н.Гумилёва.

В Посольстве занимался вопросами внутренней политики РК, двустороннего сотрудничества в культурно-гуманитарной и научно-образовательной сфере, сотрудничества с общинами украинцев Казахстана. Создание им Украинского центра на бае ЕНУ системно активизировало двустороннее сотрудничество в сфере науки и образования, культурно-гуманитарное сотрудничество, информационное обеспечение граждан РК о событиях в Украине, удовлетворение языковых и культурных потребностей украинской общины

РК, проведение широкого ряда совместных мероприятий на базе ЕНУ имени Л.М.Гумилёва, ознакомление казахстанской общественности с достижениями Украины в сфере экономики, культуры, образования, науки, искусства, туризма и спорта, подняло имидж ПУ в РК.

С сентября 2009 года – профессор кафедры социологии по совместительству, а с 2012 – профессор ЕНУ им. Л.Н.Гумилёва работает по контракту. Разработал и вёл курсы «Этносоциология» и «Элитология», «Мировая интеграция», «Политическая конфликтология» и «Политология», спецкурс для магистрантов «Социология международных организаций». В рамках учебного процесса в качестве руководителя дипломных и магистерских работ подготовил двух бакалавров и трёх магистров; совместно с казахстанскими коллегами в качестве иностранного консультанта участвовал в подготовке к защите двух докторантов.

В 2010-2011гг. совместно с деканатом на базе ФСН ЕНУ им. Л.Н.Гумилёва реализован международный проект «Проблемы миграции и иммиграции населения в странах Европы и Центральной Азии», проведены два заседания круглого стола и международная научно-практическая конференция на эту тематику, по материалам которых изданы три научных сборника на 3-х языках.

В 2011-2015 гг. провёл 12-ть заседаний круглого стола на базе ЕНУ на темы, в т.ч.: «Первые и третьи международные Шевченковские чтения», «Восточная украинская диаспора в контексте современных культурно-исторических и общественно-политических процессов в постсоветских государствах», «65-летие начала массовой депортации и выселения украинцев в Казахстан», «В.Вернадский в контексте украинско-казахстанских контактов», посвящённого 150-летию со дня его рождения, положившей начало мероприятиям с учёными вузов РК и Украины по этой теме, научно-методическую конференцию к 80-летию Голодомора в Украине и Казахстане, принимал участие в многих проводимых научных форумах в Астане.

17-18 апреля 2014 года на базе ЕНУ проведены третьи Международные Шевченковские чтения и заседание «круглого



	<p>стола”, посвященные 200-летию со дня рождения Тараса Шевченко, в которых приняли участие более 60 участников из Украины, Казахстана, Италии и России, представители областных и региональных украинских культурных центров, научной и культурной общественности РК, местные СМИ. По итогам обозначенных выше мероприятий издано 9-ть сборников материалов, ещё в 8-ми изданных – опубликованы статьи П.Токаря и раздел в книге об участии казахстанцев в освобождении Украины, изданной к 70-летию Победы.</p> <p>Оказывает практическую помощь в подготовке и проведении научных конференций на базе ЕНУ им.Л.Н.Гумилёва, непосредственное содействие в организации и подписании соглашений о сотрудничестве между ЕНУ им.Л.Н.Гумилёва и вузами Украины и их технопарками. По инициативе П.Токаря во время государственного визита в Украину Н.А.Назарбаева 14-15 сентября 2010 г. было подписано соглашение между Министерствами образования и науки РК и Украины в научно-образовательной сфере, а Глава государства выступил с лекцией перед преподавателями и студентами КНУ им.Т.Шевченко. В ответ на приглашение Президента РК 26 студентов и преподавателей КНУ в мае 2011 года посетили ЕНУ, 25 студентов магистрантов и докторантов 4-х вузов Украины в 2013-м обучались или прошли стажировку в ЕНУ.</p>	
<p><b>Баязитова Розалия Рафкатовна</b></p>	<p>Доцент кафедры башкирской литературы и культуры факультета башкирской филологии ФГБОУ ВПО «Башкирский государственный педагогический университет им. М.Акмуллы»</p> <p>Автор более 70 научных публикаций, в т.ч.:</p> <p>Традиционный семейный этикет башкир. – Уфа: Изд-во БГПУ, 2007, 2010. – 176 с.</p> <p>Этнография народов Башкортостана. Учебник для студентов высших учебных заведений, обучающихся по гуманитарным специальностям и направлениям подготовки /в соавторстве с Мурзабулатовым М.В. – Уфа: из-во БГПУ, 2012. – 118 с.</p> <p>В 2004 году была награждена дипломом и денежной премией в номинации</p>	

«Лучший ассистент» внутривузовского конкурса «Преподаватель года».

В декабре 2007 года получила Премию и Диплом главы Администрации городского округа город Уфа Республики Башкортостан за вклад в развитие и пропаганду родных языков Республики Башкортостан.

В 2007/08 учебном году выиграла сертификат на получение стипендии Ученого совета БГПУ им.М.Акмуллы для молодых преподавателей-исследователей.

В апреле 2010 г. была награждена Золотым знаком отличия «Юность, Наука, Культура» за заслуги в деле привлечения детей и молодёжи к научному творчеству, сохранение и приумножение интеллектуального потенциала России.

Имеются Почетные грамоты Министерства образования РБ, Курултая РБ, Горно-Алтайского государственного университета (Республика Алтай).

Отличник образования РБ – 2013 г.



## «ТАРИХЫ ТАҒЫЛЫМ – ӨТКЕНГЕ ТАҒЗЫМ» - «ПАМЯТЬ ВО ИМЯ БУДУЩЕГО»

Қазақстан халқы Ассамблеясы ҚР Президентінің Мұрағатымен бірлесе отырып 2015 жылғы 29-30 мамырда Батыс Қазақстан облысында Саяси қуғын-сүргін және ашаршылық құрбандарын еске алу күніне арналған жыл сайынғы «Тарихи тағылым – өткенге тағзым» - «Память во имя будущего» жобасының аясында «Шерлі шежіре аманаты» Халықаралық форумын өткізеді.

**29 мамырда** ҚР Мемлекеттік хатшысы Г.Н.Әбдіқалықованың қатысуымен **Орал қаласында ресми іс-шаралар кешені басталады:**

- **сағат 09:00**-да қалалық мәдениет және демалыс саябағында «Қазақ халқына мың алғыс» монументінің жанында «**Еске алу акциясы**»;

- **сағат 11:30-де** Қазақ драма театрының ғимаратында «**Мәңгілік Ел**» - ұлттық тарих пен тарихи зердедегі құбылыс ретінде» деген тақырыпта **халықаралық ғылыми-практикалық конференция**;

Конференцияның пленарлық отырысында ҚР Мемлекеттік хатшысы Г.Әбдіқалықова, ҚХА Төрағасының орынбасары - Хатшылық меңгерушісі Ералы Тоғжанов, ТМД, АҚШ, Оңтүстік Корея, Чехия елдерінен келген сарапшылар, ҚР мемлекеттік органдарының өкілдері, тарихшы ғалымдар сөз сөйлейді.

Конференция модераторы Батыс Қазақстан облысының әкімі – Н.А.Ноғаев.

**БАҚ өкілдеріне** арналған **брифинг сағ.16:35**-те БҚО әкімі аппаратының ғимаратында (2 қабат, «Үлкен зал») өтеді.

**30 мамырда** іс-шаралар Сырым ауданының Жымпиты селосында («Алаш» саябағы) жалғасады, **сағат 12:15-те** «Алаш мұратынан – «Мәңгілік Ел» белесіне» атты еске алу акциясы болады, мүмкіндігі шектеулі балаларға арналған «**ҚХА: 20 ізгі іс**» қайырымдылық акциясы; депортациялар, саяси қуғын-сүргін құрбандары мен Ұлы Отан соғысы ардагерлерін еске алуға арналған ас; «**Әйел денсаулығы – Ұлт денсаулығы**» әлеуметтік консультациялары; жастарға арналған «**Құрмет. Түсіністік. Келісім**» әлеуметтік тренингі; аудан халқымен «**Қоғамдық келісім және ұрпақтар сабақтастығы**» тақырыбында кездесу; «**Теңдессіз сый**» - «Дар бесценный» акциясы өткізіледі.

\* \* \*

### Іс-шаралар бағдарламасы

Уақыты	Өткізілетін жері	Іс-шара
<b>2015 жылғы 29 мамыр (жұма)</b>		
09.00 - 10.00	Орал қаласының мәдениет және демалыс саябағы	«Қазақ халқына мың алғыс» ризашылық монументі алаңында Қазақстан Республикасының Мемлекеттік хатшысы <b>Гүлшара Наушақызы Әбдіқалықованың</b> қатысуымен <b>Еске алу акциясы</b>
10.00 - 11.00	Орал қаласының орта-арнаулы оқу орындарының базасында	ЖОО-ның профессор-оқытушылар құрамы, музейлер, мұрағаттар, кітапхана қызметкерлері, кәсіпорындар өкілдерінің, студент жастардың қатысуымен өткізілетін Уроки истории: <b>«Память скорбит, а жизнь продолжается ... тарих сабақтары. «Қатал тағдыр налытса да, «өмір-өзен» мәңгілік...»</b>
10.00 - 10.45	Орал қаласындағы «М.Мәметова атындағы мемориалдық музей» ММ	Жобаға қатысушылардың Орал қаласының жастарымен кездесуі
11.30- 13.10	Қазақ драма театры	<b>«Мәңгілік Ел» - ұлттық тарих пен тарихи зердедегі құбылыс ретінде»</b> халықаралық ғылыми-практикалық конференцияның пленарлық отырысы
13.10- 13.30	БҚО әкімі аппаратының ғимараты (2 қабат, «Үлкен зал»)	<b>БАҚ өкілдеріне арналған брифинг</b>
14.30- 16.00	М.Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан мемлекеттік университетінің аудиториялары	Секциялық отырыстардың жұмысы 1-секция: <b>«Алаш құндылықтары қазақ мемлекеттілігінің мәнмәтінінде»</b> 2-секция: <b>«Мәңгілік халық жадында...»</b> 3-секция: <b>«Тарихтың қайғылы беттері ...»</b>
16.00- 16.30	М.Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан мемлекеттік университеті, акт залы	Халықаралық конференцияның қорытындыларын шығару Қарар қабылдау және Әлем қауымдастығына үндеу қабылдау

16.30-16.40	М.Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан мемлекеттік университеті, акт залы	<b>«Теңдессіз сый» - «Дар бесценный» акциясы</b> Тарих туралы және ҚХА-ның түйінді жобалары туралы кітаптарды сыйға тарту.
17.00-17.50	А. Островский атындағы орыс драма театры	Қазақ ұлттық өнер университеті ұжымының <b>«Аманат»</b> музыкалық композициясының премьерасы
18.00-20.00		Облыс әкімі атынан <b>«Тағдырларды біріктірген Қазақстан...»</b> атты еске алу кеші
<b>2015 жылғы 30 мамыр (сенбі)</b>		
09.00-09.40	Жеңіс алаңы Орал қаласы (Стелла)	Ұлы Отан соғысының батырларын еске алуға арналған акция
11.00-11.30	Орал-Жымпиты тас жолы Сырым Датұлы кесенесі	Сырым Датұлы кесенесіне гүл шоқтарын қою
12.15-12.55	«Алаш» саябағы Жымпиты селосы	<b>«Алаш мұратынан «Мәңгілік Ел» белесіне» еске алу акциясы</b>
13.00-13.15	«Нұр-шуағы» балалар үйі Жымпиты селосы	<b>«ҚХА: 20 ізгі іс»</b> жобасы шеңберінде мүмкіндігі шектеулі балаларға арналған қайырымдылық акциясы
13.20-14.30	Жымпиты селосы	Депортациялар, саяси қуғын-сүргін құрбандары мен Ұлы Отан соғысы ардагерлерін еске алуға арналған ас
14.30-15.00	«Алаш» музейі с. Жымпиты	<b>«Өлкетану саяхаты»</b>
14.30-15.30	Сырым аудандық «Нұр-Отан» ХДП ғимараты Жымпиты с.	Аналар кеңесі мен аудан әйелдеріне арналған әлеуметтік консультациялар: <b>«Әйел денсаулығы – Ұлт денсаулығы»</b>
14.30-15.30	Сырым аудандық мәдениет үйі Жымпиты селосы	Жастарға арналған әлеуметтік тренинг <b>«Құрмет. Түсіністік. Келісім»</b>
15.15-16.45	Сырым аудандық әкімшілігінің конференц-залы	Аудан халқымен кездесу: <b>«Қоғамдық келісім және ұрпақтар сабақтастығы»</b> <b>«Теңдессіз сый» - «Дар бесценный» акциясы</b>

\* \* \*

**«Тарихи тағылым – өткенге тағзым» - «Память во имя будущего»** жобасының мақсаты жалпыұлттық тарихи сананы қалыптастыру, ұлттық бірлікті нығайту, тарихи жадыны сақтауда және тарихи тәжірибені болашақ ұрпаққа беруде азаматтық қоғам мен мемлекетті біріктіру болып табылады.

**«Тарихи тағылым – өткенге тағзым» - «Память во имя будущего»** халықаралық жобасының іс-шараларын ҚХА алғаш рет 2010 жылы ТМД-ға қатысушы мемлекеттердің гуманитарлық ынтымақтастығының мемлекетаралық қорының (ГЫМҚ) қолдауымен Астана қаласында және «АЛЖИР» музей-мемориалдық кешенінде өткізген болатын.

Іс-шаралар аясында кезінде депортацияланған және қуғын-сүргінге түскендердің 12 мемлекеттен келген ұрпақтарын ҚР Президенті қабылдап, онда барша зардап шеккен халықтарды есте сақтауға аялай қарау туралы мәселелер талқыланды. Тарих ғылымының 300-ден астам отандық және шетелдік ғалымдары қатысқан ТМД елдері тарихшыларының «Тарихтан - бүгінгі күнге» атты бірінші форумы сол кезде өтті. Форум қорытындысы бойынша **Тарихи мұраны зерттеудің бірыңғай жолдарын әзірлеу жөніндегі Астана хартиясы** қабылданды.

2011 жылы эстафетаны Қарағанды облысының Долинка поселкесінде күрделі қайта жөндеуден кейін ашылған Саяси қуғын-сүргін музейі қабылдап алды. Бұл іс-шара өткен ғасырдың 30-40 жылдарында кеңес билігінің мемлекеттік террор жүйесі қуғын-сүргінге салғандарға арналған лагерьлердің ішіндегі ең ірілерінің бірі – КарЛАГ-тың құрылуына 80 жыл толуымен тұспа-тұс келді.

Жоба аясында ҚХА-ның қолдауымен Ш.Айманов атындағы «Қазақфильм» акционерлік қоғамы Қазақстанға күштеп көшірілген халықтар туралы «Жерұйық» көркем фильмі түсірді (режиссер С. Таукел, сценарист Л. Сон), премьерасы 31 мамырда Астана қаласында өтті.

ҚХА қолдауымен Астана қаласы арқылы Қарағанды қаласына «АЛЖИР - КАРЛАГ» атты еске алу автосапары ұйымдастырылды.

2012 жылы «Тарихтан тағылым - өткенге тағзым» халықаралық жобасы 30-жылдардағы жаппай ашаршылықтың 80 жылдығы және халықтарды Қазақстанға күштеп көшірілудің басталғанына 75 жыл толуына арналды. Астана қаласында «Ашаршылық құрбандарына ескерткіш» монументі ашылды.

Этномәдени бірлестіктердің бастамасымен халықтар күштеп көшіріп әкелінген жер – Алматы облысы Қаратал ауданының Бастөбе тауының етегінде, **«Қазақ халқына мың алғыс»** монументінің алғашқы тасы қаланды.

2013 жылы іс-шаралар Оңтүстік Қазақстан облысында «Қасірет» мемориалының алдында өтті; Саяси қуғын-сүргін құрбандарының облыстық музейінде «Қасіреттің күнәсіз

құрбандарының сабағы» тақырыбында саяси қуғын-сүргін құрбандарының ұрпақтарымен кездесу болып өтті. Ж.Шанин атындағы облыстық драма театрында «Тарих тақсіреті» музыкалық-драмалық композициясы қойылды.

**2014 жылы «Тарихтан тағылым - өткенге тағзым»** халықаралық жобасы аясындағы іс-шаралар Шығыс Қазақстан облысының Семей қаласында өтті: «Тарихтан тағылым - өткенге тағзым» Халықаралық форумы, «АЛАШ феноменіне қазіргі заманға сәйкес көзқарас: тарих сабақтары және біріктіруші концептілер» атты ғылыми-практикалық конференция, митинг және «Есте сақтау үшін...» акциясы өткізілді.

**\* Жымпиты селосы – Батыс Қазақстан облысы Сырым ауданының әкімшілік орталығы.** Бұл жерде 1918 жылы Алашорда үкіметінің Жаһанша Досмұхамедов, Халел Досмұхамедов, Дәулетше Кусябғалиев, Салық Омаров және басқалар басқарған Батыс бөлімшесі құрылған. Кейіннен олар сталиндік қуғын-сүргіннің құрбаны болып, атылып кеткен.

---

**«Қоғамдық келісім» РММ Баспасөз қызметі:**  
**тел. 74-12-15, 74-12-13, E-mail: [info\\_rgy@mail.ru](mailto:info_rgy@mail.ru), [www.assembly.kz](http://www.assembly.kz)**



## «ТАРИХЫ ТАҒЫЛЫМ – ӨТКЕНГЕ ТАҒЗЫМ» - «ПАМЯТЬ ВО ИМЯ БУДУЩЕГО»

Ассамблея народа Казахстана совместно с Архивом Президента РК 29-30 мая 2015 г. в Западно-Казахстанской области в рамках ежегодного проекта «Память во имя будущего» проводят **Международный форум «Шерлі шежіре аманаты»**, посвященный Дню памяти жертв политических репрессий и голода.

**29 мая** с участием Государственного секретаря РК Г.Н.Абдыкаликовой стартует комплекс официальных мероприятий в г.Уральске:

- в **09:00 ч.** в городском Парке культуры и отдыха - **акция «Акция Памяти»** у Монумента благодарности казахскому народу «Қазақ халқына мың алғыс»;

- в **11:30 ч.** в здании Казахского драматического театра - **международная научно-практическая конференция «Мәңгілік Ел» как феномен национальной истории и исторической памяти».**

В рамках пленарного заседания Конференции выступят Государственный секретарь РК Г.Абдыкаликова, заместитель Председателя-заведующий Секретариатом АНК Е.Тугжанов, известные казахстанские ученые, зарубежные эксперты из стран СНГ, США, Южной Кореи, Чехии; представители государственных органов РК, ученые-историки.

Модератором Конференции выступит аким Западно-Казахстанской области – Ногаев Н.А.

**Брифинг для СМИ** состоится в **13:10 ч.** в здании аппарата акима ЗКО (2 этаж, «Большой зал»).

**30 мая** мероприятия продолжатся в с. Жымпиты Сарымского района (парк «Алаш»), в **12:15 ч.** состоится акция памяти «**Алаш мұратынан «Мәңгілік Ел» белесіне»**, будут проведены: **благотворительная акция «АНК - 20 добрых дел»** для детей с ограниченными возможностями; **поминальный ас памяти жертв депортаций, политических репрессий и ВОВ**; социальные консультации: «**Здоровье женщины - здоровая Нация»**; социальный тренинг для молодежи «**Уважение. Понимание. Согласие»**; встреча с населением района: «**Қоғамдық келісім және ұрпақтар сабақтастығы»**; акция «**Теңдессіз сый» - «Дар бесценный».**



\*\*\*

### Программа мероприятий

Время	Место проведения	Мероприятие
<b>29 мая 2015 г. (пятница)</b>		
09.00 - 10.00	Парк культуры и отдыха г. Уральска	<b>Акция Памяти у Монумента благодарности казахскому народу «Қазақ халқына мың алғыс» с участием Государственного секретаря Республики Казахстан Абдыкаликовой Гульшары Наушаевны</b>
10.00 - 11.00	На базе средне-специальных учебных заведений г. Уральска	<b>Уроки истории: «Память скорбит, а жизнь продолжается ...» с участием профессорско-преподавательского состава вузов, сотрудников музеев, архивов, библиотек, студенческой молодежи</b>
10.00 - 10.45	ГУ «Мемориальный музей имени М.Маметовой» г. Уральска	<b>Встреча участников проекта с молодежью г. Уральска</b>
11.30-13.10	Казахский драматический театр	<b>Пленарное заседание Международной научно-практической конференции: «Мәңгілік Ел» как феномен национальной истории и исторической памяти».</b>
13.10-13.30	Здание аппарата акима ЗКО (2 этаж, «Большой зал»)	<b>Брифинг для СМИ</b>
14.30-16.00	Западно-Казахстанский государственный университет им. М.Утемисова, аудитории	<b>Работа секционных заседаний</b> 1-секция: <b>«Ценности Алаш в контексте казахской государственности»</b> 2-секция: <b>«Навечно в памяти народной...»</b> 3-секция: <b>«Трагические страницы истории ...»</b>
16.00-16.30	Западно-Казахстанский государственный университет им. М.Утемисова, актовый зал	<b>Подведение итогов Международной конференции.</b> <b>Принятие резолюции и Обращения к мировому сообществу</b>
16.30-	Западно-	<b>Акция «Теңдессіз сый»-«Дар</b>

16.40	Казахстанский государственный университет им. М.Утемисова, актовый зал	<b>бесценный»</b> <i>Дарение книг об истории и ключевых проектах АНК</i>
17.00-17.50	Русский драматический театр имени А. Островского	<i>Премьера музыкальной композиции «Аманат» коллектива Казахского национального университета искусств</i>
18.00-20.00		<i>Вечер памяти «Тағдырларды біріктірген Қазақстан...» Прием от имени акима области</i>
<b>30 мая 2015 г. (суббота)</b>		
09.00-09.40	Площадь Победы г. Уральск (Стелла)	<b>Акция Памяти</b> героям Великой Отечественной войны
11.00-11.30	Трассы Орал-Жымпиты Мавзолей СырымаДатова	Возложение цветов Мавлолею СырымаДатова
12.15-12.55	Парк «Алаш» с. Жымпиты	<b>Акция Памяти «Алаш мұратынан «Мәңгілік Ел» белесіне»</b>
13.00-13.15	Детский дом «Нұр-шуағы» с. Жымпиты	<b>Благотворительная акция в рамках «АНК: 20 добрых дел» для детей с ограниченными возможностями</b>
13.20-14.30	с. Жымпиты	<b>Поминальный ас памяти жертв депортаций, политических репрессий и ВОВ</b>
14.30-15.00	<b>Музей «Алаш»</b> с. Жымпиты	<b>«Өлкетану саяхаты»</b>
14.30-15.30	Здание НДП «Нұр-Отан» Сырымского района с. Жымпиты	Социальные консультации: <b>«Здоровье женщины - здоровая Нация»</b> для представителей Совета матерей и женщин района
14.30-15.30	Дом культуры Сырымского района с. Жымпиты	Социальный тренинг для молодежи: <b>«Уважение. Понимание. Согласие»</b>
15.15-16.45	Конференц-зал акимата Сырымского района	<i>Встреча с населением района: «Қоғамдық келісім және ұрпақтар сабақтастығы» ; Акция «Теңдессіз сый» - «Дар бесценный»</i>

\*\*\*

**Цель проекта «Память во имя будущего»** – способствовать формированию общенационального исторического сознания, укреплению национального единства, объединению гражданского общества и государства в сохранении исторической памяти и ее передаче будущим поколениям.

Впервые мероприятия международного проекта «Память во имя будущего» были организованы АНК в **2010 г.** при поддержке Межгосударственного фонда гуманитарного сотрудничества государств-участников СНГ (МФГС) в г.Астане и музейно-мемориальном комплексе «АЛЖИР».

В рамках мероприятий **потомки депортированных и репрессированных из 12 государств были приняты Президентом РК**, где обсуждались вопросы бережного сохранения памяти обо всех пострадавших народах.

Тогда же состоялся первый **Форум историков стран СНГ «От истории - к современности»**, где приняли участие более 300 отечественных и зарубежных ученых историков. По итогам Форума была принята **Астанинская Хартия по выработке единых подходов к изучению исторического наследия**.

В **2011 г.** эстафету памяти принял Музей жертв политических репрессий, открытый после реставрации в пос.Долинка Карагандинской области. Это событие совпало с 80-летием создания КарЛАГа, одного из самых больших лагерей для репрессированных в системе государственного террора советской власти в 30-х и 40-х годах прошлого столетия.

В рамках проекта при поддержке АНК АО «Казахфильм» им. Ш.Айманова создан **художественный фильм «Жерұйық»**, рассказывающий о народах, депортированных в Казахстан (режиссер С.Таукел, сценарист Л.Сон), премьера прошла 31 мая в Астане.

Под эгидой АНК состоялся автопробег памяти «АЛЖИР – КАРЛАГ» в г.Караганду через г.Астану.

В **2012г.** проект «Память во имя будущего» был посвящен 80-летию Памяти жертв - массового голода 30-х годов и 75-летию начала депортаций народов в Казахстан. В г.Астане был открыт **монумент «Ашаршылық құрбандарына есерткіш»**.

По инициативе этнокультурных объединений проведена закладка камня **монумента «Қазақ халқына мың алғыс»** на месте первой депортации народов у подножья горы Бастобе в г.Уштобе, Каратальского района Алматинской области.

В **2013 г.** мероприятия прошли в Южно-Казахстанской области у мемориала «Қасірет»; в областном Музее жертв политических репрессий проведена встреча с потомками жертв политических репрессий «Безвинных жертв трагедии урок». В областном драмтеатре им.Ж.Шанина состоялась музыкально-драматическая композиция «Трагедия истории».

**В 2014 г. в рамках проекта «Память во имя будущего» прошли мероприятия в Семей Восточно-Казахстанской области: международный форум «Память во имя будущего», научно-практическая конференция «Современное прочтение феномена АЛШ: уроки истории и объединяющие концепты», митинг и акция «Чтобы помнили...»**

**\* с. Жымпиты - административный центр Сырымского района ЗКО. Здесь в 1918 г. образовалось Западное отделение правительства Алаш-Орды под руководством Жаһаншы Досмухамедова, Халел Досмухамедова, Даулетше Кусябғалиева, Салыка Омарова и др., которые были подвергнуты сталинским репрессиям и расстреляны.**

---

**Пресс-служба РГУ «Қоғамдық келісім»:  
тел. 74-12-15, 74-12-13  
E-mail: [info\\_rgy@mail.ru](mailto:info_rgy@mail.ru), [www.assembly.kz](http://www.assembly.kz)**

**Выступление заместителя Председателя-  
заведующего САНК АП РК Тугжанова Е. Л.  
на Акции Памяти у монумента «Қазақ халқына мың алғыс»  
г. Уральск ЗКО 29 мая 2015 г.**

**Құрметті шараға қатысушылар!**

Бұл іс-шара - ХХ ғасырда Кеңес Одағының билігі өз халқына ақылға сыймас айып тағып, ондаған этностарды атамекенінен айырып, мыңдаған халықты тентіреткен зұлматты жылдар құрбандарын еске алуға арналады.

Орал қаласы – еліміз тарихында ерекше орны бар, өзінің залалы мен зұлматы, азабы мен қайғысы арқылы тарихтың қаралы бетіне айналған қуғын-сүргін жылдары, Қазақстанға жер аударылған алғашқы лектің бірі тоқтаған жер.

Ол – Алаштың арда азаматтары нақақтан қапасақа қамалып, елдің көз жасы көл-дария болған; түйір дәнді талшық етіп, тым болмаса балаларды ашаршылықтан аман сақтап қалу – ел үшін басты мақсат болған кез еді.

Қатыгез саясаттың құрбандары – туған елінен айдалған аш-жалаңаш көш, қазақ жеріне, міне, осы жағдайда келіп, ат басын тіреген...

Орталықтың саясаты тарапынан «сенімсіз», «жау», «теріс пиғылды» деп танылған халықтардың көші бірнеше жылдар бойы толастамай, Қазақстан сол кезеңде сан мыңдаған этнос өкілдеріне сая болған жерге айналды.

Өздері де сол саясаттың сойылына жығылып, азабын тартып отырса да қазақ халқы, келген жұртты ата-дәстүріне сәйкес қарсы алып, елдің елдігін, пейілдің кеңдігін көрсетті. Азып-тозып келгендерге пана болып, қамқорлық танытты. Осының арқасында ғана жер ауып келген алпыстан астам ұлт өкілдері аман қалды. Еңбекке араласты, отбасын құрып, ұрпақ таратты.

Бұл ескерткіш – сол халықтардың, олардан тараған ұрпақтың, қуғын-сүргін жылдары Қазақстанға аяқ тіреп, осы елдің азаматы атанғандардың қазақ халқына алғысының белгісі деп білемін.

**Уважаемые соотечественники!**

В истории многих этносов есть такие трагические страницы, как годы депортации, когда сотни тысяч людей были насильственно переселены в Казахскую землю. В целом, в Казахстан были депортированы 62 этноса, брошенные тоталитарным режимом на погибель в угоду идеологии.

В условиях насильственного массового переселения народов с ярлыком «неблагонадежных», под колоссальным прессингом репрессивной политики тоталитарного режима, депортированные народы могли выжить только благодаря братской помощи казахского народа. И только сочувствие, моральная и материальная поддержка

местного населения помогли этим народам выстоять и выжить в этот критически период их истории.

Казахский народ, сам переживший величайшую трагедию голода в своей истории, все тяготы массовых политических репрессий, жертвуя последним, подвергая себя опасности, оказал неоценимую помощь этим народам. Благодаря этому, депортированные народы нашли в Казахстане не только место, где можно было пережить лихую годину, но и обрели покой, а также родину для своих потомков. Они не только выжили, сохранились как этносы, но и заняли достойное место в общественно-политической жизни нашей страны.

Более того, по прошествии определенного времени, 28 мая 2012 года, мы стали свидетелями трогательного события: в городе Уштобе Алматинской области, у подножия горы Бастобе, там, где осенью 1937 года были выгружены первые депортированные, где до сих пор сохранились ямы от их землянок и холмики их могил, в год 75-летия начала массовых политических репрессий и депортаций народов, был установлен памятник Благодарности казахскому народу «Қазақ халқына мың алғыс» от депортированных этносов.

Благодарные этносы подхватили этот почин. Потому что, память священна. О лихих годах, о жестоких испытаниях и пережитых страданиях, неисчислимых потерях и перенесенных унижениях помнят все, кто прошел этот тернистый путь. А еще они помнят, что благодаря казахскому народу они сохранились как этносы. Поэтому, в год 75-летия проживания на земле Казахстана, в дань благодарности казахскому народу по инициативе этнокультурных объединений установлен этот памятник в городе на берегу реки Жайык. Я думаю, что этот памятник является символом взаимоуважения и толерантности, бережного отношения всех этносов друг к другу.

И гражданский, и человеческий долг каждого – передать эту память нашим потомкам. Для грядущих поколений это урок нравственной силы и источник единения.

Мы должны знать и помнить нашу историю. И чтить память о жертвах самого масштабного голода, репрессий и депортаций – о миллионах не доживших до реабилитации, о юношах и девушках, не успевших стать родителями, о детях, не ставших взрослыми.

Это не должно повториться. Такие слова из года в год звучат на мероприятиях Ассамблеи народа Казахстана «Память во имя будущего». Мы делаем это для сохранения общей исторической памяти, которая нас объединяет.

Солидарность и взаимоподдержка, проявленные в те годы, стали генетической основой государственной политики Казахстана, проводимой Лидером Нации Н.А.Назарбаевым. Единство и согласие, царящее в нашей республике - это результат того, что политика, проводимая Главой государства, находит отклик в сердцах граждан.

В Национальном плане «100 конкретных шагов к тридцатке мировых лидеров» Глава государства поручает разработать и

реализовать масштабный проект Ассамблеи народа Казахстана «Большая страна – большая семья», который укрепит казахстанскую идентичность и создаст условия для формирования целостной гражданской общности. Уверен, что сегодняшнее мероприятие станет началом большой работы, направленной на реализацию общенационального проекта, в который уже включились казахстанские этносы.

Поэтому хочется пожелать: пусть такие памятники и монументы еще более укрепят фундамент национального единства и общественного согласия во имя благополучия и процветания нашего общего шанырака – Республики Казахстан!

### **Қадірменді қауым!**

Бүгінгі ұрпақ ешбір халықтың саясаткерлер жіберген қателіктер үшін жауапты емес екенін біледі. Алайда, жазықсыз құрбандар мен қыршындар рухына бас иіп, тағзым ету – баршамыздың парызымыз.

Жыл сайын, Президенттің Жарлығымен Ашаршылық пен саяси қуғын-сүргін құрбандарын еске алу күні болып белгіленген 31 мамыр қарсаңында, Қазақстан халқы Ассамблеясы **«Тарихтан – тағылым өткенге – тағзым»** іс-шарасын ұйымдастырып келеді.

Бұл іс-шара – қуғын-сүргін жылдарының адам төзгісіз ауыртпалығы ешқашан қайталанбауы үшін, бәрімізді біріктіретін **тарихи ортақ құндылықтарымызды сақтап**, болашақ ұрпақты өткен кезеңнің қасіретті беттерінен хабардар ету мақсатында өткізіліп отыр. Ашаршылық пен қуғын-сүргіннен өзі де зардап шегіп отырған қазақ халқының елімізге күштеп жер аударылған ұлттарды шеттетпей, бауырына тартуы бүгінгі **ел бірлігінің негізін** қалады.

Қазақстан халқы Ассамблеясының биыл өткен 22 сессиясында Елбасымыз қазақтарға алғыс айту күнін белгілеу туралы: «Ол күн бізді бұрынғыдан да гөрі жақындастыра түспек. Бұл күн мейірімділіктің, бүкіл қазақстандықтардың бір біріне деген достығы мен махаббатының жарқын мерекесі бола алар еді» - деген сөзінің мәні тереңде жатыр.

Осы ескерткіштің орнатылуын Елбасы идеясын іске асыруға қосылған үлес деп қабылдауға болады. Ол еліміздегі бейбітшілік пен келісімнің іргетасын одан әрі нығайта түсіп, Отанымыз – Қазақстанның көркеюіне септігін тигізери сөзсіз.

Қазақстан бүгінде Елбасымыз Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаевтың көреген саясатының арқасында әлемдік қауымдастыққа достықтың бесігі ретінде танылды. Біздің елде әр ұлттың өзінің салт-дәстүрін, әдет-ғұрпын, мәдениеті мен тілін сақтауға туғызылып отырған жағдай – **Мәңгілік Ел идеясын** іске асырудың берік негізі.

### **Қымбатты отандастар!**

Бүгін **«Қазақ халқына мың алғыс»** монументі алдында өткізіліп отырған акцияның, жазықсыз зардап шеккендердің рухына бас иіп, жас ұрпақты **халқымыз бастан кешкен қасіретті ұмытпауға**, бейбіт,

мамыражай өмірдің қадірін ұғынуға үндеуде мәні зор. Бұл – Қазақстанға жер аударылған барша этностардың, пана болып, бір үзік нанымен бөліскен қазақ халқына деген ризашылығының белгісі.

Тарихымыздың қасіретті беттері, саяси қуғын-сүргін және ашаршылық құрбандары әрқашан біздің жадымызда және оны ұмытпауды келер ұрпаққа жеткізу – біздің қасиетті борышымыз.

Назарларыңызға рахмет!



**ПОРЯДОК**  
**ведения пленарного заседания Международного форума «Шерлі шежіре аманаты» в рамках проекта «ТАРИХТАН ТАҒЫЛЫМ – ӨТКЕНГЕ ТАҒЗЫМ» - «ПАМЯТЬ ВО ИМЯ БУДУЩЕГО», посвященного Дню памяти жертв политических репрессий**

29 мая 2015 г., 10.00 ч.

Казахский драматический театр, актовый зал

**Модератор** – Ногаев Нурлан Аскарлович, Аким Западно-Казахстанской области

**Ногаев Н. А.:**

**Құрметті конференцияға қатысушылар!**

Қасиетті Ақ Жайық өңіріне қош келдіңіздер.

Естеріңізге сала кетейін 29-30 мамыр күндері облысымызда саяси қуғын-сүргін құрбандарын еске алу күніне орай **«ТАРИХТАН ТАҒЫЛЫМ – ӨТКЕНГЕ ТАҒЗЫМ» - «ПАМЯТЬ ВО ИМЯ БУДУЩЕГО»** жобасы аясында **«Шерлі шежіре аманаты»** атты VI халықаралық форум өтуде. Бүгінгі форум жұмысына ҚР Мемлекеттік хатшысы Гүлшара Наушақызы Әбдіхалықова, Қазақстан халқы Ассамблеясы төрағасының орынбасары Ералы Лұқпанұлы Тоқжанов, белгілі қазақ ғалымдары, АҚШ, Оңтүстік Корея, Чехия және ТМД елдерінің сарапшылары, ҚР мемлекеттік орган өкілдері, тарихшы ғалымдар қатысуда. **«ТАРИХТАН ТАҒЫЛЫМ – ӨТКЕНГЕ ТАҒЗЫМ»** атты халықаралық жоба ең алғаш рет 2010 жылы Қазақстан халқы Ассамблеясының ұйымдастыруымен өтті.

Үстіміздегі жыл - еліміз үшін айтулы жыл. Биыл біз **Қазақстан халқы Ассамблеясы жылы** аясында **Ұлы Жеңістің 70 жылдығын, Қазақстан Республикасы Конституциясының және Қазақ хандығының 550 жылдығын** атап өтудеміз.

ҚР Президенті Н.Назарбаев Қазақстан халқы Ассамблеясының XXII сессиясында сөйлеген сөзінде:

**«Біз биылғы жылды Қазақстан халқы Ассамблеясы жылы деп жарияладық. Бұл – Ассамблеяның мерейін асыру арқылы нығая түсетін Ел бірлігі жылы. Тарихи жылда біз Қазақстан халқының мызғымас бірлігі мен Ұлы Отанға мәңгілік сүйіспеншілігін ұлықтай түсеміз»** деген болатын.

Слово для приветствие предоставляется **Государственному секретарю Республики Казахстан Абдыкаликовой Гульшаре Наушаевне.**

*Приветственное слово Абдыкаликовой Г. Н.*

Спаибо, Гульшара Наушаевна.

Арғы-бергі тарихқа қарап отырсақ, халқымыз талай қиындықты бастан өткеріп, талай тауқыметті артта қалдырыпты. Қынадай қырылып, ел-жерінен ауғандар да аз болған жоқ.

Ғалымдардың пайымдауынша, 1921-1922 жылдардағы ашаршылықтан қазақ халқының бір миллионға жуығы мерт болса, 1932 жылдағы ашаршылықта құрбан болған халықтың саны жеті миллионнан асқан.

Мұндай сұмдық жайт тек біздің елде ғана емес, КСРО қарамағындағы өзге де елдерде орын алды. Ұлтының намысы үшін күрескен жандар атылды, ал кейбірі өзге елдерге жер аударылды. Міне, сол кездері қазақ жеріне табан тіреген өзге ұлт өкілдерін ешкім жатсынбады, керісінше бауырға басты, қолындағы барымен бөлісті.

Слово для выступления предоставляется **заместителю Председателя-заведующему Секретариатом Ассамблеи народа Казахстана Тугжанову Ералы Лукпановичу: Проект АНК «Память во имя будущего» - Дорожная карта мира и общей истории.**

*Выступление Тугжанова Е. Л.*

Спасибо, Ералы Лукпанович, за трогательное выступление.

Бүгінде олар осы жерде ұрпақ өсіріп, тату-тәтті өмір сүруде. Елімізде тұрып жатқан 130-дан астам ұлт пен ұлыс өкілдері Қазақстанды өз Отаным деп таниды.

Елбасы-Ұлт Көшбасшысы Н.Назарбаев: **«Бірлік қағидасы – әрбір азаматтың өмірлік ұстанымына айналсын! Жүрегімізде Ұлы Отан – Мәңгілік Елге деген махаббат оты маздасын! Баянды болашаққа бірге қадам басайық! Ырысымыз тасып, айбынымыз аса берсін!»** деген болатын.

Ендеше егемен еліміздің еңсесі биік болып, мемлекетіміздің гүлденіп, көркейе берсін.

Участники Форума «Шерлі шежіре аманаты» в рамках проекта «ТАРИХТАН ТАҒЫЛЫМ – ӨТКЕНГЕ ТАҒЗЫМ» - «ПАМЯТЬ ВО ИМЯ БУДУЩЕГО» инициировали Обращение к Президенту Республики Казахстан-Лидеру Нации Н.А.Назарбаеву.

Обращение зачитывает **член Правления Общественного объединения чечено-ингушского культурно-просветительского общества «Вайнах», член Совета старейшин областной Ассамблеи Бокаев Мухтар Бокаевич.**

*Обращение участников к Президенту РК Н.А.Назарбаеву*

**Выступления участников (регламент 5-7 мин.):**

1. **Жакыпов Мирболат Хабиевич**, заведующий Общим отделом Администрации Президента

2. **Мурадов Ахмет Сейдарахманович**, депутат Мажилиса Парламента РК, член депутатской группы АНК
3. **Уильям Файерман**, профессор Университета Индиана (г. Индиана, США) - *Fates of Languages of Peoples Deported to Kazakhstan*
4. **Ахметов Адиль Курманжанович**, руководитель Центра языка, литературы и терминологии Международной Тюркской академии; доктор филологических наук, профессор - Шерлі шежіре шындығы
5. **Санг Чеол Ким**, профессор Института по изучению Центральной Азии Университета Ханкук (Республика Корея) - *Formation and Development of major ethnic Korean Communities in Soviet period after Political Depression: Comparative Understanding between Central Asian Koreans and Sakhalin Koreans*  
*Награждение Санг Чеол Ким юбилейной медалью «АНК-20 лет»*

Ассамблея народа Казахстана совместно с Архивом Президента Республики Казахстан издала уникальный труд **«Из истории депортаций. Казахстан 1935-1939гг. Сборник документов» II том**, посвященный научным проблемам голода, депортации и репрессии, в которых впервые вводятся в научный оборот ценнейшие исторические документы и материалы. Сегодня этот научный проект презентует **заместитель директора Архива Президента Республики Казахстан Алимгазинов Кайрат Шакаримович**.

*Презентация книги «Из истории депортаций. Казахстан 1935-1939гг. Сборник документов» II том*

Расширяя сферы и масштаб сотрудничества с Российской Федерацией, Западно-Казахстанская область **в рамках научно-исследовательского консорциума «Процессы и перспективы Евразийской интеграции»** и на основе Меморандумов инициировала принятие Программ приграничного сотрудничества с Саратовской и Оренбургской областями.

1. **Юров Олег Винальевич**, директор департамента Западно-Казахстанского государственного университета им.М.Утемисова, кандидат политических наук, доцент;
2. **Лапенко Марина Владимировна**, руководитель Научно-образовательного центра изучения стран СНГ и Балтии Института международных отношений СГУ им.Чернышевского, директор Информационно-аналитического центра «Евразия-Поволжье», кандидат исторических наук (г.Саратов, РФ);
3. **Амелин Веналий Владимирович**, доктор исторических наук, профессор, директор НИИ истории и этнографии Южного Урала Оренбургского государственного университета, президент Ассамблеи народов Оренбургской области, председатель АНО «Содружество народов Евразии» (г.Оренбург, РФ)

*Презентация программ приграничного сотрудничества*

## ПРОЕКТ АНК «ПАМЯТЬ ВО ИМЯ БУДУЩЕГО» - ДОРОЖНАЯ КАРТА МИРА И ОБЩЕЙ ИСТОРИИ

Выступление заместителя Председателя АНК, заведующего  
САНК Администрации Президента РК, доктора политических наук  
Тугжанова Е.Л. на международной научно-практической  
конференции «*Мәңгілік Ел*» - ұлттық тарих пен тарихи зердедегі  
*құбылыс ретінде*»

29 мая 2015 г. Уральск

### **Құрметті шараға қатысушылар және қонақтар!**

Біздің дүниетанымымызда «аманат» деген қасиетті ұғым бар. Оның мәнін бәріміз терең түсінеміз. Сондықтанда тарихтың тағылымы әрбір азаматтың жадында болуы тиіс.

Қазақстан Республикасы Президенті Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаевтың арнайы Жарлығымен **31 мамыр – саяси қуғын-сүргін мен аштық құрбандарын еске алу күні** деп жарияланып, жыл сайын атап өтіледі.

Ассамблеяның ұйымдастыруымен өткізілетін «**Тарихтан тағылым - өткенге тағзым**» атты халықаралық жоба бүгінгі күні дәстүрге айналып отыр. Ол Бейбітшілік пен Келісімнің жол картасымен сабақтас, үйлесімді жүзеге асырылатын жоба. **Бұл тарихи зерденің жол картасы.** Міне, екі күн бойы Астана – Орал арасында «Тарихтан тағылым - өткенге тағзым» атты арнайы бағыт қалыптасты.

Азаматтық қоғам үшін бұл теңдессіз әрі рухани құндылығы маңызды жобаның эстафетасын жалғастыруды өз жауапкершілігіне алып, халықаралық форум деңгейінде өткізу туралы бастама көтерген **Батыс Қазақстан облысының басшылығына ризашылығымызды білдіреміз!**

Бұл игілікті іс биыл Батыс Қазақстан облысында ұйымдастырылуы кездейсоқ емес. Біріншіден, бұл өңір XVIII-XIX ғғ. қазақ халқының ұлт-азаттық күресінің үздіксіз жүргізілген аймағы; екіншіден, **биыл Алаш қозғалысына 100 жыл толып отыр.** Сонау XX ғ. басынан бастау алған Алаш қозғалысы тарихының күрделі де қайшылықты кезеңдері осы өңірмен тығыз байланысты.

Ал 1911-13 жылдары Орал мен Ордада «Қазақстан» деген атпен газет шығып тұрғаны мәлім.

Алашорданың батыс өңірінің қызметінен құнды мәлімет беретін «Алаш» мұражайы Жымпиты ауылында орналасқан.

Үшіншіден, 1920-30 жылдардағы аштық қасіретін ұмыту мүмкін бе? Өкінішке орай, бұл қасірет Қазақстанның барлық өңірлерін қамтығаны белгілі.

Төртіншіден, Орал қаласында этномәдени бірлестіктердің атынан орнатылған «Қазақ халқына мың алғыс» ескерткішінің де жұртшылық үшін ерекше мәні бар.

Бесіншіден, биыл біз Ұлы Жеңістің 70 жылдығын атап өттік. Сондықтанда бұл шара тек аштық, репрессия және депортация құрбандарына ғана емес, Ұлы Отан соғысы құрбандарын еске алуға да арналған. Ал Орал өңірі соғыс кезінде эвакуацияны да, депортацияны да алдымен қабылдаған облыс. Сонымен бірге майдан шебіне жақын орналасқандықтан бірқатар аудандары неміс авиациясының соққысына ұшыраған өңір. Ал оралдықтардың майдандағы ерлігі туралы ел жақсы біледі. Бұл өңірден 39 Кеңес Одағының батыры шыққан.

**Бүгінгі шараның басты мақсаты** – ХХ ғ. 20-50 жылдардағы зұлматты кезең оқиғаларын сараптай отырып, жас ұрпақты тарих сабағының қасіретті беттерінен хабардар ету. Сонымен бірге жазықсыз құрбан болған азаматтардың есімдерін ардақтап, оларды мәңгі есте сақтау. Соған сәйкес зұлматты аштық, қуғын-сүргін және жер аударудың қасіретіне қарамастан, ұлттық бірлік пен қоғамдық келісім құндылықтарын бәрінен жоғары қоя білген ата-бабаларымыздың рухына тағзым ету.

Бұл құндылықтардың мәнін тереңірек түсіну үшін Елбасы Н.Ә.Назарбаевтың Қазақстан Республикасының Президенті лауазымына кірісу рәсімінде сөйлеген сөзінде айтылған мынадай түйінді ойға назар аудартқым келеді: «ХХІ ғасыр – бірлік пен достықтың қуатымен озатын ғасыр. Біз бейбітшілік пен келісімге, татулық пен тұрақтылыққа тәу етіп, тәубе дейміз. Осы құндылықтарымыздың қадіріне жету арқылы «Мәңгілік Ел» боламыз». Шын мәнінде, халқымыздың бойындағы толеранттылық, бірлік, достық құндылықтары тарихтың сын-сағаттарында қалыптасқандығын әрдайым біліп жүргеніміз абзал.

### **Уважаемые участники форума!**

Данный форум **«Шерлі шежіре аманаты»** несет глубокий духовный смысл. Духовный потенциал нации – это один из ключевых факторов в путь будущее – в «Мәңгілік Ел». На церемонии вступления в должность Президента Республики Казахстан Глава Государства особо подчеркнул, что **«Именно качество нации, сила духа народа, способность принять вызовы времени и идти только вперед было и будет определяющим фактором успеха государства»**.

**Аманат** – означает долг или обязательство, которое должно выполняться без всяких условностей. Поэтому наше поколение обязано выполнить долг перед поколением, которому выпала тяжелая судьба вынести на своих плечах жестокие репрессии и депортацию, небывалый голод и мировую войну.

**Наш долг – помнить, отдавать дань памяти и хранить эту память**, чтобы знало об этих трагических страницах нашей общей истории молодое поколение, чтобы такое не повторялось в будущем. Об этих уроках истории и преемственности поколений всегда говорит Глава нашего государства.

В целях увековечивания памяти о жертвах политических репрессий в Казахстане Указом Президента Н. А. Назарбаева от 5

апреля 1997 г. 31 мая объявлен Днем памяти жертв политических репрессий.

Принимая во внимание обращения граждан и общественных объединений страны, в **2011 году** в Указ были внесены важные дополнения, 31 мая стал для казахстанцев **Днем памяти жертв политических репрессий и голода**.

Историческая память и День памяти жертв политических репрессий и голода - объединяют нас.

Для народа Казахстана эта дата имеет особый смысл. Поскольку преступные деяния тоталитарного режима против человечества коснулись практически каждой семьи нашей страны. В канун Дня памяти жертв политических репрессий Ассамблея проводит ряд акций, митингов, встреч с потомками репрессированных и депортированных, тематических выставок, театральных постановок, «уроков истории», конференций и круглых столов с участием ведущих отечественных и зарубежных экспертов. Одним из ключевых проектов Ассамблеи стал инициированный в 2010 году уникальный международный проект «Память во имя будущего».

С этого времени АНК возглавила процесс сохранения исторической памяти, а проведение Дня Памяти жертв политических репрессий и голода стало гражданским долгом Ассамблеи.

Историческое и нравственное слово «память», которое объединяет всех: потомков, общественность, ученых, государственных деятелей. Мы по сей день получаем слова благодарности от потомков, слова признательности народу Казахстана за человеческую традицию помнить.

На XXI сессии Ассамблеи Глава государства Н.А. Назарбаев наградил замечательную женщину, известного российского продюссера Дарью Виолину Золотой медалью «Бірлік». Она автор серии документальных фильмов «Дольше жизни», в которых народу Казахстана и нашему Президенту как инициатору воссоздания исторической памяти о жертвах депортации и политических репрессий отводится ключевое место.

В 2010 г. – «Память во имя будущего» стартовал в «АЛЖИРЕ». Он знаменателен первым Форумом историков стран СНГ «От истории – к современности», где приняли участие более 300 отечественных и зарубежных ученых-историков. По итогам Форума была принята Астанинская Хартия по выработке единых подходов к изучению исторического наследия. Эстафету **Дорожной карты исторической памяти** в 2011 году продолжил Музей жертв политических репрессий Карлаг в пос. Долинка Карагандинской области, 2012 году в г. Уштобе Алматинской области, где по инициативе этнокультурных объединений у подножья горы Бастобе установлен монумент «Қазақ халқына мың алғыс». В 2013 году благородная миссия Дорожной карты памяти и общей истории продолжена в Южно-Казахстанской области, в 2014 году в г. Семей Восточно-Казахстанской области.

Проект «Память во имя будущего» вызывает огромный интерес не только со стороны научно-экспертного сообщества и творческой интеллигенции, но и широкой общественности. Исследовательские труды и монографии наших экспертов широко востребованы за рубежом, поскольку они говорят об общей судьбе народов. В Японии в 2013 году в канун Дня памяти жертв политических репрессий учеными Карагандинского университета "Болашақ" были проведены презентации научно-исследовательского проекта Карлаг. По словам Нурлана Дулатбекова, в книге отражены малоизученные проблемы истории пребывания японских военнопленных в Карагандинской области. В 2014 году данный научно-исследовательский проект "Карлаг: память во имя будущего» был презентован в Минске. Книга вызвала широкий интерес в кругу ученых и общественности. Такие исследования казахстанских ученых презентованы в Москве, Минске, Санкт-Петербурге, Эстонии, Турции.

В Год Ассамблеи народа Казахстана к значимому для гражданского общества международному проекту «Память во имя будущего» приковано особое внимание. Этот Год стал объединяющим фактором, способствующим формированию исторической памяти, поскольку насыщен знаменательными датами: 70- летие Великой Победы, 550-летие Казахского ханства, 20-летие Конституции Республики Казахстан.

Наш народ особенно бережно и трепетно относится к исторической памяти и духовно-культурному наследию. Стихотворение преподавателя истории Раисы Голубевой **«Курт – драгоценный камень»**, по сути, воспевающий гимн казахской толерантности, который положен в основу многих театральных постановок, спектаклей, уроков истории – **как память.**

В год Ассамблеи народа Казахстана международный проект «Память во имя будущего» реализуется в Западно-Казахстанской области. Эту эстафету АНК области и лично ее председатель Нурлан Асқарұлы приняли здесь.

Здесь переплетены исторические судьбы многих этносов. В регионе чтут память об их судьбах. На этот регион выпало не мало трагических событий. Во время Сталинградской битвы немецкая авиация бомбила станции Сайхин, Шунгай, Джанибек, расположенные на территории Западно-Казахстанской области.

Здесь благодарные потомки, представители этносов воздвигнули памятник благодарности казахскому народу, еще раз подчеркивая свое отношение, уважение к земле, народу, который самые трудные лихие годы поддержали, обогрели, дали кров. Как проявление народной мудрости депортированных этносов и их благодарности казахскому народу установлены памятники «Қазақ халқына мың алғыс» в Уштобе, Уральске.

Такие акции имеют огромное воспитательное значение, поднимают дух нации.

В рамках сегодняшней эстафеты запланирована содержательные мероприятия: в 16 учебных заведениях города пройдут уроки истории **«Память скорбит, а жизнь продолжается...»**, совместно с Архивом Президента Казахстана презентация уникальных проектов, встреча с молодежью области в Мемориальном музее имени Маншук Маметовой, презентация музыкальной композиции **«Аманат»**, написанная специально к проекту профессорско-преподавательским коллективом **Казахского национального университета искусств**, вечер памяти **«Тағдырларды біріктірген Қазақстан...»**, акция Памяти **«Алаш мұратынан «Мәңгілік Ел» белесіне»** в с. Жымпиты, социальные и благотворительные акции в рамках **«АНК: 20 добрых дел»** для детей с ограниченными возможностями в **Детском доме «Нұр шуағы»**, социальные консультации **«Здоровье женщины-здоровая Нация»** для представителей Совета матерей и женщин района, социальный тренинг: **«Уважение. Понимание. Согласие»** для представителей Совета общественного согласия, молодежи и встреча с населением района по теме: **«Қоғамдық келісім және ұрпақтар сабақтастығы»**.

Глубоко символично, что именно эта священная земля воспитала поистине великих Героинь Великой Отечественной войны - легендарных Маншук Маметову, Алию Молдагулову, Хиуаз Доспанову и многих других героев. Они являются символами нестигаемости духа и героизма нашего народа. Историческая память о них - это источник вечных духовных ценностей в патриотическом воспитании молодежи – будущего «Мәңгілік Ел».

Совсем недавно мы с Вами отмечали **70 летие Великой Победы**. Героизм наших дедов, отцов и матерей навсегда останется в народной памяти. Поэтому одну из секций этой конференции под названием «Навечно в памяти народной» мы посвятили этой великой дате.

**День памяти – это дань невинным жертвам Великой трагедии казахского народа - голода 1920-30 гг.** Мы всегда отмечаем только масштабные человеческие потери из-за голода 1930-33 годов. Но мы не имеем права забывать о жертвах голода 1921-22 годов в Казахской степи.

Насильственная коллективизация привели к небывалому голоду на казахской земле. Если накануне коллективизации в Казахстане было 40,5 млн. голов скота, то на 1 января 1933 года осталось всего около 4,5 млн. голов. Голод в Казахстане достиг огромных масштабов.

Выступая на первой сессии Ассамблеи народа Казахстана «За мир и согласие в нашем общем доме», Глава Государства - Председатель АНК Н.А. Назарбаев в 1995 году подчеркивал «...Этот голод 1920-1930-х годов, когда погибли миллионы граждан, **численность казахов сократилась почти наполовину**, русские и другие народы потеряли миллионы честных тружеников, образованных и предприимчивых людей. **Был подорван генофонд многих наций...**».



Против насильственной коллективизации выступили лидеры казахской интеллигенции. Так, например, А. Букейханов обосновывал необходимость постепенности перевода казахов на оседлость.

**Только на примере трагической судьбы семьи Садвакасовых можно судить о крайне бесчеловечности тоталитарной системы.** По данным исследователей, отец Смагула – Садвакас был арестован 1937 году и расстрелян. Вскоре от горя ослепла и умерла мать Смагула – Мажикен. Через год умерла от тяжелой жизни сестра - Орынбасар. А его единственный сын Ескендир погиб во время Великой Отечественной войны. Так остановилось продолжение рода у семьи выдающегося государственного деятеля Смагула Садвакасова. За свою короткую жизнь (прожил всего 33 года) он оставил неизгладимый след в нашей истории и вошел в число неординарных личностей благодаря своему таланту, любви к своему народу. В дань памяти прах Смагула Садвакасова в 2011 году доставлен из Москвы в Астану.

Недовольство населения Казахстана жесткой политикой коллективизации вылилось в вооруженное сопротивление. Во время коллективизации в республике произошло **372 массовых выступления** и восстания. После подавления восстаний, спасаясь от голода и репрессий, свыше 1 млн. человек мигрировало за пределы Казахстана, из них более 600 тыс. человек не смогло вернуться обратно.

Трагедия коллективизации раскидала казахов по ряду стран мира. Казахские диаспоры имеются в Китае, Монголии, Афганистане, Иране, в странах Западной Европы. Всего за пределами Казахстана в данное время проживает около 4,5 млн. казахов. **Благодаря независимости, политической воле Лидера Нации, из зарубежья вернулось в Казахстан более 1 млн казахов.**

В своем выступлении на XXII сессии Ассамблеи Глава Государства Н.А. Назарбаев, глубоко анализируя масштабы трагедии казахского народа, подчеркнул, «... что ни одна страна в мире, ни один народ не испытал такого излома в демографической ситуации и не стоял перед угрозой полного исчезновения, как казахский народ». Президент особо отмечал: «Мы выжили, смогли сплотиться, не ожесточились и не озлобились, никогда никого не обвиняли в превратностях жестокой трагедии XX века. Мы выстояли, помогли всем невинным жертвам сталинизма, добились своей независимости мирным путем, объединив вокруг себя все этносы и конфессии. И сегодня наша страна движется вперед на основе толерантности, согласия и доверия друг к другу».

Историей Казахстана можно и нужно гордиться. Это история теплых взаимоотношений, взаимопомощи и поддержки всех этносов, проживающих в нем. **Не в этом ли заключается главная суть идеи организации под эгидой Ассамблеи общенациональной акции «Большая страна - большая семья», инициированная Елбасы на XXII-сессии Ассамблеи народа Казахстана?**

Президент Н.А. Назарбаев всегда поддерживает и придает особое значение благородным инициативам этнокультурных объединений

страны. Принимая во внимание историческую память благодарных этносов нашей страны, на XXII сессии Ассамблеи народа Казахстана Глава государства подчеркнул, что «Было бы справедливым день образования Ассамблеи народа Казахстана –

1 марта – ежегодно отмечать как День благодарности всех этносов друг к другу и к казахам, проявившим милосердие и принявшим этих людей, как родных. Это еще больше сблизило бы нас. Этот день может стать ярким праздником милосердия, дружбы и любви всех казахстанцев друг к другу».

**День памяти – это дань безвинно репрессированным людям,** которые бескорыстно служили во благо процветания страны.

По сведениям, в Казахстане было репрессировано более **103 тысяч чел.**, расстреляно свыше **25 тыс.** Среди них все видные общественные и государственные деятели, представители научно-творческой интеллигенции. По мнению исследователей, эти сведения являются далеко не окончательными и предстоит еще огромная работа по дальнейшему изучению численности, социального и этнического состава репрессированных.

Репрессии тоталитарного режима против собственного народа выходили за все рамки человечности. Судебные слушания, если их так можно называть, длились 15-20 минут, а то и меньше. По данным исследователей, начиная с 1936 и вплоть до конца 1938 годов, в Казахстан председателем выездной сессии Военной Коллегии Верховного Суда СССР направлялся один и тот же человек – военный юрист Горячев. Прибыв в столицу Казахстана, с 25 февраля по 13 марта 1938 г. он почти ежедневно выносил смертные приговоры нескольким десяткам людей. Так, например, 25 февраля 1938 года им приговорено к расстрелу 39 человек, среди которых Сакен Сейфуллин, Санжар Асфендияров, Темирбек Жургунов, Сейткали Мендешов и др. 26 февраля 37 человек, в том числе Ильяс Жансугуров, Ильяс Кабулов, Жумат Шанин и др., 27 февраля – 41 человек, 28 февраля – 40 человек и так до 14 марта.

В результате ужесточения политических репрессий представители более 60 национальностей не по своей воле оказались в Казахстане. Создана сеть из 11 специальных лагерей, самые крупные из них: Карлаг, Степлаг, АЛЖИР и др.

**День памяти – это дань матерям, женам и сестрам,** которые не были сломлены духом, с достоинством приняли жесточайший удар судьбы и устояли против тоталитарной машины ради своих близких людей, которых без всяких доказательств объявляли «врагами народа».

Читая воспоминания узниц АЛЖИРа, каждый из нас может пропустить через сердце весь ужас того времени, когда им объявляли, что «...вы осуждены как члены семьи изменников Родины. Народу будет легче дышать без вас. Дети ваши отказались от вас, а мужа ваши расстреляны как враги народа...»

К великому сожалению, весь ужас этих трагических событий не обошел стороной и детские судьбы. Страшные свидетельства того времени подтверждают, что на территории Карлага был лагерный роддом, а недалеко от него находилось детское кладбище. Очень многие дети умирали, не дожив до года...

**День памяти – это дань Алашской интеллигенции**, которая боролась за независимость казахского народа. Это высокообразованные представители национальной интеллигенции, которые учились в ведущих учебных заведениях Санкт-Петербурга, Москвы, Казани, Оренбурга, Варшавы, Стамбула и в других городах: Алихан Букейханов, Ахмет Байтурсынов, Мыржакып Дулатов, Халел Досмухаметов, Жаһанша Досмухаметов, Мустафа Шокай, Мухамеджан Тынышбаев, Гумар Караш, Халел Габбасов, Алпысбай Қалменов, Ахмет Биримжанов и многие другие.

Основная цель, к которой они стремились, заключалась в единении казахского общества вокруг идеи Алаш и создании демократического, унитарного, светского государства.

**Под термином «Алаш»** подразумеваем идею независимости, идею этнической целостности казахов.

Благодаря многогранной деятельности в начале XX в. им удалось консолидировать казахское общество и в 1917 году решением II-Всеказахского съезда создать национальную автономию. Съезд единогласно постановил образовать автономию казахских областей и присвоить ей имя «Алаш». **Был образован Временный народный совет «Алаш-Орда» из 25 членов, 10 мест из которых предоставлялись русским и представителям других народов края.**

Однако в силу множества внешних факторов Алашская автономия была ликвидирована. Впоследствии практически вся интеллектуальная элита Алашской интеллигенции была истреблена сталинским режимом. Поездка участников проекта 30 мая в с. Жымпиты, экскурсия в музей «Алаш» предоставит уникальную возможность прикоснуться к истории этих удивительных людей.

В период массовых политических репрессий необоснованные карательные меры применялись против отдельных народов по этнической принадлежности. Поэтому **день памяти – это дань депортированным народам**, которые безвинно и без всяких оснований были выселены в чужие края.

Они вынесли издевательское отношение со стороны политического режима, выстояли в тяжелейших условиях против лишений, холода и голода.

Хочу обратить особое внимание и на то, что для сохранения исторической памяти колоссальную работу проводят Научно-экспертный совет Ассамблеи народа Казахстана и Научно-экспертные группы регионов. Глубокое научное осмысление позволило членам Научно-экспертного совета издать книгу «Казахстан нас объединяет»;

реализовать проект «Современная трактовка философии Алаш Орды в среде казахской диаспоры за рубежом», снят фильм об истории депортаций народов.

Без достоверного научного обоснования, всестороннего анализа и комплексных исследований невозможно формировать знание о прошлом и воспитать в сознании народа уважение к исторической памяти.

Завершая свое выступление, хотел бы отметить, что Глава Государства поставил перед обществом исторически важные и кардинальные задачи. Модернизация – это главный стержень всей государственной политики. Модернизация нации – это переход на качественно новый уровень ее институционального развития. Ключевыми понятиями в модернизации нации единого будущего стали «гражданская идентичность» «единство».

Модернизация напрямую касается и деятельности Ассамблеи народа Казахстана. В контексте реализации программы «100 конкретных шагов» по реализации пяти институциональных реформ Главы государства Нурсултана Назарбаева мы должны поднять работу Ассамблеи на качественно новый уровень. Поскольку от нашей гражданской идентичности и единства зависит наше общее будущее - «Мәңгілік Ел».

### **Құрметті зиялы қауым!**

XX ғасырдағы қаралы тарих беттерін зерттеп-зерделеу және оны жастар мен болашақ ұрпақтың санасына жеткізу біздердің, яғни бүгінгі ұрпақтың парызы. Егер біз оны лайықты жеткізе алсақ, мұндай зұлмат оқиғалардың қайталанбауына өз үлесімізді қоса алдық деп есептей аламыз. Міне, аманат жүгінің ауырлығы осында.

Бұл міндеттерді Елбасы Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаев әрдайым қоғам алына қойып келеді. Әсіресе, тарихтың тағлымы мен ұрпақ сабақтастығына Ассамблеяның сессияларында ерекше мән берілетіндігіне өздеріңіз куәсіздер. Сондықтанда бұл бағытта Қазақстан халқы Ассамблеясының атқарып отырған қызметі үнемі халықтың назарында.

Назарларыңызға рахмет!

**Саяси қуғын-сүргін мен ашаршылық құрбандарын еске алу күніне  
арналған «Тарихтан тағылым - өткенге тағзым» халықаралық  
форум қатысушыларының Қазақстан Республикасының  
Президенті Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаевқа  
ҮНДЕУІ**

**Аса қадірменді Нұрсұлтан Әбішұлы!**

Біз, халықаралық форумның қатысушылары Қазақстан халқы Ассамблеясы жылында 2010 жылдан бастап Ассамблеяның ұйымдастыруымен жүзеге асатын «Тарихтан тағылым - өткенге тағзым» атты саяси қуғын-сүргін және ашаршылық құрбандарын еске алу күнін атап өтеміз. Адамзаттың тамыры - отбасы тарихы мен дәстүрінде, халықтың тамыры – тарих жадында екенін атап көрсетеміз. Құрметті Нұрсұлтан Әбішұлы! Сіз - халқыңыздың Ұлы Ұстазысыз. Сіздің салиқалы саясатыңыздың арқасында, біз халықтың тарихи жадында ерекше қамқорлықпен қараймыз!

2010 жылдан бастап, Сіздің қолдауыңызбен жүзеге асып келе жатқан «Тарихтан тағылым - өткенге тағзым!» халықаралық форумының эстафетасы XVIII-XIX ғасырлардағы қазақтардың ұлт-азаттық көтерілісінің ошағы болған - Батыс Қазақстан өңірінде өтеді. Дәл осы өңірде Алаш Орданың Батыс бөлімі терең із қалдырды. Ол туралы естеліктер «Алаш» мұражайының (Жымпиты ауылы) тарихи залында сақталып тұр.

Ұлы Отан соғысы жылдары Орал облысы Сталинград майданына ең жақын тыл болды. Орал өңірі майдангерлері қатарынан Кеңес Одағының 39 Батыры, 6 жауынгер Даңқ орденінің толық иегері атанды. Олардың арасында Мәншүк Мәметова - Кеңес Одағының Батыры атағына шығыс қыздары арасынан тұңғыш рет ие болды.

Соғыстан шаршаған біздің елдің халқы ғана емес, бүкіл әлемнің адамдары үлкен қуаныш күнімен бізді 70 жыл бөліп тұр. Кейбіреуі, майданның алдыңғы шегінде шайқасты, біреулері тылда жұмыс істеді, бірақ әркім соғыс ауыртпалығын риясыз алып жүріп жеңіске сенімді болды. Әрбір қазақстандық отбасының өзіндік соғыс тарихы бар.

Өткен XX ғасыр Қазақстан үшін ауыр сын болды. Біздің халықтың басынан өткен қуғын-сүргінінің тарихи ауқымдылығы санаға сыймайды! Қатал тоталитарлық жүйенің бүкіл ауыртпашылығын қазақпен қоса жер аударылған 1,5 млн. неміс, поляк, кәріс, шешен, түрік, грек және басқа да этникалық топтар бөлісті.

Ауыр уақытқа қарамастан, барлық мұқтаж жандар, біздің жерде түсініспеншілік, қамқорлық және пана тапты. Дәл сол уақытта қазақстандық жерде әр түрлі этникалық топтардың өкілдерінің өзара құрмет пен бейбіт көршіліктің негізі қаланды.

Біздің тарихымыздың қайғылы беттерінде қалған саяси қуғын-сүргін мен аштық құрбандары, Екінші дүниежүзілік соғыс кезінде шайқас

алаңында қаза тапқандар туралы естеліктер әрқашан біздің халық үшін қасиетті болған әрі де қастерлі болып қала береді.

Біз, «Тарихтан тағылым - өткенге тағзым» халықаралық форумның қатысушылары, Сіздің бейбітшілік пен келісім саясатыңызға шексіз қолдау көрсететінімізді жария етеміз.

Құрметті Нұрсұлтан Әбішұлы, Сіздің саяси ерік-жігеріңіздің арқасында, бейбітшілік, бірлік пен тұрақтылық Қазақстан дамуының негізгі қағидаттарына айналып, біздің елдің гүлденуіне тұрақты негіз болып отыр.

Бүгінгі күн сол кездің өте келеңсіз жағдайында адами қасиеттерін жоғалтпай, бүкіл азап ауруы сол моральдік, өзін-өзі құрбан ету қасиеті бізге үлкен сабақ болатын адамдарға бас иіп, құрмет тұтуға ерекше мүмкіндік береді.

Біздің бірлігіміз – ортақ тарихымыз бен бірге кешкен қиындықтар мен жеңістерге берік негізделген!

Біз - «Бір халық. Бір ел. Бір тағдыр» - тұрақты және гүлденген Қазақстанды құру үшін тек бейбітшілік пен келісімде, тарихи жадынды сақтау арқылы ортақ мақсатқа – «Мәңгілік Ел» болатынымызға сенімдіміз!

**«Тарихтан тағылым - өткенге тағзым»  
Халықаралық форумында қабылданды  
29 мамыр, 2015 жыл Орал қаласы**

---

## **ОБРАЩЕНИЕ**

**к Президенту Республики Казахстан Н.А. Назарбаеву  
участников Международного форума «Память во имя будущего»,  
посвященного Дню памяти жертв политических репрессий и  
голода**

**Уважаемый Нурсултан Абишевич!**

Отмечая День памяти жертв политических репрессий и голода в Год Ассамблеи народа Казахстана, мы, участники Международного форума «Память во имя будущего», реализуемого Ассамблеей народа Казахстана с 2010 года, глубоко убеждены, корни человека – в истории и традициях семьи, корни народа – в исторической памяти. Вы, Нурсултан Абишевич – Великий Учитель своего народа. Благодаря Вам и Вашей политике, мы с трепетом заботимся о сохранении того, что дорого в памяти народной.

В этом году эстафету международной акции «Память во имя будущего», реализуемой при Вашей поддержке с 2010 года, приняла Западно-Казахстанская область – территория крупнейших национально-освободительных восстаний казахов XVIII-XIX веков. Именно здесь располагалось Западное отделение Алаш-Орды, память о котором хранится сегодня в зале истории музея «Алаш» (с.Жымпиты).

В годы Великой Отечественной войны Уральская область была ближайшим тылом Сталинградского фронта. В числе фронтовиков Приуралья 39 Героев Советского союза, 6 полных кавалеров ордена Славы. Среди них Маншук Маметова — первая женщина Востока, удостоенная звания Героя Советского Союза.

70 лет отделяет нас от того дня, когда ликовали не только люди нашей страны, но и весь мир, уставший от войны. Кто-то воевал на передовой, кто-то трудился в тылу, но каждый самоотверженно нес бремя войны, веря в Победу. Почти в каждой казахстанской семье есть своя история войны...

Ушедший XX век для Казахстана стал серьезным испытанием. Исторический масштаб репрессий, пережитый нашим народом, не укладывается в сознании! Всю тяжесть жестокой тоталитарной системы вместе с казахским народом разделили 1,5 миллиона депортированных немцев, поляков, корейцев, чеченцев, турок, греков и представителей других этносов. Несмотря на суровое время, все обездоленные обрели на нашей земле дом, нашли тепло, понимание и заботу. Именно тогда на казахстанской земле были заложены основы мирного добрососедства представителей разных этносов.

Память о трагических страницах нашей истории, о жертвах политических репрессий и голода, о павших на полях сражений в Великой Отечественной войне, всегда была, есть и будет для нашего народа священной.

Мы, участники международного форума «Память во имя будущего», заявляем об абсолютной поддержке Вашей политики мира, согласия и созидания.

Благодаря Вашей, Нурсултан Абишевич, политической воле, Мир, Единство и Стабильность стали ключевыми принципами развития Казахстана, надежной основой для процветания нашей страны.

Сегодня нам предоставлена уникальная возможность отдать долг уважения тем, кто в нечеловеческих условиях смог остаться человеком; тем, чьи страдания и муки стали великим уроком нравственности и самопожертвования.

Наше единство прочно основано на общности истории, на трудностях и победах, которые мы прошли вместе!

Мы - «Один народ. Одна страна. Одна судьба» - искренне верим, что, только сохраняя историческую память, в мире и согласии можно прийти к общей цели – построить стабильный, благополучный и процветающий Казахстан – Мәңгілік Ел!

***Принято на международном форуме  
«Память во имя будущего»  
29 мая 2015 года, г.Уральск***

---



Саяси қуғын-сүргін және ашаршылық құрбандарын еске алу күніне арналған «Тарихтан тағылым – өткенге тағзым» жобасы аясындағы «Шерлі шежіре аманаты» атты 6-шы халықаралық форумының қарары

Орал қ.

29 мамыр 2015 ж.

Біз, Саяси қуғын-сүргін құрбандарын еске алу күніне арналған «Тарихтан тағылым – өткенге тағзым» жобасы аясындағы «Шерлі шежіре аманаты» атты 6-шы халықаралық форумының қатысушылары болашақ үшін жауапкершілігімізді сезіне отырып, еліміз бен халықымыздың мүддесінен туындайтын, азаматтық және патриоттық борыштарымызды орындау мақсатында осы қарарды қабылдадық.

Қазақстан халқы Ассамблеясы, Қазақстан Республикасы Президентінің мұрағаты, Батыс Қазақстан облысының әкімдігі «Мәңгілік Ел» - ұлттық тарих пен тарихи зердедегі құбылыс ретінде» атты халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференция өткізді.

Қоғам және ғалымдар тобы, Қазақстан, Ресей, АҚШ, Корея, Чехия және Украина сарапшылары ХХ ғасырдың 30-50-ші ж.ж. қуғын-сүргін материалдары негізінде ұлт бірлігін нығайта түсетін тарихи зердені сақтау, жалпыұлттық тарихи сананы қалыптастыру, біріктіруші факторларды іздеу мәселелерін талқылады.

Конференция қатысушылары мұрағат құжаттары негізінде қайғылы оқиғаларды баяндайтын нақты деректер бойынша теңдесіз зерттеу материалдарын ұсынды. Материалдардың басым бөлігі алғаш рет ғылыми айналымға енгізіліп, көпшілік қауымға жол тартты.

Конференция барысында Қазақстандағы ұлт-азаттық қозғалыстың дамуы және қазақ мемлекеттілігінің қалыптасуы, 1930-33 ж.ж. ашаршылық, қуғын-сүргін және мәжбүрлеп жер аудару салдары мәтінінде Алаш қозғалысының қызметі, сонымен бірге Ұлы Жеңістің 70-жылдығы сияқты кең ауқымды мәселелер талқыланды.

Біз тарихи зердені сақтау, жалпыұлттық тарихи сананы қалыптастыру келешек ұрпақтың бойындағы патриоттық сезімді тәрбиелеуде, қазақстандық бірегейлікті нығайтуда және елімізде біртұтас азаматтық қауымдастық құру жағдайларын жасауда баға жетпес мәні бар деген ортақ пікірге келдік.

Біз «100 нақты қадам», Қазақстан Республикасы Президенті – Елбасының бес институционалдық реформасын жүзеге асыру, «Мәңгілік Ел» жалпыұлттық идеяны бекіту тарихи сананы қалыптастыру бойынша, ортақ келешек үшін «Бір ел – бір тағдыр» қағидаты бойынша біріктіруші факторларды іздеу – Ұлттық Жоспарды орындауда үздіксіз жұмысты талап ететіндігін нақтылаймыз.

Біз Қазақстан азаматтарын, ғалымдарды, ғылым және мәдениет қайраткерлерін, жастарды, азаматтық қоғам институттарын, бұқаралық ақпарат құралдарын, халықаралық қауымдастық өкілдерін:

1. Қазақстан Республикасы Президентінің қазақ халқына және барлық этностардың бір-біріне алғыс айту күнін белгілеу туралы бастамасын қолдауға;

2. Еліміз бен шетелдердің барлық ғылыми және қоғамдық алаңдарында Н.Ә. Назарбаевтың қоғамдық келісім мен ұлттық бірліктің қазақстандық моделін зерделеп, таратуды жалғастыруға;

3. М. Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан мемлекеттік университетінің базасында Еуразия кеңістігінде тәжірибе алмасу үшін тұрақты түрде қызмет ететін диалог алаңын құруға;

4. Шекаралас ынтымақтастық аясында тарихты зерттеуде бірыңғай ұстанымдарды қалыптастыру, ортақ тарихқа ақиқатпен қарау мәселелері бойынша оқу-ағартушылық және академиялық алмасу саласындағы жұмыстарды жалғастыруға шақырамыз.

Біз Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә. Назарбаевтың бейбітшілік пен келісім саясатын қолдайтынымызды мәлімдейміз, сондай-ақ оның қазіргі және келешек ұрпаққа сабақ болатын тарихи жадыны сақтауға қосқан елеулі үлесі баға жетпес байлық деп есептейміз.

*Осы қарар «Мәңгілік Ел» - ұлттық тарих пен тарихи зердедегі құбылыс ретінде» конференциясының қорытынды пленарлық отырысында талқыланып, қабылданды.  
М. Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан мемлекеттік университеті.  
Орал қ., Қазақстан Республикасы  
29 мамыр 2015 жыл*

---

## Резолюция

6-го международного форума «Шерлі шежіре аманаты» в рамках проекта «Тарихтан тағылым – өткенге тағзым» - «Память во имя будущего» посвященной Дню памяти жертв политических репрессий и голода

г. Уральск

29 мая 2015 г.

Мы, участники, международного проекта «Тарихтан тағылым – өткенге тағзым» - «Память во имя будущего», 6-го международного форума «Шерлі шежіре аманаты», посвященного Дню памяти жертв политических репрессий, осознавая свою ответственность перед будущим, исходя из интересов народа и страны, выполняя свой гражданский и патриотический долг, принимаем настоящую резолюцию.

Ассамблея народа Казахстана, Архив Президента Республики Казахстан, акимат Западно-Казахстанской области провели международную научно-практическую конференцию «Мәңгілік Ел как феномен национальной истории и исторической памяти».

Представители общественных и научных кругов, эксперты Казахстана, России, США, Кореи, Чехии и Украины на материалах репрессий 30-50-х гг. XX века обсудили проблемы сохранения исторической памяти, формирования общенационального исторического сознания, поиска объединительных факторов, укрепляющих национальное единство.

Участники конференции представили материалы и исследования на основе архивных данных, большинство из которых впервые вводятся в научный оборот, открывают широкий доступ общественности интеллигенции, к уникальным материалам, на конкретных фактах описывающих драматические страницы истории.

В ходе конференции рассмотрен широкий спектр вопросов, в числе которых развитие национально-освободительного движения в Казахстане и деятельность партии «Алаш» в контексте становления казахской государственности, последствия голода, репрессий и депортаций 1930-33 гг. в Казахстане, а также 70-летие Великой Победы.

Мы пришли к единому мнению, что сохранение исторической памяти, формирование общенационального исторического сознания, имеют неопределимое значение для воспитания патриотизма у будущего поколения, укрепления казахстанской идентичности и создания условий для формирования целостной гражданской общности в стране.

Мы констатируем, что реализация Плана Нации - «100 конкретных шагов», осуществление Пяти институциональных реформ Лидера Нации, Президента Республики Казахстан Н.А. Назарбаева, утверждение общенациональной идеи Мәңгілік Ел требуют упорной работы по формированию толерантного исторического сознания,

поиска объединительных факторов по принципу «одна страна – одна судьба» во имя общего будущего.

Мы призываем граждан Казахстана, ученых, деятелей науки и культуры, молодежь, институты гражданского общества, средства массовой информации, представителей международного сообщества:

1. Поддержать инициативу Президента Республики Казахстан об учреждении Дня благодарности всех этносов друг другу и казахскому народу.

2. Продолжить изучение и распространение казахстанской модели общественного согласия и национального единства Н.А. Назарбаева на всех научных и общественных площадках в стране и за рубежом;

3. Создать на базе Западно-Казахстанского государственного университета им. М. Утемисова постоянно действующую диалоговую площадку для обсуждения и обмена опытом на евразийском пространстве.

4. В рамках приграничного сотрудничества продолжить работу в сфере учебно-образовательных и академических обменов по вопросам формирования единых подходов к изучению истории, объективного взгляда на общее историческое прошлое.

Мы заявляем о поддержке политики мира и согласия Президента Н.А. Назарбаева и считаем неоценимым его вклад в сохранение исторической памяти, служащей уроком для нынешних и будущих поколений.

*Резолюция обсуждена и принята на  
итоговом пленарном заседании конференции  
«Мәңгілік Ел» как феномен национальной  
истории и исторической памяти».  
Западно-Казахстанский государственный  
университет им. М. Утемисова.  
г. Уральск, Республика Казахстан  
29 мая 2015 года*

---

**Саяси қуғын-сүргін құрбандарын еске алу күніне арналған**  
**«ТАРИХТАН ТАҒЫЛЫМ – ӨТКЕНГЕ ТАҒЗЫМ»**  
**жобасы аясындағы «ШЕРЛІ ШЕЖІРЕ АМАНАТЫ» атты**  
**Халықаралық форумы бойынша**  
 29 мамыр күні білім беру ұйымдарында  
 сағат 10.00 – 11.00 аралығында өткізілетін **«Қатал тағдыр налытса**  
**да, «өмір-өзен» мәңгілік ...»**  
**ТАРИХ САБАҚТАРЫ** бойынша іс – шаралар жоспары

План проведения **УРОКОВ ИСТОРИИ «Память скорбит, а жизнь продолжается ...»** с участием профессорско-преподавательского состава 29 мая. 10:00-11:00ч. **в рамках программы Международного форума «ШЕРЛІ ШЕЖІРЕ АМАНАТЫ» проекта «ПАМЯТЬ ВО ИМЯ БУДУЩЕГО», посвященного Дню памяти жертв политических репрессий**

№	Оқу орнының атауы / Наименование учебного заведения	Тыңдаушылар / Слушатели	Жауапты / ответственный	Форум қатысушылары / Участники форума
1	А.Иманов атындағы жол – көлік колледжі / Дорожно-транспортный колледж им. А Иманова	<i>ЖОО-ның профессор-оқытушылар құрамы, мұражай, мұрағат, кітапхана қызметкерлері, кәсіпорындардың, студент, жастар өкілдері / профессорско-преподавательский состав вузов, сотрудники музеев, архивов, библиотек, представители предприятий, студенческой молодежи</i>	Конутенко Л.А., Габбасова В.Ж.	АЯГАН Буркитбай Гельманович Директор ГУ «Институт истории государства» МОН РК, заместитель председателя НЭС АНК, доктор исторических наук, профессор  ЖАКЫП Қалқаман Хасенұлы Профессор Костанайского государственного университета им.А.Байтурсынова, член научно-экспертной

				<p>группы, председатель ОО «Зиялы қауым»</p>
2	<p>«Еуразия» индустриалдық –экономикалық колледжі / Индустриально -экономически колледж «Евразия»</p>	<p><i>ЖОО-ның профессор- оқытушылар құрамы, мұражай, мұрағат, кітапхана қызметкерлері, кәсіпорындарды ң, студент, жастар өкілдері / профессорско- преподавательс кий состав вузов, сотрудники музеев, архивов, библиотек, представители предприятий, студенческой молодежи</i></p>	<p>Кушумова Ә.М.</p>	<p>БУРБАЕВ Тулеугали Кайыржанович Заведующий кафедрой «Социально- управленческие технологии» НШГП АГУ при Президенте Республики Казахстан</p> <p>НУРУМОВ Шаймардан Усаинович Председатель ОО «Республикански й культурный центр уйгуров Казахстана</p>
3	<p>Батыс Қазақстан инженерлік - технологиялық колледжі / Западно – Казахстанский инженерно- технологически й колледж</p>	<p><i>ЖОО-ның профессор- оқытушылар құрамы, мұражай, мұрағат, кітапхана қызметкерлері, кәсіпорындарды ң, студент, жастар өкілдері / профессорско- преподавательс кий состав вузов, сотрудники музеев, архивов, библиотек, представители предприятий,</i></p>	<p>Халелова А.Б. Махметова Ш.У.</p>	<p>ДОС Кошим Председатель республиканског о общественного движения «Ұлт тағдыры», политолог</p> <p>ОСПАНОВ Болат Мусагажинович Член общества «Қазақ тілі» Член Совета АНК</p>

		<i>студенческой молодежи</i>		
4	Батыс Қазақстан медициналық колледжі / Западно – Казахстанский медицинский колледж	<i>ЖОО-ның профессор-оқытушылар құрамы, мұражай, мұрағат, кітапхана қызметкерлері, кәсіпорындардың, студент, жастар өкілдері / профессорско-преподавательский состав вузов, сотрудники музеев, архивов, библиотек, представители предприятий, студенческой молодежи</i>	Танкиманов А.А. Исимов М.У.	АХМЕТОВ Адиль Курманжанович Руководитель центра языка, литературы и терминологии Международной Тюркской академии; доктор филологических наук, профессор  ЛЕВИНСКАЯ Наталья Заместитель председателя Ассоциации русских, славянских и казачьих организаций Казахстана
5	Орал гуманитарлық колледжі / Уральский гуманитарный колледж	<i>ЖОО-ның профессор-оқытушылар құрамы, мұражай, мұрағат, кітапхана қызметкерлері, кәсіпорындардың, студент, жастар өкілдері / профессорско-преподавательский состав вузов, сотрудники музеев, архивов, библиотек, представители предприятий,</i>	Б.Берегенов А.Ажғалиев	АБУОВ Айдар Паркулович Заведующий кафедрой «Политическая стратегия государства» АГУ при Президенте РК, доктор философских наук, профессор  ЕВДОКИМОВА Ольга Николаевна Заведующая кафедрой Ассамблеи

		<i>студенческой молодежи</i>		народа Казахстана при Костанайском инженерно-экономическом университете, член научно-экспертной группы
6	Технологиялық колледж / Технологический колледж	<i>ЖОО-ның профессор-оқытушылар құрамы, мұражай, мұрағат, кітапхана қызметкерлері, кәсіпорындардың, студент, жастар өкілдері / профессорско-преподавательский состав вузов, сотрудники музеев, архивов, библиотек, представители предприятий, студенческой молодежи</i>	Р.К.Кизагалиев Ж.А.Давлетов Н.Н.Заруцкая , М.Т.Елеусинов	САПАХОВ Видади Кораевич Член Клуба ведущих журналистов и экспертов по вопросам межэтнических отношений при АНК, председатель НЭГ АНК Астаны, доктор исторических наук  БАХТОРАЗОВ Сейдехан Уалиевич доцента кафедры «История Казахстана» Таразского государственного университета им. М.Х.Дулати, кандидат исторических наук
7	Жоғары техникалық мектебі / Высшая техническая школа	<i>ЖОО-ның профессор-оқытушылар құрамы, мұражай, мұрағат,</i>	Молдашева В.М Гайнуллин М.Б	КУСАИНОВ Майдан Комекович Руководитель поискового отряда



		<i>кітапхана қызметкерлері, кәсіпорындардың, студент, жастар өкілдері / профессорско-преподавательский состав вузов, сотрудники музеев, архивов, библиотек, представители предприятий, студенческой молодежи</i>		«Мемориальная зона» (Астана)  АБИШЕВА Сауле Нуркасымовна Директор мемориального музея им. Ч. Валиханова (Алтын емель)
8	Орал гуманитарлық - техникалық колледжі / Уральский гуманитарно-технический колледж	<i>ЖОО-ның профессор-оқытушылар құрамы, мұражай, мұрағат, кітапхана қызметкерлері, кәсіпорындардың, студент, жастар өкілдері / профессорско-преподавательский состав вузов, сотрудники музеев, архивов, библиотек, представители предприятий, студенческой молодежи</i>	Джакупова Р.Г.	МУКАТОВА Дана Мукатовна Директор центра «Тұлғатану» имени М. Габдуллина (Алматы) КазНПУ имени Абая доктор исторических наук, профессор  ПИТАЛЕНКО Леонид Николаевич Председатель белорусского этнокультурного объединения
9	Орал ақпараттық технологиялар колледжі / Уральский колледж информационных технологий	<i>ЖОО-ның профессор-оқытушылар құрамы, мұражай, мұрағат, кітапхана қызметкерлері,</i>	Горностаев И.А., Утешова Ж.Ж.	ЧУМАКОВА Зинаида Директор историко-археологического музея г. Жезказган

		<i>кәсіпорындарды ң, студент, жастар өкілдері / профессорско- преподавательс кий состав вузов, сотрудники музеев, архивов, библиотек, представители предприятий, студенческой молодежи</i>		АБУОВ Нурболат Аскерович Заведующий кафедрой «Истории и социально- гуманитарных дисциплин» Северо- Казахстанского государственног о университета им.М.Козыбаева, кандидат исторических наук, член НЭГ АНК
1 0	Құрманғазы атындағы саз колледжі / Музыкальный колледж им. Курмангазы	<i>ЖОО-ның профессор- оқытушылар құрамы, мұражай, мұрағат, кітапхана қызметкерлері, кәсіпорындарды ң, студент, жастар өкілдері / профессорско- преподавательс кий состав вузов, сотрудники музеев, архивов, библиотек, представители предприятий, студенческой молодежи</i>	Тулеушев Д.Т. Тулепов М.Е.	ШАЯХМЕТОВ Нурбек Уахапович Руководитель службы РГУ «Қоғамдық келісім» при Президенте РК, доктор исторических наук  КУРМАНБАЕВ Рамазан Автор сценария фильма «Ашаршылық» («Қазақфильм»), Руководитель ОО «Ашаршылық құрбандары»
1 1	Орал «Мақсат» медицина колледжі / Медицинский колледж «Мақсат»	<i>ЖОО-ның профессор- оқытушылар құрамы, мұражай, мұрағат,</i>	Садыкова К.М.	РАКИШЕВА Ботағоз Ислямовна Директор Исследовательск ого института

	г.Уральск	<i>кітапхана қызметкерлері, кәсіпорындардың, студент, жастар өкілдері / профессорско-преподавательский состав вузов, сотрудники музеев, архивов, библиотек, представители предприятий, студенческой молодежи</i>		«Общественное мнение», кандидат социологических наук  Базаров Даурен Руководитель службы РГУ «Қоғамдық келісім» при Президенте РК
1 2	Орал политехникалық колледжі / Уральский политехнический колледж	<i>ЖОО-ның профессор-оқытушылар құрамы, мұражай, мұрағат, кітапхана қызметкерлері, кәсіпорындардың, студент, жастар өкілдері / профессорско-преподавательский состав вузов, сотрудники музеев, архивов, библиотек, представители предприятий, студенческой молодежи</i>	Матыбаева Б.С. Кадралиева Ж.С.	ИСМАГУЛОВ Узакбай Шаукерович Профессор Актюбинского регионального государственного университета им. К.Жубанова, доктор исторических наук  ВАСИЛЬЕВ Владимир Алексеевич Председатель Ассоциации румыно-молдован Казахстана
1 3	Батыс Қазақстан индустриалдық колледжі / Западно – Казахстанский индустриальный колледж	<i>ЖОО-ның профессор-оқытушылар құрамы, мұражай, мұрағат, кітапхана қызметкерлері,</i>	Г.Каргина А.Салихова	ФЕОДОРИДИ Павел Иванович Председатель Ассоциации греческих обществ Казахстана «Филия»

		<i>кәсіпорындардың, студент, жастар өкілдері / профессорско-преподавательский состав вузов, сотрудники музеев, архивов, библиотек, представители предприятий, студенческой молодежи</i>		БАУРЖАНОВА Гульжан Батыржановна Специалист научно-исследовательского отдела Музейно-мемориального комплекса жертв политических репрессий и тоталитаризма «АЛЖИР», магистр истории
1 4	Экономика және ақпараттық технологиялар колледжі / Колледж информационных технологий и экономики	<i>ЖОО-ның профессор-оқытушылар құрамы, мұражай, мұрағат, кітапхана қызметкерлері, кәсіпорындардың, студент, жастар өкілдері / профессорско-преподавательский состав вузов, сотрудники музеев, архивов, библиотек, представители предприятий, студенческой молодежи</i>	Дүйсенғалиев а А.Е.	АЛЬПЕИСОВА Камал Абылкасымовна Эксперт РГУ «Қоғамдық келісім» при Президенте РК  АЛТЫНБЕКОВ Бекзат Комарович Председатель совета Общественного согласия города Жезказган Карагандинской области, член НЭГ областного САНК
1 5	Ж. Досмұхамедов атындағы педагогикалық колледжі / Педагогический колледж им Ж.Досмухамед	<i>ЖОО-ның профессор-оқытушылар құрамы, мұражай, мұрағат, кітапхана қызметкерлері,</i>		БИБЕКОВ Қаныш Тлеужанұлы кандидат филологических наук, доцент, эксперт «Назарбаев

	ова	<i>кәсіпорындарды ң, студент, жастар өкілдері / профессорско- преподавательс кий состав вузов, сотрудники музеев, архивов, библиотек, представители предприятий, студенческой молодежи</i>		Интеллектуальн ые школы»  СУЛЕЙМЕНОВА Даметкен к.и.н., доцент
1 6	Орал газ, мұнай және салалық технологиялар колледжі / Колледж газа, нефти и профильных технологий	<i>ЖОО-ның профессор- оқытушылар құрамы, мұражай, мұрағат, кітапхана қызметкерлері, кәсіпорындарды ң, студент, жастар өкілдері / профессорско- преподавательс кий состав вузов, сотрудники музеев, архивов, библиотек, представители предприятий, студенческой молодежи</i>		ДУЛАТБЕКОВ Нурлан Орынбасарович Секретарь Карагандинского областного Маслихата, доктор юридических наук, профессор, член НЭС АНК  АХМЕТ Аккали Кабижанович Профессор Атырауского государственног о университета им. Х.Досмухамедов а, доктор исторических наук

**«ТАРИХТАН ТАҒЫЛЫМ – ӨТКЕНГЕ ТАҒЗЫМ»  
«ПАМЯТЬ ВО ИМЯ БУДУЩЕГО»**

**жобасы аясындағы  
«Шерлі шежіре аманаты»  
атты Халықаралық форумы**

**ТАРИХ САБАҚТАРЫ – УРОКИ ИСТОРИИ  
ТАҚЫРЫБЫ:**

**«Қатал тағдыр налытса да, «өмір-өзен» мәңгілік...»**

**Алаш қозғалысы тарихы**

1917 жылы 21–28 шілдеде Орынборда І Жалпықазақ съезі өтті.

Оған Қазақ өлкесінің облыстары мен Ферғана облысы, Бөкей хандығы атынан қазақ өкілдері қатысты. Съездің төрағасы болып Халел Досмұхамедов сайланды. Съездің күн тәртібінде 14 мәселе: Мемлекеттік басқару түрі, қазақ облыстарының автономиясы, жер мәселесі, халықтық милиция, жергілікті басқару жүйесі (земство), оқу-ағарту ісі, сот, дін, әйел мәселелері, қазақ облыстары депутаттарының Құрылтай жиналысына дайындығы, жалпыресейлік «Шуро-и-Ислам» съезі, қазақтың саяси партиясы, Жетісу облысының жағдайы туралы, Бүкілресей федералистерінің съезі мен оқу комиссиясына қазақ өкілдерін жіберу туралы қаралды. Барлық мәселелер бойынша ұлттық-демократиялық мазмұнда шешімдер қабылданды. Осы съезде қазақтың тұңғыш ұлттық саяси «Алаш» партиясын құру жөнінде қаулы шығарылды. Партияның баспа органы 1918 жылдың қаңтарына дейін Орынборда шығып тұрған «Қазақ» газеті болды. «Қазақ» газеті большевиктер тарапынан жабылғаннан кейін, оны Семейде жарық көріп тұрған «Сарыарқа» газеті ауыстырды. Сонымен бірге, бұл кезде Семейде «Абай» журналы да жарыққа шыға бастаған болатын. «Алаш» партиясының жетекшісі болып Ә. Бөкейханов сайланды. Партия құрамына ғылым және шығармашылық зиялы қауым өкілдері: А. Байтұрсынов, М. Тынышбаев, М. Жұмабаев, Ш. Құдайбердиев, С. Торайғыров, Х. Ғаббасов, Ж. және Х. Досмұхамедовтер және т.б. кірді.

«Алаш» партиясының бағдарламасының жобасы жасалып, ол көпшіліктің талқысына ұсынылды. Жоба он бөлімнен тұрды.

«Алаш» партиясы бағдарламасының жобасы:

**І. Мемлекет қалпы.** Россия демократическая, федеративная республика болу. (Демократия мағынасы–мемлекетті жұрт билеу. Федерация мағынасы–құрдас мемлекеттер бірлесуі. Федеративтік республикада һәр мемлекеттің іргесі бөлек, ынтымағы бір болады. һәр қайсысы өз тізгінін өзі алып жүреді.)

Үкімет басында учредительное собрание мен М. Дума қалауынша келісімді жылға сайланатын президент болу. ... Депутаттар тегіс, тең, төте һәм хұфия сайлаумен болады. Сайлау хақында қан, дін, еркек, әйел талғаусыз болады. Законды жалғыз ғана М. Дума шығаруы һәм

М. Дума хукімет үстінен қарап, іс тексеруі, запрос (сұрау) жасау хақы да М. Думада болады. ...

**II. Жергілікті бостандық.** Қазақ жүрген облыстардың бәрі бір байланып, өз тізгіні өзінде болып Россия республикасының федерациялық бір ағзасы болуы. Реті келсе, қазақ автономиясы сыбайлас жұрттар мен әзірге бірлесе болуы, реті келмесе, бірден-ақ өз алдына жеке болуы. ...

«Алаш» партиясы ғаділдікке жақ, нашарларға жолдас, жебірлерге жау болады. Күш-қуатын игілік жолына жұмсап, жұрт тарқы ету жағына бастайды.

**III. Негізгі хуқық.** Россия республикасында дінге, қанға қарамай, еркек, әйел демей адам баласы тең болу. Жиылыс жасауға, қауым ашуға жария сөйлерге, газет шығаруға, кітап бастыруға – еркін-шілік; хукімет қызметшілері иесінен рұқсатсыз неш кім табалдырығын аттаушылық; сот сұрамай, билік айтылмай, тұтқын қылмаушылық; ...

**IV. Дін ісі.** Дін ісі мемлекет ісінен айырылулы болуы. Дін біткенге тең хуқық. Дін жоюға ерік. Кіру-шығу жағына бостандық.

Мүфтилік қазақта өз алдына болу. Неке, талақ, жаназа, балаға ат қою сияқты істер молдада болуы, жесір дауы сотта қаралуы.

**V. Билік һәм сот.** Һәр жұрттың билік пен соты тұрмыс ыңғайына қарай болуы. Би һәм судья жергілікті жұрттың тілін білу. ... Зор жазалы қылмыстар присяжный сотпен қаралуы. Қазақ көп жерде сот тілі қазақ тілі болуы. Присяжныйлар қазақтан алынуы. Қырдағы ауыл, болыс ішінде билік пен сот жұрт ұйғарған ереже жолымен атқарылуы.

**VI. Ел қорғау.** Ел қорғау үшін әскер осы күнгі түрде ұсталмауы. Әскерлік жасына жеткен жастар жерінде үйретіліп, жерінде қызмет ету; әскер табына бөлгенде туысқан табына қарай бөлу. Әскерлік міндетін қазақ атты милиция түрінде атқаруы.

**VII. Салық.** Салық мал-ауқат, табысқа қарай байға – байша, кедейге – кедейше ғаділ жолмен таратылу.

**VIII. Жұмысшылар.** Жұмысшылар закон панасында болу. (Қазақ жерінде завод, фабрика аз, сондықтан қазақтың жұмысшылары да аз. «Алаш» партиясы жұмысшылар турасында социал-демократтардың меньшевик табының программасын жақтайды.)

**IX. Ғылым, білім үйрету.** Оқу ордаларының есігі кімге болса да ашық һәм ақысыз болуы; жұртқа жалпы оқу жайылуы. Бастауыш мектептерде ана тілінде оқуы; қазақ өз тілінде орта мектеп, университет ашуы; оқу жолы өз алды автономия түрінде болуы; хукімет оқу ісіне кіріспеу; мұғалімдер – профессорлар өзара сайлаумен қойылуы; ел ішінде кітапханалар ашылуы.

**X. Жер мәселесі.** Учредительное собрание негізгі закон жасағанда жер сыбағасы алдымен жергілікті жұртқа берілсін деуі; қазақ жер сыбағасын отырған жерлерден алып орналасқанша, қазақ жеріне ауған мұжық келмеуі; бұрын алынған жерлердің мұжық отырмағандары қазаққа қайтуы.

... Жер заңында жер сату деген болмау, һәр кім өзі пайдалану. Пайдасынан артық жер сатылмай, земствоға алыну. Жердің кені, астығы, байлығы қазынанікі болып, билігі земство қолында болу. Аса зор ағаш, зор өзендер мемлекеттікі болып, аз ағаш, һәм көл байлықтары земство мүлкіне саналу.

Жоба жасаушылар: Ғалихан Бөкейханов, Ахмет Байтұрсынов, Міржақып Дулатов, Елдес Ғұмаров, Есенғали Тұрмұхамедов, Ғабдулхамид Жүндібаев, Ғазымбек Бірімжанов. («Қазақ», 1917, 21 қараша, сейсенбі, №251.)

1917 жылғы қазан төңкерісінен кейін қалыптасқан саяси жағдайда алдағы іс-шаралардың бағдарын айқындау үшін 1917 жылы 5–13 желтоқсанда Орынборда Екінші Жалпықазақ съезі болып өтті. Оның жұмысына Қазақ өлкесінің: Орал, Торғай, Ақмола, Семей, Жетісу, Сырдария облыстарынан және Бөкей ордасы, Самарқанд облысы мен Алтай губерниясынан делегаттар қатысты. Съезді ұйымдастырушылар Ә. Бөкейханов, А. Байтұрсынов, Е. Омаров, С. Досжанов, М. Дулатов болды. Съездің төрағасы болып Б. Құлманов сайланды.

Съезд өз жұмысын Қазақ өлкесінің оңтүстік аудандарындағы аштық, халықтың күйзелісі және ондағы жергілікті әкімшіліктің жағдайды түзетуге дәрменсіз екені туралы хабарларды талқылаудан бастады. Бұл мәселелерді қараудан кейін, съезд қабылдаған қарарларының бірінші бөлімінде «елдегі партиялық күресті тоқтатуға және бірігуге» шақырды. Екінші Жалпықазақ съезінің күн тәртібіне мынадай мәселелер енгізілді: Сібір, Түркістан автономиялары және Оңтүстік-Шығыс одағы туралы, қазақ облыстарының автономиясы, милиция, ұлттық кеңес, білім беру, ұлттық қор, мүфтиат, халық соты, ауылдық басқару, азық-түлік мәселесі.

Съездің негізгі мәселесі Қазақ автономиясын жариялау туралы болды. Автономия туралы баяндаманы Ә. Бөкейханов жасады. Ә. Бөкейхановтың баяндамасы және автономия құру мәселесі ерекше комиссияның қарауына жіберілді. Комиссия атынан Х. Ғаббасов сөйледі. Баяндаманы талқылау барысында, қазан төңкерісінен кейін Уақытша үкімет құлады, Ресей мемлекеті биліктен айрылды, халықтың сенімі мен моральдық беделіне ие болған ешқандай билік жоқ кезде елде азамат соғысы тууы мүмкін, анархия өрті ірі қалаларда өршіп, ол ауылдарға жайылып күннен-күнге күшеюде, мұндай қиын жағдайдан шығудың тек бір ғана жолы – ол Қазақ өлкесіндегі барлық облыстардың халқы мойындаған мықты билік орнату болып табылады деген қорытынды жасалды [1, 68–69-б.]. Съезд пікір-таластар мен талқылаудан өткізгеннен кейін қазақ облыстарының автономиясын құруға және оған «Алаш» деген атау беруге қаулы қабылдады. Уақытша Ұлттық Кеңес «Алашорда» құрылып, құрамына 25 адам енгізілетін болды. Ондағы 10 орын орыс халқы мен басқа да ұлттардың өкілдеріне бөлінді. Алаш- орданың орталығы ретінде Семей қаласын белгіледі. Алашорда үкіметінің төрағасы болып



баламалы негізде көпшілік дауыспен Ө. Бөкейханов сайланды. Бұл орынға Б. Құлманов пен А. Тұрлыбаев та үміткер болған еді.

Алашорда жетекшілері бірінші кезекте Қазан төңкерісінде жеңіске жеткен большевиктердің билігі Кеңес өкіметімен байланыс орнатуға тырысты. Алашорда үкіметінің арнайы тапсырмасы бойынша Халел мен Жаһанша Досмұхамедовтер Москвада Кеңес өкіметінің басшылары В.И. Ленин және И.В. Сталинмен келіссөздер жүргізді. Ал Алашорда үкіметі төрағасының орынбасары Халел Ғаббасов Кеңес өкіметінің ұлт мәселесі жөніндегі халық комиссары И.В. Сталинмен Семейден телеграф арқылы келіссөздер жүргізді. Алашорда жетекшілері «Ресей халықтары құқықтарының Декларациясын» негізге ала отырып, Алаш автономиясы мен Кеңес өкіметінің бірін-бірі өзара тану жөнінде талап қойған еді. Алайда бұл талап орындалмады. Кеңес өкіметінің жетекшілері Алаш автономиясын мойындамайтыны белгілі болды. Олар Ресей халықтарына кеңестік үлгідегі автономия берілетінін мәлімдеді. Алашорда үкіметінің дипломатиялық қадамдары кеңестік билік тарапынан қабылданбады. Алашорда жетекшілері Кеңес өкіметімен байланыс орнату және олармен ымыраға келу саясатынан бас тартып, оларға қарсы саяси күштермен одақтасу тактикасына көшті. Міне, осыдан бастап Орынборда Кеңес өкіметін құлатқан атаман А. Дутовпен, Самарадағы Құрылтай жиналысы мүшелерінің комитетімен, Омбыдағы Уақытша Сібір үкіметімен байланыс орнатады. Алашорда үкіметінің 1918 жылғы шілдедегі қаулысына сәйкес «Алаш автономиясы аумағында Кеңес өкіметінің барлық декреттері заңсыз» деп танылды. Ал сол жылы тамыз айында Семейде тұңғыш Алаш атты полкі құрылды. Бұл Екінші Жалпықазақ съезінде қабылданған Алаш әскерін жасақтау туралы қаулысын жүзеге асырудың бастамасы болатын-ды.

1918 жылы 11–14 қыркүйекте тарихта «Уфа директориясы» деген атпен қалған кеңес шақырылады. Ол Бүкілресейлік Құрылтай жиналысы мүшелерінің, Уақытша Сібір үкіметі өкілдерінің, Орынбор, Орал, Сібір, Иркутск, Жетісу, Енесей, Астрахан казак әскерлерінің, Башқұрт, Алаш, Түркістан үкіметтерінің, бірқатар саяси партиялар өкілдерінің басын қосты. Жиында Уфа директориясының құрылуына байланысты Ресейде бір орталықтан басқарылатын биліктің құрылатындығы және автономиялық басқаруды тоқтату жөнінде шешім қабылданды. 1918 жылы 4 қарашадағы осы органның арнайы грамотасында барлық облыстық үкіметтердің қызметтері тоқтатылатыны, оның ішінде: «1. Алаш үкіметі – Алашорда өз қызметін тоқтатты» деген қаулы шығарылған. Сонымен, Кеңес өкіметіне қарсы күштердің басын қосқан Уфа директориясы өзінің шешімімен Алаш-орданың қызметін тоқтатты.

1918 жылы 11 қыркүйекте Алашорданың Батыс бөлімі құрылды. Оның орталығы болып Орал облысының Жымпиты қаласы белгіленді, ал жетекшісі Ж. Досмұхамедов болды. Бұл мәселе талқыланғаннан кейін: «Әскери жағдай мен жол қатынасының нашар дамуына

байланысты Алаш автономиясының Батыс бөлігін басқару үшін Алашорда бөлімі құрылады» деп көрсетілді.

Батыс бөлім, яғни Ойыл уәлаяты құрамына: Орал облысы, Бөкей Ордасы, Маңғышлақ уезі, Торғай облысының Ақтөбе, Ырғыз уездері кірді. Ал Алашорданың Шығыс бөлімінің орталығы Семейде орналасты.

Алашорда үкіметінің кейінгі тағдыры бүкіл Ресей аумағын қамтыған Азамат соғысының күрделі оқиғаларымен тығыз байланыста өрбіді. 1919 жылы олар Колчак үкіметінің (Бүкілресейлік Уақытша үкімет) ықпалында болды. Алайда Колчак үкіметі де Алашорда жетекшілерінің автономия құру жөніндегі үмітін ақтамады. Керісінше, адмирал Колчак монархиялық билік орнату идеясын көтере бастаған еді. Осылайша қазақ зиялылары өте күрделі жағдайда қалды.

Азамат соғысында қазақ халқын өз жағына тарту үшін Кеңес өкіметі Алашорда жетекшілерімен қарым-қатынас орнату керек екенін жақсы түсінді. Сөйтіп Кеңес өкіметі 1919 жылы 4 қарашада Алашорда құрамында болған азаматтарға кешірім жасау жөнінде қаулы шығарды. Сол жылдың 21 желтоқсанында Алашорда жетекшілері Кеңестер жағына өту туралы шешім қабылдайды. Ал 1920 жылы 9 наурызда Алаш автономиясы мен Алашорда үкіметін тарату жөнінде Кеңес өкіметінің қаулысы қабылданды.

Осылайша Алаш жетекшілерінің қазақ халқының ұлттық мемлекеттілігін қайта қалпына келтіру жолындағы қажырлы күресі қазақ қоғамының саяси интеллектуалдық әлеуетінің жоғары екенін көрсетті. Алаш автономиясының тарихы қысқа болса да, бұл тәжірибе кеңестік автономияны қалыптастыру ісінде шешуші рөл атқарған болатын.

### **Аштық және репрессия**

1925–1933-жылдары Қазақ өлкесін революционер Ф.И. Голощекин басқарды. Ол Қазақстанда сталиндік саяси бағытты жүргізіп, «Кіші Қазан» идеясын жүзеге асырған басшы болды. Ф.И. Голощекинге қарсы Қазақ Республикасының мүддесін қорғау мақсатында оппозициялық бағытта күрес жүргізген қайраткерлер Тұрар Рысқұлов, Смағұл Сәдуақасов, Сәкен Сейфуллин, Сұлтанбек Қожанов, Жалау Мыңбаев және т.б. қуғын-сүргінге ұшырады.

1927 жылы желтоқсанда БКП(б) XV съезі болып, ол ұжымдастыруға бағыт алған съезд ретінде тарихқа енді. Съезд 1932 жылға дейінгі қысқа мерзімде жеке шаруа қожалықтарын ұжымдық шаруашылық (колхоз) жүйесіне көшіру туралы шешім қабылдады.

Күштеп ұжымдастыру мен отырықшыландыру саясатына қазақ қайраткерлері қарсы шықты. Мәселен, Ә. Бөкейханов қазақтарды отырықшылыққа эволюциялық жолмен біртіндеп көшіру қажеттігін дәлелдеді. Ал М. Дулатов: «Қазақ халқы көшкілері келгеннен кейін көшіп-қонып жүрген жоқ, табиғат жағдайына байланысты көшіп жүр» деп, өз ойын ашына білдірген. С. Сәдуақасов бұл жөнінде: «Өркениет

ешқашан мал шаруашылығымен айналысуға тыйым салмайды, керісінше оның өркендеуіне жол ашуда», – деп атап көрсеткен еді.

Т. Рысқұлов КСРО Бүкілодақтық Атқару Комитетінің сессиясында сөйлеген сөзінде қазақтар үшін жеке меншік мал басын 6–7-ден асырмау саясатының үлкен зардаптарға әкеп соғатынын ескерткен-ді.

Ұжымдастыру жергілікті халықтың ерекшеліктерін есепке алмай, күштеу саясаты арқылы жүргізілді. 1928 жылы Қазақстанда ұжымдастырылған шаруашылықтар 2%-ды құраса, 1930 жылы 1 сәуірде бұл көрсеткіш 50,5%, 1931 жылы қазанда 65%-ға жетті. Кейбір облыстарда мұндай «екпінді» көрсеткіш бұдан да өсіп кетті. Мысалы, Орал, Петропавл округтерінде қазақтардың жеке шаруа қожалықтарын ұжымдастыру 70%-ға жеткен. 1931 жылдың күзінде республикадағы 122 ауданның 78-де ұжымдастыру 70–100% орындалған. Қатал әрі күш қолдану әдісімен жүргізілген ұжымдастыру саясаты өрескел заң бұзушылықтармен жүзеге асырылды. Әсіресе адам құқы аяқ асты етілді. Шаруаларға қарсы заңсыз тұтқындау, сайлау құқығынан айыру, жер аудару, ату және т.б. жазалар қолданылды. Тек 1933 жылы Біріккен Мемлекеттік Саяси Басқарма (БМСБ) органдары Қазақ өлкесінде 21 мыңнан астам адамды тұтқындады.

Ұжымдастыру саясатымен қатар кеңес қоғамындағы байлар мен кулактарды тап ретінде жою шаралары жүргізілді. 1928 жылы 27 тамызда ОАК мен ХКК-і «Ірі байлар мен жартылай феодалдарды тәркілеу және жер аудару» туралы декрет қабылдады. Бұл декрет бойынша байлардың шаруашылығы тәркіленіп, оның иесі жер аударылуы тиіс болды. 30 тамызда Қазақ АКСР ОАК мен ХКК байлардың шаруашылығын тәркілеу туралы қаулысын жүзеге асырудың нұсқауларын қабылдады. Бұл нұсқауда егер байдың көшпелі ауданда ірі қараға айналдырғанда 400-ден аса малы болса, ал жартылай көшпелі аудандарда малы 300-ден асатын болса, онда ол әлеуметтік тұрғыда қауіпті адам деп есептеліп, жер аударылды және шаруашылығы тәркіленуге тиіс болды. Сондай-ақ бұрын артықшылықтарға ие болып келген топқа жатқан адамдар мүлік жағдайына қарамастан жер аударылды.

1928 жылы 17 қазанда Қазақ АКСР-інің ОАК мен ХКК «Тәркілеуге және жер аударуға қарсылық көрсеткен байлардың қылмыстық жауапкершілігі туралы» қаулы қабылдады. Байлардың шаруашылығын тәркілеу және тап ретінде жою жөнінде үкімет жанынан Орталық комиссия құрылды. Орталық комиссияны Е. Ерназаров басқарды. 1928–1929-жылдары 1027 бай шаруашылығы тәркіленді [81, 5-б.]. 145 мың мал басы (ірі қара) тартып алынды, сондай-ақ көптеген ауыл шаруашылық еңбек құралдары колхоздарға берілді. Жалпы қуғын-сүргінге ұшыраған байлардың саны 1 034-ке жетті [82].

Көшпелі және жартылай көшпелі халықты отырықшылыққа күшпен ұжымдастыру қазақтар үшін үлкен қасірет әкелді. 1930 жылы 87 136 шаруашылық отырықшылыққа көшірілсе, 1933 жылы бұл көрсеткіш 242208-ге жетті. Отырықшылыққа көшу механизмінің өзі қарапайым

түсіндірілді: жүздеген шаруашылықты бір жерге жинап, деревня типтес стационарлық поселкелер ұйымдастырылды. Мұның барлығы шаруалардың еркінен тыс, күштеу арқылы жүзеге асырылды. Орныққан көшпелі және жартылай көшпелі халықты жүз пайыз колхозға қабылдады. Оның үстіне 200 шақырымдық радиусты қамтитын үлкен аймақтарда жүздеген шаруашылықтарды біріктірген алып колхоздар құрылды. Колхоздарда ортақ меншікке алынған малдар қырыла бастады. Ауыл шаруашылығында егін өнімі күрт төмендеп кетті, себебі жерінен айырылған шаруалар еңбек етуге құлықсыз болды. Ең қиын жағдай мал шаруашылығында қалыптасты. Ұжымдастыру қарсаңында Қазақстанда 40,5 млн. мал басы болса, 1933 жылдың 1 қаңтарында одан тек 4,5 млн. мал басы ғана қалды.

Осынау асыра сілтеу жағдайларының нәтижесінде 1931–1933 жылдардағы аштыққа әкелді. Одан 2,1 млн. адам қырылды. Бұл аштық мемлекеттік саясаттың нәтижесінде қолдан жасалды. Қазақ зиялылары осы мәселе жөнінде үлкен дабыл көтерді. Мысалы, Т. Рысқұловтың И. Сталинге 1932 жылы 29 қыркүйекте және 1933 жылы 9 наурызда жазған хаттарында, өлкедегі қалыптасқан жағдай туралы шындықты жеткізген. Аштық пен қуғын-сүргіннен бас сауғалап 1 миллионнан астам адам Қазақстаннан тыс жерлерге кетуге мәжбүр болды. Оның 616 мыңы қайтып оралмаған.

Ұжымдастыру мен қолдан жасалған аштық қазақ халқын бүкіл әлемге босқын ретінде шашыратып жіберді. Мысалы, Қытайда 1 070 мың, Моңғолияда – 137 мың, Түркияда – 120 мың қазақ тұрады. Сондай-ақ қазақтар Ауғанстанда, Иранда, Батыс Еуропа мен Солтүстік Америкада да бар.

Қазіргі кезде Қазақстаннан тыс жерлерде, оның ішінде Кеңестер Одағының бұрынғы 14 мемлекетінде және 25 алыс шет мемлекетте 4,5 миллионға жуық қазақ тұрады. Мамандардың айтуынша, тек 800 мың қазақ қана өздерін диаспора деп санайды, ал қалған 3 700 қазақ өздерін ирридент ретінде таниды екен.

Қазақ халқының күштеп ұжымдастыру саясатына қарсы наразылығы бірден басталды. Қазақ шаруаларының түрлі бас көтерулері қарулы көтерілістерге ұласты. Ұжымдастыру жылдарында Қазақстанда 372 халықтық бас көтерулер мен көтерілістер болған. Шаруалардың бас көтерулері Қазақстанның барлық аймағын қамтыды.

Сол 1920–1930-жылдардағы күрделі кезеңде Қазақстанның мәдениетіндегі, білімі мен ғылымдағы, әдебиеті мен өнеріндегі жетістіктерімен қатар, келеңсіз құбылыстар да орын алды. Өйткені бұл кезеңде ұлттық мәдениеттің тарихи тамырынан, әлемдік өркениеттің жетістіктерінен ажыраған жылдары болып табылады. Сонымен бірге бұл кезең зиялы қауым өкілдерінің саяси қуғынға түсіп, тоталитарлық жүйенің құрбанына айналған қасіретті кезең еді.

1928 жылы «буржуазияшыл-ұлтшыл» деген жалған айыппен 44 адам, бұрынғы Алашорда қайраткерлері: Ә. Бөкейханов, А.

Байтұрсынов, М. Жұмабаев, Ж. Аймауытов және т.б. тұтқындалды. 1930 жылы ішінде М. Тынышбаев, Х. Досмұхамедов сынды зиялылар бар, 40-тан астам адам қуғын-сүргінге ұшырады. 1937–1938 жылдарда саяси қуғын-сүргін қатыгездігі жағынан өзінің шарықтау шегіне жетіп, жаппай сипатқа ие болды. Жоғарыда аталған азаматтардан басқа көрнекті мемлекет және қоғам қайраткерлері Т. Рысқұлов, Ж. Садуақасов, О. Исаев, О. Жандосов, қазақ әдебиетінің өкілдері С. Сейфуллин, Б. Майлин, І. Жансүгіров, ғалымдар Қ. Жұбанов, С. Асфендияров және т.б. ұсталып, атылды.

Сталиндік қуғын-сүргін саясатына байланысты Қазақстан жазалау лагерьлерінің аймағына айналды. Қазақ жерінде Дальний, Степной, Песчаный, Камышлаг, Ақтөбе, Жезқазған, Петропавл лагерьлері, Кеңгір арнайы лагері, Өскемен лагері ашылды. Бұл лагерьлердің ішіндегі ең ірісі Карлаг (ерекше режимдегі Қарағанды лагері) болды.

1937 жылдың күзінде Қазақ өлкесіне Қиыр Шығыстан бүкіл халыққа «жапон тыңшылары» деген заңсыз айып тағылып, 100 мың корейді күштеп қоныс аудартты. Сондай-ақ сол жылдың күзінде КСРО-ның кавказдық шекарасы бойынан «шекаралық аймақты тазалау мақсатында» мыңдаған күрдтер, түріктер, әзербайжандар, ирандықтар Қазақ жеріне күштеп қоныс аударылды.

1920 жылдардың соңында КСРО-да тоталитарлық жүйенің негізі толығымен орнады. Мұны 1929 жылы 6 қарашадағы КСРО-ның БОАК мен ХКК шешімімен қауіпті қылмыскерлерді қоғамнан аластату және күшпен еңбек еткізу үшін, алыс әрі игерілуі қиын аудандардағы табиғи ресурстарды игеру үшін КСРО-ның шеткі аймақтарында: солтүстік аудандарда, Оралда, Қиыр Шығыста, Орта Азияда еңбекпен түзеу лагерьлерін құру белгіленді. Бұл жерде БМСБ мен соттың ерекше қаулысы негізінде 3 жылдан 10 жылға дейін сотталғандардың еңбегін пайдалану туралы шешім қабылданды. Ол кезде Еңбек лагерьлерінің және еңбек қоныстарының бас басқармасы – ГУЛАГ құрылған болатын. 1940 жылы ГУЛАГ жүйесінде 53 лагерь, ал 1954 жылы олардың саны 64-ке жеткен. 1930 жылы лагерьлерде 179 мың адам тұтқында болса, 1940 жылы 1 344 408 адам, ал 1953 жылы олардың саны 1 727 970 адамға жетті.

1930 жылы КСРО-ның ХКК 13 мамырдағы қаулысымен Карлаг құрылды. Қарқаралы округінің аумағынан оған 110 мың гектар жер бөлінді. Қарағанды лагерінің басқармасы Қарағандыдан 45 км жердегі Долинка селосында орналасты.

Карлаг ашылған кезде 2567 тұтқын болды. Олар 47 ұлттың өкілдері еді. 1933 жылы тұтқындардың саны 20 262 адамға жетті, оның 2 943-і қазақтар еді. 1937–1938- жылдары тұтқындар саны 43 мыңға жетті. Карлаг жүйесінде 292 шаруашылық лагері, 26 ерікті қоныс бөлімшесі болды. 1931–1960- жылдары Карлагта 1 миллионға жуық адам жазасын өтеген.

Сталиндік жүйенің тағы бір қылмысы – «Отанын сатқандардың жанұясының мүшелеріне» арналған арнайы лагерлердің

ұйымдастырылуы. Мұндай лагерь Ақмола маңындағы Малиновка селосында орналасты. Ол АЛЖИР (Акмолинский лагерь жен изменников Родины) деп аталды. Онда репрессияға ұшыраған азаматтардың ешбір жазығы жоқ әйелдері, балалары (10 мыңға жуық) тұтқында ұсталды. Тарихи құжаттарға қарағанда АЛЖИР-де мемлекет және қоғам қайраткерлері Т. Рысқұловтың, Т. Жүргеновтің, С. Асфендияровтың әйелдері (кейбірі балаларымен), белгілі өнер жұлдызы М. Плисецкаяның анасы, маршал Тухачевскийдің қарындасы, әнші Л. Русланова, жазушы Г. Серебрякова және т.б. болған.

Қазіргі кезде ол жерде «АЛЖИР» мемориалдық-мұра-жай кешені орналасқан. (220, 221-суреттер)

Жаппай қуғын-сүргін ауқымы күшейді. Оған дәлел ретінде мына деректерді келтіруге болады. Қазақстан Рес-публикасы Президентінің мұрағатында\* 1937 жылғы 19 қарашадағы Қазақстан Компартиясы Орталық Комитеті Бю-росының «Қуғын-сүргінге ұшырағандардың санын қосымша өсіру туралы» қаулысы сақталған. Осы қабылданған қаулыға сәйкес I категорияға Кеңес өкіметіне қарсы 2 мың адам (алдыңғы жоба бойынша 1975 адам болатын, бірақ сол кездегі ОК хатшысы Л. Мирзоян өз қолымен барлық белгіленген цифрларды ұлғайтылған жағына қарай көк қарындашпен қоршап қойған, басқа да көрсеткіштерді солай қоршаған), ал II категорияда – 3 мың адам, барлығы 5 мың адам болды. Ондағы арсыздық пен қорлаудың шегі мына сөздер болды. Онда: «I категория бойынша – 350, II категорияда – 400 адам қудаланушылардың резервінде» тұрсын деп жазылған. Сұрау салу парағында бюро мүшелерінің бәрі де бірауыздан мақұлдап қол қойған. Сөйтіп, жоспар толық жасалды, енді оны орындау үшін «кінәлілерді» іздеп табу ғана қалды.

Мәскеу мен Ленинградтағы «Дәрігерлер ісі», «Ленинград ісі» және т.б. қолдан жасалған «істер» Қазақстанда да пайда болды. «Іле ісі», «Шымкент ісі», «Қарқаралы ісі» және т.б. істер бойынша «контрреволюциялық топтарға қатысушылар» әшкереленіп, оларға ашық соттар жүрді. Ресми құжаттарда «Сот құрамын ашық процестерді тез ұйымдастыра алатын адамдардан құру туралы» бұйрықтар беріліп отырған. ІІХК «үштігі» ешқандай сотсыз үкімдер шығаруға құзырлы болды. Ал «Қылмыстық кодекстің бабы» деген орынға (ҚК бойынша сотталған айыпкер) «шетел агенті», «контрреволюциялық үгіт», «зиянкестікпен айналысқан» деп жазылып отырған.

### **Қазақ жеріне халықтарды күштеп қоныс аудару**

Кеңес Одағында жаппай қуғын-сүргін кезеңіндегі негізсіз жазалау шаралары жекелеген адамдарға, дін иелеріне, әртүрлі әлеуметтік топтардың өкілдеріне ғана емес, сондай ақ ұжымдық жауапкершілік ұстанымы бойынша тұтас халықтарға да қарсы қолданылды. Тоталитарлық жүйе тұтас халықтарды саяси қуғындауда депортациялау, яғни күштеп жер аудару әдісін қолданды. Жер

аударылған халықтар репрессия зардаптарының барлық түрін бастан кешірді. Ол жөнінде 1993 жылы 14 сәуірде қабылданған Қазақстан Республикасының «Жаппай саяси қуғын-сүргін құрбандарын ақтау туралы» заңында көрсетілді. Жекелеген халықтарға мемлекет тарапынан әртүрлі қысымдар қолданылды: күштеп қоныс аудару, арнайы қоныстарға орналастыру, зорлықпен жұмыс істету арқылы құқықтарын шектеп, ұлттық ерекшеліктері жағынан мемлекетке өте қауіпті, сенімсіз халықтар деп танылды.

Бұл жерде мына деректен дәлел келтірсек, қаралып отырған мәселе әлдеқайда түсінікті болары сөзсіз. Аудандық ІІХК (Ішкі істер халық комиссары) бастығы жеткізген хабарламасында: «Кеңес Одағының фашистік Германиямен соғысына байланысты әртүрлі элементтер Кеңес өкіметіне қарсы арандатушылық қауесет таратып жүр.

Аудан бойынша Кеңес өкіметіне қарсы пиғылдағы элементтер: бұрынғы банда көтерілісінен – 93 адам, 936 кәрістер мен немістер»\*, – деп атап көрсетілген.

Мысалы, КСРО-ның ХКК мен БКП(б) ОАК-інің 1937 жылғы 21 тамыздағы қаулысында Қиыр Шығыс кәрістерін қоныс аудару себебі жөнінде «өлкеге жапон тыңшыларын өткізбеу мақсатында» жүргізілгені туралы айтылады. Сөйтіп Қиыр Шығыста тұратын кәрістер түр-түсі мен келбеті жағынан жапондарға ұқсастығына байланысты «жапон тыңшылары» деген желеумен жер аударылып, сенімсіз халық деп танылды. 1941 жылы 28 тамызда КСРО Жоғарғы Кеңесі төралқасының «Еділ бойында тұратын немістерді қоныс аудару» туралы қабылданған жарлықта: «Мыңдаған лаң-кестер мен тыңшылар бар, олар Германиядан келетін хабар бойынша жарылыс-тар ұйымдастыруды көз-дейді, яғни КСРО-ға қарсы бағытталған әрекет жасауда», – деп көрсетілген.

КСРО аумағында жап- пай қуғын-сүргін жыл-дарында 3 миллионнан астам адам жер аударылды. «Сенімсіз халықтар» қоныстанған арнайы аудандарға: Солтүстік облыстар, Сібір, Орал, Орта Азия және Қазақстан жатты. Бұл халықтардың ең көп бөлігі Қазақстан мен Сібірге қоныстандырылды. Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә. Назарбаев Қазақстан халықтары Ассамблеясының IV сессиясында жасаған баяндамасында, Қазақ жеріне қоныс аударылғандардың саны 1 миллион 200 мың деген дерек келтіреді.

Қазақ жеріне немістердің 38%-ы, шешен мен ингуштардың 83%-ы, кәрістердің 59%-ы, бал-қарлардың 55%-ы, қарашайлардың 58%-ы, гректердің 76%-ы, курдтардың 62%-ы күшпен қоныс аударылды. Қоныстанушылар іс жүзінде Қазақстанның барлық облыстарына орналастырылды және ІІХК-ның мынадай нұсқауларын орындады: «сенімсіз халықтарды» құпия тапсырмалар бойынша «шекаралық аймақтарға орналастырмау, себебі шет мемлекеттің агенттерімен байланыс жасауы мүмкін», «қашып кетпес үшін темір жолдардан алыс жерлерге орналастыру», «бақылауға ыңғайлы болу үшін топтарымен

орналастыру». Сонымен бірге, олар әрдайым комендатураға барып, белгіленіп тұруы тиіс болды.

Күштеп қоныстандырудың зардабы өлшеусіз еді, оны басынан өткізгендер ешқашан ұмытпайды. Бұрын өмір сүрген жерлерінде олар барлық дүние-мүлкін тастауға мәжбүр болды. Жүздеген мың «сенімсіз халықтарды», оның ішінде қарттар, әйелдер мен балаларды мал таситын немесе тауар таситын вагондармен әкелді. Егер жауапты адамдарға болмашы ғана наразылық білдірген жағдайда сол жерде, тіпті поезд жүріп келе жатып немесе аялдаған жерде жазалайтын болған. Қазақстанда қоныстанушылар клубтарға, бос қалған мешіттерге, мал қораларға, қоймаларға орналастырылды. Мұндай орындар жетпей қалғандары ашық аспан астында өздеріне жертөлелер қазып алды. Қоныстанушылар арасында эпидемиялық жұқпалы аурулар: іш аурулары, қызылша, дизентерия, тіс аурулары кең тарап, бит басу, оба және тырысқақ аурулары күшейіп кетті.

Ауа райының бірден өзгеруі, өте ауыр тұрмыс жағдайлары, нашар тамақтану, антисанитарлық жағдайда өмір сүру қоныс аударушылар арасындағы өлімді көбейтіп жіберді. Бұл жөнінде ІІХК-ның қызметкерлерінің құпия мәліметтерінде: «Мұндай жағдайға жеткізуге болмайды, бұл қылмыс», – деп жазған. Мұндай жағдайды жылқылар да көтере алмай жатыр, сол себепті ІІХК қызметкерлері жұмыс істеу үшін әлдеқайда төзімді өгіздер жіберуін сұраған.\* Депортациялық саясаттың қатал жағдайында Қазақ жеріне ешбір дүние-мүліксіз көшіп келген халықтардың жан сақтауы тек қазақ халқының туысқандық көмегінің арқасында ғана мүмкін болды. Қазақ халқы аштық нәубеті мен саяси қуғын-сүргін қасіретін басынан өткерсе де, басын қауіп-қатерге тіге отырып, қолындағы барымен бөлісіп, тағдыр тәлкегіне түскен халықтарға, олардың өміріндегі ең қиын сәтте қол үшін беріп, ұмытылмас көмек көрсетті.

2012 жылы 28 мамырда Алматы облысы, Үштөбе қаласында жаппай қуғын-сүргін мен халықтарды күштеп қоныс аудару қасіретінің 75 жылдығына орай, Қазақ жеріне қоныс аударылған халықтардың атынан «Қазақ халқына мың алғыс» атты ескерткіш орнатылды. Бұл ескерткіш 1937 жылы күзде алғаш депортацияланған халықтардың қоныстанған Бастөбе тауының етегіне, бүгінгі күнге дейін орны сақталған жертөлелер мен зираттардың маңына қойылды. (226-сурет)

Зорлықпен көшірілген халықтар қилы заманда Қазақ өлкесінен тұрақты мекенін ғана тауып қойған жоқ, өздеріне және ұрпақтары үшін екінші Отанын тапты. Олар өмірін ғана емес, сонымен бірге өздерінің ұлттық ерекшеліктерін сақтап қалды.

### **Қазақстан Ұлы Отан соғысы жылдарында (1941-1945)**

1941 жылы 22 маусымда Ұлы Отан соғысы басталды. Фашистік Германия жетекшілерінің шешімі бойынша Қазақстан аумағы «Барборосса» жоспарына сәйкес «Үлкен Түркістан» құрамына кіруі керек болатын. Бірақ кеңес халқы фашист басқыншыларына ерлікпен



қарсы тұрып, «қауырт шабуыл» әскери операциясын іске асырмай тастады.

Соғыстың алғашқы күнінен бастап Қазақ жерінде Отанды қорғау үшін әскери бөлімдер жасақтала бастады. Барлығы он екі атқыштар, төрт кавалериялық дивизия, жеті атқыштар бригадасы, елуге жуық полктар және батальондар жасақталды. Мәселен, Қазақстанда жасақталған 310, 312, 314, 316, 391 атқыштар дивизиялары майданның алғы шептерінде шайқасты. Оның ішінде үш кавалериялық дивизия мен екі атқыштар бригадасы қазақ ұлттық әскери бөлім ретінде құрылды.

Соғыс кезінде кеңес армиясы қатарына 1196164 қазақстандық жауынгер шақырылды. Өнеркәсіпте жұмыс істеу үшін 670 мың адам еңбек армиясына мобилизацияланды. Соғыс жылдарында Қазақ жеріне 1,5 млн. эвакуацияланған және депортацияға ұшыраған халықтар келді.

Соғыстың алғашқы кезеңі кеңес халқы мен әскері үшін өте күрделі жағдайда өрбіді. 1941 жылдың соңына қарай Кеңес Одағы стратегиялық ресурстар мен өндіріс орындары шоғырланған аумағының үлкен бөлігінен, яғни Украина, Белоруссия, Мәскеуге дейінгі еуропалық Ресейден айырылды. Осындай жағдайда Қазақ Республикасының рөлі күшейді. Соғыс қара және түсті металдың, көмір мен мұнай өнеркәсібінің, сирек кездесетін металдардың өнімін көп көлемде қажет етті. Соғыс жағдайына сәйкес бүкіл ел экономикасы әскери бағытқа бейімделді. Мысалы, 38 күн ішінде Жезқазған марганец кеніші іске қосылды. Өйткені бұл металды өндіретін кәсіпорындар жау қолында қалған территорияларда қалып қойды, ал марганецсіз жоғары сапалы болат қорыту мүмкін емес болатын.

Қазақ жеріне Батыстан 1941–1942-жылдары өндіріс орындары: 220 зауыт пен фабрика, цехтар мен артельдер көшіріліп әкелінді. Ірі өндіріс орындары негізінен Украина, Белоруссия, Молдавия, Мәскеу, Ленинградтан көшірілді. Оның ішінде жеңіл өнеркәсіп саласының 54 зауыты және төрт фабрикасы болды. Олар Алматы, Орал, Петропавл, Шымкент, Семей, Қарағанды, Ақтөбе қалаларына орналастырылды. 1941–1945-жылдары Қазақстанда эвакуацияланған өндіріс орындарын қосып есептегенде 460 кәсіпорын пайда болды. Республика Одақ бойынша қорғасынның 85%-ын; мыстың 35%-ын; молибденнің 60%-ын; висмуттың 65%-ын; полиметалл кенінің 79%-ын берді. Қарағанды шахтерлері соғыс жылдарында 34 млн. тонна көмір өндірді, ал мұнай өндіру 39%-ға өсті.

Майданға шақырылғандардың үштен екісі ауыл еңбеккерлері болғандықтан, көптеген колхоздарда еңбек еткендердің 80%-ын әйелдер құрады. Мысалы, Ақтөбе облысындағы «Құрман» колхозының звено жетекшісі Шығанақ Берсиев тары өндіруде гектарынан 202 центнер өнім жинап, әлемдік рекорд жасады. Қызылорда облысының «Қызыл ту» колхозының звено жетекшісі Ыбырай Жақаев күріш өндіруден гектарынан 172 центнер өнім жинап, әлемдік рекорд

жасады. Оған көрші «Авангард» колхозының звено жетекшісі Ким Ман Сам әр гектардан 150 центнер күріш өндірген. Осындай ел басына күн туған кезеңде ерен еңбегімен көзге түскен шопан Ж. Мұқашев, қызылша өсіруші М. Мұхамедиева, жылқышы Ш. Шұғайыпов және т.б. азаматтар Социалистік Еңбек Ері деген Кеңес Одағындағы ең жоғарғы атаққа ие болды. Қазақстан еңбекшілері майданға нан, ет, шикізат өнімдерін беріп қана қоймай, егістік көлемін арттырып, мал басын өсірді. Сондай-ақ олар соғыс жүріп жатқан жерлерден әкелінген 370 мың мал басын аман алып қалды.

Қазақстан халқы Кеңес Армиясы үшін әскери техника жасауға қаржы жинады. Халықтан ерікті түрде жиналған қаржыға «Қазақстан колхозшысы», «Түрксибовец», «Қарағанды шахтері», «Қазақстан мұнайшысы», «Қазақстан металлургі», «Қазақстан пионері» деген атауға ие болған танк коллонналары мен самолет эскадрильялары жасақталды. Майдан үшін қазақстандықтар 480 млн. сом қаржы жинаған. Майданға жылы киімдер мен әртүрлі сыйлықтар жіберіп отырды. Соғыс жылдарында қазақстандықтардың атынан майдан жауынгерлеріне 160 вагон сыйлық жіберілген.

Қазақстанға соғыс жылдары ғылым және шығармашылық ұжымдары, мекемелері де көшірілген болатын. Алматыға Мәскеу мен Ленинград киностудиялары, 20-ға жуық ғылым және өнер мекемелері орналасты. Бұл мекемелермен бірге Қазақ жеріне әлемге әйгілі ғалымдар: В. Вернадский, В. Обручев, А. Панкратова, А. Скочинский т.б., өнер қайраткерлері: Г. Уланова, Н. Сац т.б. келіп, шығармашылығын шыңдады.

Алматыда «Мосфильм» мен «Ленфильм» киностудияларының негізінде Біріккен орталық киностудия құрылды. Онда көптеген көркем және деректі фильмдер: «Екі жауынгер», «Майдан», «Ол Отанын қорғайды», «Мені тос» және т.б. фильмдер түсіріліп, халықтың жеңіске деген сенімін күшейтті.

Рухани қарудың бірі әдебиет болды. Майдан мен тылдағы халықтың қайсар ерлігі туралы ақын-жазушылар Ж. Жабаев, М. Әуезов, С. Мұқанов, Д. Снегин; жас ақындар Ж. Молдағалиев, С. Мәуленов, С. Сейітов, Ж. Саин өлеңдер мен прозалар жазды. Сонымен қатар, Қазақстанның 90-ға жуық ақын-жазушылары майданда соғысты.

Соғыстың алғашқы күнінен бастап майдан шебінде қазақстандықтар отансүйгіштіктің биік үлгісін көрсетті. Фашистердің алғашқы соққысын қабылдаған Брест қамалын қорғаушылар арасында қазақ-стандықтар В. Фурсов, Қ. Тұрдиев болды. Мәскеуді қорғауда да қазақстандықтар ерлікпен соғысты. Алматыда жасақталған 316-атқыштар дивизиясы ерекше көзге түсіп, кейін 8-гвардиялық И. Панфилов дивизиясы болып аталды. Дивизия жауынгерлерінің Мәскеу қорғанысындағы ерлігі Ұлы Отан соғысында шешуші рөл атқарды. Кеңес Одағының Батыры атағына қаза болғаннан кейін ие болған П. Вихревтің, аға лейтенант Б. Момышұлы басқарған батальонның

қаһармандығы халық арасына тез тарап кетті. 28 панфиловшы жауынгерлердің күші әлденеше есе басым жау танкілеріне қарсы шайқасы әлемдік соғыс тарихының өшпес парақтары болып қалды. Мәскеу түбінде Кеңес Одағының Батырлары Т. Тоқтаров, М. Ғабдуллин және т.б. жауынгерлік ерлік көрсетті.

Қазақ жауынгерлерінің Мәскеуді қорғаудағы қайсарлығы жөнінде тұтқынға түскен неміс солдаты: «Біз шабуылға шықтық. Бізге қарсы қараторы жауынгерлер қарсы тұрды. Олар сондай қайсарлықпен және батырлықпен шайқасты, біз төтеп бере алмадық. Бізді үрей билеп алды және еріксіз артқа шегіндік. Кейін бізге сендерге қарсы шайқасқан қазақтар деп айтты. Біз өмірде мұндай қайсар халық бар екенін білген жоқ едік», – деп, мәлімдеген. (бұл материал «Правда» газетінде 1943 жылы 6 ақпанда; «Отан үшін»\* газетінде 1943 жылы 12 ақпанда жарияланған)

Ленинградты қорғауға және оның қоршауын бұзуға қазақстандық 310, 314 дивизиялар қатысты. Ленинград үшін шайқасқа Қазақ жерінде жасақталған әскерлердің үштен бірі қатысты. Бұл жерде қазақтар тек құрлықта ғана емес, теңізде де соғысты. Мәселен, «Киров» крейсерінде 156 қазақстандық жауынгер болған. Ленинград үшін шайқаста Кеңес Одағының Батыры Сұлтан Баймағамбетов өз кеудесімен дзоттың аузын жауып, Отаны үшін ерлікпен жанын пида етті.

1942 жылдың күзінде Сталинград майданының ашылуына байланысты Батыс Қазақстан облысына соғыс жағдайы енгізілді. Бұл аймаққа Сталинград майданының 120 әскери бөлімдерінің жеке құрамалары орналастырылды. Сталинград операциясына қатысқан бес атқыштар дивизиясы, кавалерия дивизиясы, теңіз атқыштар бригадасы, миномет полкі, көпір жөндейтін арнайы батальон Қазақстанда жасақталды. Сталинград шайқасында ұшқыш, Кеңес Одағының Батыры Н. Әбдіров, минометші Қ. Сыпатаев, лейтенант Г. Рамаев өз өмірлерін қиып, ерлік жасады.

Сталинград майданы кезінде фашистік авиация Батыс Қазақстан аумағындағы Сайхан, Шұңғай, Жәнібек бекеттерін бомбалады.

Мыңдаған қазақстандық жауынгерлер Курск түбінде, Украина, Белоруссия, Прибалтика, Молдавия жерлерін азат етуде ерлікпен шайқасты. Олар Днепр, Десна, Припят, Двина өзендерінен өту кезінде, Польшаны, Венгрияны, Чехословакияны, Венаны фашистерден азат етуде қаһармандық көрсетті. Берлин операциясы кезінде Рейхстаг төбесіне бірінші болып Кеңес армиясының Туын тіккен Рахымжан Қошқарбаев болды.

Мыңдаған қазақстандықтар партизандық соғыс пен Еуропадағы қарсыласу қозғалысына белсене қатысты. Партизандық құрамалар мен жасақтарда: Украина жерінде – 1500, Ленинград облысында – 220, Смоленскіде – 270, Белоруссияда – 1500 қазақстандық партизандар соғысқан. Батыр партизандар қатарында Қ. Қайсенов, Г. Ахмедияров,

С. Төлешов, В. Оразбаев және т.б. ерлік істері халықтың жадында мәңгілікке қалды.

Қиыр Шығыста Жапонияға қарсы соғыста да қазақстандық жауынгерлер ерлікпен шайқасты. 2 мыңнан астам қазақстандық жауынгер Квантун армиясын талқандағанда көрсеткен ерліктері үшін ордендер мен медальдарға ие болды. Олардың қатарында «Жапонияны жеңгені үшін», «Кореяны азат еткені үшін» жауынгерлік медальдармен марапатталғандар да болды.

Ұлы Отан соғысында көрсеткен ерлігі үшін 500-ден астам қазақстандық жауынгерлер Кеңес Одағының Батыры деген ең жоғарғы атақпен марапатталды. Ұшқыштар Т. Бигелдинов, Л. Беда, И. Павлов, С. Луганский Кеңес Одағының Батыры атағын екі мәрте алды. Кеңес Одағының Батыры атағына «Шығыстың қос жұлдызы» - қазақ қыздары Мәншүк Мәметова мен Әлия Молдағұлова ие болды. Ұлы Отан соғысында ұшқыш ретінде бірқатар күрделі жауынгерлік тапсырмаларды орындауда ерлік көрсеткені үшін Хиуаз Доспановаға 2005 жылы «Халық Қаһарманы» атағы берілді. Бұл тарихи әділеттілік Ұлы Отан соғысындағы Ұлы жеңістің 60 жылдығына орай қалпына келтірілген еді. 110 қазақстандық Үшінші дәрежелі Даңқ орденінің толық иегері атанды. Ұлы Отан соғысының ең басты қасіреті – шамамен 500 мыңға жуық қазақстандық жауынгер соғыстан оралмады.

Кеңес халқының Ұлы Отан соғысындағы Ұлы Жеңісінің нәтижесінде адамзатты фашизм құлдығынан аман алып қалды.

Ұлы Отан соғысы жылдарында фашистер Кеңес Одағына қарсы ресейлік эмигранттар мен әскери тұтқындардан арнайы ұйымдар мен әскери бөлімдер құруды көздеді. Мысалы, Қазан төңкерісі мен сталиндік қуғын-сүргіннің салдарынан Кеңес Одағынан Еуропаға 2 млн. адам эмиграцияға кетуге мәжбүр болған. Міне, осындай мақсатпен фашистік билік 1942 жылы Түркістан ұлттық бірлігі комитетін құрады. Фашистердің жоспары бойынша Кеңестер Одағының түркі тілдес мұсылман халықтарын жаулап алғаннан кейін «Үлкен Түркістан» мемлекетін құру жоспары жасалған. Оның құрамына Түркмения, Тәжікстан, Өзбекстан, Қырғызстан жерлері кіру керек еді. «Еділ – Орал» бірлестігіне Башқұртстан, Татарстан, Чуваш, Мари, Мордова, Удмурд жерлерін енгізу көзделген. Қазақ өлкесінің оңтүстік және Жетісу аймағы «Үлкен Түркістанға», ал басқа аймақтары «Еділ–Орал» бірлестігінің құрамына енуі тиіс болды.

Фашистер кеңестік соғыс тұтқындарының түркі-мұсылман халықтарының өкілдерінен тұратын «Шығыс легионын» жасақтаған. Соғыстың алғашқы күнінен бастап Кеңес өкіметі әскери тұтқындар туралы: «Кеңес Одағында әскери тұтқындар жоқ, тек сатқындар ғана бар» деген мәлімдеме жасаған болатын.

1942 жылы мамыр айында «Шығыс легионы» фашистік армияның 162-жаяу әскер дивизиясына бағындырылады. Ондағы әскери бөлімдер ұлттық сипатына қарай құрылды. Мысалы, Түркістан батальоны құрамына: 1-ші қырғыз жаяу ротасы; 2-ші өзбек ротасы

(тәжіктермен бірге); 3-ші қазақ ротасы; 4-ші түрікмен ротасы (шығыс татарларын қосқанда) кірген. Сондай-ақ аралас пулеметшілер ротасы қырғыз, өзбек, қазақ взводтарынан құралды; аралас құрамдағы танкіге қарсы миномет және сапер взводтары да болды.

«Шығыс легионының» офицерлер мен кіші офицерлер құрамын дайындайтын Варшава түбінде арнайы мектеп ашылған. Бірақ легионерлер фашистерге қарсы көтеріліске шығып, Кеңес Армиясы жағына өткен фактілер де болған. Фашистерге қарсы «Еділ–Орал» легионында Мұса Жәлел жасырын күресті. Оған кейіннен Кеңес Одағының батыры атағы берілді. Фашистерге қарсы күрескені үшін Г. Құрмашев, А. Андашев т.б. қазақтар атылып кетті.

Сонымен бірге фашистік Германия М. Шоқайдың беделін «Түркістан легионын» құру үшін пайдалануды көздеді. «Түркістан легионы» 1942 жылы сәуірде құрылды. Қоғам қайраткері, заңгер Мұстафа Шоқай (1886–1941) Түркістан халықтары арасында тұңғыш рет Еуропада түркістандық саяси эмиграциялық қызметтің негізін қалаушы болды. Ол Ақмешіт уезінде туып өскен. Әкесі Шоқай елге беделді би болған.

М. Шоқайдың терең білім алып, саяси көзқарасының қалыптасуы Санкт-Петербург университетінің заң факультетінде оқып жүрген кезінде басталады. М. Шоқайдың қоғамдық-саяси жұмысы 1914 ж. Ә. Бөкейхановтың ұсынысымен IV Мемлекеттік Думадағы Мұсылман Фракциясының хатшысы қызметімен басталды. Бұл қызметте жүріп Ресейдің алдыңғы қатарлы қоғам қайраткерлерімен, Дума депутаттарымен етене араласуы оның саяси көзқарасының шыңдалуына ықпал етті.

Азаттық алу үшін езілген халықтардың бірігуі қажет екенін М. Шоқай сол кезде анық түсініп, өмірінің соңына дейін бұл саяси бағытынан айныған жоқ.

1917 ж. Ақпан революциясынан кейін М. Шоқай Ә. Бөкейханов сынды қайраткерлермен бірігіп, ұлттық қозғалыс жетекшілерінің біріне айналады. «Алаш» партиясына мүше болды. Уақыт туғызған мүмкіндікті пайдаланып, М. Шоқай 1917 ж. қарашада Түркістан (Қоқан) автономиясын құрудың бастауында тұрды. Бұл автономияны басқаратын Уақытша үкіметтің Сыртқы істер министрі, кейін Бас министрі қызметін атқарады. Алайда Ташкентте билікті қолына алған Кеңес өкіметі Түркістан автономиясына қарсы қанды қырғын ұйымдастырады. Қоқандағы большевиктер қуғынынан М. Шоқай шет елге кетуге мәжбүр болды. Әуелі Түркияда, кейін Францияда эмиграцияда болды. Оның эмиграциядағы өмірі де қиыншылыққа толы еді. Шетелде қаражатсыз жүргеніне қарамай ғылыми және баспагерлік жұмыстармен айналысады. Ол 1924 жылы «Жас Түркістан» журналын ұйымдастырды. Оны Британия, Германия, Түркия, Польшаға таратты. Журнал бетінде кеңес өкіметінің қуғын-сүргін саясаты мен тоталитарлық жүйені әшкерелеп, бұл жүйеге қарсы идеологиялық күрес жүргізеді. Ол 1941 жылы тамыз–қараша аралығында

Германиядағы бірқатар тұтқындар лагерін аралап, ондағы мыңдаған түркістандықтармен кездеседі. Оларды өлім тұзағынан құтқарып қалуды өзінің азаматтық борышы деп санаған. Лагерьдегі адамдардың жағдайын көріп жаны күйзелген М. Шоқай Германияның билік орнына жолдаған хатында: «Сіздер, немістер өздеріңізді Еуропадағы ең мәдениетті халықпыз деп санайсыздар. Егер сіздердің мәдениеттеріңіз менің көріп жүргендерім болса, онда мен сіздерге тұтқындардың шеккен азабын тілеймін. Сіздер XX ғасырда өмір сүре отырып, XIII ғасырда Шыңғыс ханның жасаған зұлымдығынан асып түстіңіздер. Мәдениетті халық екендеріңізді айтуға хақыларыңыз жоқ», – деп жазған. Осы хатты тапсырған неміс офицері: «Пікіріңді тым тура айтыпсың, мұның артықтау емес пе?» – дегенде М. Шоқай: «Егер сіздер осыған байланысты маған ату не асу жазасын берсеңіздер – қарсылығым жоқ. Мұндай мәдени қоғамда өмір сүргеннен гөрі өлгенім артық», – деп жауап берген.

М. Шоқай 1941 жылы Берлиндегі «Виктория» ауруханасында құпияға толы жағдайда қайтыс болды. Сүйегі Берлин қаласындағы мұсылман бейітінде жерленген.

Кеңестік идеология тұсында «Түркістан легионының» қызметі М. Шоқайдың атымен байланыстырылып баяндалатын еді. Бұл пікір бүгінгі күнге дейін қолданылып келеді. Алайда біз бұл легионның 1942 жылы сәуірде құрылғанын және М. Шоқайдың жоғарыда фашистер туралы айтқан пікірін ескеретін болсақ, онда оның тарихи шындыққа сәйкес келмейтініне көз жеткіземіз.

Кеңес өкіметінің Ұлы Отан соғысындағы Жеңісі – ол дүниежүзілік тарихи оқиға. Бұл жеңіс адамзатты фашизмнен азат етті.

### **Қазақстан халқы Ассамблеясының XXII сессиясында Н.Назарбаевтың сөйлеген сөзінен үзінді**

Өткен бүкіл XX ғасыр бойына Қазақстан аумағына көпэтносты халықтың қалыптасуының күрделі үдерісі жүрді. Ғасырдың ең басында столыпиндік реформа кезеңіндегі шаруалардың қоныс аударуы барысында Қазақстанға Ресейден, Украина мен Беларусьтан 1 миллион 150 мың адам келді. Жиырма шақты жылдан соң, 30-шы жылдарғы ұжымдастыру кезінде бұрынғы КСРО-ның орталық аудандарынан Қазақстанға 250 мың мүліктері тәркіленген шаруалар келді. Дәл сол уақыттарда өнеркәсіп нысандарын салуға елдің барлық түкпірлерінен шамамен 1,2 миллион адам қоныс аударды.

Сталиндік режім кезіндегі әр жылдарда бүтіндей бір халықтар – 800 мыңға жуық немістер, 102 мың поляктар, 550 мың Солтүстік Кавказ халықтарының өкілдері, 18,5 мың Қиыр Шығыстағы корей отбасылары қоныс аударды. Оларды вагондардан ашық далаға әкеліп түсірді. Ол кезде мұнда тек қазақтар ғана тұратын. Сондықтан қабылдаған да солар болды.

Сөйтіп, өздері мұқтаждықта өмір сүріп жатқан қазақ отбасылары оларды өздерінің саман үйлерінде қабылдады. Біздің отбасымыз да үш баласы бар ерлі-зайыптыларды қабылдады.

Қазақстан халқы Ассамблеясы құрылған күн – 1 наурызды жыл сайын Барлық этностардың бір біріне және мейірбандық танытып, ол адамдарды өз туғанындай қабылдаған қазақтарға алғыс айту күні ретінде атап өту әділетті болар еді. Ол күн бізді бұрынғыдан да гөрі жақындастыра түспек. Бұл күн мейірімділіктің, бүкіл қазақстандықтардың бір біріне деген достығы мен махаббатының жарқын мерекесі бола алар еді.

Өздеріңіздер білесіздер, сталиндік қуғын-сүргін жылдарында Қазақстанда АЛЖИР, КарЛАГ, СтепЛАГ, ДальЛАГ, ПесчанЛАГ, КамышЛАГ, ЖезказганЛАГ, Ақтөбе, Петропавл, Кеңгір және Өскемен лагерьлері сияқты жүз мыңдаған тұтқындар қамалған 11 арнаулы лагерь құрылды. Бірақ босағаннан кейін олардың барлығы бірдей кетіп қалған жоқ.

Оның сыртында соғыс кезінде Қазақстан 350 мың эвакуацияланған халықты қабылдады. 50-ші жылдары тыңигеруге тағы да 1,5 миллион адам келді. Түрлі жабық әскери нысандар шамамен 150 мың маман мен олардың отбасыларын қабылдады. Бүтіндей алғанда ХХ ғасырдың басынан Қазақстанға 5,6 миллион адам қоныс аударды. Ол кезде жергілікті халық шамамен 6 миллиондай адам болатын. Бұларды тарихты білмейтіндер мен Қазақстан қашаннан осындай көпұлтты болған деп санайтындар үшін айтып отырмын.

Екінші жағынан, сталиндік қылмыстық ұжымдастыру салдарынан 1,5 миллион қазақ аштықтан қырылды. Осыдан-ақ әлемде бірде-бір елдің, бірде-бір халықтың қазақ халқы сияқты демографиялық ахуалда мұндай күйреушілікті бастан кешпегенін және толық жойылып кету қаупі туындамағанын түсінуге болады.

Біз тірі қалдық, топтаса білдік, қатыгезденген де жоқпыз, өшіккен де жоқпыз, ХХ ғасырдың қатаң қасіреті үшін ешқашан ешкімді кінәлаған да емеспіз. Біз төтеп бере білдік, сталинизмнің бүкіл кінәсіз құрбандарына көмектестік, өз төңірегімізге барлық этностар мен конфессияларды біріктіре отырып, өз тәуелсіздігімізге бейбіт жолмен қол жеткіздік. Бүгінде де біздің еліміз толеранттылық, келісім мен бір-біріне деген сенім негізінде алға қарай қадам басуда.

Өздеріңіз көріп отырғандай, біздің көпэтностығымызды саяси жүйе жасанды түрде жасап шығарды. Ол үшін өз ықтиярларынан тыс осы жерге келген адамдар кінәлі емес. Олардың бәрі де бүгінде қазақстандық болып шықты. Біз бәрін біртұтас, топтасқан халыққа біріктіре алдық. Бұл бүгінде біздің басты артықшылығымыз. Біздің күшіміз де осында.

Тарихтың бұл беттерін әркезде де есте сақтап, Астананың, сол сияқты еліміздің басқа да қалаларының музейлеріндегі экспозицияларда біздің тарихымыздың маңызды сатысы ретінде

бейнелеу қажет. Ол кезеңнің тоталитарлық машинасынан біздің бәріміз де зардап шектік.

Қазақстанда жыл сайын Саяси қуғын-сүргін құрбандарын еске алу күні атап өтіледі. Қазақстандық элита түгел дерлік қуғын-сүргінге ұшырады, жартысы атылды. Бүгінде біздің елімізде 17 конфессия өкілдері бейбітшілік пен келісімде өмір сүруде. Олардың ішіндегі неғұрлым ірілері – ислам, православие және протестантизм.



**«ТАРИХТАН ТАҒЫЛЫМ – ӨТКЕНГЕ ТАҒЗЫМ»  
«ПАМЯТЬ ВО ИМЯ БУДУЩЕГО»  
жобасы аясындағы  
«Шерлі шежіре аманаты»  
атты Халықаралық форумы**

**ТАРИХ САБАҚТАРЫ – УРОКИ ИСТОРИИ**

**ТЕМА:**

***«Память скорбит, а жизнь продолжается ...»***

**Из истории Алашского движения**

21–28 июля 1917 года в Оренбурге состоялся первый Всеказахский съезд. I и II Всеказахские съезды проходили в городе Оренбурге в помещении Областного управления. В наши дни это здание сохранилось в г. Оренбурге, РФ по адресу улица Пушкинская, дом 39, на нем установлена мемориальная доска с надписью: «В 1917 году в этом доме были проведены первый и второй Общеказахские съезды, ставшие важной вехой в становлении национальной государственности Казахстана» (ил. 203, 204).

На I Всеказахский съезд прибыли делегаты от Акмолинской, Семипалатинской, Уральской, Семиреченской, Ферганской областей и Букеевского ханства. Председателем съезда был Х. Досмухамедов. Съезд рассмотрел 14 вопросов: о форме государственного управления; автономии в казахских областях; земельный вопрос; о народной милиции; о земстве; о просвещении; о суде; о религии; женский вопрос; о подготовке в учредительное собрание депутатов из казахских областей; о Всероссийском мусульманском съезде «Шуро-и-Исламия»; о казахской политической партии; о положении в Семиреченской области; о посылке казахов на съезд федералистов всей России, а также в учебную комиссию. По всем вопросам были приняты конструктивные резолюции национально-демократического содержания. На этом съезде было решено создать казахскую национальную партию «Алаш».

Программа «Алаш» была составлена А. Букейхановым, А. Байтурсиновым, М. Дулатовым, И. Гумаровым, Т. Жаждибаевым, А. Бирмекановым. Она состояла из десяти параграфов и была опубликована в газете «Қазақ» 21 ноября 1917 года. В программе партии говорилось о том, что Россия должна стать демократической федеративной республикой. Субъекты федерации «автономны и управляются сами собой на одинаковых правах и интересах». Государственное устройство России должно включать Учредительное собрание, Государственную думу, Президента, Совет министров. Выборы органов государственной власти должны быть прямыми, равными, тайными, а Автономия казахов строится на принципах равенства с другими народами федерации. Провозглашались

демократические ценности: равноправие, неприкосновенность личности, свобода слова, печати и союзов. Религия должна быть отделена от государства. Все народы равны перед судом; суд каждого народа должен соблюдать его обычаи. Партия «Алаш» ставила задачи: создания войск для защиты народа; социального партнерства; поддержки неимущих слоев населения; развития народного образования; решения аграрного вопроса. Все это предполагалось сделать на основе демократических, гуманных принципов. Печатным органом партии стала газета «Қазақ», выходящая в Оренбурге до января 1918 года, затем ее сменила газета «Сары Арка», также издавался журнал «Абай». Лидером партии стал А. Букейханов. В партию входили представители научной и творческой интеллигенции – А. Байтурсынов, М. Тынышпаев, М. Жумабаев, Ш. Кудайбердиев, С. Торайгыров, Х. Габбасов. Ж. и Х. Досмухамедовы и др.

Для того чтобы выработать программу действий в условиях, сложившихся после Октябрьской революции 1917 года, 5–13 декабря 1917 года в Оренбурге состоялся Второй Всеказахский съезд. В его работе принимали участие делегаты со всего Казахстана: Букеевской орды, Уральской, Тургайской, Акмолинской, Семипалатинской, Семиреченской, Самаркандской областей, от Алтайской губернии. Организаторами его выступили А. Букейханов, А. Байтурсынов, И. Омаров, С. Дощанов, М. Дулатов. Председателем съезда был Б. Кулманов.

Открылся съезд обсуждением сообщений с мест о том, что юг Казахстана охвачен голодом, народ разрознен, а местные власти не в силах навести порядок. Обсудив эти сообщения, первым пунктом резолюции съезд призвал «народ к прекращению партийной борьбы и к единению». На повестку дня были вынесены следующие вопросы: отношение к автономии Сибири, Туркестана и Юго-Восточному союзу; автономия казахских областей; милиция; национальный совет; образование; национальный фонд; муфтиат; народный суд; аульное управление; продовольственный вопрос.

В качестве основного на съезде рассматривался вопрос о создании казахской автономии. Доклад об автономии сделал А. Букейханов. Этот доклад и решение вопроса о казахской автономии были переданы на рассмотрение особой комиссии. От имени комиссии выступил Х. Габбасов. После обсуждения доклада ввиду того, что «в конце октября пало Временное правительство, Российская Республика лишилась власти, пользующейся доверием и моральным авторитетом, при отсутствии всякой власти в стране возможно возникновение гражданской войны, анархия волна за волной заметает большие города и деревни по всему государству, анархия растет с каждым днем... единственным выходом из создавшегося трудного положения является организация твердой власти, которую признало бы все население казахских областей» [8, с. 68–69]. Съезд единогласно постановил образовать автономию казахских областей и присвоить ей имя

«Алаш». Был образован временный народный совет «Алаш-Орда» из 25 членов, 10 мест из которых предоставлялись русским и представителям других народов края. Местом пребывания Алаш-Орды был определен Семипалатинск. На должность главы правительства – председателя Всеказахского народного совета избрали на альтернативной основе А. Букейханова, кроме него на этот пост претендовали Б. Кулманов и А. Турлубаев.

Лидеры Алаш-Орды контактировали с советской властью, Х. и Ж. Досмухамедовы встречались с В. И. Лениным и И. В. Сталиным, Х. Габбасов также вел переговоры с И. В. Сталиным как наркомом по делам национальностей. Они добивались взаимного признания автономии Алаш и советской власти. Но этого не произошло. Тогда лидеры Алаш-Орды установили контакты с атаманом А. Дутовым после свержения им советской власти в Оренбурге, с Комитетом Учредительного собрания в Самаре, с Временным сибирским правительством в Омске. От контактов и компромиссов с советской властью алашординцы перешли к союзу с последними в целях борьбы с Советами. В июне 1918 года было принято постановление Алаш-Орды, где говорилось: «Все декреты, изданные Советской властью на территории автономной Алаш, признать недействительными». В августе в Семипалатинске был сформирован первый Алашский конный полк.

В сентябре (11–14) 1918 года в Уфе состоялось совещание, известное как Уфимская директория. Она объединила членов Всероссийского учредительного собрания, уполномоченных представителей Сибирского временного правительства, казачьих войск: оренбургского, уральского, сибирского, иркутского, семиреченского, енисейского, астраханского; представителей правительств: Башкирии, Алаш, Туркестана; представителей земств; ряда политических партий. Уфимская директория приняла решение о том, что с ее созданием в России восстанавливается единая централизованная власть, а автономные управления должны прекратить свое существование. В специальной грамоте данного органа от 4 ноября 1918 года говорилось о прекращении деятельности всех областных правительств, в частности, ее первый пункт гласил: «1. Правительство Алаша – Алаш-Орда считать прекратившим свое существование». Таким образом, Уфимская директория, объединившая все антисоветские силы, своим решением ликвидировала Алаш-Орду.

В Алаш-Орде к тому времени произошло разделение на Западное и Восточное отделения. 11 сентября 1918 года образовалось Западное отделение с центром в п. Джамбейты в Уральской области во главе с Ж. Досмухамедовым. В решении по этому вопросу говорилось: «Ввиду военного времени и слабого развития путей сообщения для фактического управления западной частью автономии Алаш образуют отделение Алаш-Орды». В Западное отделение – Уильский оляят вошли: Уральская область, Букеевская орда, Мангышлакский уезд,

Актюбинский и Иргизский уезды Тургайской области. Действительно, если посмотреть на карту, то п. Жампейты является географическим центром всего Западного Казахстана. В наши дни здесь сохранился двухэтажный особняк, в котором в 1918–1919 годах находилось правительство Западного отделения Алаш-Орды (ил. 208, 209) Центр Восточного отделения Алаш-Орды находился в г. Алаш, Семипалатинской области.

Дальнейшая судьба Алаш-Орды складывалась следующим образом. Первая половина 1919 года прошла в маневрах между белыми и красными. Советское правительство понимало, что для привлечения на свою сторону широких масс казахского населения ему важно сотрудничество с лидерами Алаш-Орды, и 4 ноября 1919 года вышло постановление об амнистии алашординцев. 21 декабря того же года совет Алаш-Орды принял решение о переходе на сторону Советов.

В начале 1920 года Алаш-Орда перестала существовать, так как 9 марта было принято решение о ее ликвидации.

### **Голод и репрессии в Казахстане**

в 1925–1933 годах руководителем Казкрайкома был революционер-профессионал Ф. Голощекин. Он был проводником сталинского курса в Казахстане, проповедовал идею «малого Октября». Национальные лидеры, составлявшие оппозицию Ф. Голощекину, такие как Т. Рыскулов, С. Садвакасов, С. Сейфуллин, С. Ходжанов, Ж. Мынбаев, подверглись гонениям.

В декабре 1927 года состоялся XV съезд ВКП(б), известный как съезд коллективизации. Согласно его решениям, за короткие сроки, к весне 1932 года, сельское хозяйство страны должно было превратиться из единоличного в коллективное – колхозное.

Коллективизация проводилась насильственными методами, форсированными темпами без учета особенностей жизни коренного населения. Так, в 1928 году в Казахстане было коллективизировано 2% хозяйств. На 1 апреля 1930 года этот показатель составлял уже 50,5%, а в октябре 1931 года – около 65%. Ряд областей перекрыл даже эти «ударные» темпы, например, в Уральском, Петропавловском округах было коллективизировано более 70% хозяйств. К осени 1931 года в республике в 78 районах из 122 коллективизацией было охвачено от 70 до 100% хозяйств. Жесткие, насильственные меры, которые сопровождали этот процесс, выливались в незаконные аресты, лишение избирательных прав, выселения, многие были расстреляны. Только в 1933 году органами ОГПУ в Казахстане было арестовано свыше 21 тыс. человек.

Одновременно с коллективизацией проводились мероприятия по ликвидации кулачества и байства как класса. 27 августа 1928 года был принят декрет ЦИК и СНК Казахстана «О конфискации и выселении крупнейших байских хозяйств и полуфеодалов», по которому

разрешалось конфисковывать байские хозяйства, а их владельцев высылать. 30 августа была принята «Инструкция по применению постановления ЦИК и СНК КАССР о конфискации байских хозяйств», в которой отмечалось, что подлежат конфискации и выселению баи, имеющие в переводе на крупный рогатый скот в кочевых районах свыше 400 голов, в полукочевых районах – свыше 300 голов, так как эти хозяева являются социально опасными. Лица, имеющие количество скота в переводе на крупный рогатый скот меньше указанной выше нормы, также признавались местной властью социально опасными. Лица, принадлежащие ранее по своему положению к привилегированным группам, подлежали выселению вне зависимости от их имущественного положения. 17 октября 1928 года было принято постановление ЦИК и СНК КАССР «Об уголовной ответственности за противодействие конфискации и выселению полуфеодалского крупнейшего байства». Была создана Центральная комиссия по конфискации байских хозяйств и ликвидации байства как класса. Ее возглавил Е. Ерназаров. В 1928–1929 годах было экспроприровано 1027 байских хозяйств [81, с. 5], конфисковано 145 тыс. голов скота (в переводе на крупный), а также сельскохозяйственные орудия, которые были переданы в колхозы. Общее число репрессированных баев составило 1034 [24]. 7 ноября 1929 года к двенадцатой годовщине Октябрьской революции в газете «Правда» появилась статья И. Сталина с весьма символическим названием «Год великого перелома».

Трагическим для казахов стало насильственное оседание скотоводов-кочевников и полукочевников, осуществляемое в годы коллективизации. В 1930 году было переведено на оседлость 87 136 хозяйств, в 1933 году – 242 208. Сам механизм оседания понимался весьма упрощенно: стягивались сотни хозяйств в одно место, а затем организовывались стационарные поселки по типу деревень. Все это сопровождалось насильственной коллективизацией, то есть осевших кочевников и полукочевников сразу стопроцентно оформляли в колхозы. При этом создавались колхозы-гиганты, объединявшие сотни хозяйств в радиусе до 200 и более километров. Колхозные фермы, в которые сгонялся обобществленный скот, часто представляли собой участки степи, огороженные арканами, в которых животные стали погибать.

В сельском хозяйстве резко упала урожайность в результате отчуждения крестьянина от земли. Настоящая катастрофа разразилась и в животноводстве. Накануне коллективизации в Казахстане было 40,5 млн. голов скота, а на 1 января 1933 года осталось всего около 4,5 млн. голов.

В конечном итоге все эти мероприятия привели к трагедии голода 1930–1932 годов, потери от него составили около 2,1 млн. жителей республики. Голод в Казахстане достиг огромных масштабов. Вот что говорят документы того времени. Для примера приведем письмо из Казкрайкома в центральные органы от 19 апреля 1930 года. В нем, в

частности, говорилось: «О степени нашей остроты с хлебом можете судить по сообщениям наших окружных и районных организаций.

*По Уральскому окр.*

В Тепловском, Зауральном и Шапошниковском районах отмечены заболевания чумой колхозников на почве голода и в результате употребления в пищу сусликов и прочих суррогатов.

Объездом ряда работников установлены смертные случаи, опухоли и тяжелые заболевания на почве голода.

*По Актюбинскому окр.*

В Акбулакском и Темирском районах на почве голода установлена заболеваемость населения.

За отсутствием хлеба в с. Пригорном распался колхоз. Из колхоза «Гигант» Мартукского р-на, по этой же причине, за два дня выбыло 110 чел.

*Павлодарский окр.*

Отдельная часть населения нуждается в продовольствии, отпускаемое количество по нарядам округа не обеспечивает нормального проведения сева; имеются случаи заболевания на почве истощения.

На почве продовольственных затруднений в округе имеются сотни фактов опухания от голода. В ряде семей население употребляет в пищу суррогаты. Наблюдаются случаи поедания семфондов, скота, массовый уход на заработки и т.д.» [146]

Или вот что писал в своей информации под грифом «совершенно секретно» полпред ОГПУ по КАССР в Казкрайком ВКП (б) «Об обострении продзатруднений в Актюбинском округе» 12 июля 1930 г.: «По имеющимся сведениям на 12 июля 1930 г. число голодающих на сегодняшний день превышает 40 000, преимущественно бедноты и колхозников. Дошедшие до последней крайности, голодающие употребляют в пищу сусликов, падаль, суррогаты. Бесчисленные ходоки, делегации, уполномоченные женщины с грудными детьми из среды голодающих осаждают районные и окружные учреждения с требованиями и мольбами о помощи».

Представители казахской интеллигенции били по этому поводу тревогу. Например, известны письма Т. Рыскулова И. Сталину от 29 сентября 1932 года и 9 марта 1933 года, где он подробно описывал сложившуюся ситуацию.

Спасаясь от голода и репрессий, свыше 1 млн. человек мигрировало за пределы Казахстана, из них 616 тыс. безвозвратно. По подсчетам демографов, эхо этой трагедии будет волнообразно повторяться в течение 150–170 лет. Трагедия коллективизации раскидала казахов по ряду стран мира, например, в Китае ныне их проживает 1 070 тыс., в Монголии – 137 тыс., в Турции – 120 тыс. Также казахские диаспоры имеются в Афганистане, Иране, в странах Западной Европы и в Северной Америке. Всего за пределами Казахстана в данное время проживает около 4,5 млн. казахов, в том числе в 14 государствах

бывшего СССР и 25 странах дальнего зарубежья. Некоторые специалисты считают, что лишь около 800 тыс. казахов представляют собой диаспору, а остальные 3 млн. 700 тыс. являются ирредентой.

Недовольство населения Казахстана жесткой политикой коллективизации вылилось в вооруженное сопротивление. Во время коллективизации в республике произошло 372 массовых выступления и восстания. По неполным данным, в восстаниях участвовало около 80 тыс. человек. Крупные выступления шаруа и крестьян имели место практически на всей территории республики. Для того чтобы почувствовать дух и атмосферу того времени, приведем содержание следующего документа. В Архиве Президента Республики Казахстан хранится донесение начальника Казалинского районного отдела НКВД следующего содержания: «В марте 1930 года под руководством авторитетного ишана Казалинского района Тасова Акмурзы была организована вооруженная банда – группа из байско-мусульманского элемента, в которую также была втянута часть бедняков и середняков. Основной целью банды был отказ от уплаты госпоставок, хлебосдачи. Этим бандитским восстанием охвачено 8 административных аулов Казалинского района, а также часть аулов Кармакчинского района. После того как была разгромлена банда Акмурзы, в августе 1930 года против мероприятий партии и правительства по хлебоуборке и сдаче хлеба государству выступила банда, организованная баем Акмамбетом Акжаном, выходцем из рода асан. Впоследствии банда называлась по имени рода асан – асановским бандитским восстанием. В подавлении банд Акмурзы и «Асан» участвовали части регулярных войск Красной Армии, а руководители и организаторы этих банд были пойманы и репрессированы органами ОГПУ НКВД, однако часть из организаторов сумела скрыться и эмигрировать в Афганистан».

Упорством и организованностью отличалось и восстание в Сузакском районе Сырдарьинского округа, где восставшие заняли районный центр Сузак. Оно было жестоко подавлено регулярными частями армии. Крупными очагами недовольства явились Семипалатинский и Алма-Атинский округа, Адаевская степь. В Адаевском округе, например, к середине 20-х годов действовало более 60 повстанческих групп. Здесь сформировались очаги восстания в Уильском районе, на Устюрте и Мангышлаке. В 1929–1932 годах Адаевское восстание охватило огромную территорию Западного Казахстана до Турк-менистана и Каракалпакии. Одним из его лидеров был Тобанияз Алниязов. В подавлении Адаевского восстания участвовали части Красной Армии и ОГПУ численностью более 1 тыс. человек, вызванных из Дагестана, Баку, Саратова. Повстанцы были репрессированы, часть вынуждена была откочевать за пределы Казахстана.

Против насильственной коллективизации и оседания казахов выступили представители казахской интеллигенции – А. Букейханов, который обосновал необходимость постепенности перевода казахов на

оседлость; М. Дулатов бил тревогу: «Казахский народ кочует не потому, что хочет кочевать, а кочует, учитывая климатические условия»; С. Садвакасов подчеркивал: «Цивилизация не исключает занятия животноводством, наоборот, она способствует его подъему». Известно выступление Т. Рыскулова на сессии ВЦИК СССР, где он говорил о губительных последствиях для казахов установленных норм содержания скота в количестве 6–7 голов в личной собственности. Даже сам И. Сталин вынужден был признать, что в коллективизации были «допущены большие «перегибы» в статье «Головокружение от успехов», опубликованной в марте 1930 года в газете «Правда».

В то же время 20–30-е годы – это сложный период в истории культуры Казахстана, поскольку помимо достижений в области образования и науки, а также успехов в литературе, искусстве он имел негативные последствия. В 1939 году грамотность населения всей республики достигла 65%, среди казахского населения – 40%. А к 1940 году ликвидация неграмотности среди трудоспособного населения в основном была завершена. Но, с другой стороны, это были годы, когда выхолащивалась национальная культура, она отрывалась от своих исторических корней, достижений мировой цивилизации. Это было время, когда волны репрессий тоталитарного режима одна за другой уничтожали многих представителей казахской интеллигенции.

В 1928 году по ложному обвинению были арестованы 44 так называемых «буржуазных националиста» – бывшие деятели Алаш-Орды, в том числе А. Букейханов, А. Байтурсынов, М. Жумабаев, Ж. Аймауытов.

В 1930 году репрессии подверглась другая группа интеллигенции, около 40 человек, среди них М. Тынышпаев и Х. Досмухамедов. В 1937–1938 годах политические преследования приняли массовый характер. Были схвачены и физически уничтожены, кроме вышеназванных, такие видные государственные и общественные деятели, как Т. Рыскулов, С. Садвакасов, У. Исаев, У. Джандосов; представители казахской литературы С. Сейфуллин, Б. Майлин, И. Джансугуров; ученые К. Жубанов, С. Асфендияров и многие другие.

В Казахстане были созданы лагеря: Дальний, Степной, Песчаный, Камышлаг, Актюбинский, Жезказганлаг, Петропавловский, спецлагерь Кингир, Усть-Каменогорский, крупнейшим из которых был Карлаг (Карагандинский лагерь особого режима) и др.

Осенью 1937 года в Казахстан было насильственно переселено около 100 тыс. корейцев с Дальнего Востока, незаконно обвиненных по национальному признаку в «японском шпионаже». Также осенью 1937 года в Казахстане появились тысячи курдов, турок, азербайджанцев, иранцев, высланных сюда вследствие «очистки пограничной полосы» вдоль кавказской границы СССР.

Конец 20-х годов ознаменовался становлением тоталитарного режима в СССР. Это выразилось в массовой карательной политике официальных властей, в частности, 6 ноября 1929 года решением



ВЦИК и СНК СССР было определено создание исправительно-трудовых лагерей для изолирования и принудительного труда опасных преступников в наименее доступных и трудных для освоения богатых природными ресурсами окраинах СССР – северных районах, на Урале, Дальнем Востоке и в Средней Азии. Здесь было решено использовать труд осужденных судом или особым постановлением ОГПУ на срок от 3 до 10 лет. Тогда же было образовано Главное управление трудовых лагерей и трудовых поселений – ГУЛАГ. В 1930 году в системе ГУЛАГа имелось 53 лагеря, а в 1954 году – 64. В 1930 году в лагерях содержалось заключенных 179 тыс., в 1940 году уже 1 344 408, а в 1953 году – 1 727 970 человек.

13 мая 1930 года постановлением СНК СССР был образован Карлаг. На территории Каркаралинского округа ему отводилось 110 тыс. гектаров земли. Управление Карагандинским лагерем находилось в с. Долинка в 45 км от Караганды. В настоящее время в здании бывшего управления Карлага находится музей тех трагических событий (ил. 218, 219).

В момент открытия Карлага в него было помещено 2567 заключенных 47 национальностей. В 1933 году их стало 20 262 человека, в том числе 2943 казаха. В 1937 – 1938 годах здесь содержалось уже 43 тыс. заключенных. В системе Карлага были 292 лагерные производственные точки, 26 самостоятельных отделений. С 1931 по 1960 год в Карлаге побывало около 1 млн. человек.

Отдельно следует сказать о специальном лагере для членов семей изменников Родины (ЧСИР) или Акмолинском лагере жен изменников Родины (АЛЖИР), который находился недалеко от Акмолинска в с. Малиновка. В нем содержалось около 10 тыс. женщин, детей членов семей репрессированных. Среди них были матери, сестры, жены Т. Рыскулова, Т. Жургенова, С. Асфендиарова, Б. Окуджавы, М. Плисецкой, маршала Тухачевского, певица Л. Русланова, писательница Г. Серебрякова и др. В настоящее время там создан мемориально-музейный комплекс «АЛЖИР».

Вал массовых политических репрессий нарастал. Ярким свидетельством тому может служить следующий факт. В Архиве Президента Республики Казахстан хранится решение Бюро Центрального Комитета Компартии большевиков Казахстана (ЦК КП (б) К) от 19 ноября 1937 года «О дополнительном увеличении количества репресслируемых». В нем, в частности, говорится о том, что согласно директиве ЦК ВКП (б) поставлена задача дополнительно увеличить количество репресслируемых в Казахстане по I категории антисоветской деятельности на 2 тыс. человек (ранее в проекте было 1975 человек, но первый секретарь ЦК Л. Мирзоян собственноручно синим карандашом округлил все цифры в сторону увеличения, то же самое было сделано и по другим показателям), по II категории – на 3 тыс. человек. Итого – на 5 тыс. человек. Но верхом кощунства и цинизма выглядит последний абзац этого документа, где был предусмотрен «резерв по репрессиям

по I категории – 350 человек, по II категории – 400 человек». В опросном листе членов Бюро стоят все подписи «за» – единогласно. Итак, план был установлен, и под его показатели надо было находить «виновных».

В Казахстане, по примеру Москвы и Ленинграда, где заводились «дело врачей», «ленинградское дело» и тому подобные «дела», существовали и «разоблачались» «илийское дело», «чимкентское дело», «каркаралинское дело» и т.д., шли «показательные процессы над участниками «контрреволюционных групп». В официальных документах содержалось указание: «Состав судов подбирать так, чтобы обеспечивалась быстрая организация показательных процессов». Очень часто приговоры выносили так называемые тройки НКВД, то есть без суда, а в графе «Статья Уголовного кодекса» (имеется в виду статья УК, по которой был осужден обвиняемый) записи: «иностранный агент», «контрреволюционная агитация», «вредительство» и т. п.

### **Казахстан в годы войны (1941–1945)**

22 июня 1941 года началась Великая Отечественная война. По замыслу фашистских стратегов, в соответствии с планом «Барбаросса», территория Казахстана должна была входить в «Гросстуркестан». Но советский народ мужественным сопротивлением сорвал планы «молниеносной» войны.

С первых часов и дней войны на территории Казахстана началось формирование воинских частей и подразделений. Всего было сформировано 12 стрелковых, четыре кавалерийских дивизии, семь стрелковых бригад, около 50 отдельных полков и батальонов различных родов войск. Это были стрелковые дивизии – 310-я, 312-я, 314-я, 316-я, 391-я и др. В том числе три кавалерийские дивизии и две стрелковые бригады были казахскими национальными. Например, 316-я стрелковая дивизия, будущая 8-я Гвардейская панфиловская дивизия, формировалась в г. Алма-Ате, на базе школы, где сейчас находится детская музыкальная школа №1 им. Амре Кашаубаева. На ней установлена мемориальная доска, на которой написано: «В июле–августе 1941 года здесь размещались штаб и политотдел (316) 8-й Гвардейской стрелковой дивизии имени Героя Советского Союза генерал-майора И. В. Панфилова».

За годы войны в действующую армию были призваны 1 196 164 казахстанца. Для работы в промышленности мобилизованы 670 тыс. человек. В то же время на территорию Казахстана прибыло эвакуированных и репрессированных около 1,5 млн. человек.

Как известно, начальный период войны был очень тяжелым. К концу 1941 года СССР потерял значительную часть территорий, включая Украину, Белоруссию, европейскую часть России почти до границ Москвы, где были сосредоточены стратегические ресурсы и производство. В этих условиях неизмеримо возросла роль Казахстана. Война потребовала увеличения выпуска продукции черной и цветной металлургии, угольной и нефтяной промышленности, редких металлов.

Началась перестройка экономики на военный лад. Например, за 38 дней был сдан в эксплуатацию Джездинский марганцевый рудник, поскольку вся добыча этого металла осталась в зоне оккупации, а без марганца было невозможно изготовление высоколегированной стали.

Казахстан принимал эвакуированные предприятия. В 1941–1942 годах в республику было перебазировано 220 заводов и фабрик, цехов и артелей, в основном из Украины, Белоруссии, Молдавии, Москвы, Ленинграда, в том числе 54 завода и четыре фабрики легкой промышленности. Основными районами размещения этих предприятий стали Алма-Ата, Уральск, Петропавловск, Чимкент, Семипалатинск, Караганда, Актюбинск. Всего в 1941–1945 годах в Казахстане появилось 460 предприятий, включая и эвакуированные. Республика стала давать 85% свинца, 35% меди, 60% молибдена, 65% висмута, 79% полиметаллических руд. Шахтеры Караганды за годы войны выдали 34 млн. тонн угля, на 39% возросла добыча нефти.

Несмотря на то, что две трети призванных на фронт были сельскими тружениками и во многих колхозах до 80% работающих составляли женщины, колхозники проявили трудовой героизм. Так, звеньевой колхоза «Курман» Актюбинской области Ш. Берсиев установил мировой рекорд урожайности проса – 202 центнера с гектара; звеньевой колхоза «Кзыл-Ту» Кзыл-Ординской области И. Жахаев также добился мирового рекорда по выращиванию риса – 172 центнера с гектара, звеньевой соседнего с ним колхоза «Авангард» Ким Ман Сам собирал по 150 центнеров риса с гектара. Среди особо отличившихся в те суровые для страны годы можно назвать чабана Ж. Мукашева, свекловода М. Мухамедиеву, табунщицу Ш. Шугаипову и многих других, удостоенных звания Героев Труда. Следует добавить, что сельские труженики Казахстана не только давали фронту хлеб, мясо, сырье, сохранив и увеличив посевные площади и поголовье скота, но и спасли эвакуированный скот из прифронтной полосы численностью почти 370 тыс. голов.

Население Казахстана стало собирать средства на строительство танков, самолетов, а нередко целых колонн и эскадрилий. В частности, на добровольные пожертвования патриотов были построены танковые колонны и эскадрильи самолетов «Колхозник Казахстана», «Турксибовец», «Шахтер Караганды», «Нефтяник Казахстана», «Металлург Казахстана», «Пионер Казахстана». Всего добровольные взносы казахстанцев на нужды фронта составили 480 млн. руб. Кроме того, фронтовикам отправлялись теплые вещи, подарки. От населения поступило почти 2,5 млн. теплых вещей, на фронт было доставлено 1600 вагонов подарков.

В Казахстан в годы войны были эвакуированы также творческие и научные коллективы. В Алма-Ату прибыли Московская и Ленинградская киностудии, более 20 научных учреждений и такие всемирно известные ученые, как академики В.И. Вернадский, В. А. Обручев, А.М. Панкратова, А.А. Скочинский и др. В Алма-Ате на базе

Мосфильма и Ленфильма была создана Центральная объединенная киностудия (ЦОКС), которая выпустила немало художественных и документальных фильмов, вселявших в людей веру в победу, среди которых «Два бойца», «Фронт», «Она защищает Родину», «Жди меня» и др.

Духовным оружием служила литература. О героях фронта и тыла писали такие мастера поэзии и прозы, как Джамбул (Жамбыл), М. Ауэзов, С. Муканов, Д. Снегин, а также молодые писатели Д. Мулдагалиев, С. Мауленов, С. Сеитов, Ж. Саин. Около 90 писателей и поэтов Казахстана сражались на фронтах войны.

С самого начала войны казахстанцы проявили подлинный патриотизм на ее фронтах. Одними из первых удар фашистов приняли на себя защитники легендарной Брестской крепости – казахстанцы В. Фурсов и К. Турдиев. Неувядаемой славой покрыли себя воины-казахстанцы в битве за Москву. Отличившаяся в боях 316-я стрелковая дивизия, сформированная в Алма-Ате, была преобразована в 8-ю Гвардейскую Панфиловскую. Исключительную стойкость здесь проявили П. Б. Вихрев, посмертно удостоенный звания Героя Советского Союза, батальон под командованием старшего лейтенанта Б. Момышулы, которому звание Героя было присвоено в 1990 году. Под Москвой подвиги совершили Герои Советского Союза Т. Тохтаров, М. Габдуллин и др.

Вот что о героизме казахстанцев в битве за Москву рассказывал пленный фашист на допросе, материалы которого были опубликованы в газете «Отан үшін» («За Родину»)\* 12 февраля 1943 года: «Мы пошли в атаку. Нам навстречу бросились смуглые бойцы. Они дрались с такой яростью и отвагой, что мы отступили, пораженные ужасом, не выдержав натиска. Потом нам сказали, что с нами дрались казахи. Мы не знали, что существует на свете такой бесстрашный народ».

В обороне и прорыве блокады Ленинграда активно участвовали 310-я и 314-я дивизии из Казахстана, а всего под Ленинградом воевала треть казахстанских формирований. Здесь казахстанцы сражались не только на суше, но и на море. Только на крейсере «Киров» их было 156 человек. В боях за Ленинград совершил свой подвиг Герой Советского Союза С. Баймагамбетов, закрыв грудью амбразуру дзота.

В период Сталинградской битвы осенью 1942 года Западно-Казахстанская область стала прифронтовой. Здесь были размещены личный состав и службы более 120 частей Сталинградского фронта. В Сталинградской операции участвовали пять стрелковых, а также кавалерийская дивизии, морская стрелковая бригада, минометный полк и отдельный мостостроительный батальон, сформированные в Казахстане. Ценой собственной жизни здесь совершили подвиги Герои Советского Союза летчик-карагандинец Н. Абдиров, минометчик К. Спатаев, лейтенант Г. Рамаев. В период Сталинградской битвы фашистская авиация бомбила станции Сайхин, Шунгай, Джанибек, расположенные на территории Казахстана.

Тысячи казахстанцев сложили свои головы, покрыв себя ратной славой, в боях под Курском, за освобождение Украины, Белоруссии, Прибалтики, Молдавии. Героизм и отвагу они проявили при форсировании Днепра, Десны, Припяти, Двины, при освобождении Польши, Венгрии, Чехословакии, Вены. В боях за Берлин одним из первых водрузил знамя Победы над рейхстагом Р. Кошкарбаев. Тысячи казахстанцев были активными участниками партизанского движения и движения Сопротивления. В партизанских соединениях и отрядах в Украине воевало более 1500 казахстанцев, в Ленинградской области – 220, на Смоленщине – 270. Более 1500 казахстанцев находились в составе 65 партизанских бригад и отрядов в Белоруссии. Широко известны имена героев-партизан К. Кайсенова, Г. Ахмедьярова, С. Тулешева, В. Уразбаева и др. Активное участие принимали посланники Казахстана в войне на Дальнем Востоке против Японии. Свыше 2 тыс. казахстанцев были удостоены орденов и медалей за разгром Квантунской армии, в том числе награждены медалями «За освобождение Кореи», «За победу над Японией».

За подвиги в Великой Отечественной войне около 500 казахстанцев были удостоены звания Героя Советского Союза. Дважды такое звание получили летчики-штурмовики Т. Я. Бегельдинов, Л. И. Беда, И. Ф. Павлов и летчик-истребитель С. Д. Луганский. Высокого звания Героя Советского Союза удостоены и девушки-казашки М. Маметова и А. Молдагулова. 110 казахстанцев награждены орденом Славы трех степеней. Примерно 410 тыс. сыновей и дочерей Казахстана не вернулись с войны.

Победа советского народа в Великой Отечественной войне – это всемирно-историческое событие, спасшее человечество от распространения фашизма.

### **Депортация народов в Казахстан**

В период массовых политических репрессий необоснованные карательные меры применялись не только по отношению к отдельным лицам, к представителям социальных групп, классов, религий, но и к отдельным народам по принципу коллективной ответственности за национальную принадлежность. В отношении отдельных народов тоталитарный режим применил такой вид политических репрессий, как депортация – массовое насильственное выселение. Депортированные народы испытали на себе совокупность репрессий, о которых говорится в Законе Республики Казахстан от 14 апреля 1993 года «О реабилитации жертв массовых политических репрессий». В частности, это различные меры принуждения, применяемые государством по политическим мотивам в виде лишения свободы, выселения из мест проживания, направление в ссылку, высылка на спецпоселение, привлечение к принудительному труду в условиях ограничения свободы, лишение и ограничение прав и свобод, определение народов по национальному признаку опасными для государства.

Здесь уместно будет, например, привести такой документ, весьма характерный в плане рассматриваемого вопроса. Это донесение районного начальника НКВД, в котором дословно говорится следующее: «В связи с войной СССР с фашистской Германией, имеющиеся в нашем распоряжении материалы говорят о том, что антисоветски настроенные элементы распространяют разные провокационные слухи среди населения. По району имеется антисоветски настроенных элементов: бывших участников бандитских восстаний – 93 человека, 936 корейцев, немцы» [147].

Например, в постановлении СНК СССР и ЦК ВКП (б) от 21 августа 1937 года о переселении дальневосточных корейцев говорилось, что это осуществляется «в целях пресечения проникновения японского шпионажа в край», то есть автоматически все корейцы Дальнего Востока по принципу национальной принадлежности признавались потенциально японскими шпионами и потому социально опасными. А в Указе Президиума Верховного Совета СССР от 28 августа 1941 года «О переселении немцев, проживающих в районах Поволжья», говорится, что из числа немцев «имеются тысячи диверсантов и шпионов, которые по сигналу из Германии должны произвести взрывы», то есть действия против СССР.

Всего в СССР в годы массовых репрессий было депортировано более 3 млн. человек. Местами их спецпоселений стали районы Севера, Сибири, Урала, Средней Азии и Казахстана. Но территория Казахстана оказалась наиболее заселенной спецпоселенцами и в данном случае она была сравнима только с Сибирью. В докладе Президента Республики Казахстан Н. Назарбаева на IV сессии Ассамблеи народов Казахстана названа цифра 1 млн. 200 тыс. депортированных. Так, в Казахстан было насильственно переселено и размещено 38% немцев, 83% чеченцев и ингушей, 59% корейцев, 58% карачаевцев, 55% балкарцев, 76% греков, 62% курдов и др. Депортированных вселяли практически во все области Казахстана, при этом соблюдалась следующая установка НКВД: «Неблагонадежные народы», согласно секретным распоряжениям, предписывалось «не селить в приграничные районы с целью исключения возможных контактов с агентами зарубежных разведок»; «селить в местах, удаленных от железной дороги, для предупреждения возможных побегов»; «селить компактными группами для организации контроля». Спецпоселенцы должны были систематически отмечаться в комендатурах.

Несоизмеримы страдания тех, кто пережил стресс насильственного переселения. На местах прежнего проживания ими было брошено все. Сотни тысяч представителей так называемых «неблагонадежных народов», включая стариков, женщин и детей, везли в скотных и товарных вагонах. Заподозренных в малейшем несогласии с чем-либо, репрессировали на местах выселения, в поездах в пути следования, в местах прибытия.

В Казахстане переселенцев размещали в клубах, брошенных мечетях, конюшнях, свинарниках, сараях, складах, а оставленные под открытым небом рыли для себя землянки.

Среди спецпереселенцев свирепствовали эпидемические заболевания: брюшной и сыпной тиф, дизентерия, корь, широкое распространение получила цинга, завшивленность, наблюдались вспышки чумы и холеры.

В секретных документах приведено множество фактов о трагической судьбе спецпереселенцев. Например, в информации полпреда ОГПУ секретарю Казкрайкома ВКП (б) об устройстве спецпереселенцев доложено следующее: «Из-за хронического недоедания, отсутствия теплой одежды, невыдачи спецодежды, чрезвычайно плохих жилищно-бытовых условий, как следствие вышеуказанных эпидемий, чрезмерно возросла смертность среди с/переселенцев. Так, например: на Караталстрое, при наличии 9000 с/переселенцев только за один месяц умерло 507 чел.» Далее он констатировал, что «детей младшего возраста при обследовании с/переселенческих жилищ не видно, ибо они в большинстве вымерли от заболеваний детскими инфекциями, желудочно-кишечными, а главным образом, от недоедания» [148].

Резкая смена климата, ужасные жилищно-бытовые условия, скудное питание, антисанитария вызывали новые и новые потери среди депортированных. Даже сами работники НКВД в своих докладных записках с мест писали: «Считаем такое явление совершенно недопустимым, граничащим с преступлением». Есть также сообщения о том, что таких условий не выдерживали даже лошади, и работники НКВД просили прислать для работы более выносливых животных – волов [154].

В этих стрессовых условиях насильственного массового переселения народов с ярлыком «неблагонадежных», под колоссальным прессингом репрессивной политики тоталитарного режима и его оголтелой пропаганды депортированные народы, прибывшие в Казахстан без средств существования, могли выжить только благодаря братской помощи казахского народа. Казахский народ, сам переживший величайшую трагедию голода в своей истории, все тяготы массовых политических репрессий, жертвуя последним, подвергая себя опасности, оказал неоценимую помощь этим народам в самый критический момент их жизни. Благодаря этому, депортированные народы нашли в Казахстане не только место, где можно было пережить лихую годину, но и обрели родину для себя и своих потомков. Они не только выжили, сохранились как этносы, но и заняли достойное место в многонациональном Казахстане.

28 мая 2012 года в городе Уштобе Алматинской области у подножия горы Бастобе, там, где осенью 1937 года были выгружены первые депортированные, где до сих пор сохранились ямы от их землянок и холмики их могил, в год 75-летия начала массовых политических

репрессий и депортаций народов был установлен памятник Благодарности казахскому народу «Қазақ халқына мың алғыс» от депортированных этносов (ил. 226).

### **Из выступлений Н. Назарбаева на XXII сессии АНК**

Весь прошлый XX век на территории Казахстана шёл сложный процесс формирования многоэтнического народа. В самом начале века в ходе крестьянского переселения периода столыпинских реформ в Казахстан прибыло 1 миллион 150 тысяч человек из России, Украины и Беларуси. Через два десятилетия в 30-е годы во время коллективизации из центральных районов бывшего СССР в Казахстан было сослано 250 тысяч раскулаченных крестьян. В это же время на строительство промышленных объектов со всех уголков страны было переселено порядка 1,2 миллиона человек.

При сталинском режиме в разные годы были депортированы целые народы - около 800 тысяч немцев, 102 тысячи поляков, 550 тысяч представителей народов Северного Кавказа, 18,5 тысяч корейских семей с Дальнего Востока. Их выгружали из вагонов прямо в голой степи. В то время здесь жили только казахи. Поэтому они и принимали. И казахские семьи, сами находившиеся в крайней нужде, принимали их в свои саманные дома. Наша семья также приняла супружескую пару с тремя детьми. Было бы справедливым день образования Ассамблеи народа Казахстана – 1 марта – ежегодно отмечать как День благодарности всех этносов друг к другу и к казахам, проявившим милосердие и принявшим этих людей, как родных. Это еще больше сблизило бы нас. Этот день может стать ярким праздником милосердия, дружбы и любви всех казахстанцев друг к другу.

Как вы знаете, в годы сталинских репрессий в Казахстане были созданы 11 специальных лагерей: АЛЖИР, КарЛАГ, СтепЛАГ, ДальЛАГ, ПесчанЛАГ, КамышЛАГ, ЖезказганЛАГ, Актюбинский, Петропавловский, Кегирский и Усть-Каменогорский лагеря, в которых содержались сотни тысяч узников. Но не все они уехали после освобождения. Кроме того, во время войны Казахстан принял 350 тысяч человек эвакуированного населения. В 50-е годы на освоение целины прибыло ещё 1,5 миллиона человек. Различные закрытые военные объекты приняли порядка 150 тысяч специалистов и членов их семей. В целом с начала XX века в Казахстан было переселено 5,6 миллиона человек. Местное население тогда насчитывало около 6 миллионов человек. Это к сведению тех, кто не знает истории и считает, что Казахстан извечно был таким многонациональным.

С другой стороны, следствием преступной сталинской коллективизации стала гибель от голода 1,5 миллионов казахов. Еще 1,3 миллиона казахов вынуждены были откочевать за пределы бывшего СССР, спасаясь от репрессий и нужды. Из этого следует, что ни одна страна в мире, ни один народ не испытал такого излома в демографической ситуации и не стоял перед угрозой полного



исчезновения, как казахский народ. Мы выжили, смогли сплотиться, не ожесточились и не озлобились, никогда никого не обвиняли в превратностях жестокой трагедии XX века. Мы выстояли, помогли всем невинным жертвам сталинизма, добились своей независимости мирным путем, объединив вокруг себя все этносы и конфессии. И сегодня наша страна движется вперед на основе толерантности, согласия и доверия друг к другу.

Как видите, наша многоэтничность была искусственно создана политической системой. И в этом нет вины людей, не по своей воле оказавшихся на этой земле. Они все сегодня смогли стать казахстанцами. Мы сумели объединить всех в единый, сплочённый народ. Сегодня это наше главное преимущество. В этом наша сила. Эти страницы истории надо всегда помнить и отразить в качестве важнейшего этапа нашей истории в экспозициях музеев как Астаны, так и других городов страны. Мы все страдали от тоталитарной машины того времени. В Казахстане ежегодно проводится День памяти жертв политических репрессий. Почти вся казахстанская элита была репрессирована, половина расстреляна.

## СЦЕНАРНЫЙ ПЛАН

проведения встречи с молодежью на тему «Историческая память в сердцах молодежи» в мемориальном музее МаншукМаметовой

**Место проведения:** Мемориальный музей М.Маметовой, ул.Сарайшык, 51.

**Время проведения:** 29 мая 2015г. в 10.00часов

**Участники мероприятия:** представители молодежных объединений, средств массовой информации, участники международного форума.

На территории музея М.Маметовой постелена ковровая дорожка, звучит музыкальное сопровождение (кюйдомбры). Молодежь выстроенаживым коридором для встречи участниковМеждународного форума.

На территории музея экспонируются выставки:

- **«Солдатки минувшей войны» - о членах клуба «Фронтовичка»;**
- **«Город, вставший из руин и пепла» - об участниках I Международного автопробега «Вахта памяти» г.Ржева;**
- **«Өшпейтіндаңқ» - об участниках 100-101-ой Национальной стрелковой бригадах.**

Подготовлены корзины из цветов и цветы для возложения к дому, где проживал МаметовАхметМаметович - казахский, общественный и государственный деятель партии «Алаш» и к памятнику во дворе музея «Неповторимая Маншук».

### ***Проведение встречи в музее Маншук Маметовой:***

Встречает гостей директор музея МаншукМаметовой – Светлана СаржановнаБектенова.

1. Идет церемония возложения цветов (2-3 мин.)
2. Сотрудники музея знакомят с экспозиционно-передвижными выставками об участниках Великой Отечественной войны (5 мин.)
3. Участников форума приглашают на обзорную экскурсию в дом-музей ГероиниМ.Маметовой. (10 мин.)
4. Затем в диорамный зал «Бессмертный подвиг МаншукМаметовой» (5 мин.)

Участников форума приглашают на торжественный митинг под названием «Чтобы помнили» (20 мин.)

Ведущие митинга(на казахском и русском языках) предоставляют слова гостям и участникам форума.

Выступления почетных гостей Международного форума (по списку).

5. По окончании митинга гостей и участников форума провожают до ворот музея.

## Сценарий встречи с молодежью г. Уральск

**Время проведения:** 29 мая 10.00 -10.45 ч.

**Место проведения:**«М. Мәметова атындағы мемориалдық мұражай» ММ, Орал қ.

**Тема:** Саяси қуғын-сүргін құрбандарын еске алу күніне арналған «Тарих зердесі жастар жүрегінде» жобасы аясындағы «Шерлі шежіре аманаты» атты Халықаралық форумы аясында «Тарих зердесі жастар жүрегінде» кездесуінің өту тәртібі

Территория музея М.Маметовой в убранстве, постелена ковровая дорожка, звучит в музыкальном сопровождении звук домбры (кюй). Молодое поколение выстроены коридором для встречи гостей форума на территории музея в количестве 1000 человек.

Идет церемония возложения корзины из цветов к дому, где проживал Маметов Ахмет Маметович - казахский, общественный и государственный деятель партии «Алаш» и к памятнику «Неповторимая Маншук». (2-3 мин.)

### 10.00 – Жүргізушілер

**1-жүргізуші:**Армысыздар құрметті қонақтар!

Біздің мемлекетіміз қалыптасу, тұғырлы ел болу жолында қаншама қиындықтарды бастан кешіріп, талай ауыр күндерді артқа тастады. 31 мамыр – Саяси қуғын-сүргін құрбандарын еске алу күні, бұл күннің орны айрықша.

Кеңес одағы бойынша 60 миллион адам қуғын-сүргінге ұшырап, олардың 40 пайызы ату жазасына кесілген. 1997 жылы, қоғамдық келісім және қуғын-сүргін құрбандарын еске алу жылы болып, елбасының 1997 жылы 5 сәуірдегі №3443 Жарлығымен 31 мамыр осылай аталды.

1937 жылы Қазақстан денсаулық сақтау халық комиссариатының бір топ қызметкерлері, яғни 8 адамды «Халық жауы» деген жаламен қамауға алынады. Солардың ішінде дәрігер Ахмет Мәметов та бар. Ол 1938 жылдың 31 қаңтарында ұсталып үйі тінтіліп, өзі абақтыға қамалды.

1941 жыл. Ел басына күн туған кезде бойында намыс оты ойнаған Мәншүк әкесін ақтау мақсатында майданға сұранып бірнеше рет арыз жазады, тек 1942 жылы ғана оның өтініші қанағаттандырылып, Алматыда жасақталған 100-дербес атқыштар бригадасының құрамында майданға аттанады.

**2- жүргізуші:**Сегодня мы собрались здесь, чтобы почтить память тех, кто стал

жертвой политических репрессий, той самой страшной страницы в нашей истории. Много суровых испытаний, жертв, и лишений выпало в XX веке на долю нашей страны. Страшными страницами нашей истории стали политические репрессии. Более того, унижены и уничтожены лучшие из лучших, у которых и в мыслях не было бороться против своего народа. Тысячи инженеров, сотни тысяч замученных, расстрелянных, загубленных партийцев, миллионы крестьян, оказавшиеся жертвами раскулачивания, маршалы и генералы, ученые и поэты, писатели и артисты, которые на самом деле были преданы Родине.

Не обошла эта трагедия и семью Маметовых. В 1938 г. врач Ахмет Маметов был необоснованно репрессирован, как «враг народа». Маншук Маметова сильно переживала арест отца, не зная покоя, ходила, выпрашивала встречи с отцом, писала по инстанциям, доказывая невиновность Ахмета Маметова.

Но, увы, все это было напрасно.

1941 год. Война. Все другие события отодвинулись. У всех людей забота одна - борьба с врагом.

Маншук принимает решение: проявив патриотизм, лично участвуя в защите Отечества, она может спасти своего любимого отца Ахмета от расправы. И почти год она настойчиво добивается у военкомата удовлетворения своей просьбы на фронт и в составе 100-ой Казахской стрелковой бригады она отправляется на защиту Родины.

**- Слово предоставляется Государственному секретарю администрации Президента Республики Казахстан – Абдыкалыковой Г.Н.**

**1-жүргізуші:** - Всем,  
кто клеймён был статьею полсотни восьмою,  
кто и во сне окружён был собаками, лютым конвоем,  
кто по суду, без суда, совещаньем особым  
был обречён на тюремную робу до гроба,  
кто был с судьбой обручён кандалами, колючкой, цепями,  
им наши слёзы и скорбь, наша вечная память!

**Объявляется минута молчания.**

**2- жүргізуші:**Қазақстанда 103 мыңнан астам адам саяси қуғын-сүргінге ұшырады және 25 мыңнан астам адам ату жазасына берілді. Олардың ішінде қазақ зиялылары: ғылым, мәдениет, саясат салаларының көрнекті өкілдері, қазақ мемлекетімен ел еркіндігі үшін күрескендер, алаш зиялылары болды. Әлихан Бөкейханов, Тұрар Рысқұлов, Халел Досмұхамедов, Ахмет Байтұрсынұлы, Жүсіпбек

Аймауытов, Мағжан Жұмабаев, Міржақып Дулатов сынды біртуар қазақ зиялылары қуғынға ұшырап итжеккенге айдалды, атылды.

**2-жүргізуші:** Сөз Қазақстан Республикасы Президенті Әкімшілігінің Қазақстан халқы Ассамблеясы Хатшылығының меңгерушісі **Ералы Лұқпанұлы Тоғжановқа** беріледі.

**1-жүргізуші:** Наши народы веками живут вместе. Дружбу и доверие между ними необходимо укреплять последующим поколениям.

Волею судьбы Казахстан принял миллионы людей, безвинным жертвам тоталитаризма народ протянул руку помощи. Несмотря на все невзгоды лихолетья, казахи с сочувствием отнеслись к обездоленным депортированным. Только всем вместе удалось выжить и устоять перед нещадным режимом тоталитаризма. Казахстан стал второй Родиной для спецпереселенцев, многие из которых так и не вернулись домой, навсегда оставшись в казахской земле. Трагедия масс, в которой повинна репрессивная машина времени – верх цинизма и жестокости. Единственное для потомков – хранить светлую память о своих близких.

...Казахстан прошел через многие испытания. При этом народ всегда сохранял мудрость, терпение и жил с верой в будущее. Память о тех, кто погиб в борьбе за свободу, увековечена и почитаема новыми поколениями.

**1-жүргізуші:** Слово предоставляется генерал-майору, директору военно-технической школы, центра по военно-патриотическому воспитанию г.Астаны **Шацков Владимиру Александровичу**.

**1- жүргізуші:** Қазақстанның болашағы – біздер, мұндай зұлматтың қайталануына еш уақытта жол бермей, игілікті істердің ұйытқысы боламыз және еліміздің қарқынды дамып, әлемдік ареналарда тек биіктен көріне беру жолында аянбай еңбек етеміз деп сендіреміз! Еліміз аман, жұртымыз тыныш болсын!

**2-жүргізуші:** Сөз кезегі «Жарасым» РМО **Набиев В.**

**Участников форума приглашают на обзорную экскурсию в дом-музей Героини. (10 мин.)**

**Затем в диорамный зал «Бессмертный подвиг Маншук Маметовой». (5 мин.)**

**Выступление**  
**директора РГУ «Қоғамдық келісім» при Президенте РК**  
**Калашниковой Н. П. на встрече участников проекта «Память во имя**  
**будущего» с молодежью г. Уральск**

*29 мая 2015 г., 10.00 часов*  
*г. Уральск, музей им. М. Маметовой*

**Қымбаттыжастар!**  
**Қадірлі «Мәңгілік Елдің» болашағы!**

Елбасы айтқандай **«Сендер – жаңа Қазақстанның алғашқы буынысыңдар»**. Қазіргі өзгермелі әлемдегі жаңа жағдайларда **алға қойылатын міндет** – бабалар тарихынан тағылым ала отырып, табыстарымызды нығайту мен әлемге ықпалымызды арттыру негізінде, қарқынды дамуымызды жалғастыру.

Сондықтан жаңа жаһандық жағдайда елімізді дамыту үшін сіздердің, жас ұрпақтың тарихқа тағылым, өткенге тағзым ете отырып, **«Мәңгілік ел» Ұлттық идеясы аясында бірігу қажет** деп есептеймін.

Тарихымыздың бастауына үңілсек, түп бабамыз Тоныкөк (абыз) айтқан өсиетте **«Түркі жұртының мұраты – Мәңгілік ел»** деген қанатты сөз бар. Осынау бір ғана сөйлемге барлығы сыйып тұр. Бабалардың арманы, бүгінгі еліміз бен болашақ ұрпақтың биік мақсаттары, бәрі үндеседі. Қазақстанның ұлттық идеясы – **«Мәңгілік ел»** осыдан туындаған идея. Өйткені, жаңа Қазақстанның жаңа ұлттық идеясы – **елдің тарихы мен болашағын сабақтастыратын мәңгі идея** болуы қажет.

Осы орайда бүгінгі **«Тарих зердесі жастар жүрегінде»** атты акциямыздың маңызы зор. Себебі тарихын құрметтемеген, тарихынан тағылым алмаған халықтың болашағы бұлыңғыр.

Исторически сложилось так, что **2015 год полон юбилейных дат**: 550-летие Казахского ханства, 70-летие Великой Победы, 20-летие Года АНК.

По всей республике запланирован ряд крупных мероприятий празднования этих знаковых событий. **Год Ассамблеи – это праздник 17 миллионов казахстанцев**, это год больших конкретных дел, направленных на достижение целей Стратегии «Казахстан-2050» и воплощение гуманистической мечты предков **«Мәңгілік ел»**.

**«Мәңгілік ел»** – это национальная идея нашего общеказахстанского дома, **мечтанаших предков**.

Юбилейная дата 70-лет Победы в ВОВ стала одной из важнейших причин нашей встречи в этом музее, **дадим дань памяти и уважения Герою СССР Маншук Маметовой**. В этих краях также были рождены такие патриоты и героистраны, как **Алия Молдагулова и Хиуаз Доспанова**, которые рвались на фронт для защиты своей родины,

мирного будущего. Их жизнь и подвиги **служат примером подражания для каждого из нас.** Мы должны помнить о них!

В архиве сохранилось заявление Маншук Маметовой: **«Прошу отправить меня на фронт вместе с братьями и сестрами, для уничтожения фашистских разбойников, так как отправить на фронт нет ни брата, ни сестры, поэтому прошусь сама».** Не это ли пример высокого патриотизма?

Мы также не в праве забывать о безвинно погибших людях в суровые годы массового голода, насильственных депортаций и жестоких политических репрессий.

Казахстан стал местом депортации для миллионов людей. В нашей стране было репрессировано **более 103 тыс. человек** и расстреляно **свыше 25 тыс.**, среди них и представители казахской интеллигенции. Архивные данные показывают, что от голода в Казахстане погибло **более 2 млн. людей, 40-48% казахов.**

Еще в раннем 1914 году **Сакен Сейфуллин**, который в последствие сам подвергся жестоким репрессиям, **выдвинул идею единства, и братства молодого поколения** своего времени, и стал одним из основателей и руководителей первого культурно-просветительного **общества казахской молодежи «Бірлік».**

Эти исторические факты переполняют нас гордостью и обязывают хранить в наших сердцах память о тех, кто отдал свои жизни во имя будущего, во имя всего народа. **Гражданским долгом каждого из нас** является всегда помнить, чтить и относиться с глубоким уважением к великим подвигам наших дедов, гибели миллионам безвинных и депортированных людей.

В эти дни по всей стране ведутся памятные мероприятия с активным участием молодежи. К примеру, **РМО «ЖАРАСЫМ»** инициировала республиканскую акцию **«Камкор»**, которую поддержали ученики военно-технической школы нашей страны. Воспитанники школ были привлечены к ремонту и реставрации **15 памятников и мемориальных комплексов**, и благоустройству **1,5 тыс. неухоженных могил.** Была оказана помощь ветеранам на сумму **более чем в 30 млн. тенге.** Такие работы продолжаются.

У нас есть цель – **«Стратегия-2050».** Нас объединяет общенациональная идея – **Мәңгілік ел.** Мы создаём свою демократическую модель и свои рыночные отношения.

**Молодежь – предмет особого внимания государства и общества.** Глава государства в Стратегии «Казахстан–2050» возложил большую надежду на молодежь, **как двигателя нового курса развития страны.**

Вы – воплощение всех наших надежд на будущее. **Все что делается нами сегодня, – делается для вас.** Большинству из вас столько же лет, сколько и нашему независимому Казахстану.

Государство под руководством Лидера нации делает солидные вложения для того, чтобы стратегический потенциал общества

развивался, образовательный, интеллектуальный, а значит и духовный уровень молодежи возрастал.

Согласно поручению главы государства правительством подготовлен **системный пакет законодательных и социально-экономических мер по формированию социальных лифтов** для молодежи. В этом плане многое уже сделано, чтобы одним из эффективных социальных лифтов стала государственная служба. Например, в АГУ при Президенте РК разработана **система талант-менеджмент обеспечивающая меритократию в кадровой политике**.

Для обеспечения эффективного социального лифта для всех граждан Казахстана без каких-либо различий и ограничений, в частности для молодежи, **реализуется политика развития триединства языков - казахского, русского и английского**, что есть залог консолидации общества, роста его конкурентоспособности.

К примеру, молодая, талантливая диктор и журналист **Грета Хачатурян** считает, что **знание казахского языка помогло ей найти свое призвание в жизни**.

Молодёжь должна ценить наши достижения, всегда помнить о том, что мир, согласие и трудолюбие достигнуто тяжелым трудом казахстанцев.

Наша молодая и амбициозная **страна ставит перед собой великие цели** во благо нашего народа, во благо будущего поколения, т.е. вас, дорогая наша молодежь!

Помните, **вы, молодежь – опора нашего будущего**. Государство открыло перед новым поколением все двери и все пути! Так что вы должны научиться ценить, любить друг друга, **как дети одной большой семьи, одного народа**, где бы вы не находились.

Задачей сегодняшнего молодого поколения является **продолжение строительства демократического государства**, которому чуждо любое насилие и угнетение.

Важно, чтобы **идеи патриотизма и служения Отчизне**, осознание своей активной причастности и ответственности в решении важных задач страны, **стали для вас «главным делом всей жизни»**. Именно вы, молодежь, должны быть транслятором этих идей.

**Вы будущие «строители» «Мәңгілік Ел»** должны осознать и ценить вклад старшего поколения в создание процветающего и мирного государства.

Біз бабалардың тасқа басқан өсиеттерін іске асырып, «Мәңгілік ел» болуға бет бұрдық. Елбасы Н.Назарбаев айтқандай **«Ұлттық идеяны іске асыруға белсене атсалысатын жас ұрпақтың алғашқы легі сендер боласындар!»**.

Сөздің соңында, Алаштың ардақты азаматы, ақиықын Мағжан Жұмабаевтың **қайсар рухты өлеңдерінің бірі** - «МЕН ЖАСТАРҒА СЕНЕМІН» өлеңінде жастарға былай деп үн қатқан тілге тиек етейік:



Арыстандайайбатты,  
Жолбарыстайқайратты –  
Қырандайкүштіқанатты.  
Мен жастарғасенемін!

Көздерінде от ойнар,  
Сөздеріндежалын бар,  
Жаннанқымбатоларға ар,  
Мен жастарғасенемін!

Ал, қымбатты жастар, сендерге шын жүректен барлық жақсылықты,  
зор денсаулық пен бақытты өмір тілеймін! **Тек қана алға!**

**31 мамыр – саяси қуғын–сүргін құрбандарын еске алуға арналған  
«Қасіретті жылдар жаңғырығы» атты мәдени шараның  
СЦЕНАРИЙІ**

*29 мамыр 2015 жыл, сағат 17.00  
А.Н.Островский атындағы драма театры*

*Сахна жабылулы. Мерекеге сай безендірілген.*

**I – блок.**

**«Қасіретті жылдар жаңғырығы»**

*Сахна ашылып, облыстық қазақ драма театр әртістері шағын қойылым көрсетеді (7-10 минут). (Көрініс аяқталған соң, супер жабылады, жүргізушілер ортаға шығады).*

**I жүргізуші:**

Ассалаумағалейкум, ардақты ағайын!

**II жүргізуші:**

Армысыздар, құрметті қонақтар!

**I жүргізуші:**

Добрый день, дорогие гости!

**II жүргізуші:**

Мереке болмаса да бұл қалың ел үшін һәм қастерлі күн. Өткен тарихымызды ескермей, болашағымызды болжау мүмкін еместей. «Өзінің өткенін ұмытқанның болашағы да бұлыңғыр» дегендей, 1937 жылдың қуғын – сүргінінде құрбан болған, жазықсыз жапа шеккен мыңдаған жандарды, жесір қалған әйелдерді, жәутең көз жетім баланы еске аламыз. Сондай –ақ олардың туған – туыстары атылып, репрессияға да ұшырады. Жаланың кесірінен жеке адам құқығы аяққа басылып, пікір айтқан, ұсыныс жасаған адам «халық жауы» қатарына жатқызылып жазаланды. Еліміздің жарқын болашағы жолында қаза болған осындай тұлғалардың ерлігін келешек ұрпақтың санасына сіңіру біздің басты міндетіміз болмақ.

**I жүргізуші:**

С 1997 года Указом Президента Республики Казахстан Н.А.Назарбаева 31 мая отмечается как день памяти жертв политических репрессий. Для Казахстана эта дата имеет особый смысл. Так сложилась история, что наша республика стала местом депортации для миллионов советских граждан.

**II жүргізуші:**

Мыңдаған адал, ақылды, талантты адамдар, ғалымдар мен қарапайым азаматтар жазықсыз жапа шекті. Совет Одағының

құрамындағы барлық елді, барша ұлт пен ұлысты, түрлі жастағы азаматтардың бәрін де қамтыды. Елдің еркіндігі мен дамудың дербестігі жөнінде сөз қозғалғанда қазақ халқының арғы тарихындағы қарулы көтерілістерді айтсақ, ал бергі тарихымызда қоғамдық өркендеу кезеңдерін шендестіріп қарастыратын құбылыс - Алаш қозғалысы екендігі анық.

### **I жүргізуші:**

Алаш арыстары бостандықты көксеген өлең - жырлары мен қазақ халқының намысын қайраған, ұйқыдан оятуға талпынған үндеу толғаныстары XX ғасырдың басынан бастап көзі ашық, көкірегі ояу, баршаның жүрегіне шоқ түсірсе, «Алаш» партиясы мен Алашорда үкіметі талқандалып, оларға тыйым салынғаннан, Алаш қозғалысының көрнекті өкілдері ғана емес, оған қатысушылардың барлығы дерлік сотталып, атылғаннан кейін де Алаш идеясы қазақ жастары арасында сақталып қалды. Атап айтсақ, сол алашордашылар Әлихан Бөкейханов, Міржақып Дулатов, Ахмет Байтұрсынов, Жаһанша Досмұханбетов, Сәкен Сейфуллин және тағы да басқалар. Ұлт тарихында ерекше маңызға ие тұлғалар болып қала бермек.

### **II жүргізуші:**

Тәуелсіз елімізде 31 мамыр – саяси құғын – сүргін құрбандарын еске алу күні болып белгіленгеніне міне биыл 18 жыл.

### **I жүргізуші:**

Одним из первых законов, принятых суверенном Казахстане, стал Закон РК от 14 апреля 1993 года «О реабилитации жертв массовых политических репрессий».

### **II жүргізуші:**

«Ұлы даламызға азапты қасірет әкелген оқиға ешуақытта қайталанбауы тиіс» - деп тілейді Ұлт Көшбасшысы Н. Ә. Назарбаев.

### **I жүргізуші:**

Наш Лидер нации Н. А. Назарбаев с глубоким уважением высказался о героях тех времен: «Казахстанцам хорошо известны имена писателя Сакена Сейфуллина, академика Каныша Сатпаева, Евнея Букетова. Эти люди – наша национальная гордость – долгие годы третировались бывшим руководством республики. Сегодня мы с любовью и чувством неизбывной вины возвращаем народу имена репрессированных, оболганных.

### **II жүргізуші:**

Қымбатты ағайын! Назарларыңызға бүгінгі шараға орай дайындалған Ғ. Құрманғалиев атындағы облыстық филармония әртістерінің концерттік бағдарламасын ұсынамыз.

II – блок  
«Тағдырларды біріктірген Қазақстан!»

**Концерттік бағдарлама:**

**I жүргізуші:**

Жүректерге қайғы болып үн қатқан,  
Қасіретті еңсе басқан зіл батпан,  
Жазықсыздан жапа шеккен жандарды,  
Ұмытпайды үлкендер мен ұрпақтар.  
Жара салар адамзаттың жанына,  
Қайталанбасын енді мұндай зұлматтар.

**Супер алдында**

1. Арнау -
2. Сейтек  
«Заман - ай» - Дәулеткерей атындағы қазақ халықаспаптары оркестры. Дирижеры «Дарын» жастар сыйлығының иегері Еркін Нұрымбетов
3. М. Егінбаев  
«Үш арыс» - ҚР Мәдениет саласының үздігі Камалиден Айтбаев сүйемелдейтін оркестр
4. А. Сайжан  
«Нәубет жылдар» - оркестр
5. А. Нәріков  
Е. Нұрымбетов  
«Жылдар - ай» - ҚР Еңбек сіңірген әртісі Қанатқали Қожақов сүйемелдейтін оркестр
6. Т. Тоғжанов  
«Өткінші» - оркестр

**Супер жабылады**

7. Ықылас  
«Аққу» - қыл қобызда Гаухар Жаңғалиева
8. Т. Досымов  
«Аманғалидың  
монологы» - ҚР Мәдениет қайраткері Сағадат Рахметжанов

**Супер ашылады**

9. С. Сейфуллин  
«Тау ішінде» - Дастан Есентеміров, Ернар Өмірәлі
10. О. Терекөв - Айымбек Сартуков

**«Ойлан қазақ»**

- 11 *Т.Мұхаметжанов*  
**«Заман - ай»** - Жаскелең Ғайсағалиев,  
Майра Хайдарова,  
Күләш Қуанышқалиева,  
Айбар Хайрханов
- 12 *А.Абдинуров*  
**«Аманат»** - Астана қаласынан келген дуэт
- 13 *Хореографиялық  
композиция*  
**«Тәуелсіз еліміз»** - «Назерке» халықтық би ансамблі бас  
балетмейстері Ақмарал Тасболатова
- 14 *Е. Хасанғалиев*  
**«Атамекен»** - Айбар Хайрханов, Камалиден Айтбаев

**Финал**

**«Шерлі шежіре аманаты» атты Қазақстан халқы Ассамблеясы жылы аясындағы Халықаралық форум делегацияларын қарсылаудың сценарийі.**

**Өтетін уақыты:** 2015 жыл 6 30 мамыр, сағат: 11.30

**Өтетін орны:** С.Датұлы кесенесі

/С.Датұлы кесенесінің қасына киіз үй құрылып, дастархан әзірленеді./

- Форум делегаттарын аудан әкімі А.Шыныбеков және аудандық маслихаттың хатшысы А.Галимов қарсылап алады;
- Ұлттық киімдегі қыздар келген қонақтарға дәм ұсынады;
- Аудандық демалыс орталығының әншісі М.Мамықов ән шашуын арнайды;
- Жүргізуші келген қонақтарды Сырым баба кесенесіне гүл шоқтарын қою рәсіміне шақырады;
- Гүл шоқтарын қою рәсімі аяқталған соң естелік суретке түсіп, форум қонақтары Жымпиты ауылына аттанады;

## **Алаш саябағында форум делегаттарын қарсылаудың жүргізілу тәртібі**

**Уақыты:** 2015 жыл. 30 мамыр. 12.30 – 13.00

**Өтетін орны:** Алаш саябағы.

Форум қонақтарын Сырым ауданының әкімі Абат Шыныбеков пен маслихат хатшысы Әнуар Галимов саябаққа бастап жүреді.

Қонақтарды саябақ алдынан қарсылап алу – А. Ойшыбаева, С. Нүрпейсов.

I. Қонақтарға музей меңгерушісі А. Ойшыбаева «Алашорда тарихы» атты тақтаға қысқаша шолу жасайды.

II. Келесі кезекте Күншығыс көсемдері мен Күнбатыс көсемдерінің ескерткіштерінің тарихын түсіндіре отырып, ескерткішке гүл шоқтары қойылады.

Келген қонақтарға сөз беріліп, естелікке суретке түседі.

III. Тағзым етіп, ұрпақтарымен кездесу үшін Саяси қуғын – сүргін құрбандарының ескерткішіне форум қонақтарына жол көрсетіледі.

Ескерткіш басында осы саяси – қуғын сүргін көрген адамдардың ұрпақтары күтіп тұрады.

Олар: 1.Оспанов Науырызғали Әлмухамбетұлы – кәсіпкер.

2. Нүрипа Модагереева – зейнеткер.

3. Есен Баймұхамбетов – зейнеткер.

4. Бисалиев Берік Абреқұлы – мекеме басшысы.

Келген қонақтар мен ұрпақтары ескерткішке гүл шоқтарын қояды.

Саяси қуғын-сүргін құрбандары ұрпақтары атынан Н. Оспановтың сөзі, қонақтармен пікір алмасу;

Естелікке суретке түсіп, аудандық мешітке бару.

## **Алаш музейінде форум делегаттарын қарсылаудың жүргізілу тәртібі**

**Уақыты:** 2015 жыл. 30 мамыр. 14.40 – 15.00

**Өтетін орны:** Алаш музейі

Қонақтарды музей алдынан қарсылап алу – музей меңгерушісі А. Ойшыбаева.

- Музейдің ғимаратының тарихына тоқталу. (музейдің алды)

- Қонақтарды музейді тамашалауға шақыру;

### **II қабатқа көтерілу**

№1.Зал. XIX ғасырдағы жиһаздар топтамасымен таныстыру.

№2. Зал. Досмухамедовтердің жұмыс кабинетімен таныстыру.

### **I қабатқа түсу**

№3. Зал. Алаш қайраткерлерін еске алу және ақпарат бөлімімен таныстыру.

№4.Зал. Кеңестік тергеушілердің кабинетімен таныстыру.

**Соңынан: Қонақтарға «Пікір кітабына» қолтаңба жаздырып,  
Сырым музейіне шығарып салу.**



# МЕТОДИЧЕСКИЕ РЕКОМЕНДАЦИИ ПО ПРОВЕДЕНИЮ ТРЕНИНГА-ДЕЛОВОЙ ИГРЫ «УВАЖЕНИЕ. ПОНИМАНИЕ. СОГЛАСИЕ»

## ОБЩЕЕ ОПИСАНИЕ ТРЕНИНГА

**Цель:** сформировать у участников понимание толерантности за счет трансформации крайних интолерантных проявлений в толерантные в сфере межэтнических и межконфессиональных отношений.

Достижению цели способствует решение следующих **задач**:

- 1) снижение интолерантности за счет осмысления механизмов ее формирования и переоценки ее границ;
- 2) эмоциональное отреагирование и осознание чувств, сопровождающих проявления и толерантности, и интолерантности;
- 3) формирование толерантных поведенческих навыков и ориентация на противодействия интолерантным проявлениям, в частности межэтническому экстремизму.

### **Начало тренинга.**

Тренер знакомит себя. Называет тему, говорит о значимости темы. После этого он знакомится с участниками группы.

Тренер обобщает ожидания группы по блокам и формирует цели тренинга. Затем тренер перечисляет основные блоки (модули) тренинга. Тренер озвучивает и принимает с группой правила тренинга.

**Правила.** Регламент тренинга. Выключение мобильных телефонов. Конструктивная активность. Говорим по одному (правило поднятой руки).

### **МОДУЛЬ 1. Притча «Ладная семья»**

**Цель:** ввести участников в проблематику.

**Текст.** Жила-была на свете семья. Она была не простая. Более ста человек насчитывалось в этой семье. И занимала она целое село. Так и жили всей семьей.

Вы скажете: ну и что, мало ли больших семейств на свете. Но дело в том, что семья была особая: мир и лад царили в той семье и, стало быть, на селе. Ни ссор, ни ругани, ни, Боже упаси, драк и раздоров.

Дошел слух об этой семье до владыки страны. И он решил проверить, правду ли говорят люди. Прибыл он в село, и удивился: кругом чистота, красота, достаток и мир. Хорошо детям, спокойно старикам. Удивился владыка. Решил узнать, как жители села добились такой гармонии, и пришел к главе семьи: «Расскажи, мол, как ты добиваешься такого согласия и мира в твоей семье?». Тот взял лист бумаги и стал что-то писать. Писал долго – видно, не очень силен был в грамоте. Затем передал лист владыке. Тот взял бумагу и стал разбирать почерк старика. Разобрал с трудом и удивился. **Три слова** были начертаны на бумаге.

Как вы думаете, какие **3 слова** были написаны стариком?

- любовь;
- прощение;
- терпение.

И в конце листа: **сто раз любовь, сто раз прощение, сто раз терпение.** Прочел владыка и спросил:

- И все?

- Да, - ответил старик, - это и есть основа жизни всякой хорошей семьи.

И, подумав, добавил:

- И мира тоже.

**Мостик.** Эта притча наглядно показывает, несмотря на различия и трудности людям все же удается понимать и принимать друг друга. В быту мы часто жалуемся, что представитель другого этноса не похож на нас. На самом деле, совсем не важно, насколько другой отличается от тебя, важно то, кем ты являешься по отношению к нему, и то, как ты умеешь выстроить отношения с ними.

**Формы работы на тренинге:** рисуночные ассоциации, аналитическая работа в малых группах, элементы ролевых игр, имитационные игры, анализ текстов.

## **Модуль 2. «Что такое толерантность?»**

**Цель:** дать определения «толерантности» и «интолерантности», показать границы их применения.

**Мини-лекция:** о том, что такое «толерантность» и «интолерантность», об их проявлениях и о последствиях нетерпимости.

Свойство человека, определяющее **его умение активно принимать мир таким, каков он есть, во всем его многообразии**, не пытаюсь ни пассивно подстроиться под него, ни переделать его «на свой лад», принято обозначать термином **толерантность**. Толерантный человек настроен миролюбиво, его мышление открыто по отношению к существующим различиям, его поведение многовариантно. Он заинтересован, умеет находить естественные или выстраивать искусственные пути для развития конструктивных взаимодействий с окружающими людьми с учетом их прав, вытекающих из факта существования в мире социальных различий, но, сохраняя также и за собой право быть носителем таких различий. Сохраняя **обоюдное «право на различия»**, толерантный человек тем самым сохраняет и **право на самоидентификацию**.

**Интолерантный человек** - этот тот, кто по отношению к существующим различиям «воинственно» настроен, чье мышление закрыто, чье поведение однозначно и «без вариантов» направлено на приоритет одного из полюсов различий. В итоге интолерантный человек либо вынуждает других людей вопреки их самоидентификации соответствовать его собственным нормам и представлениям, либо сам вынужден приспособливаться к чьим-то «чужим» нормам и представлениям, выводящим за границы его собственной самоидентификации. В обоих случаях **нарушается человеческое**

**«право на различия» и самоидентификацию**, баланс смещается в сторону нарушения этого права у одного из партнеров.

Существуют представления о мягких и жестких технологиях противодействия экстремизму, как крайнему проявлению интолерантности. К мягким технологиям относится все, что связано с профилактикой, психологической коррекцией поведения и соответствующих установок сознания. Жесткие технологии – это создание и применение законодательства, предусматривающие жесткие карающие меры.

### **Модуль 3. Выступление групп по их видению с учетом местной практики в решении вопросов межэтнических и внутриэтнических отношений.**

**Цель:** развивать навыки толерантности участников на местном собственном опыте, устанавливая и поддерживая доверительные отношения с представителями другого этноса, уважения по отношению к другой культуре, языку, традициям.

**Ход работы:** организуется 3-4 группы, определить основные примеры для обсуждения. К обсуждению и дискуссии привлекать представителей ЭКО. Участники группы высказывают свое мнение о том, чей выход из ситуации оказался наиболее удачным и почему.

**Формы работы:** аналитическая работа в малых группах, сравнительный анализ с последующей презентацией результатов (моделей, схем, текстов и т.п.),

### **ЗАВЕРШЕНИЕ ТРЕНИНГА. ПОДВЕДЕНИЕ ИТОГОВ РАБОТЫ. ОБРАТНАЯ СВЯЗЬ С УЧАСТНИКАМИ**

«Прежде чем мы разойдемся, предлагаю поблагодарить друг-друга за совместную деятельность и, выражая свою благодарность, отметить то, что для вас оказалось особенно полезным, чей опыт для вас стал интересным, чему вы научились у друг-друга. Предлагаю каждому участнику начать свое высказывание следующими словами: «Спасибо группе, а особенно я благодарен (благодарна)...»».

#### **Вопросы:**

1. Что такое толерантность?
2. Каково определение интолерантности?
3. Что такое экстремизм?
4. Как вы определяете права человека?
5. Какие общечеловеческие ценности вы знаете?

#### **Литература:**

1. Декларация принципов толерантности. Утверждена резолюцией генеральной конференции ЮНЕСКО от 16 ноября 1995 г.
2. Бардиер Г.Л. Социальная психология толерантности. СПб.: Изд-во СПбГУ, 2005.

3. Бардиер Г.Л. , Суханова Н.В. Исследование представлений студентов о феномене экстремизма / Вестник СПбГУ. Сер. 6. 2004. Вып.1 (№ 6) . С.76-88.

4. Денисов С. Юридическая основа интолерантного отношения государственных служащих к гражданам / [http// www.tolerance.ru/review-expert/ denisov.html](http://www.tolerance.ru/review-expert/denisov.html).

5. Риердон Б.Э. Толерантность – дорога к миру. М.: Бонфи, 2001

6. Шаханов Е.А. Методические рекомендации по проведению тренинга «Формирование толерантности в сфере межэтнических и межконфессиональных отношений»

РГУ «Қоғамдық келісім» при Президенте РК



# ДАЙДЖЕСТ

по освещению в средствах массовой информации  
**Международный форум «Шерлі шежіре  
аманаты», посвященный Дню памяти жертв  
политических репрессий**

АСТАНА 2015

<b>СМИ</b>	<b>Количество материалов</b>
<b>Телеканалы</b>	
Казахстан	1
Казах ТВ	1
Астана	1
Хабар	1
24 KZ	2
<b>Печатные СМИ</b>	
Егемен Казахстан	1
Казахстанская Правда	2
Орал өңірі	1
Ibirzha.kz	1
Priru.kz	1
<b>Интернет-ресурсы</b>	
BNews	2
Kazinform.kz	3
Online.zakon.kz	1
Pravo.zakon.kz	1
Ortcom.kz	1
Kivvi.kz	1
Nomad.su	1
Meta.kz	1
Uaport.net	1
Today.kz	1
Strategy2050	2
<b>ОБЩИЙ ИТОГ</b>	<b>27</b>

[http://kaztv.kaztrk.kz/ru/view/portal/page\\_84884\\_gulshara-abdykalikova-prinyala-uchastie-v-mezhdunarodno](http://kaztv.kaztrk.kz/ru/view/portal/page_84884_gulshara-abdykalikova-prinyala-uchastie-v-mezhdunarodno)

Гульшара Абдыкаликова приняла участие в международном форуме «Шерлі шежіре аманаты» 18:15, 29 мая 2015

В ходе рабочего визита в Западно-Казахстанскую область Государственный секретарь РК Гульшара Абдыкаликова приняла участие в международном форуме «Шерлі шежіре аманаты», посвященном Дню памяти жертв политических репрессий и голода, организованному Ассамблеей народа Казахстана в рамках ежегодного проекта «Память во имя будущего». Об этом сообщает пресс-служба Акорды. В частности, Государственный секретарь выступила на акции памяти в честь благодарности казахскому народу «Қазақ халқына мың алғыс», посетила документально-экспонатную выставку «Батыс Қазақстан облысының тарихы - жасампаздық пен жетістіктер жолы» и обратилась с приветственной речью к участникам международной научно-практической конференции «Мәңгілік Ел» как феномен национальной истории и исторической памяти». В своем выступлении она отметила, что сегодня по поручению Главы государства ведется системная работа по формированию общенационального исторического сознания, направленная на последовательную деятельность по реабилитации репрессированных, изучение и сохранение исторического наследия, продвижение общенациональной идеи «Мәңгілік Ел». На конференции также выступили заместитель председателя - заведующий Секретариатом АНК Е.Тугжанов, известные казахстанские ученые, зарубежные эксперты из стран СНГ, США, Южной Кореи, Чехии, представители государственных органов РК, ученые-историки. В рамках юбилейных мероприятий, посвященных 550-летию Казахского ханства, Г.Абдыкаликова посетила историко-музейный комплекс Бокеевской Орды, расположенный в одноименном районе. Она ознакомилась с экспонатами комплекса и встретила с представителями местной интеллигенции. Также в рамках рабочей поездки Государственный секретарь встретила с представителями женской общественности Западно-Казахстанской области. В ходе встречи были обсуждены вопросы активизации участия женщин в реализации Плана Нации - 100 конкретных шагов, Стратегии - 2050, новой экономической политики «Нұрлы жол - путь в будущее», реализации Стратегии гендерного равенства в РК на 2006-2016 годы, развития семейно-демографической политики. По итогам визита Г.Абдыкаликова дала ряд конкретных поручений государственным органам.

<http://www.astanatv.kz/news/show/id/37610.html>

## Шерлі шежіре аманаты



29 мамыр, 20:00

Саяси қуғын-сүргін құрбандарын Оралда да еске алды. Ақжайық өңіріндегі қаралы жиын республикалық «Тарихи тағылым - өткенге тағзым» жобасы аясында қолға алыныпты. 30-шы жылдар - қазақ халқы басына түскен нәубет кезең. Ашаршылықтан кейін ұлттың бас көтерер азаматтары

жаппай қудалауға ұшыраған. Қазақтар қырғынға ұшыраса да, аузындағысын осында күштеп көшірілген миллиондаған кірмелермен бірге бөлісе білді. Түгін тартсаң, майы шығар шұрайлы мекен адам төзгісіз азап лагерьлеріне айналды. «Қазақ халқына мың алғыс» ескерткішінің басында өзге ұлт өкілдері сол қиын кезеңді еске алып, тарихтан сыр шертті.

### **Зелимхан Зубариев, Атырау облысындағы чешен-ингуш қоғамдық ұйымының төрағасы:**

*Сталиннің репрессиясын бәріміз білеміз. Оның бәрі біздің ағайындарды, әке, бабаларды, аналарды ұмытуға болмайды. Осы елімізде тыныштық болсын, аспанымыз ашық болсын!*

Еске алу шарасынан кейін «Шерлі шежіре аманаты» атты халықаралық форум басталды. Осы алқалы жиында сөз алғандар жалпыұлттық тарихи сананы қалыптастыру керектігіне тоқталды. Өйткені бір ел, бір ұлт болып ұйысу үшін, осы бағыттағы жұмыстарды пысықтап алған абзал деген ой айтылды.

### **Дос Көшім, «Ұлт тағдыры» қозғалысының төрағасы:**

*Бұл ұлттық қана трагедия емес, бұл сол уақыттағы елдің басына түскен трагедия екен. Ассамблеяның мақсаты - осыны бүкіл жаңағы Қазақстанның халқы бір деңгейде түсіне білсе екен, әрине, біреуі қабылдап, біреуі қабылдамауы, ол бөлек нәрсе. Демократия - бұл адам құқы. Дегенмен, адамдардың көпшілігі, 95-99 пайызы, осыны бірдей қабылдаса екен. Жаңағыдай бір мәселеге, бір тарихқа екі түрлі көзқарас болмаса екен.*

Еркін КАРИН



<http://khabar.kz/kz/news/kogam-kz/item/24934-oraldyktar-sajasi-kugyn-surgin-kurbandaryn-eske-aldu>

## **Оралдықтар саяси қуғын-сүргін құрбандарын еске алды Жұма, 29 Мамыр 2015 21:10**

Батыс Қазақстан облысының орталығы Оралда бүгін «Шерлі шежіре аманаты» атты халықаралық форум басталды. Саяси қуғын-сүргін құрбандарын еске алуға арналған «Тарихи тағылым – өткенге тағзым» жобасы аясында ұйымдастырылған бұл шара Мемлекеттік хатшы Гүлшара Әбдіқалықованың қатысуымен өтті. Форум жұмысы Орал қаласының мұнайшылар аллеясындағы саяси қуғын-сүргін құрбандарына арналған ескерткішке гүл шоқтарын қоюдан басталды. Қылышынан қан тамған кеңестік жүйе кезіндегі нәубеттің салдарынан 100 мыңдаған қазақ репрессияға ұшырап, 25 000 адам атылып кетті. Осылайша ғасырлар бедерінде түрлі зұлматарды бастан кешірген халқымыз сүт бетіндегі қаймақтарынан, ұлт зиялыларынан айырылды. Гүлшара Әбдіқалықова, ҚР Мемлекеттік хатшысы -1920–1950 жылдары Кеңес Одағында миллиондаған адам қуғын-сүргінге ұшырады. Олардың қатарында ұлттық рухты оятқан алаш арыстары мен тұтастай қазақ зиялылары құрбан болды. Үздіксіз жалғасқан саяси науқандар мен қанды-қасаптардан есін жия алмай жатқанына қарамастан, қазақ халқы тағдырдың тәлкегіне түскен барша ұлыстарды бауырына басты. Форум барысында «Батыс Қазақстан облысының тарихы – жасампаздық пен жетістіктер жолы» атты құжаттық-экспонаттық көрме де ашылды. Онда сонау сарматтар заманынан бастап, бүгінге дейінгі аралықты қамтитын құнды құжаттар мен сирек кездесетін жәдігерлер қойылған. Ал Бөкей Ордасының тарихы өз алдына бір бөлек әңгіме. Борис Жапаров, ҚР Президенті мұрағатының директоры -Себебі Бөкей Ордасының Қазақстан халқының дамуына қосқан ерекше үлесі бар. Бірінші еуропалық білім қазақ жастарына осы Бөкей Ордасы арқылы келген. Жәңгір ханның мектептер ашып, өнерге шақырып, халқымызды білімге шақырғанын бәріміз білеміз. Мемлекеттік хатшы Гүлшара Әбдіқалықова түстен кейін сол Бөкей Ордасы ауданына ұшып кетті. Ол ертең Алашорданың батыс бөлімінің орталығы болған Жымпиты ауылына барып, бірқатар шараларға қатысып, жергілікті халықпен кездесу өткізеді деп жоспарлануда. Авторлары: Ардақ Айбарұлы, Болат Жарылғасов, Қанат Махмұтов

<http://24.kz/kz/zhanalyktar2/o-am/item/67148-my-tti>

БҚО-да «Шерлі шежіре аманаты» халықаралық форумы өтті  
31 05 2015 17:33

Тарихтан тағылым – өткенге тағзым. Батыс Қазақстан облысында аталған жоба аясында «Шерлі шежіре аманаты» атты халықаралық форумы өтті. ХХ ғасырдың басы тарихтың ең бір қилы кезеңі ретінде ел жадында қалды. Ұлт басына небір нәубет пен сұрапыл зұлматтың төнген шағы да – осы кезең. 1930 жылдардың ашаршылығынан енді ес жиған шақта елім деген талай ер жазықсыз жапа шекті. Халық жауы деп жала жабылғандардың қатарында қоғамның барлық мүшелері болды. Әсіресе көзі ашық, көкірегі ояу зиялы қауым өкілдері бірінші кезекте жапа шекті. Әйгілі 1937 жылы елімізде 103 мың адам жазаланып, 25 мыңнан астам боздақ атылып кеткен. Осы датаға орай Сырым ауданында зұлмат құрбандарына арнап ас берілді. Батыс Қазақстан облысы Қазақстан халқы Ассамблеясының бастамасымен түрлі қайырымдылық акциялары ұйымдастырылды. Бүркітбай Аяған, тарих ғылымдарының докторы, профессор: - Бұлар ұсталатынын да, кететінін де білді. Дәл сол кезде бір ғана балама жол болған. Айталық, бұл кісілер өз көзқарастарынан бас тартып, бір конторға кіріп, бір кішігірім жұмыста болса, кім біледі мүмкін аман қалар ма еді? Бірақ олар шаһид боларын білді. Сталиндік режим бұларды аямайтынын білді. Бірақ өмірінің соңына дейін сол ел үшін күресіп кетті. Бекзат Алтынбеков, Жезқазған қалалық «Қоғамдық келісім» кеңесінің төрағасы: - «Тарихтан тағылым – өткенге тағзым» форумына қатысып жатырмыз. Әрине кез келген қазақ баласы болашағын дұрыс жоспарлауы үшін өткенімен санасуы керек деп есептеймін.

<http://24.kz/ru/novosti2/obshchestvo/item/66982-gossekreter-rk-prinyala-uchastie-v-ryade-meropriyatij-v-uralske>

## **Госсекретарь РК приняла участие в ряде мероприятий в Уральске 29.05.2015 21:44**

Государственный секретарь республики прибыла в Западно-Казахстанскую область. Визит продлится 2 дня. Гульшара Абдыкаликова приняла участие в мероприятиях, посвященных Дню памяти жертв политических репрессий. В ходе поездки Госсекретарь ознакомится с проводимой в регионе работой по реализации гендерной политики. Акция памяти началась с минуты молчания у Монумента благодарности казахскому народу. В годы репрессий в Казахстане обрели свою родину представители 62-х этносов, среди которых – свыше 21 тысячи корейцев, и более половины из них нашли свой дом в Приуралье. Анатолий Ким, зам. председателя Корейского этнокультурного объединения: - Наша династия Ким 5 поколений живет, трудится и умирает на территории Западно-Казахстанской земли, начиная от моего отца. И мы гордимся этим. Юрий Тимощенко, депутат Мажилиса Парламента РК: - Казахский народ проявил высшую степень толерантности, высшую степень гостеприимства, высшую степень души, делась последним куском хлеба, делась своим углом, проявляя заботу о людях разных национальностей. И сегодня мы с гордостью все говорим: «Да, мы народ Казахстана». Государственный секретарь РК Гульшара Абдыкаликова напомнила собравшимся о страшных последствиях репрессий. В период с 1921 по 1954 годы жертвами тоталитаризма стали почти 4 млн человек, в том числе 103 тысячи казахстанцев. Четверть из них были расстреляны. Пострадал самый цвет нации, казахская интеллигенция. Своими исследованиями о роли национально-освободительных движений в истории страны ученые делились на международной научно практической конференции. Гульшара Абдыкаликова, Государственный секретарь РК: - Ни одна страна в мире, ни один народ не испытывает такого излома в демографической ситуации и не стоял перед угрозой полного исчезновения, как казахский народ. Мы выстояли, помогли всем невинным жертвам сталинизма, добились своей независимости мирным путем, объединив вокруг себя все этносы и конфессии. В ходе поездки по региону Гульшара Абдыкаликова провела выездное заседание Клуба женщин-политиков. Госсекретаря интересовали вопросы трудоустройства женщин, их участия в развитии бизнеса. Чтобы ознакомиться с ситуацией лично, Гульшара Абдыкаликова посетила Бокеординский и Сырымский районы. Авторы: Асель Русалиева, Болат Жарылгасов, Канат Махмутов, Уральск.

[http://kazakh-tv.kz/kz/view/news\\_kazakhstan/page\\_112614\\_sayasi-kuhyn-syrgin-kurbandaryn-eske-alu-kynine-orai-kha](http://kazakh-tv.kz/kz/view/news_kazakhstan/page_112614_sayasi-kuhyn-syrgin-kurbandaryn-eske-alu-kynine-orai-kha)

**Саяси қуғын-сүргін құрбандарын еске алу күніне орай халықаралық форум**

**29.05.2015 19:42**



Мемлекеттік хатшы Гүлшара Әбдіхалықова саяси қуғын-сүргін құрбандарын еске алу күніне орай Оралда ұйымдастырылған «Шерлі шежіре аманаты» халықаралық форумының жұмысына қатысты. Қатысушылар алдымен қаладағы саяси қуғын-сүргін құрбандарына арналған ескерткішке гүл шоқтарын қойды. «Қазақ халқына мың алғыс!» ескерткіші осыдан бірер жыл бұрын Батыс Қазақстан облысындағы корейлердің күшімен тұрғызылды. Өткен ғасырда қазақ жеріне 21 мыңнан астам корей отбасы депортацияланыпты. Жер аударылғандардың арасында 800 мың неміс, 102 мың поляк, 156 мыңнан астам Солтүстік Кавказ халықтарының өкілдері, қырым татарлары, түрік, грек, ирандықтар мен қалмақтар да бар. Кеңестік жүйе кезіндегі нәубеттің салдарынан 100 мыңдаған қазақ репрессияға ұшырап, 25 мың адам атылып кетті. Форумға жиналғандар саяси қуғын-сүргін құрбандарын бір минуттық үнсіздікпен еске алды.

**Гүлшара ӘБДІҚАЛЫҚОВА, ҚР МЕМЛЕКЕТТІК ХАТШЫСЫ:**  
- Кеңестік тоталитаризмнің жалаң қылышы мен зұлмат пиғылы ешкімді таңдап-талғаған жоқ. 1920–1950 жылдары Кеңес Одағында миллиондаған адам қуғын-сүргінге ұшырады. Олардың қатарында ұлттық рухты оятқан алаш арыстары мен тұтастай қазақ зиялылары құрбан болды. Үздіксіз жалғасқан саяси науқандар мен қанды-қасаптардан есін жия алмай жатқанына қарамастан, қазақ халқы тағдырдың тәлкегіне түскен барша ұлыстарды бауырына басты.

**Анатолий КИМ, ҚАЗАҚСТАН КӨРІСТЕРІ ҚАУЫМДАСТЫҒЫНЫҢ МҮШЕСІ:**

- Иә ашаршылық жылдарынан кейін енді-енді еңсе тіктей бастаған кеңпейіл қазақ халқы ұлт зиялыларына халық жауы деген жала жабылып, қуғын сүргінге ұшырап, өздері атылып жатса да, бізді бауырына басты. Алдымызға ас қойып, жан-жақтан жер аударылған аш-жалаңаш халықты тойындырды, киіндірді. Қазақтың даладай дархан көңілінің арқасында біз аман қалдық. Осында тұрақтап, тамыр жайып, ұрпақ өрбіттік. Сондықтан да біз қазақ халқының алдында мәңгі қарыздармыз.

## ПЕЧАТНЫЕ СМИ

<http://egemen.kz/2015/05/30/64601>

### **Шерлі шежіре шындығы Оралда өткізілген халықаралық форумның басты арқауына айналды**

31 мамыр республикамызда Саяси қуғын-сүргін және ашаршылық құрбандарын еске алу күні ретінде белгіленген. Тоталитарлық жүйелер тәртібі бойынша XX ғасырдың 30-жылдарында орын алған аштық пен жалаңаштық, ұлт зиялыларын жаппай қудалау мен қуғындау көріністері халқымыздың зердесінен ешқашан өшпек емес. Тағы да қайталап айтқанда, әрбір аттаған жылымыздың 31 мамыры отандастарымыздың арасында сол бір сүргін мен шерлі шежірені тағы бір ой сүзгісінен өткізіп, арыстар аманатын бүгінгі ұрпақтың санасына жеткізуге талпыныс жасайтын қастерлі күн болып қалмақ. Сәл шегініс жасасақ, бұдан түп-тура бес жыл бұрын республикамызда саяси қуғын-сүргін және ашаршылық құрбандарын еске алу күні қарсаңында «Тарихтан тағылым – өткенге тағзым» атты халықаралық жобаның тұсауы кесілген болатын. Енді, міне, жылда ұйымдастырылып, дәстүрге айналған бұл жоба биыл республикамыздағы тарихы терең, дәстүрі мол өңірлердің бірі, күнбатыс Алашорданың ту тіккен отаны Батыс Қазақстан облысына қарай тамыр тартты. Мұнда кеше «Мәңгілік Ел – ұлттық тарих пен тарихи зерде феномені» атты халықаралық ғылыми-практикалық конференция өз жұмысын аяқтады. Оған еліміздің Мемлекеттік хатшысы Гүлшара Әбдіқалықова қатысып, ең алдымен Орал қаласындағы «Қазақ халқына мың алғыс» атты монументтің жанында өткізілген еске алу акциясының ортасында болды. Содан соң Гүлшара Наушақызы саяси қуғын-сүргін құрбандарының рухына тағзым етіп, гүл шоғын қою рәсімін жасады. Бұдан кейінгі кезекте халықаралық конференцияның пленарлық отырысына қатысып сөз сөйледі. – Республикамызда дәстүрге айналған «Тарихтан тағылым – өткенге тағзым» жобасы жалпыұлттық тарихи сананы қалыптастыру мен тереңдету мақсатын көздейді. Бұл іс бірінші кезекте ұлттық бірлікті одан әрі нығайтудан бастау алмақ. Біз осы бірлік пен біртектілікті нығайтудың түп-тамырын тарихи жадымызда сақтау мен тарихи тәжірибені болашақ ұрпақтың санасына сіңіре білуден іздеуіміз керек. Әрі осы арқылы азаматтық қоғам мен мемлекеттің біріктіруші рөліне қол жеткізе аламыз, – деді ол. Барша қазақстандықтардың ортақ рухы мен ерік-жігерін де осылай көтеруге болады. Елбасымыз өткен жылдың тамыз айында Ұлытау баурайында берген сұхбатында: «Тарихын білмеген ұлттың болашағы да бұлыңғыр», деген болатын. Осы ұлағаттың ұдайы назарымызда болғанын қалар едік. Төл тарихымыздың ауыр да күрделі тұсы – шерлі шежіреге толы XX ғасырдың 30-жылдарына сәйкес келеді. Осы кезеңде әлемде дәл қазақ халқындай тағдырдың теперішін көрген әрі демографиялық жай-күйі күрт кейін құлдыраған ел ілуде біреу-ақ. Қазақ даласында пайда болған жазалау лагерьлері мен түрмелер сол кездегі кеңес билігі мен мемлекеттік террорлық жүйесінің қаншалықты сұрқия,

зымиян болғанынан хабар бере алады. Қуғын-сүргінге ұшырағандарға арналып салынған лагерьлердің ішіндегі ең ірілері КарЛаг пен АЛЖИР болып табылады. Сол бір сүргінді тағы бір рет тарихи зердеден өткізу үшін «АЛЖИР» музей-мемориалдық кешені құрылуы – келешек ұрпақтың ой-санасын тереңдетуге ықпал жасағаны анық. Сонымен бірге, этномәдени бірлестіктердің бастамасымен чешен-ингуш, неміс, корей және қарашай секілді халықтар өкілдері күштеп көшірілген жер Алматы облысы, Қаратал ауданындағы Бастөбе тауының етегінде «Қазақ халқына мың алғыс» атты монументтің ашылуы да ұрпақ санасын жаңғырту мақсатын көздейді. Тек осыдан кейін ғана біз кейінгі ұрпақты рухани құндылықтар арнасында тәрбиелеуге мүмкіндіктер ала аламыз. Мемлекет басшысының бастамасымен қолға алынған Ұлт жоспары, біртектілік пен бірліктің бес институттық реформасын да біз өткенімізді терең зерделеу арқылы ойдағыдай жүзеге асыра аламыз, деп түйін жасады өз сөзінде Гүлшара Наушақызы. Бұдан соң халықаралық форумды жүргізіп отырған модератор, Батыс Қазақстан облысының әкімі Нұрлан Ноғаев келесі кезектегі сөзді Қазақстан халқы Ассамблеясы Төрағасының орынбасары – Хатшылық меңгерушісі Ералы Тоғжановқа берді. Ол бұдан бес жыл бұрын Қазақстан халқы Ассамблеясының бастамасымен қоғамдық-саяси өмірге жол тартқан «Тарихтан – тағылым, өткенге тағзым» атты жобаның тарихи сананы тереңдетуге тигізетін ықпалы жөнінде айтып берді. Бұдан әрі Ералы Лұқпанұлы биылғы жылы халықаралық форумды өткізу орны – Батыс Қазақстан облысы болып белгіленуі тектен-тек емес екеніне тоқталды. Бұл жерде ХХ ғасырдың бас кезінде, яғни 1911-1913 жылдары Елеусін Бұйриннің редакторлығымен «Қазақстан» атты газет шығып тұрған. Осы атау кейін бүгінгі Қазақстан мемлекетінің еншісіне тиді. Батыс Алашорда арыстарының дербес ұлт, мемлекет боламыз деген ой-арманы арада ғасырға таяу уақыт өткенде ойдағыдай іске асты. Әрине, бұл жолдың сүрлеуі мен соқпағы аз болмаған. Кезінде озық идеяны алға тартқан алаш арыстарының бастамасымен Қаратөбе мен Жымпитыда және Ойылда қазақ съездерінің өткізілгенінің де ұлағаты мол. Тарих дөңгелегін сәл бері қарай қозғасақ, Ұлы Отан соғысы кезінде Сталинның құпия бұйрығы бойынша Батыс Қазақстанның төрт ауданы мен осы аумақтағы кейбір теміржол бекеттері соғыс жағдайына көшірілді. Ал 30-жылдарда қуғын-сүргінге ұшыраған арыстарымыз – біздің жарқын болашағымызды жақындатуға үлес қоса білді. Біз мұны ұмытуға тиісті емеспіз, деді Е.Тоғжанов. Халықаралық форумда чешен-ингуш этномәдени бірлестігі жанындағы ақсақалдар кеңесінің төрағасы Мұхтар Бокаев оған қатысушылардың атынан Қазақстан Президенті Нұрсұлтан Назарбаевқа арналған үндеуді оқып берді. Онда қазақстандықтардың тамыры тарихы мен дәстүрінде және жоғары тарихи зердесінде екені атап көрсетілген. Сонымен бірге, қылышынан қан тамған қатаң тоталитарлық жүйенің ауыртпашылығын қазақ халқымен бірге осы топыраққа еріксіз жер аударылған 1,5 миллион неміс, поляк, корей, чешен, түрік, грек және басқа да этностық топтар бөліскені атап

көрсетілген. Бұдан әрі «Тарихтан тағылым – өткенге тағзым» халықаралық жобасына қатысушылар Елбасының бейбітшілік пен келісім жөніндегі саясатына қолдау білдіретіні атап көрсетілген. Үндеу түйінінде біздің бірлігіміз – ортақ тарихымызға, бірге көтерген қиындықтар мен жетістіктерге берік негізделген. Біздің ортақ мақсатымыз – тарихи құндылықтарды сақтау арқылы Мәңгілік Ел болу делінген. Форумда Президент Әкімшілігі Жалпы бөлімінің меңгерушісі Мерболат Жақыпов қазақстандықтардың бойындағы тарихи зердені жетілдіруде Президент архиві ұжымы кешенді шараларды іске асыра білгенін айтып берді. Соның бірі Президент архиві Ассамблея жылына арнайы жоспарлаған «Депортация тарихынан: Қазақстан 1935-1939 жылдар» атты құжаттар жинағы, деді Мерболат Хабиұлы. Дәл осы тұста «Шерлі шежіре аманаты» халықаралық форумы аясында осы сүбелі еңбектің таныстырылымы өткізілгенін де айта кеткен жөн. Оралда «Тарихтан тағылым – өткенге тағзым» атты жоба аясында өткізілген халықаралық форумның ауқымы мен құлашы мейлінше кең болғаны да бөлек бір әңгіменің еншісі. Бұл сөзімізге форум бағдарламасына АҚШ, Оңтүстік Корея, Чехия және ТМД елдерінен келген сарапшылар, еліміз мемлекеттік органдарының өкілдері, отандық және шетелдік тарихшы ғалымдар қатысқаны да айқын дәлел. Солардың бірі – АҚШ-тың Индиана университетінің профессоры Уильям Файерманның жасаған баяндамасын конференцияға қатысушылар ұйып тыңдады. Атап айтқанда, ол Қазақстандағы тілдерді дамыту жөніндегі істерден үйренетін, тағылым алатын тұстар аз емес екенін айтты. Әйтсе де оның ойынша әрі өзінің түйсінудің Қазақстанда мемлекеттік тіл – қазақ тілін өркендетуге қатысты жұмыстар деңгейі әлі де төмен. Сондықтан да бұл істің шырайын келтіру қажет, деп ой қорытты шетелдік мейман. Сондай-ақ, Ханкук университетінің Орталық Азияны зерттеу институтының профессоры Санг Чеол Ким сөзі де форумға қатысушыларды селсоқ, енжар қалдыра алмады. Ол тұтастай әлем аумағындағы корейлердің тағдырына тоқтала келіп, қазақстандық корейлерге қатысты қамқорлық үшін алғыс сезімін білдірді. Әрі олар Қазақстанды өз Отаны деп санайтынын жеткізді. Сондықтан да Қазақстанда тұратын этнос өкілдерінің теңдігі жөнінде сарабдал саясат ұстанып отырған Қазақстан басшысы Нұрсұлтан Назарбаевқа ризашылығын білдірді. Халықаралық конференцияда халықаралық Түркі академиясының тіл, әдебиет және терминология орталығының басшысы, филология ғылымдарының докторы, профессор Әділ Ахметов өз баяндамасын: «Егемен болмай ел болмас, етекпен кесіп жең болмас» деген нақылдан бастады. Бұдан әрі ол 30-жылдары репрессияға тек халықтар ғана емес, сонымен бірге, ғылыми сала, соның ішінде түркология ғылымы да ұшырағаны жөнінде тұщымды дерек айтты. Сонау 1945 жылы орталықта осындай шешім алынған екен. Неге? Өйткені, мұндай шешім қабылдануы түркология ғылымының астары тереңде екенінен туындаған. Бұған қоса, 30-жылдарда қазақ жазушыларының кітаптары да осындай жайтқа тап болған. Соның бір мысалы Мұхтар Әуезовтің «Қилы заман» кітабы бола

алады. Оны кейіннен «Репрессия тұтқынынан» босатқан Шыңғыс Айтматов болды. Ол ұстазының кітабын Мәскеудегі баспадан шығарып беруге ықпал жасап, алғысөзін жазған екен. Халықаралық ғылыми-практикалық конференцияда ұзын-ырғасы қырыққа тарта баяндама жасалды. Форум жұмысы аяқталғаннан кейін оған қатысушылар Сырым ауданының орталығы, Батыс Алашорданың ту тіккен жері – Жымпиты қаласына жол тартты. Мұнда алдын ала жоспарланған іс-шаралар «Алаш» саябағынан басталды. Содан кейін «Алаш мұратынан – Мәңгілік Ел белесіне» атты еске алу акциясы өткізілді. Сонымен бірге, мүмкіндігі шектеулі балаларға арналған «Қазақстан халқы Ассамблеясы: 20 ізгі іс» қайырымдылық акциясына кезек келді. Жоба аясында депортациялар, саяси қуғын-сүргін құрбандары мен Ұлы Отан соғысында шейіт болғандардың рухына арналып ас берілді. Форум жұмысын Қазақстан халқы Ассамблеясы Төрағасының орынбасары, Хатшылық меңгерушісі Ералы Тоғжанов қорытындылап, оның материалдары жинақталып осы тұрғыда алда атқарылатын істерге қозғаушы болатыны жөнінде түйін жасады.

Темір

ҚҰСАЙЫН,



## Навеки в памяти народной



В Уральске прошел международный форум "Шерлі шежіре аманаты", который состоялся в рамках проекта Ассамблеи народа Казахстана "Память во имя будущего". В его работе приняла участие Государственный секретарь РК Гульшара Абдыкаликова, прибывшая с рабочей поездкой в Западно-Казахстанскую область, а также заместитель Председателя – заведующий Секретариатом АНК Ералы Тугжанов, ученые и эксперты из ближнего и дальнего зарубежья.

Обширная программа началась с акции памяти у монумента благодарности казахскому народу "Қазақ халқына мың алғыс". Он был открыт накануне 75-летия депортации дальневосточных корейцев. Две руки, бережно поддерживающие сердце, символизируют радушие и гостеприимство казахстанской земли. Обращаясь к участникам акции, Гульшара Абдыкаликова отметила, что репрессии стали бедой для огромного количества людей самых разных национальностей. В Западно-Казахстанской области наибольшее количество жителей подверглись им в Акжайыкском, Зеленовском районах и Уральске. Государственный секретарь процитировала слова Президента: "Память не разделяет, а укрепляет дружбу". Она напомнила, что во всех областях открыты музеи и мемориальные обелиски. Более 300 тыс. человек реабилитированы, почти 150 тыс. фамилий занесены в Книги Памяти.

Поддержка и милосердие с тех суровых лет навсегда стали основой казахстанского образа жизни. Участники акции говорили о том, что священная память о великой трагедии передается молодому поколению, и это главная гарантия того, что ужасы репрессий и тоталитаризма никогда не повторятся.

Важной частью форума, проходящего накануне Дня памяти жертв политических репрессий, стала научно-практическая конференция "Мәңгілік Ел" как феномен национальной истории и исторической памяти".

Приуралье выбрано местом ее проведения не случайно. Перекресток Европы и Азии во все времена был в центре значимых событий. О чем свидетельствовала развернутая в фойе Казахского драматического театра, где проходила конференция, документально-экспонатная выставка "Батыс Қазақстан облысының тарихы – жасампаздық пен жетістіктер жолы", подготовленная архивами Президента РК и Западно-Казахстанской области, областным историко-краеведческим музеем и этнокультурными объединениями. На ней были представлены материалы, рассказывающие об истории края, начиная с эпохи древних кочевников и до сегодняшних дней. Большое внимание привлекала

экспозиция, посвященная сенсационной находке – Золотой женщине сарматского периода, обнаруженной во время археологических раскопок. Бесценными свидетельствами прошлого являются архивные документы, относящиеся к периоду народного восстания под предводительством Сырыма Датова, созданию Букеевского ханства, движению Алаш Орды. Революция и гражданская война, голодомор, конфискация байского имущества, Великая Отечественная война, освоение целины, промышленное и сельскохозяйственное развитие региона и его социально-экономическое значение в независимом Казахстане – все эти этапы истории были отражены в экспозициях выставки.

Приветствуя участников конференции, Государственный секретарь РК Гульшара Абдыкаликова особо остановилась на значении Дня памяти жертв политических репрессий. В своем выступлении она отметила, что сегодня по поручению Главы государства ведется системная работа по формированию общенационального исторического сознания, направленная на последовательную деятельность по реабилитации репрессированных, изучение и сохранение исторического наследия, продвижение общенациональной идеи "Мәңгілік Ел". Государственный секретарь также обратила внимание, что казахстанцам, давшим приют людям многих национальностей, присущи доброжелательность, отзывчивость и толерантность. Поэтому вполне обосновано и логично предложение Лидера нации учредить объединяющий праздник – День благодарности казахскому народу.

"Память во имя будущего" – "Дорожная карта мира и общей истории" – так сформулировал тему своего выступления заместитель председателя, заведующий Секретариатом АНК Ералы Тугжанов. Он рассказал о том, что впервые мероприятия данного проекта ассамблеи, направленного на формирование общенационального исторического сознания и объединение гражданского общества, прошли в 2010 году в Астане и в музейно-мемориальном комплексе "АЛЖИР". После они проводились в Карагандинской, Южно-Казахстанской и Восточно-Казахстанской областях.

Аким области Нурлан Ногаев отметил, что обретение суверенитета позволило по-новому осмыслить историю страны. Президент всегда подчеркивал важность сохранения историко-культурного наследия во всем его многообразии, а история независимого молодого государства – это путь созидания и успеха.

Последний день весны, 31 мая, стал общим днем скорби и памяти. Внимание к этому печальному периоду истории проявляют исследователи многих стран мира. О чем и свидетельствует конференция в Уральске, в которой приняли участие не только известные казахстанские ученые, но и зарубежные эксперты из стран СНГ, США, Южной Кореи, Чехии.

В рамках мероприятия также состоялась презентация сборника документов "Из истории депортаций. Казахстан 1935–1939 годов",

выпущенного Архивом Президента РК под эгидой АНК. Участники конференции приняли Обращение к Президенту, Лидеру нации Нурсултану Назарбаеву. В нем, в частности, говорится: "Память о трагических страницах нашей истории, о жертвах политических репрессий и голода, о павших на полях сражений в Великой Отечественной войне всегда была, есть и будет для нашего народа священной. Благодаря Вашей, Нурсултан Абишевич, политической воле мир и стабильность стали ключевыми принципами развития страны. Наше единство прочно основано на общности истории, трудностях и победах, которые мы прошли вместе. Только сохраняя историческую память, в мире и согласии можно прийти к реализации идеи "Мәңгілік Ел", построению процветающего Казахстана".

В рамках юбилейных мероприятий, посвященных 550-летию Казахского ханства, Гульшара Абдыкаликова посетила историко-музейный комплекс Бокеевской Орды, расположенный в одноименном районе. Она ознакомилась с экспонатами комплекса, которые рассказывают о том, что годы правления дальновидно и образованного Жангир-хана коренным образом изменили образ жизни народа этой земли. Первая школа, мечеть, казначейство, архив – все это впервые создавалось в ставке хана-реформатора, которого потомки назовут "казахским Петром Первым". После осмотра музейного комплекса состоялась встреча с представителями местной интеллигенции.

Также в ходе рабочей поездки Государственный секретарь встретила с представителями женской общественности Западно-Казахстанской области. На встрече обсуждались вопросы активизации участия женщин в реализации Плана нации – "100 конкретных шагов", Стратегии-2050, новой экономической политики "Нұрлы жол – путь в будущее", реализации Стратегии гендерного равенства в Республике Казахстан на 2006–2016 годы, развития семейно-демографической политики.

Кроме того, Государственный секретарь и глава Национальной комиссии по делам женщин и семейно-демографической политике при Президенте РК отметила, что на местах важно уделять пристальное внимание вопросам укрепления семейных ценностей, здоровья матери и ребенка, духовно-нравственному воспитанию молодежи, участию подрастающего поколения в проектах Года Ассамблеи народа Казахстана. Все это требует новых, нестандартных подходов и высокой ответственности.

По итогам визита Гульшара Абдыкаликова дала ряд конкретных поручений государственным органам.

Сегодня работа форума "Шерлі шежіре аманаты" продолжается в селе Жымпиты, где в 1918 году состоялся съезд казахов Младшего жуза, на котором было провозглашено создание "Отделения по управлению западной частью автономии Алаш".

## Госсекретарь посетила с рабочим визитом ЗКО



Гульшара Абдыкаликова отметила роль Главы государства в формировании общенационального исторического сознания.

Государственный секретарь РК Гульшара Абдыкаликова совершила рабочий визит в ЗКО, где приняла участие в ряде

мероприятий, передает [Kazpravda.kz](http://Kazpravda.kz) со ссылкой на пресс-службу Акорды.

Сообщается, что госсекретарь приняла участие в Международном форуме "Шерлі шежіре аманаты", посвященном Дню памяти жертв политических репрессий и голода, организованном Ассамблеей народа Казахстана в рамках ежегодного проекта "Память во имя будущего". Также Гульшара Абдыкаликова выступила на акции памяти в честь благодарности казахскому народу "Қазақ халқына мың алғыс", посетила документально-экспонатную выставку "Батыс Қазақстан облысының тарихы – жасампаздық пен жетістіктер жолы" и обратилась с приветственной речью к участникам международной научно-практической конференции "Мәңгілік ел" как феномен национальной истории и исторической памяти".

В своем выступлении она отметила, что сегодня по поручению Нурсултана Назарбаева в Казахстане ведется системная работа по формированию общенационального исторического сознания, направленная на последовательную деятельность по реабилитации репрессированных, изучение и сохранение исторического наследия, продвижение общенациональной идеи "Мәңгілік ел". Во второй половине дня в рамках юбилейных мероприятий, посвященных 550-летию Казахского ханства, Государственный секретарь посетила историко-музейный комплекс Бокеевской Орды, расположенный в одноименном Бокейординском районе. Она ознакомилась с экспонатами комплекса и встретилась с представителями местной интеллигенции.

Кроме этого, в рамках рабочей поездки Гульшара Абдыкаликова встретилась с представителями женской общественности Западно-Казахстанской области. В ходе встречи были обсуждены вопросы активизации участия женщин в реализации Плана нации – 100 конкретных шагов, Стратегии-2050, новой экономической политики "Нұрлы жол – Путь в будущее", реализации Стратегии гендерного равенства в Республике Казахстан на 2006–2016 годы, развития семейно-демографической политики.

По итогам визита Гульшара Абдыкаликова дала ряд конкретных поручений государственным органам.

<http://priru.kz/news/dolg-pamyati>

Долг памяти

вкл **сб, 05/30/2015 - 21:50**



На два дня Уральск стал центром проведения международного форума «Шерлі шежіре аманаты», проводимого в рамках проекта Ассамблеи народа Казахстана «Память во имя будущего» в честь Дня памяти

жертв политических репрессий и голодомора.

В нем приняли участие известные казахстанские ученые, депутаты Мажилиса Парламента РК, зарубежные эксперты из стран СНГ, США, Южной Кореи, Чехии.

Участие в форуме и комплексе официальных мероприятий в рамках проекта приняла Государственный секретарь РК Гульшара Абдыкаликова.

Центральное место форума было отведено научно-практической конференции «Мәңгілік Ел – как феномен национальной истории и исторической памяти». Предваряла ее историческая документально – экспонатная выставка «История Западно- Казахстанской области – путь созидания и успеха», подготовленная Архивом Президента РК, Государственным архивом ЗКО, областными историко- краеведческим музеем и этнокультурными объединениями. Выставка воссоздала картину исторического развития края с конца V и середины IV в.в. до н.э, периодов Сырым батыра, Бокеевского ханства, Алаш Орды, событий 1917 года и гражданской войны, голодомора, репрессий, Великой Отечественной войны, освоения целины и заканчивая сведениями о значимости региона в истории независимости Казахстана. Представленные уникальные архивные документы вызвали большую заинтересованность участников конференции. Модератором конференции выступил аким области Нурлан Ногаев, который тепло поприветствовал ученых и экспертов на земле Приуралья, выразив им признательность за участие в реализации важного для воспитания поколений проекта АНК «Память во имя будущего», пожелал им плодотворной работы. Поблагодарив Государственного секретаря Гульшару Абдыкаликову за участие в работе конференции и всех мероприятий проекта, аким области предоставил ей первое слово на пленарном заседании.

Остановившись на истории реализации проекта, учрежденного АНК и Межгосударственным фондом гуманитарного сотрудничества стран СНГ,

Г. Абдыкаликова вкратце охарактеризовала историю проекта, начало которому было положено в 2010 году. – День памяти жертв политических репрессий стал символом освобождения от тоталитарной системы, утверждение которой стоило миллионов жизней, а казахский народ был поставлен перед лицом

демографической катастрофы. Хочу подчеркнуть, что под руководством нашего Президента был произведен бескровный демонтаж самого мощного тоталитарного режима в истории человечества, – сказала Г. Абдыкаликова. – На 22 сессии АНК Глава государства сказал, что «ни один народ в мире не испытал такого излома в демографической ситуации и не стоял перед угрозой полного исчезновения как казахский народ. Мы выстояли, помогли всем невинным жертвам сталинизма, добились своей независимости мирным путем, объединив вокруг себя все этносы и конфессии».

Госсекретарь отметила, что сегодня по поручению Президента страны в Казахстане ведется системная работа по формированию общенационального исторического сознания. Во-первых, продолжается последовательная работа по реабилитации репрессированных, во-вторых, начата масштабная работа по изучению и сохранению исторического наследия, в-третьих, разворачивается работа по продвижению общенациональной идеи «Мәңгілік Ел». Г. Абдыкаликова также отметила, что по оценке историков, казахскому народу, помимо норм гостеприимства, присущ уникальный жизненный феномен, заключающийся во всеобъемлющей доброжелательности и толерантности. Казахи, объединив депортированные народы под единым шаныраком, выступили мощным сакрально-историческим ядром современной государственности.

Госсекретарь привела статистику репрессий. В Казахстан были депортированы представители 60 национальностей, более 800 тысяч немцев, 102 тысяч поляков, 19 тысяч корейских семей, народы Кавказа, крымские татары, турки, греки, калмыки. За годы репрессий в стране было создано 11 лагерей. Кроме того, в эти годы были подвергнуты преследованию представители интеллигенции казахов, партии «Алаш», а искусственно организованный голод начала 1930 годов превратился в национальную трагедию.

Заместитель председателя АНК, заведующий секретариатом АНК Ералы Тугжанов в своем выступлении отметил, что Западно-Казахстанская область выбрана местом проведения форума не случайно. Всем известно, что земля Западного Казахстана была одной из колыбелей казахского национально-освободительного движения. Форум проходит в преддверии 100-летия партии «Алаш». И сегодня выдающаяся роль деятелей движения Жаханши и Халела Досмухамедовых, всего западного отделения Алаш Орды получает справедливую оценку. Ералы Тугжанов также проинформировал участников форума о том, что в 1911-1913 годах в Приуралье издавалась газета «Казахстан», которая впервые внесла название «Казахстан» в словарный обиход, тем самым приближая зарю Независимости. По содержанию она также была передовой, ратующей за демократическое и суверенное развитие.

Е. Тугжанов отметил, что проект «Память во имя будущего» направлен на формирование памяти поколений, знающих уроки истории и умеющих извлекать из этого опыт.

– Учреждение 31 мая днем памяти жертв политических репрессий имеет для народа особый смысл, потому что преступные деяния тоталитаризма коснулись каждой семьи. И важно сегодня объективно и справедливо оценивать те страшные события, – отметил Е. Тугжанов. Заведующий общим отделом Администрации Президента РК Мирболат Жакыпов, говоря о масштабах депортации, когда всего с начала 20 века в Казахстан было переселено 5 млн. 600 тысяч человек, привел пример семьи своей матери, приютившей депортированную польскую семью. – Уроки истории надо предметно и доходчивым языком рассказывать нашей молодежи, чтобы эта трагедия доходила до сердец и разума. Мне довелось возглавлять Правительственную комиссию, которая работала в Архиве Президента. Работая с рассекреченными документами, мы увидели, что за системой репрессивной машины стояли конкретные люди. Приходилось читать разнарядки, спускаемые сверху, в которых указывается, что надо найти 300 врагов народа. В ответ руководство областей отписывалось, что берут повышенное обязательство найти 500 врагов. И Сталин лично накладывал на такие документы визы со словом «согласен». За годы работы в комиссии мы рассекретили тысячи документов, которые позволили реабилитировать тысячи безвинных жертв. По итогам нашей работы был издан четырехтомник «Из истории депортации», – подчеркнул М. Жакыпов.

Тепло было встречено выступление профессора Университета Индиана (США) Уильяма Файермана, как оказалось, прекрасно говорящего на русском и казахском языках. Ученый сделал анализ использования языков депортированных народов, отметив, что, к сожалению, ему приходится часто встречать в Казахстане казахов, которые не знают родного языка. Профессор, довольно подробно рассказав о судьбе корейского, немецкого, польского, греческого языков, сделал вывод, что в Казахстане на сегодня нет дискриминации по языковому признаку и очень толерантное отношение к представителям всех национальностей. Это позволяет ему сделать вывод, что единый народ Казахстана – это реальная данность.

Участники международной конференции приняли обращение к Президенту Нурсултану Назарбаеву с заявлением абсолютной поддержки политики мира, согласия, созидания Главы государства. – Наше единство прочно основано на общности истории, на трудностях и победах, которые мы прошли вместе. Мы искренне верим, что только сохраняя историческую память, в мире и согласии можно прийти к общей цели – построить стабильный, благополучный и процветающий Казахстан – Мәңгілік Ел, – говорится в обращении. В пленарной части конференции также выступили А. Ахметов, руководитель центра языка, литературы и терминологии

Международной Тюркской академии, Санг Чеол Ким, профессор Института по изучению Центральной Азии Университета Ханкук из Кореи.

После окончания пленарной части конференции заместитель заведующего секретариатом АНК Л. Прокопенко, директор республиканского госучреждения «Қоғамдық келісім» Н. Калашникова, депутаты Мажилиса Парламента РК А. Мурадов, Ю. Тимощенко, политолог

Д. Кошим, заместитель председателя АНК ЗКО Г. Капаков, первый проректор ЗКГУ им. М. Утемисова А. Тасмагамбетов дали брифинг для представителей СМИ по теме форума.

Завершением насыщенного дня стала премьера музыкальной композиции «Аманат» коллектива Казахского национального университета искусств на сцене областного драматического театра имени А. Островского.

Сегодня конференция продолжается в Сырымском районе. Об итогах работы читайте в следующем номере.



<http://ibirzha.kz/v-uralske-startoval-proekt-pamyat-vo-imya-budushhego/>

## **В Уральске стартовал проект «Память во имя будущего»**

29 мая 2015

**В Западно-Казахстанской области состоялось открытие проекта «Память во имя будущего» и началась работа Международного форума «ШЕРЛІ ШЕЖІРЕ АМАНАТЫ», сообщает корреспондент газеты «ИНФОРМБИРЖА news».**

Уникальный проект начался с акции Памяти у монумента благодарности казахскому народу «Қазақ халқына мың алғас», где собрались участники форума: делегации из Астаны, Алматы и других стран дальнего и ближнего зарубежья, представители местной власти, корейского этнокультурного объединения, общественность.

Выступили Государственный секретарь РК Г. Абдыкаликова, заместитель председателя ОО «Корейское этнокультурное объединение» А. Ким и другие, поведав о горькой участи депортированных корейцев в прошлом веке.

Далее мероприятие продолжилось в казахском драматическом театре пленарным заседанием Международной научно-практической конференции «Мәңгілік Ел» как феномен национальной истории и исторической памяти».

В фойе театра была организована документально-экспонатная выставка, демонстрирующая разные эпохи Республики Казахстан.

Форум продлится три дня.



## «Қазақ халқына мың алғыс!»

КҮНІ 30.05.2015, 7 РЕТ ОҚЫЛДЫ



Саяси қуғын-сүргін және ашаршылық құрбандарын еске алу, олардың рухына, ерлікті істері мен қажырлы еңбегіне тағзым ету — өрбір Қазақстан азаматының қасиетті борышы. Осы орайда Мемлекет басшысының 1997 жылғы 5 сәуірдегі Жарлығымен 31 мамыр – Саяси қуғын-сүргін құрбандарын еске алу күні болып жарияланды. Бұл тарихи санамызды жаңаша қалыптастыруға, өшкенімізді жандырып, өлгенімізді тірілтуге бағытталған аса маңызды қадам десек, қателеспейміз.

Халқымыздың басына түскен нәубет жылдарды бүгінгі ұрпақ ұмытқан жоқ. Бұған дүркін-дүркін ұйымдастырылатын арнайы тақырыптық іс-шаралар дәлел бола алады. Сондай тәлімді шараның бірі, нақты айтқанда, еске алу акциясы, кеше, 29 мамыр күні Орал қаласындағы орталық саябақ маңында орналасқан «Қазақ халқына мың алғыс!» монументі жанында өтті. Оған Қазақстан Республикасының Мемлекеттік хатшысы Гүлшара Әбдіқалықова, Қазақстан халқы Ассамблеясы төрағасының орынбасары – хатшылық меңгерушісі Ералы Тоғжанов,

өңір басшысы Нұрлан Ноғаев, ҚР Парламенті Мәжілісінің депутаттары, ұлттық-мәдени орталықтар, дін, басқа да азаматтық қоғам институттарының өкілдері және жастар қатысты.

Қуғын-сүргін және ашаршылық құрбандарын еске алуға жарияланған бір минут үнсіздіктен кейін жиналғандар алдында сөз сөйлеген Мемлекеттік хатшы Гүлшара Әбдіқалықова қазақ тарихындағы осы бір қасіретті жылдардың сабағы жадымызда мықтап жатталуы қажеттігін қадап айтты. «Қымбатты отандастар, қадірлі ағайын! Еліміздің ерлікке толы жылнамасында қайғылы да қасіретті кезеңдердің аз болмағандығы ащы шындық. Елбасымыз Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаев-тың: «Тарих – өткеннің сабағы. Біз өткенімізге қарап, ертеңімізді түзетуіміз керек» – деген баталы сөзі тарихи сананы жаңғыртуға бағыт береді. Тәуелсіздік жылдарында ел шешірісінің ақтаңдақ беттері ашылып, мемлекет тарихы жаңа мазмұнда, жаңа көзқарас тұрғысында жазылу үстінде. Деректерге сүйенсек, ашаршылық жылдарында елімізде бірнеше миллион адам көз жұмған. Қазақ халқы ашаршылыққа дейінгі санына араға жарты ғасырға жуық уақыт салып, өрең жеткені бұл қасіретті нәубеттің қаншалықты ауыр болғандығын айғақтайды. Ашаршылықтың ізін ала репрессия келді. Кеңестік тоталитаризмнің жалаң қылышы мен злым пиғылы ешкімді таңдап-талғап жатпады. 1920-50 жылдар аралығында Кеңес одағында миллиондаған адам қуғын-сүргінге ұшырады. Олардың қатарында ұлттық рухты оятқан Алаш арыстары мен тұтастай қазақ зиялылары құрбан болды. «Алаш» партиясы құрылған сол тарихи кезеңде Орал өңіріндегі қайраткер азаматтардың да көрген құқайы, қайғы-қасіреті аз болған жоқ. Халқының жарқын келешегі үшін бастарын бөйгеге

## ИНФОРМАЦИОННЫЕ АГЕНСТВА

<http://bnews.kz/kk/news/post/269751/>

**Г.Әбдіқалықова жұмыс сапарымен БҚО-да болды**



ОРАЛ. 29 мамыр 2015, 19:41.  
BNews.kz

**Бүгін Қазақстан Республикасының Мемлекеттік хатшысы Гүлшара Әбдіқалықова Батыс Қазақстан облысына жұмыс сапарымен барды, деп хабарлайды BNews.kz.**

ҚР Президенті жанындағы ОКҚ баспасөз қызметінің мәліметінше, Г.Әбдіқалықова Қазақстан халқы Ассамблеясы ұйымдастырған саяси

қуғын-сүргін және ашаршылық құрбандарын еске алуға арналған жыл сайынғы жоба шеңберіндегі «Шерлі шежіре аманаты» халықаралық форумына қатысты.

Сонымен бірге, Мемлекеттік хатшы «Қазақ халқына мың алғыс» монументі алаңында Еске алу акциясына, «Батыс Қазақстан облысының тарихы – жасампаздық пен жетістіктер жолы» атты құжаттық-экспонаттық көрмесіне қатысып, «Мәңгілік Ел» - ұлттық тарих пен тарихи зердедегі құбылыс ретінде» атты халықаралық ғылыми-практикалық конференцияның қатысушыларына арнап кіріспе сөз сөйледі. Өз сөзінде Мемлекеттік хатшы бүгінгі таңда Елбасы Нұрсұлтан Назарбаевтың тапсырмасымен саяси қуғын-сүргін құрбандарын ақтау, тарихи мұраны зерделеу және сақтау, «Мәңгілік Ел» ұлттық идеясын ілгерлетуге бағытталған жалпыұлттық тарихи сананы қалыптастыру жөнінде жүйелі жұмыстар жүргізіліп жатқанын атап өтті. Конференцияда сондай-ақ, Қазақстан халқы Ассамблеясы төрағасының орынбасары – Хатшылық меңгерушісі Е.Тоғжанов, белгілі қазақстандық ғалымдар, ТМД, АҚШ, Оңтүстік Корея, Чехия елдерінен келген шетелдік сарапшылар сөз сөйледі.

Түстен кейін, Қазақ хандығының 550 жылдығына арналған мерейтойлық іс-шаралар аясында Бөкей ордасы ауданында орналасқан Бөкей ордасы тарихи-мұражайлық кешенінде болды. Г.Әбдіқалықова кешендегі тарихи экспонаттармен танысып, жергілікті зиялы қауым өкілдерімен кездесті. Бұған қоса, Г.Әбдіқалықова жұмыс сапарының аясында Батыс Қазақстан облысының әйелдер қауымдастығы өкілдерімен кездесті. Кездесу барысында Ұлт Жоспары – 100 нақты қадамды, «Қазақстан-2050» Стратегиясын, «Нұрлы жол – болашаққа бастар жол» жаңа экономикалық саясатын, Қазақстан Республикасының 2006-2016 жылдарға арналған Гендерлік теңдік стратегиясын іске асыруда әйелдер қауымының белсенді қатысуы және отбасы-демографиялық саясатты дамыту мәселелері талқыланды. Қазақстан Республикасының Мемлекеттік хатшысы Г.Әбдіқалықова жұмыс сапарының қорытындылары бойынша мемлекеттік органдарға бірқатар нақты тапсырмалар берді.

<http://bnews.kz/ru/photonews/post/269704/>

**В Казахстане ведется системная работа по формированию общенационального исторического сознания – Г.Абдыкаликова**



**УРАЛЬСК.** 29 мая 2015, 16:19. BNews.kz В Уральске прошел пятый международный форум «Шерлі шежіре аманаты», посвященный памяти жертв политических репрессий и голода, передает корреспондент BNews.kz. Форум был организован АНК в рамках ежегодного проекта «Память во имя будущего».



Государственный секретарь РК Гульшара Абдыкаликова в рамках форума выступила на митинге, организованном у мемориала памяти казахскому народу «Қазақ халқына мың алғыс». «В годы репрессий представители более 60 национальностей не по своей воле оказались в Казахстане. В стране было создано 11 лагерей, таких как АЛЖИР, КарЛАГ, СтепЛАГ и других. Было депортировано 800 тыс немцев, 102 тыс поляков, 19 тыс корейских семей, народы Кавказа, крымские татары, турки, греки, калмыки. Кроме того, подвергнуты преследованию казахская интеллигенция, демократическая партия «Алаш». Голод тридцатых годов превратился в национальную трагедию», - отметила Г.Абдыкаликова. Акция завершилась минутой молчания в память о погибших и возложением цветов к монументу.

«Казахский народ проявил героизм, приняв в тяжелые времена сотни тысяч репрессированных. Наша страна стала для них Родиной», - отметил депутат Мажилиса парламента РК Юрий Тимощенко. В этот же день в Уральске открылась научно-практическая конференция «Мәңгілік Ел» как феномен национальной истории и исторической памяти». В ней приняли участие известные ученые из Казахстана, зарубежные эксперты из стран СНГ, Южной Кореи, Чехии. «Сегодня по поручению Елбасы Нурсултана Абишевича Назарбаева в Казахстане ведется системная работа по формированию общенационального исторического сознания, направленная на

последовательную деятельность по реабилитации репрессированных, изучение и сохранение исторического наследия, продвижение общенациональной идеи «Мәңгілік Ел», - отметила Гульшара Абдыкаликова.

Мероприятия продолжатся в селе Жымпиты Сырымского района, где состоится акция памяти и будет проведена акция «АНК-20 добрых дел» для детей с ограниченными возможностями, социальные консультации и тренинги.

**Сергей РОМАНОВ, фото автора**

<http://www.inform.kz/rus/article/2781402>

29 Мая 2015, 17:28

Г. Абдыкаликова рассказала о работе по формированию общенационального исторического сознания (ФОТО)



АСТАНА. КАЗИНФОРМ - В ходе рабочего визита в Западно-Казахстанскую область Государственный секретарь РК Гульшара Абдыкаликова приняла участие в международном форуме «Шерлі шежіре аманаты», посвященном Дню памяти жертв

политических репрессий и голода, организованному Ассамблеей народа Казахстана в рамках ежегодного проекта «Память во имя будущего».

Об этом сообщает пресс-служба Акорды.

В частности, Государственный секретарь выступила на акции памяти в знак благодарности казахскому народу «Қазақ халқына мың алғыс», посетила документально-экспонатную выставку «Батыс Қазақстан облысының тарихы - жасампаздық пен жетістіктер жолы» и обратилась с приветственной речью к участникам международной научно-практической конференции «Мәңгілік Ел» как феномен национальной истории и исторической памяти».

В своем выступлении она отметила, что сегодня по поручению Главы государства ведется системная работа по формированию общенационального исторического сознания, направленная на последовательную деятельность по реабилитации репрессированных, изучение и сохранение исторического наследия, продвижение общенациональной идеи «Мәңгілік Ел».

На конференции также выступили заместитель председателя - заведующий Секретариатом АНК Е.Тугжанов, известные казахстанские ученые, зарубежные эксперты из стран СНГ, США, Южной Кореи, Чехии, представители государственных органов РК, ученые-историки.

В рамках юбилейных мероприятий, посвященных 550-летию Казахского ханства, Г.Абдыкаликова посетила историко-музейный комплекс Бокеевской Орды, расположенный в одноименном районе. Она ознакомилась с экспонатами комплекса и встретилась с представителями местной интеллигенции.

Также в рамках рабочей поездки Государственный секретарь встретилась с представителями женской общественности Западно-Казахстанской области. В ходе встречи были обсуждены вопросы активизации участия женщин в реализации Плана нации - 100 конкретных шагов, Стратегии - 2050, новой экономической политики «Нұрлы жол - путь в будущее», реализации Стратегии гендерного равенства в РК на 2006-2016 годы, развития семейно-демографической политики.

По итогам визита Г.Абдыкаликова дала ряд конкретных поручений государственным органам.

<http://www.inform.kz/kaz/article/2781119>

29 Мамыр 2015, 00:19

Бүгін Оралда «Шерлі шежіре аманаты» атты халықаралық форум басталады

ОРАЛ. ҚазАқпарат - Бүгін, 29 мамыр күні Орал қаласында Саяси қуғын-сүргін құрбандарын еске алу күніне арналған «Тарихи тағылым - өткенге тағзым» жобасы аясында ҚР Мемлекеттік хатшысы Гүлшара Әбдіқалықованың қатысуымен «Шерлі шежіре аманаты» атты халықаралық форум басталады.

Қазақстан халқы БҚО ассамблеясынан түскен мәліметке қарағанда, алдымен қалалық мәдениет және демалыс саябағында «Қазақ халқына мың алғыс» ескерткіші жанында еске алу шарасы өтеді.

Батыс Қазақстан облыстық қазақ драма театрында Қазақстан халқы Ассамблеясының «Тарихтан тағылым - өткенге тағзым» жобасына арналған ғылыми еңбектер көрмесі, сондай-ақ «Батыс Қазақстан облысының тарихы - жасампаздық пен жетістіктер жолы» құжаттық-экспонаттық көрмесі ашылмақ.

Қазақ театрында «Мәңгілік ел» - ұлттық тарих пен тарихи зердедегі құбылыс ретінде» атты халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференцияның пленарлық отырысы өтеді. Оған ҚР Мемлекеттік хатшысы Гүлшара Әбдіқалықова, Қазақстан халқы Ассамблеясы төрағасының орынбасары, хатшылық меңгерушісі Ералы Тоғжанов қатысып, сөз сөйлейді деп күтілуде.

Халықаралық конференцияға Қазақстанмен қатар ТМД, АҚШ, Оңтүстік Корея, Чехия елдерінен келген ғалымдар қатыспақшы. Секциялық отырыстармен жалғасатын конференция сол күні М.Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан мемлекеттік университетінде қорытындыланып, ол тарихи сабақтар, кітаптардың таныстырылымы, қала жастарымен кездесу сынды шараларға ұласпақ.

30 мамырда іс-шаралар Сырым ауданының Жымпиты ауылында («Алаш» саябағы) жалғасады. Мұнда «Алаш мұратынан - «Мәңгілік ел» белесіне» атты еске алу шарасы болады. Сондай-ақ мүмкіндігі шектеулі балаларға арналған «ҚХА: 20 ізгі іс» қайырымдылық акциясы, депортациялар, саяси қуғын-сүргін құрбандары мен Ұлы Отан соғысы ардагерлерін еске алуға арналған ас, «Әйел денсаулығы - Ұлт денсаулығы» әлеуметтік кеңес беру, жастарға арналған «Құрмет. Түсіністік. Келісім» әлеуметтік тренингі, аудан халқымен «Қоғамдық келісім және ұрпақтар сабақтастығы» тақырыбында кездесу, «Теңдессіз сый» шарасы өткізіледі.

<http://www.inform.kz/kaz/article/2781347>

29 Мамыр 2015, 15:10

Мәңгілік ел болу үшін тарихымызды қастерлеуіміз керек -  
Г.Әбдіқалықова, Мемлекеттік хатшы (ФОТО)



ОРАЛ. ҚазАқпарат - Оралда Саяси қуғын-сүргін және ашаршылық құрбандарын еске алу күніне арналған «Тарихтан тағылым - өткенге тағзым» жобасы аясында ҚР Мемлекеттік хатшысы Гүлшара Әбдіқалықованың қатысуымен «Шерлі шежіре аманаты» атты халықаралық форум

өтті.

Мәртебелі меймандар қалалық мәдениет және демалыс саябағында «Қазақ халқына мың алғыс» ескерткіші жанында еске алу шарасында болып, облыстық қазақ драма театрында Қазақстан халқы Ассамблеясының «Тарихтан тағылым - өткенге тағзым» жобасына арналған ғылыми еңбектер көрмесі, сондай-ақ «Батыс Қазақстан облысының тарихы - жасампаздық пен жетістіктер жолы» құжаттық-экспонаттық көрмесімен танысқаннан кейін «Мәңгілік ел» - ұлттық тарих пен тарихи зердедегі құбылыс ретінде» атты халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференцияның пленарлық отырысына қатысты.

Жиынды ашқан Батыс Қазақстан облысының әкімі Нұрлан Ноғаяевтың мәлім еткеніндей, 2010 жылы бастау алған «Тарихи тағылым - өткенге тағзым» жобасы аясында шаралар еліміз қалаларында жыл сайын ұйымдастырылып келеді. Биыл кезек Батыс Қазақстан өңіріне де жетіп, тарихи маңызды кезеңде өтіп отыр. 2015 жылды ҚХА жылы деп жариялап, ел бірлігін нығайту жолында жаңа міндеттер қоюмен бірге Елбасымыз «100 нақты қадамды» белгілеп бергендігі белгілі. Соған байланысты бар күшімізді сарқа жұмсай отырып, бұл тапсырмаларды орындап, көздеген межеден көрінудің жауапкершілігі жоғары.

Мәжілісте ҚР Мемлекеттік хатшысы Гүлшара Әбдіқалықованың мәлім еткеніндей, көнеден бастау алатын тарихымызды қастерлеп, ұлттық құндылықтарымызды байытып, отандастарымыздың ортақ рухын көтеру жолында мұндай мәні зор, маңызы ерекше шара ҚХА жылы аясында өткізіліп отыр. Елбасымыз Ұлытау төріндегі толғанысында «Тарихын білмеген ұлттың болашағы бұлыңғыр» екендігін атап көрсетіп, Қазақ елінің алдында тұрған көкейкесті мәселелерді тереңнен қозғап, шешілу жолдарын нұсқаған болатын. Сонау VIII ғасырда өмір сүрген Тоныкөк бабамыздың Мәңгілік ел болсақ деген арманы Елбасының бүгінгі көреген саясатымен ұштасып жатыр. Ақ Жайықтың ардақты ұлдарының бірі Жұбан Молдағалиевтің «Мен қазақпын, мың өліп, мың тірілген» деген жалғыз ауыз сөзінен-ақ қазақ халқының қаншама қасірет шегіп, орасан зор тауқымет жүгін арқалағанын сезінуге болады. Өткенді білу парыз. Соның ішінде ата-бабаларымыздың азаттық жолындағы ғасырларға созылған күресін сезіне отырып, олардың ерлік жолын



кейінгі ұрпаққа үлгі ету ортақ борыш болмақ. Яғни жалпыұлттық тарихи сананы қалыптастырып, биікке көтере білуіміз керек. Сонымен қатар Қазақстан осында күштеп жер аударылған қаншама халықты бауырға басты. Жерін толған лагерьге айналдырса да, бар ауыртпалықты сол ұлт өкілдерімен бірге көтерді. Сондықтан саяси қуғын-сүргін және ашаршылық құрбандарын да ұмытпай, оларға тағзым ету үнемі естен шықпауы тиіс. Еліміз тәуелсіздік алғаннан кейін арыстарымыз ақталып, көптеген ақтаңдақтар белгілі болып, азалы кітаптар жарыққа шықты. 1998 жылы 31 мамыр Саяси қуғын-сүргін құрбандарын еске алу күні ретінде бекітілді. Бұл бағыттағы жұмыстар алдағы уақытта да жалғасатын болады. Тарихымызды төрге шығарып, бүгінгіміздің биігін болашақпен бүтіндесек қана Елбасымыз айтқан Мәңгілік елге жете аламыз.

Қазақстан халқы Ассамблеясы төрағасының орынбасары, хатшылық меңгерушісі Ералы Тоғжанов «Алаш» қозғалысының 100 жылдығына байланысты атқарылатын шаралар, 1921-1923 және 1932-1933 жылдары орын алған аштық, өткен ғасырдың отызыншы, қырқыншы және елуінші жылдарындағы саяси зобалаңдар, Ұлы Жеңістің 70 жылдығына орай жаңадан ашылып жатқан беттер жөнінде сөз қозғады. ҚР Президенті Әкімшілігі Жалпы бөлімінің меңгерушісі Мірболат Жақыпов ұлт тарихын безбендеуде ҚР Президентінің мұрағаты үлкен қызмет атқарғандығын, осы бақытта жасалып жатқан жұмыстарды баяндап берді.

Конференцияда сондай-ақ белгілі қазақстандық ғалымдар, ТМД, АҚШ, Оңтүстік Корея, Чехия елдерінен келген сарапшылар өз ой-толғамдарымен бөлісті. Форум аясында тарихи сабақтар, жаңа кітаптардың таныстырылымы, қала жастарымен кездесу болып, сондай-ақ ертең Күнбатыс Алашордасы ту тіккен жер - Сырым ауданының орталығы Жымпиты ауылында шаралар шоғыры өтпекші.

Айта кетейік, Батыс Қазақстан облысына жұмыс сапары барысында Гүлшара Әбдіқалықова Қазақ хандығының 550 жылдығына орай Бөкей ордасы ауданындағы Бөкей ордасы тарихи-мұражайлық кешенінде болды. Бөкей хандығының дәуірі 1801 жылы Бөкей сұлтанның қарамағындағы елімен Жайық пен Еділдің арасына қоныс аударуынан басталғаны мәлім. Кейін оны Бөкейдің ұлы Жәңгір хан жалғастырып, еуропалық ілім-білім мен өркениетке, отырықшылыққа бет бұрып, әсіресе, оқу-ағарту ісін дамытты.

<http://strategy2050.kz/news/22043/>

Г.Әбдіқалықова: Қазақстанда жалпыұлттық тарихи сананы қалыптастыру жөнінде жүйелі жұмыстар жүргізілуде Қазақстан Республикасының Мемлекеттік хатшысы Г.Н.Әбдіқалықова Батыс Қазақстан облысына жұмыс сапарымен келді. Г.Әбдіқалықова Қазақстан халқы Ассамблеясы ұйымдастырылған саяси қуғын-сүргін және ашаршылық құрбандарын еске алуға арналған жыл сайынғы жоба шеңберіндегі «Шерлі шежіре аманаты» халықаралық форумына қатысты.



### **БАТЫС ҚАЗАҚСТАН 29 Мамыр, 18:27**

Сонымен бірге, Мемлекеттік хатшы «Қазақ халқына мың алғыс» монументі алаңында Еске алу акциясына, «Батыс Қазақстан облысының тарихы – жасампаздық пен жетістіктер жолы» атты құжаттық-экспонаттық көрмесіне қатысып, «Мәңгілік Ел» - ұлттық тарих пен тарихи зердедегі құбылыс ретінде» атты халықаралық ғылыми-практикалық конференцияның қатысушыларына арнап кіріспе сөз сөйледі.

Өз сөзінде Мемлекеттік хатшы бүгінгі таңда Елбасы Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаевтың тапсырмасымен саяси қуғын-сүргін құрбандарын ақтау, тарихи мұраны зерделеу және сақтау, «Мәңгілік Ел» ұлттық идеясын ілгерлетуге бағытталған жалпыұлттық тарихи сананы қалыптастыру жөнінде жүйелі жұмыстар жүргізіліп жатқанын атап өтті.

Конференцияда сондай-ақ, Қазақстан халқы Ассамблеясы төрағасының орынбасары – Хатшылық меңгерушісі Е.Тоғжанов, белгілі қазақстандық ғалымдар, ТМД, АҚШ, Оңтүстік Корея, Чехия елдерінен келген шетелдік сарапшылар сөз сөйледі.

Түстен кейін, Қазақ хандығының 550 жылдығына арналған мерейтойлық іс-шаралар аясында Бөкей ордасы ауданында орналасқан Бөкей ордасы тарихи-мұражайлық кешенде болды. Г.Әбдіқалықова кешендегі тарихи экспонаттармен танысып, жергілікті зиялы қауым өкілдерімен кездесті.

Бұған қоса, Г.Әбдіқалықова жұмыс сапарының аясында Батыс Қазақстан облысының әйелдер қауымдастығы өкілдерімен кездесті. Кездесу барысында Ұлт Жоспары – 100 нақты қадамды, «Қазақстан-2050» Стратегиясын, «Нұрлы жол – болашаққа бастар жол» жаңа экономикалық саясатын, Қазақстан Республикасының 2006-2016 жылдарға арналған Гендерлік теңдік стратегиясын іске асыруда әйелдер қауымының белсенді қатысуы және отбасы-демографиялық саясатты дамыту мәселелері талқыланды.

Қазақстан Республикасының Мемлекеттік хатшысы Г.Әбдіқалықова жұмыс сапарының қорытындылары бойынша мемлекеттік органдарға бірқатар нақты тапсырмалар берді.

<http://strategy2050.kz/ru/news/22043/>

Г.Абдыкаликова: В Казахстане ведется системная работа по формированию общенационального исторического сознания  
Государственный секретарь Республики Казахстан Гульшара Абдыкаликова в рамках рабочего визита в Западно-Казахстанскую область приняла участие в Международном форуме «Шерлі шежіре аманаты», посвященном Дню памяти жертв политических репрессий и голода, организованном Ассамблеей народа Казахстана в рамках ежегодного проекта «Память во имя будущего».



**ЗАПАДНО-КАЗАХСТАНСКАЯ ОБЛАСТЬ 29  
Мая, 18:27**

Государственный секретарь выступила на акции памяти в честь благодарности казахскому народу «Қазақ халқына мың алғыс», посетила документально-экспонатную выставку «Батыс Қазақстан облысының тарихы – жасампаздық пен жетістіктер жолы» и обратилась с приветственной речью к участникам международной научно-практической конференции «Мәңгілік Ел» как феномен национальной истории и исторической памяти».

В своем выступлении Г.Абдыкаликова отметила, что сегодня по поручению Елбасы Нурсултана Абишевича Назарбаева в Казахстане ведется системная работа по формированию общенационального исторического сознания, направленная на последовательную деятельность по реабилитации репрессированных, изучение и сохранение исторического наследия, продвижение общенациональной идеи «Мәңгілік Ел».

На конференции также выступили заместитель председателя - заведующий Секретариатом АНК Е.Тугжанов, известные казахстанские ученые, зарубежные эксперты из стран СНГ, США, Южной Кореи, Чехии, представители государственных органов РК, ученые-историки.

Во второй половине дня, в рамках юбилейных мероприятий, посвященных 550-летию Казахского ханства, Государственный секретарь посетила историко-музейный комплекс Бокеевской Орды, расположенный в одноименном Бокейординском районе. Она ознакомилась с экспонатами комплекса и встретилась с представителями местной интеллигенции.

Также в рамках рабочей поездки Гульшара Абдыкаликова встретилась с представителями женской общественности Западно-Казахстанской области. В ходе встречи были обсуждены вопросы активизации участия женщин в реализации Плана Нации – 100 конкретных шагов, Стратегии – 2050, новой экономической политики «Нұрлы жол – путь в будущее», реализации Стратегии гендерного равенства в Республике Казахстан на 2006 – 2016 годы, развития семейно-демографической политики.

По итогам визита Государственный секретарь Республики Казахстан Г.Абдыкаликова дала ряд конкретных поручений государственным органам.

<http://today.kz/news/kazakhstan/2015-05-30/615869-gulsara-abdykalikova-posetila-s-rabocim-vizitom-zko/>

## Гульшара Абдыкаликова посетила с рабочим визитом ЗКО



В ходе визита государственный секретарь РК Гульшара Абдыкаликова приняла участие в международном форуме "Шерлі шежіре аманаты", посвященном Дню памяти жертв политических репрессий и голода. Он был организован Ассамблеей народа Казахстана в рамках ежегодного проекта "Память во имя будущего", пишет Today.kz со ссылкой на пресс-службу Акорды.

В частности, государственный секретарь выступила на акции памяти в честь благодарности казахскому народу "Қазақ халқына мың алғыс", посетила документально-экспонатную выставку "Батыс Қазақстан облысының тарихы - жасампаздық пен жетістіктер жолы" и обратилась с приветственной речью к участникам международной научно-практической конференции "Мәңгілік Ел" как феномен национальной истории и исторической памяти". В своем выступлении она отметила, что сегодня по поручению Главы государства ведется системная работа по формированию общенационального исторического сознания, направленная на последовательную деятельность по реабилитации репрессированных, изучение и сохранение исторического наследия, продвижение общенациональной идеи "Мәңгілік Ел".

На конференции также выступили заведующий Секретариатом АНК Ералы Тугжанов, известные казахстанские ученые, зарубежные эксперты из стран СНГ, США, Южной Кореи, Чехии, представители государственных органов РК, ученые-историки.

В рамках юбилейных мероприятий, посвященных 550-летию Казахского ханства, Гульшара Абдыкаликова посетила историко-музейный комплекс Бокеевской Орды, расположенный в одноименном районе. Она ознакомилась с экспонатами комплекса и встретила с представителями местной интеллигенции.

Также в рамках рабочей поездки государственный секретарь встретила с представителями женской общественности Западно-Казахстанской области. В ходе встречи были обсуждены вопросы активизации участия женщин в реализации Плана Нации - 100 конкретных шагов, Стратегии - 2050, новой экономической политики "Нұрлы жол - путь в будущее", реализации Стратегии гендерного равенства в Республике Казахстан на 2006 - 2016 годы, развития семейно-демографической политики.

По итогам визита Гульшара Абдыкаликова дала ряд конкретных поручений государственным органам.

<http://uaport.net/news/kz/t/1505/30/8289125>



Объединяя лучшее, найти главное

[Новости](#) [Каталог](#)

Поиск

[Каталог СМИ](#)

[Новости Казахстана](#)

Рубрики

Фокус: Казахстан



### Рабочий визит Государственного секретаря Республики Казахстан Гульшары Абдыкаликовой в Западно-Казахстанскую область (3)

*Официальный сайт Президента Республики Казахстан 2015.05.29 15:11*

В ходе визита Г.Абдыкаликова приняла участие в Международном форуме "Шерлі шежіре аманаты", посвященном Дню памяти жертв политических репрессий и голода, организованному Ассамблеей народа Казахстана в рамках ежегодного проекта "Память во имя будущего". В частности, Государственный секретарь выступила на акции памяти в честь благодарности казахскому народу "аза халына мы алыс",

### Новостройки в г. Химки

Квартиры в Москве и Подмосковье. Дома построены! Надежный застройщик.



<http://meta.kz/novosti/kazakhstan/981328-gulshara-abdykalikova-posetila-s-rabochim-vizitom-zko.html>

Гульшара Абдыкаликова посетила с рабочим визитом ЗКО В ходе визита государственный секретарь РК Гульшара Абдыкаликова приняла участие в международном форуме "Шерлі шежіре аманаты", посвященном Дню памяти жертв политических репрессий и голода. Он был организован Ассамблеей народа Казахстана в рамках ежегодного проекта "Память во имя будущего", пишет Today.kz со ссылкой на пресс-службу Акорды. В частности, государственный секретарь выступила на акции памяти в честь благодарности казахскому народу "Ғаза халқына мы алғыс", посетила документально-экспонатную выставку "Батыс Ғазастан облысының тарихы - жасампаздың пен жетістіктер жолы" и обратилась с приветственной речью к участникам международной научно-практической конференции "Мәгілік Ел" как феномен национальной истории и исторической памяти". В своем выступлении она отметила, что сегодня по поручению Главы государства ведется системная работа по формированию общенационального исторического сознания, направленная на последовательную деятельность по реабилитации репрессированных, изучение и сохранение исторического наследия, продвижение общенациональной идеи "Мәгілік Ел". На конференции также выступили заведующий Секретариатом АНК Ералы Тугжанов, известные казахстанские ученые, зарубежные эксперты из стран СНГ, США, Южной Кореи, Чехии, представители государственных органов РК, ученые-историки. В рамках юбилейных мероприятий, посвященных 550-летию Казахского ханства, Гульшара Абдыкаликова посетила историко-музейный комплекс Бокеевской Орды, расположенный в одноименном районе. Она ознакомилась с экспонатами комплекса и встретила с представителями местной интеллигенции. Также в рамках рабочей поездки государственный секретарь встретила с представителями женской общественности Западно-Казахстанской области. В ходе встречи были обсуждены вопросы активизации участия женщин в реализации Плана Нации - 100 конкретных шагов, Стратегии - 2050, новой экономической политики "Нұрлы жол - путь в будущее", реализации Стратегии гендерного равенства в Республике Казахстан на 2006 - 2016 годы, развития семейно-демографической политики. По итогам визита Гульшара Абдыкаликова дала ряд конкретных поручений государственным органам.

<http://www.nomad.su/?a=3-201506010036>

Рабочий визит Государственного секретаря Республики Казахстан  
Гульшары Абдыкаликовой в Западно-Казахстанскую область

Г.Абдыкаликова приняла участие в Международном форуме "Шерлі шежіре аманаты", посвященном Дню памяти жертв политических репрессий и голода, организованному Ассамблеей народа Казахстана в рамках ежегодного проекта "Память во имя будущего"

01.06.2015 / политика и общество

"Ак Орда", 29 мая

В ходе визита Г.Абдыкаликова приняла участие в Международном форуме "Шерлі шежіре аманаты", посвященном Дню памяти жертв политических репрессий и голода, организованному Ассамблеей народа Казахстана в рамках ежегодного проекта "Память во имя будущего".

В частности, Государственный секретарь выступила на акции памяти в честь благодарности казахскому народу "Қазақ халқына мың алғыс", посетила документально-экспонатную выставку "Батыс Қазақстан облысының тарихы – жасампаздық пен жетістіктер жолы" и обратилась с приветственной речью к участникам международной научно-практической конференции "Мәңгілік Ел" как феномен национальной истории и исторической памяти". В своем выступлении она отметила, что сегодня по поручению Главы государства ведется системная работа по формированию общенационального исторического сознания, направленная на последовательную деятельность по реабилитации репрессированных, изучение и сохранение исторического наследия, продвижение общенациональной идеи "Мәңгілік Ел". На конференции также выступили Заместитель председателя – Заведующий Секретариатом АНК Е.Тугжанов, известные казахстанские ученые, зарубежные эксперты из стран СНГ, США, Южной Кореи, Чехии, представители государственных органов РК, ученые-историки. В рамках юбилейных мероприятий, посвященных 550-летию Казахского ханства, Г.Абдыкаликова посетила историко-музейный комплекс Бокеевской Орды, расположенный в одноименном районе. Она ознакомилась с экспонатами комплекса и встретилась с представителями местной интеллигенции. Также в рамках рабочей поездки Государственный секретарь встретилась с представителями женской общественности Западно-Казахстанской области. В ходе встречи были обсуждены вопросы активизации участия женщин в реализации Плана Нации – 100 конкретных шагов, Стратегии – 2050, новой экономической политики "Нұрлы жол – путь в будущее", реализации Стратегии гендерного равенства в Республике Казахстан на 2006 – 2016 годы, развития семейно-демографической политики. По итогам визита Г.Абдыкаликова дала ряд конкретных поручений государственным органам.

<https://kivvi.kz/watch/3nxhm0pj8rcj/>

**KZ** БҚО-да «Шерлі шежіре аманаты» халықаралық форумы өтті





[http://online.zakon.kz/Document/?doc\\_id=32728646](http://online.zakon.kz/Document/?doc_id=32728646)

## **Рабочий визит Государственного секретаря Республики Казахстан в Западно-Казахстанскую область**

В ходе визита Г.Абдыкаликова приняла участие в Международном форуме «Шерлі шежіре аманаты», посвященном Дню памяти жертв политических репрессий и голода, организованному Ассамблеей народа Казахстана в рамках ежегодного проекта «Память во имя будущего».

В частности, Государственный секретарь выступила на акции памяти в честь благодарности казахскому народу «Қазақ халқына мың алғыс», посетила документально-экспонатную выставку «Батыс Қазақстан облысының тарихы - жасампаздық пен жетістіктер жолы» и обратилась с приветственной речью к участникам международной научно-практической конференции «Мәңгілік Ел» как феномен национальной истории и исторической памяти». В своем выступлении она отметила, что сегодня по поручению Главы государства ведется системная работа по формированию общенационального исторического сознания, направленная на последовательную деятельность по реабилитации репрессированных, изучение и сохранение исторического наследия, продвижение общенациональной идеи «Мәңгілік Ел».

На конференции также выступили Заместитель председателя - Заведующий Секретариатом АНК Е.Тугжанов, известные казахстанские ученые, зарубежные эксперты из стран СНГ, США, Южной Кореи, Чехии, представители государственных органов РК, ученые-историки.

В рамках юбилейных мероприятий, посвященных 550-летию Казахского ханства, Г.Абдыкаликова посетила историко-музейный комплекс Бокеевской Орды, расположенный в одноименном районе. Она ознакомилась с экспонатами комплекса и встретила с представителями местной интеллигенции.

Также в рамках рабочей поездки Государственный секретарь встретила с представителями женской общественности Западно-Казахстанской области. В ходе встречи были обсуждены вопросы активизации участия женщин в реализации Плана Нации - 100 конкретных шагов, Стратегии - 2050, новой экономической политики «Нұрлы жол - путь в будущее», реализации Стратегии гендерного равенства в Республике Казахстан на 2006 - 2016 годы, развития семейно-демографической политики.

По итогам визита Г.Абдыкаликова дала ряд конкретных поручений государственным органам.

<http://pravo.zakon.kz/4715904-rabochiij-vizit-gosudarstvennogo.html>

## **Рабочий визит Государственного секретаря Республики Казахстан в Западно-Казахстанскую область**

В ходе визита Г.Абдыкаликова приняла участие в Международном форуме «Шерлі шежіре аманаты», посвященном Дню памяти жертв политических репрессий и голода, организованному Ассамблеей народа Казахстана в рамках ежегодного проекта «Память во имя будущего».

В частности, Государственный секретарь выступила на акции памяти в честь благодарности казахскому народу «Қазақ халқына мың алғыс», посетила документально-экспонатную выставку «Батыс Қазақстан облысының тарихы - жасампаздық пен жетістіктер жолы» и обратилась с приветственной речью к участникам международной научно-практической конференции «Мәңгілік Ел» как феномен национальной истории и исторической памяти». В своем выступлении она отметила, что сегодня по поручению Главы государства ведется системная работа по формированию общенационального исторического сознания, направленная на последовательную деятельность по реабилитации репрессированных, изучение и сохранение исторического наследия, продвижение общенациональной идеи «Мәңгілік Ел».

На конференции также выступили Заместитель председателя - Заведующий Секретариатом АНК Е.Тугжанов, известные казахстанские ученые, зарубежные эксперты из стран СНГ, США, Южной Кореи, Чехии, представители государственных органов РК, ученые-историки.

В рамках юбилейных мероприятий, посвященных 550-летию Казахского ханства, Г.Абдыкаликова посетила историко-музейный комплекс Бокеевской Орды, расположенный в одноименном районе. Она ознакомилась с экспонатами комплекса и встретила с представителями местной интеллигенции.

Также в рамках рабочей поездки Государственный секретарь встретила с представителями женской общественности Западно-Казахстанской области. В ходе встречи были обсуждены вопросы активизации участия женщин в реализации Плана Нации - 100 конкретных шагов, Стратегии - 2050, новой экономической политики «Нұрлы жол - путь в будущее», реализации Стратегии гендерного равенства в Республике Казахстан на 2006 - 2016 годы, развития семейно-демографической политики.

По итогам визита Г.Абдыкаликова дала ряд конкретных поручений государственным органам.

<http://ortcom.kz/ru/news/gabdikalikova-natsionalnaya-ideya-mengilik-el-budet-lejat-v-osnove-gosudarstvennogo-stroitelstva-v-kazahstane.6189>

## **Г.АБДЫКАЛИКОВА: НАЦИОНАЛЬНАЯ ИДЕЯ «МӘҢГІЛІК ЕЛ» БУДЕТ ЛЕЖАТЬ В ОСНОВЕ ГОСУДАРСТВЕННОГО СТРОИТЕЛЬСТВА В КАЗАХСТАНЕ**

29 мая 2015

**Государственный секретарь Республики Казахстан Гульшара Абдыкаликова совершила рабочий визит в Западно-Казахстанскую область.**

В рамках визита Госсекретарь приняла участие в Международном форуме «Шерлі шежіре аманаты», посвященном Дню памяти жертв политических репрессий и голода, организованном Ассамблеей народа Казахстана в рамках ежегодного проекта «Память во имя будущего».

Гульшара Абдыкаликова выступила на акции памяти «Қазақ халқына мың алғыс», посетила документально-экспонатную выставку «Батыс Қазақстан облысының тарихы – жасампаздық пен жетістіктер жолы». Также она обратилась с приветственной речью к участникам международной научно-практической конференции «Мәңгілік Ел» как феномен национальной истории и исторической памяти». В своем выступлении она отметила, что сегодня по поручению Главы государства Нурсултана Назарбаева в Казахстане ведется системная работа по формированию общенационального исторического сознания, направленная на последовательную деятельность по реабилитации репрессированных, изучение и сохранение исторического наследия, продвижение общенациональной идеи «Мәңгілік Ел».

На конференции также выступили Заместитель председателя - Заведующий Секретариатом АНК Ералы Тугжанов, известные казахстанские ученые, зарубежные эксперты из стран СНГ, США, Южной Кореи, Чехии, представители государственных органов РК, ученые-историки.

Во второй половине дня, в рамках юбилейных мероприятий, посвященных 550-летию Казахского ханства, Государственный секретарь посетила историко-музейный комплекс Бокеевской Орды. Там она ознакомилась с экспонатами комплекса и встретила с представителями местной интеллигенции.

Также в рамках рабочей поездки Гульшара Абдыкаликова встретила с представителями женской общественности Западно-Казахстанской области. В ходе встречи были обсуждены вопросы активизации участия женщин в реализации Плана Нации – 100 конкретных шагов 5 институциональных реформ, Стратегии – 2050, новой экономической политики «Нұрлы жол – путь в будущее», реализации Стратегии гендерного равенства в Республике Казахстан на 2006 – 2016 годы.

По итогам визита Государственный секретарь Республики Казахстан Гульшара Абдыкаликова дала ряд конкретных поручений государственным органам.